

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุ

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, เล็ก สมบัติ, ณิชฎพัชร สโรบล และ ธนิทานต์ ศักดาพร

สนับสนุนโดย

กองทุนผู้สูงอายุ และสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ
สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พ.ศ. 2554

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

“การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ”

โดย

ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร
รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ
อาจารย์ณัฐพัชร์ สโรบล
นางสาวธนิกานต์ ตักดาพร

สนับสนุนโดย

กองทุนผู้สูงอายุ และ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

มิถุนายน 2554

รายงานฉบับสมบูรณ์

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ

ผู้เขียน

ศาสตราจารย์ศิริพัฒน์ ยอดเพชร

รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ

อาจารย์ณัฐพัชร์ สโรบล

นางสาวธนิกานต์ ศักดาพร

สนับสนุนโดย

กองทุนผู้สูงอายุ และ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พิมพ์

มิถุนายน 2554

พิมพ์ที่

เจริญที่ 20 ท่าพระจันทร์ ซอยมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

คำนำ

กองทุนผู้สูงอายุจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 13 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ การบริหารกองทุนเป็นการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการบริหารกองทุน ตามมาตรา 18 และมาตรา 20 การดำเนินงานของกองทุนอย่างเป็นทางการเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2550 ซึ่งจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ดังนั้นจึงมีการศึกษา “การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผลการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ทั้งประเภทรายบุคคลและรายกลุ่ม ประเมินโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและผลสำเร็จในการประกอบอาชีพของผู้กู้ยืม และการดำเนินงานโครงการขององค์กรที่ได้รับทุนสนับสนุน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานที่จะทำให้กองทุนผู้สูงอายุสามารถสนองประโยชน์และสร้างความยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ

คณะวิจัยขอขอบคุณ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้ประสานงานในพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ามาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและสนทนากลุ่ม จนได้รับข้อมูล และทัศนะที่น่าสนใจต่องานวิจัย อันจะนำไปสู่ผู้สูงอายุในอนาคต คณะวิจัย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย

มิถุนายน 2554

บทคัดย่อ

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน และการกู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ รายบุคคลและรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานจากการดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาเฉพาะการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในปีงบประมาณ 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2553 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล 854 ราย รายกลุ่ม 37 กลุ่ม และผู้ได้รับการสนับสนุนโครงการ 163 ราย กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกองทุนและอาสาสมัครผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และใช้การสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม รายบุคคล 46 ราย ผู้แทนองค์กร 10 ราย การเยี่ยมชมการประกอบอาชีพ และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรม SPSS For Windows ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และ Chi-square การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากคำพูด และวิเคราะห์แก่นเนื้อหา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจาก ผู้กู้ยืมรายบุคคล ร้อยละ 74.2 และผู้กู้ยืมรายกลุ่ม ร้อยละ 83.8 มีการนำเงินใช้เป็นไปตามแผน ในส่วนของโครงการ ร้อยละ 95.7 มีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และมีความเหมาะสมของการใช้เงินในกระบวนการจัดทำโครงการ การประเมินประสิทธิผลจากการประกอบอาชีพ ผู้กู้ยืมรายบุคคล ร้อยละ 98.9 นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปประกอบอาชีพ และร้อยละ 88.8 มีความสามารถในการส่งเงินคืนได้ ร้อยละ 10.4 ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ และร้อยละ 0.8 ไม่ได้ส่งเลย สำหรับผู้กู้ยืมรายกลุ่มทุกกลุ่มมีการนำเงินไปประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ ร้อยละ 83.8 สามารถส่งเงินคืนได้ ร้อยละ 16.2 มีการค้างชำระ ผู้รับเงินทุนส่วนใหญ่จัดทำโครงการทุกราย และร้อยละ 72.2 ประเมินว่าประสบความสำเร็จระดับมาก

ส่วนการเกิดผลกระทบจากการดำเนินงาน ผู้กู้ยืมรายบุคคล ร้อยละ 89.6 ประกอบอาชีพดีขึ้น การเปรียบเทียบอาชีพก่อนและหลังการกู้ยืมเงิน สรุปได้ว่า มีจำนวนผู้ไม่มีงานทำลดน้อยลงและผู้มีรายได้ในช่วง 4,001-7,000 บาท มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่วนผู้กู้ยืมรายกลุ่มนั้น มีการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่ม รวมทั้งมีรายได้เพิ่มขึ้น ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 98.8 มีความพึงพอใจ ส่วนความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของกองทุนนั้นในภาพรวมผู้กู้ยืมทุกกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจระดับมากทุกประเด็น

ข้อเสนอแนะ ระดับนโยบายควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรส่วนของการ
จ่ายเงินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุน เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุ
ในส่วนภูมิภาคให้เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ระดับการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน
ระหว่างหน่วยงานในส่วนภูมิภาคและองค์กรที่เป็นตัวแทนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ควรให้
ความสำคัญกับคณะกรรมการผู้สูงอายุในระดับจังหวัดการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความรู้
ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์ และในระดับปฏิบัติ และการพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้
อนุมัติโดยยึดอัตราค่าใช้จ่ายของทางราชการเป็นเกณฑ์ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการสำรวจ
ความต้องการในการทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ และมีการศึกษาติดตามและ
ประเมินเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการนำเงินไปประกอบอาชีพและจัดทำโครงการ

Abstract

The Performance Monitoring and Evaluation of the Older Persons Fund aims to monitor and evaluate funded projects and occupational loans of individuals and groups, problems and obstacles from operation. The results will be used in developing the fund's operation. The study covered the fund's operation in the fiscal year 2009 to March 2010 only. The samples comprised 854 individual borrowers, 37 group borrowers and 163 funded persons, groups of persons related to the fund and the chapter of the Older Persons Council of Thailand in provinces. The data was collected from questionnaires, and two focus groups (64 individuals and 10 representatives), study visit and observation. By the SPSS For Windows Program, the statistics for quantitative analysis included mean and Chi-square. The qualitative analysis included content analysis and theme analysis. The study results were summarized as follows.

With regard to monitoring and evaluation, 74.2% of individual borrowers and 83.8% of group borrowers spent money as planned. Almost all projects (95.7%) finished and spending was proper. For efficient evaluation, 98.9% of individual borrowers spent loans on occupational purpose, provided that 88.8% were able to pay loans, 10.4% had late payment problem and accrued balance, and 0.8% did not pay at all. Among all groups of borrowers spending money on occupational purpose, most were agriculturists, provided that 83.8% were able to pay loans and 16.2% had accrued balance. All borrowers had projects and 72.2% of the projects were success at the high level. In term of operational effect, 89.6% of individual borrowers had improvement. The comparison between pre and post borrowing revealed that the number of unemployed persons reduced; the number of persons with income of 4,001 – 7,000 baht increased. The group borrowers had improvement and higher income. With regard to the satisfaction of project participation, 98.8% of the samples were satisfied. Of all sampling groups, the satisfaction towards all aspects of the fund's operation was at the high level.

The recommendations are that, to ensure the compliance with the fund's objectives, policies on spending should be set. The management capability of the Older Persons Fund in regional areas should be strengthened. Operational networks, in the central or regional areas, should be built. The collaboration with government authorities at the management level should be enhanced. The networking between regional agencies and local representatives should be established. The sub-committee on the older persons of each province should be prioritized. The number of personnel with knowledge, capability, and seniority at the operational level should be increased. Regulations should be improved and expense rates of the government authorities should be applied. The next research should survey needs on activities of older persons clubs across the country. Occupational investment and projects should be monitored and evaluated qualitatively.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน และการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล และรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ ปัญหา อุปสรรค จากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ และเงินสนับสนุนโครงการไปดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน ที่จะทำให้กองทุนผู้สูงอายุสามารถสนองประโยชน์และสร้างความยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุต่อไป ขอบเขตการในศึกษาเป็นการศึกษาเฉพาะการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในปีงบประมาณ 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2553

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล 854 ราย ผู้กู้ยืมรายกลุ่ม 37 กลุ่ม และผู้ได้รับการสนับสนุนโครงการ 163 ราย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้กู้ 46 ราย สมาชิกที่ผู้กู้ยืมรายกลุ่ม 2 กลุ่ม และผู้แทนองค์กรที่ได้รับทุน 10 โครงการ กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 5 จังหวัด และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานกองทุน 13 จังหวัด และกลุ่มผู้แทนองค์กรผู้สูงอายุ ได้แก่ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุประจำจังหวัด ชมรมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ 16 จังหวัด การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม การเยี่ยมชมการประกอบอาชีพ และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรม SPSS ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และ Chi-square วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากคำพูด (Content Analysis) ที่เพื่อนำไปสู่การจัดลำดับหมวดหมู่ เมื่อจัดหมวดหมู่เสร็จแล้ว จึงทำการวิเคราะห์แก่นเนื้อหา หรือวิเคราะห์สาระของข้อมูล (Thematic Analysis) อีกครั้ง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่กู้ยืมรายบุคคล เป็นเพศชาย ร้อยละ 45.7 เพศหญิง ร้อยละ 54.3 เป็นผู้สูงอายุในวัยต้น มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มากที่สุด ส่วนผู้กู้รายกลุ่มร้อยละ 30.8 เป็นชายและร้อยละ 69.2 เป็นหญิง และมีอายุระหว่าง 60-69 ปีมากที่สุดเช่นกัน ผู้กู้รายบุคคลได้นำเงินไปประกอบอาชีพค้าขาย รายบุคคลผู้กู้ได้นำเงินไปประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด ส่วนรายกลุ่มนำไปประกอบอาชีพด้านการเกษตรมากกว่าอย่างอื่น ส่วนโครงการที่ได้รับการสนับสนุนนั้น

หน่วยงานที่ขอรับทุน ร้อยละ 76.1 เป็นชมรมผู้สูงอายุ รองลงไปคือสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัด นอกนั้นเป็นหน่วยงานอื่น

ตอนที่ 2 การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ

ผู้กู้ยืมรายบุคคลและรายกลุ่ม ได้รับทราบข้อมูลจากสื่อบุคคล เช่น ผู้นำชุมชน / กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน/อบต. มากที่สุด รองลงมาได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในส่วนของการเขียนคำร้องนั้นส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีความยากลำบากในการเขียน ส่วนระยะเวลาผลการพิจารณาส่วนใหญ่รอประมาณ 6-8 เดือน ส่วนเหตุผลในการกู้ยืมเงิน ส่วนใหญ่ต้องการนำไปขยายอาชีพเพิ่มเติม แต่พบบ้างในผู้กู้รายบุคคล ร้อยละ 7.5 ที่กู้ตามผู้อื่น และในรายกลุ่มร้อยละ 4.2 ที่กู้โดยไม่มีเหตุผล สำหรับหน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณไปทำโครงการนั้น ได้รับทราบข้อมูลจากหน่วยงานทางราชการ และการเข้าร่วมการอบรมพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานองค์กรผู้สูงอายุ และจากวิทยุกระจายเสียง

ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำโครงการ

การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำโครงการ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุนำเงินได้รับอนุมัติจากกองทุนผู้สูงอายุไปใช้อย่างเหมาะสม โดยมีความสามารถในการใช้จ่ายเงิน ทั้งในการประกอบอาชีพและจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ในการประกอบอาชีพเพิ่มเติม มีการใช้จ่ายเงินอย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับแผนการเงินที่กำหนด และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ โดยพบว่า ผู้กู้ยืมรายบุคคล ร้อยละ 74.2 และผู้กู้รายกลุ่มร้อยละ 83.8 มีการนำเงินไปใช้ตามแผน ส่วนประเด็นด้านความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน ผู้กู้รายบุคคล ร้อยละ 39.6 มีการจัดเก็บใบเสร็จและร้อยละ 35.0 มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย ส่วนผู้กู้รายกลุ่ม ร้อยละ 88.5 มีการจัดเก็บใบเสร็จ แต่มีเพียงร้อยละ 21.6 เท่านั้นที่มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย

ในส่วนของโครงการนั้น พบว่า ภายหลังได้รับทุนสนับสนุนแล้ว ร้อยละ 95.7 มีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว มีเพียงร้อยละ 4.3 โครงการยังดำเนินการอยู่ เนื่องจากเป็นโครงการขนาดใหญ่และเป็นโครงการต่อเนื่อง เมื่อศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินงานและแผนงาน ร้อยละ 80.9 ระบุว่า การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่ากลุ่มที่สามารถดำเนินงานได้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ เนื่องจากได้รับอนุมัติเงินสนับสนุนตรงกับระยะเวลาที่กำหนดที่กำหนดในแผนพอดี กลุ่มที่ดำเนินงานล่าช้ากว่าแผนงานให้เหตุผลว่าเนื่องจากการอนุมัติโครงการล่าช้า และบางโครงการเป็นโครงการขนาดใหญ่ต้องให้

ระยะเวลาในการดำเนินงาน ประเด็นประสิทธิภาพการใช้จ่าย พบว่า มีความเหมาะสมของการใช้เงินในกระบวนการจัดทำโครงการ โดยร้อยละ 89.0 มีการใช้เงินที่ได้เป็นไปตามแผนการเงิน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่า เกณฑ์ที่กองทุนนำมาตัดสินในการให้งบประมาณสนับสนุนแต่ละโครงการนั้นเป็นเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการพิจารณาอนุมัติโครงการมีความล่าช้า มีผลต่อการใช้จ่ายเงิน ส่วนในความโปร่งใสด้านการเงินนั้น ร้อยละ 96.9 มีการชี้แจงเรื่องเงินแก่สมาชิก และร้อยละ 97.5 มีการส่งรายงานผลการดำเนินงานแก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กล่าวโดยสรุป องค์กรที่ได้รับทุนสนับสนุนสามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ และการจัดทำโครงการ

เป็นการประเมินถึงการที่ผู้สูงอายุนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถจ่ายเงินคืนแก่กองทุนได้ โดยกำหนดตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุน และความสามารถในการจ่ายเงินคืนโดยการวัดความสำเร็จในการนำกู้ประกอบอาชีพ และสามารถส่งคืนเงินกู้ให้แก่กองทุนได้ ผลการศึกษาจากผู้รู้รายบุคคลสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 98.9 นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปประกอบอาชีพ มีทั้งอาชีพเดี่ยวและหลายอาชีพพร้อมกันในลักษณะอาชีพเสริม โดยร้อยละ 32.3 นำเงินไปประกอบอาชีพค้าขาย ขายของชำ ขายอาหาร และอื่นๆ นอกนั้นเป็นอาชีพทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ตามลำดับ แต่พบว่า มีร้อยละ 1.1 ไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ผู้กู้ร้อยละ 95.0 นำเงินไปประกอบอาชีพ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์ ส่วนประเด็นความสามารถในการส่งคืนเงินนั้น ผู้รู้รายบุคคล และร้อยละ 88.8 มีความสามารถในการส่งเงินคืนตามกำหนดทุกงวด ร้อยละ 10.4 ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ ร้อยละ 0.8 ไม่ได้ส่งเลย ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ อธิบายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จนทำให้ผู้กู้ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ ได้แก่ การมีอายุมากของผู้กู้เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง เกิดการเจ็บป่วยภายหลังการกู้ยืมเงิน และการที่ครอบครัวไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตัดสินใจ นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ สำหรับผู้รู้รายกลุ่มมีการนำเงินไปประกอบอาชีพ ซึ่งได้แก่อาชีพทางเกษตรกรรม หัตถกรรม และค้าขาย ส่วนการส่งคืนเงินนั้น ร้อยละ 16.2 มีการค้างชำระ อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 89.2 ได้ประเมินว่าหลังจากได้รับทุนให้การประกอบอาชีพดีขึ้น

ส่วนการนำเงินได้รับการสนับสนุนไปดำเนินการพบว่า โครงการที่ได้รับการสนับสนุน ร้อยละ 43.7 เป็นโครงการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ นอกนั้นเป็นโครงการอื่นๆ การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการตามแผนที่กำหนด ในภาพรวม ร้อยละ

72.2 ประสบความสำเร็จระดับมาก ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำโครงการ คือการมีประสบการณ์และภูมิปัญญาที่หลากหลายของสมาชิก การทำงานที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ดี และการมีองค์ภาคีเครือข่ายร่วมในการจัดกิจกรรม ส่วนปัญหาอุปสรรคจากการทำโครงการ ร้อยละ 34.1 เกิดจากการรออนุมัติโครงการเป็นเวลานาน ร้อยละ 25.8 เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม ความคิดเห็นต่อผลของการทำโครงการ ร้อยละ 44.3 เห็นว่ากิจกรรมมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ช่วยเหลือผู้สูงอายุอีกหลายๆ ด้าน นอกนั้นเป็นประโยชน์ด้านอื่นๆ

ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำโครงการ

เป็นการวัดผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีรายได้ สามารถมีอาชีพต่อไปได้ และมีความพึงพอใจต่อกองทุน ผู้กู้รายบุคคล ร้อยละ 89.6 ประกอบอาชีพดีขึ้น หลังได้รับเงินทุน ร้อยละ 8.9 ประเมินว่าไม่เปลี่ยนแปลง และร้อยละ 1.5 ไม่ดีขึ้น โดยได้ระบุสาเหตุการประกอบอาชีพดีขึ้น คือ เงินจากการกู้ยืมทำให้ขยายงานได้มากขึ้น เกิดกำลังใจ ประกอบกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีส่วนทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น และสาเหตุที่ทำให้ประกอบอาชีพไม่ดีขึ้นสูงสุดคือ การที่มีอายุมาก ความกระตือรือร้นลดลง รองลงมาคือ สุขภาพไม่ดี และการมีทุนไม่เพียงพอ เป็นต้น ผลกระทบจากการมีอาชีพ โดยเปรียบเทียบอาชีพก่อนและหลังการกู้ยืมเงิน สรุปได้ว่า มีจำนวนผู้ไม่มียานทำลดน้อยลงจากร้อยละ 66.7 เหลือเพียงร้อยละ 33.3 มีการประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 47.2 เพิ่มเป็นร้อยละ 52.8 และจากผู้ที่ประกอบอาชีพเดี่ยวกลายเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพหลากหลาย (อาชีพเสริม) มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเมื่อเปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังการกู้ยืมพบว่า รายได้ในช่วง 4,001-7,000 บาท เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ผลของผู้มีรายได้รายงวดก่อนและหลังการกู้ยืมไม่พบการเปลี่ยนแปลงมากนัก ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายปัจจัยที่สนับสนุนให้การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผน และมีความต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1)การที่ผู้กู้อยู่ในวัยสูงอายุวัยต้น คือช่วงอายุระหว่าง60-69 ปี 2) การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงทำให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามที่เขียนขอไว้ 3)การมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวคอยให้ความช่วยเหลือ ทั้งในด้านการคิด การตัดสินใจ การลงมือทำ และร่วมรับประโยชน์ 4)การประกอบอาชีพขยายอาชีพเดิม เป็นปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพ และมีความต่อเนื่อง 5)บุคลิกภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความมั่นใจในประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ความขยันอดทน 6)การมีแรงงานและกำลังคนช่วยในการประกอบอาชีพ ในด้านความพึงพอใจสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการให้กู้ยืมเงินมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุหลายด้าน และทำให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการทำงาน ในส่วนของความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รายนกลุ่มนั้น เมื่อเปรียบเทียบรายได้ก่อนหลังการประกอบอาชีพต่อเดือน พบว่า ในกลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 500-25,001 บาทขึ้นไป ซึ่งมีเพียง 2 กลุ่ม ได้เพิ่มเป็น 22 กลุ่ม โดยรายได้สูงสุดคือ 25,000 ต่อเดือน กลุ่มที่ไม่มีรายได้และมีรายได้ต่ำประมาณ 501-1,000 บาท สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น ร้อยละ 94.6 สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 98.8 มีความพึงพอใจ โดยเหตุผลของความพึงพอใจ เกิดจากการที่สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี สมาชิกได้รับความรู้ สมาชิกได้รับถ่ายทอดภูมิปัญญา กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่อไป ได้รับการยอมรับ ชื่นชม และสามารถนำไปขยายต่อในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของกองทุนนั้นในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจระดับมากทุกประเด็น

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้รู้รายบุคคล รายนกลุ่ม และโครงการ มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของกองทุน ประกอบด้วย ควรมีการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้รวดเร็วขึ้น และควรอนุมัติตามแผนดำเนินงานที่เขียนขอไป เห็นว่าควรมีการเพิ่มวงเงินกู้ยืมถึง 50,000 บาท ควรให้มีการส่งเงินคืนเป็นงวดตามผลผลิต ควรให้ผู้ไม่มีเงินเดือนค้าประกันได้ รวมทั้งควรให้ลูกหลานที่นำรายได้มาจุนเจือครอบครัวมีสิทธิกู้ยืมแทนผู้สูงอายุในรายที่สุขภาพไม่ดี ควรมีการปรับแบบคำร้องของการกู้ยืมให้มีภาษาที่ง่ายขึ้น และลดปริมาณเอกสารให้น้อยลง รวมทั้งแก้ไขวิธีการเขียนโครงการให้ง่ายขึ้น และควรมีการกระจายบริการและการจัดการกองทุนไปอยู่ในต่างจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

ระดับนโยบาย

จากการที่กองทุนผู้สูงอายุได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุนั้น นับเป็นสิ่งที่ดี เหมาะสม และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถตอบสนองผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง กองทุนผู้สูงอายุควรพิจารณานโยบายดังนี้

1. ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดสัดส่วนของการจ่ายเงินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ และสภาพปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นธรรมในกลุ่มประชากรสูงอายุ

2. ควรมีนโยบายเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุในส่วนภูมิภาคให้เข้มแข็ง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของกองทุนฯ คือผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในภูมิภาค
3. ควรกำหนดนโยบายในการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
4. ควรกำหนดนโยบายการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่มีลักษณะการทำงานที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุ
5. ควรกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นความคุ้มค่าเชิงสังคม/วัฒนธรรมไว้เป็นเป้าหมายหนึ่งของการให้กู้ยืมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
6. ควรเพิ่มบทบาทในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยให้คำแนะนำหรือมีส่วนในการประสานจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดการพัฒนาโครงการและการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ควรมีการขยายบทบาทของกองทุนผู้สูงอายุจากการเป็นหน่วยงานให้การสนับสนุน ไปเป็นผู้ร่วมดำเนินงาน โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่กองทุนฯ ควรเพิ่มบทบาทเป็นผู้ร่วมดำเนินการร่วมประชุม ให้คำปรึกษา แนะนำในเชิงการบริหารจัดการ และการเปิดโอกาสและเปิดช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุโดยตรงและต่อเนื่อง

ระดับการบริหารจัดการ

1. การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในส่วนภูมิภาคและองค์กรที่เป็นตัวแทนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีความตั้งใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และแกนนำผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งกองทุนผู้สูงอายุได้ โดยให้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณสมบัติผู้กู้ การติดตามการคืนเงินกู้ การติดตาม และให้คำแนะนำในการจัดทำโครงการได้
2. การสร้างความร่วมมือและประสานงานกับองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในด้านการประกอบอาชีพและด้านการตลาด เช่น องค์กรในท้องถิ่นที่สามารถให้ความรู้คำแนะนำในการประกอบอาชีพหรือเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ให้ความรู้เรื่องการตลาดในผลผลิตที่จัดทำขึ้น
3. การประสานกับกระทรวงแรงงานซึ่งกำหนดนโยบายให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ โดยดำเนินการให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีอาชีพ สามารถคืนกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ในระดับหนึ่ง โดยขอความร่วมมือในเรื่องการแนะแนวการประกอบอาชีพ ทักษะ และฝีมือเพื่อส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็น

ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานและสามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้

4. ควรให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ ในกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลับกรองโครงการเบื้องต้น ก่อนส่งส่วนกลาง

5. ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และมีทัศนคติที่ดี โดยสามารถให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้สูงอายุได้

6. เตรียมบุคลากรในการให้ความช่วยเหลือเรื่องการเงินโครงการขอรับการสนับสนุน ในกรณีที่กลุ่ม ชมรม หรือองค์กรผู้สูงอายุไม่มีบุคลากรที่มีความสามารถในการเขียนโครงการได้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม และมีโอกาสในการเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง บุคลากรควรจะมาจากผู้แทนสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ชมรมผู้สูงอายุที่เคยผ่านการอบรมการเขียนโครงการ หรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่

7. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ควรพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้ออมัติ โดยยึดอัตราค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ของทางราชการ

ระดับปฏิบัติ

การปรับปรุงหลักเกณฑ์การอนุมัติเงิน

1. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ควรพิจารณากำหนดประเภทและลักษณะกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้กว้างขวางมากกว่าเดิม โดยควรพิจารณาใน 2 มิติคือ 1) เป็นโครงการที่มีเกิดจากการประชุมหรือการระดมสมองของผู้สูงอายุ เป็นความต้องการที่แท้จริงมากกว่าโครงการที่ทำอยู่จนเคยชิน หรือเกิดจากความคิดของผู้นำเพียงอย่างเดียว 2) โครงการที่สร้างความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้าน เช่น ศูนย์อเนกประสงค์

การปรับคุณสมบัติผู้กู้

1. กรณีผู้กู้ที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป ควรมีการระบุผู้ร่วมประกอบอาชีพในคำร้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่ามีผู้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ

2. การกู้ยืมเงินรายกลุ่มนั้น ควรพิจารณาอนุมัติเฉพาะกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมาก่อน มีหัวหน้ากลุ่ม และมีการจัดการที่เป็นระบบ โดยต้องเสนอรายละเอียดของผลงานที่ผ่านมามาด้วย

ข้อมูลที่ควรมีในแบบฟอร์มคำขอกู้

เพื่อเป็นข้อมูลแก่กองทุนฯ ให้ทราบถึงความพร้อมและศักยภาพในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ แบบฟอร์มคำขอกู้ควรเพิ่มแผนการประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

- (1) แนวทางการประกอบอาชีพ โดยผู้สูงอายุต้องสามารถระบุให้ได้ว่ามีกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพไว้อย่างไร
- (2) วัตถุประสงค์และความต้องการจากการประกอบอาชีพ รวมทั้งต้องการผลกำไรในจำนวนเท่าไร ภายในระยะเวลากี่เดือน
- (3) สถานที่ในการประกอบอาชีพ เช่น ระบุพื้นที่/ท้องที่ชัดเจน หรือสถานที่ในการประกอบอาชีพ
- (4) จำนวนแรงงานในการประกอบอาชีพ เช่น มีจำนวนแรงงานในการให้ความช่วยเหลือจำนวนกี่คน แต่ละคนทำหน้าที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร
- (5) จำนวนอุปกรณ์หรือเครื่องจักรในการประกอบอาชีพ เช่น จำนวนเครื่องจักร รถไถนา เครื่องบดข้าว หรือเครื่องอบขนม เป็นต้น
- (6) ทูณในการประกอบอาชีพที่มีอยู่ เช่น ความรู้เรื่องและประสบการณ์ในการเลี้ยงหมู ความรู้และความชำนาญในการแกะสลัก เป็นต้น
- (7) ข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ เช่น ขาดแคลนกำลังคน บางรายขาดประสบการณ์ ต้องการคำแนะนำกรณีประกอบอาชีพใหม่
- (8) ตลาดรองรับผลผลิต โดยให้ผู้สูงอายุนำตลาดในการขายสินค้า เช่น ที่วัด ที่โรงเรียน หรือ พ่อค้าคนกลาง เป็นต้น
- (9) ความต้องการของตลาด โดยต้องประเมินให้ได้ว่าผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพ เป็นที่ต้องการของตลาดมากน้อยเพียงใด เช่น ต้องการเพียงบางฤดูกาล หรือตลอดปี หรือความต้องการของตลาดมีมากกว่าหรือน้อยกว่าผลผลิตที่ได้ เพื่อให้มองเห็นแนวโน้มของผลกำไรหรือขาดทุน
- (10) ราคาในท้องตลาด เช่น ผลผลิตบางอย่างมีราคาขึ้นสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สินค้าบางอย่างราคาถูกลง ซึ่งอาจมีผลต่อการขายสินค้า
- (11) แผนการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสำรวจความต้องการในการทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ เพื่อกองทุนฯ จะได้นำมาเป็นแนวทางกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาทุนสนับสนุนได้ครอบคลุมถึงประเด็นด้านสวัสดิการสังคมอย่างแท้จริง
2. ควรมีการศึกษา ติดตาม และประเมินเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับการนำเงินไปประกอบอาชีพและจัดทำโครงการ และสามารถอธิบายจุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินงานนั้นๆ ได้

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
บทคัดย่อ	ข
ABSTRACT.....	ง
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ฉ
สารบัญ	๗
บทที่	
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ผลที่ได้รับ.....	5
2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
กฎหมาย นโยบาย แผนงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย.....	6
แนวคิดการประเมิน.....	14
แนวคิดการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ.....	23
แนวคิดการเข้าถึงบริการ.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ.....	28
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ.....	47
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการชำระหนี้	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	ระเบียบวิธีวิจัย..... 64
วิธีการศึกษา.....	64
วิธีการเก็บข้อมูล.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
นิยามปฏิบัติการ ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมิน.....	73
การนำเสนอผลการศึกษา.....	75
ข้อจำกัดในการประเมิน.....	75
4.	การประเมินผลผู้กู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายบุคคล..... 76
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	76
ตอนที่ 2 การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ.....	89
ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืม.....	
ไปประกอบอาชีพ.....	95
ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ.....	107
ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ.....	142
ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ.....	153
5	การประเมินผลผู้กู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายกลุ่ม..... 159
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม.....	159
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการกู้ยืม.....	163
ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไป.....	
ประกอบอาชีพ.....	170

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ.....	177
ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ.....	188
ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ.....	193
6 การประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุน.....	195
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน.....	195
ตอนที่ 2 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการดำเนินโครงการ.....	203
ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิผลจากการดำเนินโครงการ.....	217
ตอนที่ 4 การเกิดผลกระทบจากการดำเนินโครงการ.....	232
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ.....	240
7 การให้บริการและข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้แทนผู้สูงอายุ...	248
ตอนที่ 1 การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร.....	249
ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน.....	258
ตอนที่ 3 การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น.....	265
ตอนที่ 4 บทบาทขององค์กรผู้สูงอายุในการสนับสนุนการขอรับทุน.....	270
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากองทุน.....	275
ตอนที่ 6 กรณีศึกษาการบริหารจัดการกองทุนที่ดี.....	279
8 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	284
สรุป	284
อภิปรายผล	289
ข้อเสนอแนะ.....	301
บรรณานุกรม.....	305

ภาคผนวก

ก. แบบสอบถาม	310
ข. รายชื่อบุคคลให้ข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุแต่ละจังหวัด	325
ค. คำสั่งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ ๒๐/ ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการออกเยี่ยมบ้านเพื่อสอบข้อเท็จจริง การกักขังกองทุนผู้สูงอายุ	329
ง. การติดตามโครงการสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดกาฬสินธุ์	331
จ. บันทึกข้อตกลง เรื่อง ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการบริหาร กองทุนผู้สูงอายุกับสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กรณีกองทุนผู้สูงอายุ	332
ฉ. คณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดด้านผู้สูงอายุ.....	333

กองทุนผู้สูงอายุ

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 13 ได้มีการกำหนดให้จัดตั้ง “กองทุนผู้สูงอายุ” ขึ้นภายใต้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ มีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งเป็นการสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม องค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ภารกิจดังกล่าวกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการขับเคลื่อนงานตามภารกิจ โดยเริ่มในปี 2548 และมีกลไกการบริหารกองทุน ประกอบด้วย

1. กลไกการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการบริหารกองทุน ตามมาตรา 18 และมาตรา 20 องค์กรประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้แทนจากภาครัฐ 5 คนและผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยมีผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนและดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนดขึ้น

2. ระเบียบข้อบังคับการบริหารงานกองทุน ได้แก่ ระเบียบว่าด้วยการบริหารจัดการกองทุน การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ.2548 ระเบียบว่าด้วยการพิจารณาอนุมัติจ่ายเงิน การจัดทำรายงานสถานะทางการเงิน และประกาศเรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินงานถูกต้อง ตรงตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์และมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุที่ผ่านมา กองทุนฯ ได้ดำเนินงานตามมาตรา 11 เพื่อให้ทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยมุ่งเน้นไปที่ ข้อ 3 เรื่องการประกอบอาชีพ และข้อ 4 เรื่องการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน บทบาทหลักคือการจัดสวัสดิการหรือกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ในส่วนที่ภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นไม่สามารถดำเนินการได้ หรือไม่เข้าช้ช้กับการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นๆ โดยเป็นการเติมเต็มสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในส่วนที่ขาดหายให้สมบูรณ์ขึ้น เช่น การสนับสนุนกิจกรรมการให้ผู้สูงอายุกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลและรายกลุ่มโดยไม่คิดดอกเบี้ย และการสนับสนุนเงินอุดหนุนโครงการเพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมและการจัดบริการ โดยเงินดังกล่าวจะสนับสนุนให้แก่ชมรมผู้สูงอายุ/ องค์กรผู้สูงอายุ/ องค์กรที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ เป็นต้น ทั้งนี้ จากสถิติซึ่งรวบรวมโดยกลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ในระยะเวลา 3 ปี 6 เดือน (ตุลาคม 2550 - มีนาคม 2553) กองทุนฯ ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมโครงการแก่กลุ่ม ชมรม องค์กรต่างๆ จำนวน 312 โครงการ เป็นจำนวนเงิน 47,071,212 บาท การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล จำนวน 5,415 ราย เป็นจำนวนเงิน 83,793,317 บาท และการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม จำนวน 71 กลุ่ม เป็นจำนวนเงิน 3,013,560 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 133,878,089 บาท

ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล ต่างนำเงินไปประกอบอาชีพที่ตนมีความรู้และความถนัด เช่น เกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ การปลูกสัตว์ เช่น การเลี้ยงหมู การเลี้ยงโค กระบือ การค้าขาย ได้แก่ ค้าขายทั่วไป ขายอาหาร ขนม เครื่องดื่ม และประมง บริการ รับจ้าง และหัตถกรรม เป็นต้น ในส่วนการรับเงินสนับสนุนไปจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่ม/ชมรมของผู้สูงอายุนั้น ลักษณะกิจกรรมที่ได้ดำเนินการเป็นกิจกรรมส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา การสร้างความเข้มแข็งให้ผู้นำองค์กรผู้สูงอายุและเครือข่าย การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่สาธารณะ และการจัดโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน/ ชุมชน โดยผลจากการนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์นั้น พบว่า ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการหารายได้เลี้ยงตนเองในวัยสูงอายุ บางรายมีรายได้เพิ่มจากที่มีอยู่เพื่อใช้จุนเจือครอบครัว ผลที่เด่นชัดและมีคุณค่าในเชิงของจิตใจคือ ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้เกิดความภูมิใจในตนเอง สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนได้ เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งเกิดกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองและกลุ่มอย่างมากมาย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้สูงอายุที่กู้ยืมมากกว่าครึ่งหนึ่งนั้นจะสามารถส่งคืนเงินคืนให้แก่กองทุนฯได้ แต่ยังมีผู้กู้บางรายที่ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ตรงตามกำหนด กล่าวคือ จากรายงานกองทุนผู้สูงอายุตามแบบสรุปผู้กู้ค้างชำระเงินกู้ยืมประกอบอาชีพรายบุคคล ตั้งแต่ 2 งวด - 12 งวดขึ้นไป ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 - ธันวาคม 2552 พบว่า มีจำนวนผู้ค้างชำระหนี้เงินกู้ยืม จำนวน 1,008 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.45 ของจำนวนผู้กู้ยืมเงินทั้งหมด รวมจำนวนเงินที่ค้างชำระทั้งสิ้น 2.53 ล้านบาท (รวบรวมโดย กลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ) ซึ่งนับว่าเป็นสถิติที่ค่อนข้างสูง แสดงว่าผู้กู้ยืมเงินไปนั้น อาจประสบปัญหาในด้านการจัดการ เช่น การทำความเข้าใจในสัญญาการกู้ยืม การบริหารรายจ่าย การสร้างให้เกิดการออกเงย หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ไม่สามารถเพาะปลูกได้ตามที่ตั้งใจ หรือการประกอบอาชีพที่ไม่สนองต่อศักยภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็นที่กองทุนผู้สูงอายุต้องให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และแก้ไขปัญหา

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุมาระยะเวลาหนึ่ง พบว่า การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับหนึ่งเป็นที่น่าพอใจ แต่ก็ยังพบปัญหาอุปสรรคที่สมควรต้องได้รับการพิจารณาวิเคราะห์และเสนอแนวทางการแก้ไข จึงจำเป็นที่จะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแก่ผู้สูงอายุที่กู้ยืมรายบุคคลและรายกลุ่ม และชมรมที่ขอรับการสนับสนุนเงินอุดหนุนในการทำโครงการ เพื่อศึกษาให้ได้ข้อมูลว่า การดำเนินงานเหล่านั้นเป็นไปตามนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ หลักการ และวัตถุประสงค์ของกองทุนผู้สูงอายุหรือไม่ ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากกองทุนฯ มากน้อยเพียงใด เพื่อผู้บริหารจะได้ใช้ผลการติดตามและประเมินเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ และเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ประเด็นปัญหา ในการปรับปรุงการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

การติดตามและประเมินผลเป็นเครื่องมือในการวัด การแสวงหาสารสนเทศ การตรวจสอบและการตัดสินใจคุณค่า เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ ในเรื่องความคุ้มค่า ความพอเพียง ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โดยพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น ทั้งจุดเด่น จุดด้อย ของสิ่งที่ได้ดำเนินการไป ปัญหา อุปสรรค และผลความสำเร็จ โดยมีเกณฑ์และระยะเวลาที่แน่นอนกำหนดไว้ ภายใต้การสังเกต จดบันทึกอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐานแบบเดียวกัน ดังนั้นการติดตามและประเมินผลจึงมีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การ ซึ่งในที่นี้คือ กองทุนผู้สูงอายุ เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วิธีการติดตามและประเมินผล สามารถกระทำได้หลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งที่จะประเมิน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกวิธีการประเมินเบื้องต้น และการประเมินผลสรุป (Formative and Summative Evaluation) ของ Michael Scriven (1967) เนื่องจากการประเมินผลเบื้องต้น เป็นการ

ประเมินระหว่างที่โครงการดำเนินการอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น และเป็นข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาโครงการ ผู้ศึกษาจะใช้ในการติดตามโครงการและการกู้ยืมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ ส่วนการประเมินผลสรุปใช้เมื่อโครงการ การกู้ยืมสิ้นสุด หรือเพื่อใช้วัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการ หรือการกู้ยืมที่มีต่อผู้สูงอายุ เพื่อตัดสินใจในคุณค่าของโครงการ นำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อเป็นสารสนเทศให้แก่ผู้บริหารกองทุนผู้สูงอายุ โดยประเด็นของการติดตามและประเมินผล มุ่งค้นหาคำตอบถึงปัจจัยที่ทำให้โครงการหรือการกู้ยืมเงินประสบความสำเร็จว่ามีปัจจัยใดบ้าง กรณีที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ไม่สามารถดำเนินการได้ หรือไม่สามารถส่งคืนเงินกู้ได้ มีสาเหตุมาจากอะไร นอกจากนั้น จะมีการติดตามและประเมินผลถึงการใช้จ่ายเงินว่ามีความเหมาะสม ถูกต้องตามระเบียบ และประหยัด หรือไม่อย่างไร รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกองทุนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อติดตามและประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุน และการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลและรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ
2. เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค การดำเนินโครงการและการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่จะทำให้กองทุนผู้สูงอายุสามารถสนองประโยชน์และสร้างความยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุไปที่การสนับสนุนเงินอุดหนุนโครงการแก่กลุ่ม ชมรมต่างๆ การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ รายบุคคลและรายกลุ่ม การนำเสนอข้อเท็จจริงปัจจัยของความสำเร็จ ผลสำเร็จของการได้รับการสนับสนุน ทั้ง 2 ประเภท ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของโครงการ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุได้มากยิ่งขึ้น

2. ขอบเขตด้านประชากร

เก็บข้อมูลจากผู้ได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ทั้งในรูปของโครงการ และการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ รายบุคคลและรายกลุ่ม ในปีงบประมาณ 2552 จนถึงเดือนมีนาคม 2553 ประกอบด้วย

- (1) ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล จำนวน 4,107 ราย
- (2) ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม ทั้งหมดมี 46 กลุ่ม
- (3) โครงการที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 310 โครงการ

ผลที่ได้รับ

1. ได้รับทราบผลลัพธ์ที่เกิดจากสนับสนุนโครงการ การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล และรายกลุ่ม จากกองทุนผู้สูงอายุที่เป็นเชิงรูปธรรม ทำให้เห็นผลสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุต่อไป

2. ทราบถึงปัจจัยความสำเร็จของแต่ละกิจกรรม ทำให้สามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบให้กับองค์กร กลุ่ม ชมรม หรือผู้สูงอายุ ที่ต้องการได้รับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ ในการพัฒนา กิจกรรมของตน ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและกิจกรรมการรวมกลุ่มอื่นๆ

3. ได้รับทราบแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม รวมทั้ง พัฒนาการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการ โดยข้อมูลที่ได้สามารถบ่งบอกถึงข้อจำกัดและข้อสนับสนุนที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการและการให้บริการที่ดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกองทุนผู้สูงอายุและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่จะนำข้อมูลไปพิจารณาปรับปรุงพัฒนาเกณฑ์การสนับสนุนการบริหารกองทุน ตลอดจนการติดตาม ประเมินผลต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมในโครงการ “การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ” คณะวิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ การวางแผน การบริหารจัดการ และการประเมินผลโครงการ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีแนวคิดและวรรณกรรมที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. กฎหมาย นโยบาย แผนงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย
2. แนวคิดการประเมิน
3. แนวคิดการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ
4. แนวคิดการเข้าถึงบริการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม
7. แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
8. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการชำระหนี้
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กฎหมาย นโยบาย แผนงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย

พัฒนาการของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยสังเขป คือ ประเทศไทยเริ่มมีการตระหนักถึงสิทธิของผู้สูงอายุ ในปี 2494 โดยการจัดทำ "พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ" ขึ้น โดยผู้รับผลประโยชน์มีเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ผู้สูงอายุทั้งหมด ต่อมาในปี 2496 เริ่มมีการจัดสร้างบ้านบางแคเพื่อให้ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง และยากจนได้มีสถานที่พักพิง ปี 2522 เริ่มศูนย์บริการผู้สูงอายุ

(Day center) ปี 2525 ได้มีการจัดตั้งจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ และประกาศให้ 13 เมษายน ของทุกปี เป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ มีการส่งเสริมการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาครัฐหลายหน่วยงานมีโครงการประชาสงเคราะห์หรือกระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เช่น ในปี 2536 การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ลดหย่อนค่าโดยสารรถไฟให้แก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น

เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (UN) ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามหลักการว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ ประเด็นของสิทธิของผู้สูงอายุ ในเรื่องการเมืองสิทธิในการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วม การอุปการะเลี้ยงดู การบรรลุความต้องการ และควมมีศักดิ์ศรี ในปี 2542 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ ประเทศไทยจึงได้จัดทำ "ปฏิญญาว่าด้วยผู้สูงอายุไทย" ขึ้น ซึ่งปฏิญญาผู้สูงอายุไทย เป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ทำให้ในปี 2546 เกิด "พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546" ขึ้น และหน่วยงานโดยตรงที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้น คือ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจุบัน การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยมีกรอบการทำงานที่สำคัญได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 นโยบายของรัฐบาล และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545-2564 (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2553) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุในประเด็นต่างๆ ดังนี้

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ข้อ (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา 84 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ

(4) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างทั่วถึง

มาตรา 152 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ หากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด ทั้งนี้ โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจะเห็นว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญได้ คำนึงถึงสิทธิของผู้สูงอายุที่ควรได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุน

1.2 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

จากมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย (ฉบับ พ.ศ.2540) ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ ให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย 24 มาตรา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 120 ตอนที่ 130ก ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2546 สรุปสาระสำคัญมีดังนี้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547: น.13)

นิยามความหมายของคำว่า "ผู้สูงอายุ" หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า "กผส." โดยมี นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และมีผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งจะรับผิดชอบและประสานงานเกี่ยวกับรายละเอียดและกฎหมายรองรับของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุนี้โดยตรง

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
- (2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
- (3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
- (4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
- (5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
- (6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
- (7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- (8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง
- (9) การให้คำแนะนำ บริการ ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว
- (10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
- (11) การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- (13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 13 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนผู้สูงอายุ” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้

อีกทั้ง มาตรา 17 ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการี ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

ต่อมาในปี 2553 คณะอนุกรรมการติดตามสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ที่ได้ให้สิทธิผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการพิจารณาแก้ไข พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ในหลายประเด็นเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทุนผู้สูงอายุ มีดังนี้

มาตรา 13 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ระบุว่า ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่ง ในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนผู้สูงอายุ” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้ จากการเสนอขอทบทวนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ เห็นสมควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ โดยสาระสำคัญที่เกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ ดังนี้ (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) เล่มที่ 127 ตอนที่ 56 ก ลงวันที่ 15 กันยายน 2553)

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (5) ของมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“(5) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ตามมาตรา 20 (2)

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความใน (2) ของมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“(2) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และ การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

โดยเพิ่มคำว่า **การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ** ผนวกเข้าไปด้วย เพื่อให้ขอบเขตหน้าที่ของ กองทุนผู้สูงอายุมีความชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ นับเป็นสิ่งที่ต้องอย่างยิ่ง ทั้ง ต่อการบริหารจัดการของกองทุนผู้สูงอายุ ในอันที่จะขยายขอบเขตการคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุน ผู้สูงอายุให้กว้างขวางขึ้น ครอบคลุมปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุได้มากขึ้น และมีผลต่อผู้สูงอายุ ที่จะสามารถขอรับการสนับสนุนได้อย่างกว้างขวางเช่นกัน

1.3 นโยบายของรัฐบาล

นโยบายเป็นกรอบหรือแนวทางที่สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจหรืออุดมการณ์ที่ต้อง กระทำ เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหา และเป็นแนวทางที่ต้องการมุ่งสู่การบรรลุ เป้าหมาย นโยบายของไทยที่ผ่านมาจึงขึ้นอยู่กัแนวทางที่ผู้บริหารประเทศต้องการจะให้มีการพัฒนา ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา นโยบายของรัฐบาลแต่ละชุด ได้ให้ความสนใจต่อผู้สูงอายุ โดยมีการ กำหนดไว้ในนโยบายอย่างชัดเจน ซึ่งนำมาเสนอในที่นี้ดังนี้

รัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช (ครม. คณะที่ 56 ดำรงตำแหน่ง 29 มกราคม พ.ศ. 2551) วันแถลงนโยบาย 18 กุมภาพันธ์ 2551 สรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

- (1) **นโยบายการพัฒนาสุขภาพของประชาชน** (ข้อ 2.3.4) “เพิ่มแรงจูงใจและ ขยายงานอาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อเป็นกำลังสำคัญให้ชุมชนในการดูแลเด็ก

ผู้สูงอายุ คนพิการ การดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาลและการเฝ้าระวังโรคในชุมชน รวมทั้งเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

- (2) **นโยบายความมั่นคงของชีวิตและสังคม** (ข้อ 2.5.1) “ประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานและใช้ประโยชน์จากกองทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กองทุนพัฒนาชุมชน และกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อให้เป็นพลังร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ”
- (3) **การเตรียมความพร้อมให้แก่สังคมผู้สูงอายุ**(2.5.4) “โดยยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยสร้างหลักประกันด้านรายได้และระบบการออมในช่วงวัยทำงานที่เพียงพอสำหรับช่วงวัยชรา สร้างพฤติกรรมด้านสุขภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย สนับสนุนครอบครัวให้เข้มแข็งสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างมีคุณภาพ ขยายฐานการให้เบี้ยยังชีพแก่คนชราที่ไม่มีรายได้และส่งเสริมการใช้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยระบบคลังสมอง”

รัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (ครม.คณะที่ 59 ดำรงตำแหน่ง 17 ธันวาคม พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน) วันแถลงนโยบาย วันที่ 29 ธันวาคม 2551 ได้ระบุถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก (2552) ประกอบด้วย

- (1) **การรักษาและเพิ่มรายได้ของประชาชน** ได้แก่ การสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ การส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทั่วประเทศให้ปฏิบัติงานเชิงรุก
- (2) **นโยบายแรงงาน** ได้แก่ การส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุและคนพิการ โดยการกำหนดให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมตามความสามารถของผู้สูงอายุและคนพิการ นโยบายสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุ ส่งเสริมการนำศักยภาพผู้สูงอายุ มาใช้ในการพัฒนาประเทศ

จากนโยบายของ นายสมัคร สุนทรเวช มาจนถึงนโยบายของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการนำนโยบายไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมาก โดยปรากฏจากการดำเนินชีวิตของประชาชน และผู้สูงอายุ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานมากยิ่งขึ้น

1.4 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564 (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2553)

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2553 มีสาระสำคัญดังนี้ (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2551: น.57-63)

วิสัยทัศน์ “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม”

ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวยังมีความสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม และมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

2. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง สามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

3. ระบบสวัสดิการและการบริการ จะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน

4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และบริการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค

5. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง

โดยสาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ฉบับปรับปรุงนี้ แบ่งออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ มีมาตรการหลัก 3 ประการ คือ มาตรการหลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุในทุกด้าน ประกอบด้วย มาตรการหลัก 6 ประการคือ มาตรการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ ส่งเสริมด้านการทำงานและหารายได้ของผู้สูงอายุ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภท ให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อและมาตรการสุดท้ายคือ การส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับระบบบริการสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ โดยเน้นการมีหลักประกันยามชราภาพ ทั้งด้านสังคมและสุขภาพ รวมถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม เพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุ มีมาตรการหลัก 4 ประการ ได้แก่ มาตรการคุ้มครองด้านรายได้ มาตรการหลักประกันด้านสุขภาพ มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล การคุ้มครอง มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ **อย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ** เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้องค์การที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุมีบทบาทความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างพอเพียง โดยมีมาตรการหลัก 2 ประการ ได้แก่ มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวล พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ถูกกำหนดขึ้นเป็นยุทธศาสตร์สนับสนุนให้การปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการ และการปฏิบัติงาน โดยมีมาตรการหลัก 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการสนับสนุน และส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุสำหรับการกำหนดนโยบาย มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ และมาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูล

จากแผนยุทธศาสตร์ 5 หมวด เห็นได้ว่า จุดเน้นของการปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน เน้นการสร้างหลักประกันทุกระบบ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพที่เข้มแข็ง มีหลักประกันที่มีความครอบคลุมในทุกๆ ส่วนทั้งในด้านสวัสดิการ สุขภาพ และความคุ้มครองทางกฎหมาย รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารสามารถจัดการกับปัญหา และกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตต่างๆ ของตนได้อย่างแท้จริง ซึ่งแผนนี้สามารถนำมาอธิบายการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

2. แนวคิดการประเมิน

2.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินมีพัฒนาการมาจากการวัดทางด้านการศึกษา และพัฒนาไปสู่การประเมินโครงการกิจกรรมและองค์กรในปัจจุบัน จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม จำแนกความหมายการประเมินได้ 5 มิติ ดังนี้

2.1.1 มิติการวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคล ซึ่งกลุ่มนักวิชาการที่ให้ความหมายในกลุ่มนี้ที่เด่นชัดคือ ไทเลอร์ (Tyler) ซึ่งเป็นกลุ่มนักประเมินรุ่นแรก เขาได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินคือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน วัตถุประสงค์ และจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดี ภายหลังจากจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อตัดสินว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้น ประสบความสำเร็จหรือไม่ มีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไข (Tyler, 1943 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2546)

2.1.2 มิติการนำเสนอสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ มีนักวิชาการกลุ่มนี้ได้แก่ ไบอัน และไวท์, ไมเคิล สคริฟเว่น, เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี และสมคิด พรหมจ้อย เชื่อว่า การมีสารสนเทศที่ดีจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม โดยความหมายนักวิชาการดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

ไบอัน และไวท์ (Byan and White, 1976) ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการบันทึกถึงสิ่งที่เกิดขึ้น และกำหนดว่า ทำไมสิ่งนั้นจึงเกิดขึ้น การประเมินจึงหมายความว่า เป็นความพยายามที่จะค้นหาว่า แผนหรือโครงการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร เป็นไปตามที่คาดหมายไว้หรือไม่ เพียงใด ส่วน **ไมเคิล สคริฟเว่น** (Michael Scriven, 1967) ได้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกันว่า การประเมินคือ การรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลและการกำหนดเกณฑ์กรอบการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมินคือ การตัดสินคุณค่าของโครงการเช่นเดียวกับ **เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี** (2546) ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเพียงใด ส่วน **สมคิด พรหมจ้อย** (2542) เสนอไว้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ เพื่อช่วยในการบริหาร ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้ในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด

2.1.3 มิติของการติดตามผลการปฏิบัติงาน นักวิชาการที่ให้ความหมายในมิตินี้ได้แก่ **روبบินส์** (Robbins, 1973) เสนอความเห็นไว้ว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการ ของการดูแลติดตามเพื่อที่จะดูว่า องค์กรหรือหน่วยงานได้รับ และใช้ทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพียงใด ซึ่งนับว่าความหมายของروبบินส์นี้ได้ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแผนงาน กิจกรรมหรือโครงการในระหว่างดำเนินอยู่ เป็นเครื่องมือที่ดีของผู้บริหารในการติดตามและตรวจสอบงาน

2.1.4 มิติของการตัดสินคุณค่า เป็นกลุ่มนักวิชาการยุคใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมิน สามารถใช้ความรู้ความสามารถพิจารณาตัดสินคุณค่าของกิจกรรมและโครงการ เพื่อขยายหรือล้มเลิกโครงการได้ นักวิชาการกลุ่มนี้ได้แก่ ไอแซค และแอลคิน ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

ไอแซค (Isaac อ้างถึงใน สมชาย ดุงศ์เดช, 2542) กล่าวไว้ว่า การประเมิน เป็นกระบวนการในการวิเคราะห์และการให้คุณค่าอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการประเมินผลจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกรวางแผนและการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ การประเมินผลจะเกี่ยวข้องกับการวัด ซึ่งจะต้องมีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน มีเกณฑ์การเปรียบเทียบเพื่อการให้คุณค่า

มาร์วิน ซี แอลคิน (Martvin C. Alkin, 1969 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานนท์, 2543) ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานสรุป เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

2.1.5 มิติของระเบียบวิธีในการศึกษา เป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีพื้นฐานด้านการวิจัย ได้แก่ รอสซีและฟรีแมน และ ซัคแมน ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

รอสซีและฟรีแมน (Rossi and Freeman, 1982) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า เป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินกรอบความคิด รูปแบบการดำเนินงาน และประโยชน์ของแผนงานในการเข้าแทรกแซงทางสังคม กล่าวคือ การวิจัยประเมินผลเกี่ยวข้องกับการใช้ ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวินิจฉัยและปรับปรุงการวางแผน ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพของแผนงาน ซึ่งการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาผนวกกับการประเมินผลนั้น

ซัคแมน (Suchman, 1977) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า การประเมินผลโครงการเป็นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริง และเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าว ดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรม เป็นไปตามความต้องการ วัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

ความหมายตามนิยามของนักวิชาการดังกล่าวนี้ ให้น้ำหนักกับการประเมินที่เป็นรูปแบบเชิงปริมาณ โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณในการดำเนินการ ต่อมาระยะหลัง สเติก (R.E. Stake) ได้เสนอรูปแบบการประเมินสนองความต้องการ (Responsive Model) พัฒนาจากแนวคิดว่ามีผู้ต้องการใช้ผลการประเมินหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงควรมีสารสนเทศจากการประเมินที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายดังกล่าว ดังนั้นการประเมินจะต้องบรรยายโครงการประเมินอย่างละเอียดครอบคลุมเพียงพอที่จะสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้ การตัดสินใจจะอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สเติก ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณลักษณะ เป็นการประยุกต์ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการประเมิน

จากนิยามของนักวิชาการที่กล่าวมา จะเห็นว่านิยามหรือความหมายของการประเมินมีการพัฒนามาโดยตลอด และมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ แผนงาน กิจกรรมและโครงการที่จะประเมิน เพื่อให้การประเมินสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบาย และการบริหารงานทุกระดับได้อย่างเหมาะสม สำหรับการดำเนินงานของโครงการการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุนี้ ได้ประยุกต์ใช้ความหมายของกลุ่มสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและกลุ่มของสเติกเป็นแนวคิดในการดำเนินการ

2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลมีความหลากหลาย (อ้างถึงใน สมชาย คุรงค์โตช, 2543 , น 5-6) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ บางครั้งโครงการจะประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการ หรือเพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น หรือในบางครั้งการประเมินผลต้องการให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณ บางครั้งมีจุดประสงค์เพื่อนำข้อมูลไปการวางแผนหรือกำหนดนโยบาย ใช้เพื่อการทดสอบนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ ว่าเหมาะสมเพียงใดในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม ผลการประเมินจะต้องใช้ในการปรับปรุงโครงการที่ดีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือโครงการที่ไม่ดีให้มีแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการปรับปรุงที่ชัดเจน มิใช่แต่เพียงประเมินว่าดีหรือไม่ดี แต่ไม่มีข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาโครงการเลย

ในการประเมินผลทุกครั้งจำเป็นจะต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ร่วมกับผู้ดำเนินโครงการหรือผู้ให้ทุนสนับสนุน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการประเมินอาจมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความต้องการในการใช้ประโยชน์ ซึ่งในการวิจัยเรื่องนี้ มุ่งใช้ผลการประเมินเพื่อทำความเข้าใจอย่าง

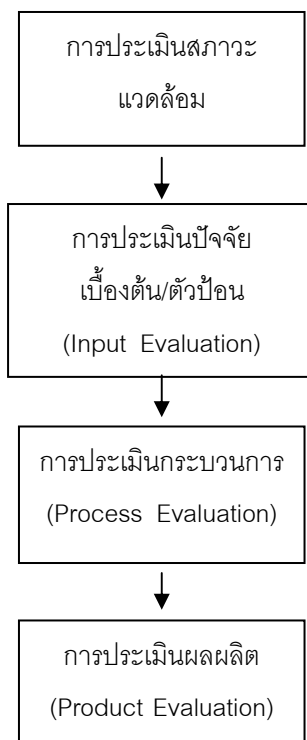
ชัดเจนกับการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา
กองทุนผู้สูงอายุต่อไป

2.3 รูปแบบการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินคือ กรอบความคิด หรือแบบแผนในการประเมิน ที่แสดงให้เห็นถึง
รายการที่ควรประเมินหรือกระบวนการของการประเมิน ในการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งนั้นเรา
ควรพิจารณาในเรื่องใดบ้าง (What) ขณะเดียวกันบางรูปแบบอาจมีการเสนอแนะด้วยว่า ในการ
ประเมินแต่ละรายการแต่ละเรื่อง ควรพิจารณาหรือตรวจสอบอย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะการเสนอแนะ
วิธีการ (How) โดยขอให้นำเสนอรายละเอียดแต่ละรูปแบบ ดังนี้

2.3.1 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

ในปี 1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะ ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมามหหนึ่ง
เล่ม ชื่อ “Educational Evaluation and Decision Making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่าง
กว้างขวางในวงการศึกษาของไทย เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผลการศึกษาได้
อย่างน่าสนใจและทันสมัย นอกจากนั้น สตัฟเฟิลบีมได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบ
ของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา
ทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model (อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย,
2546, น.55-56) รายละเอียดของการประเมินแบบชิป มีดังนี้

(1) **การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation)** เป็นการศึกษาปัจจัย พื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น

(2) **การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (Input Evaluation)** เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยป้อน ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวอาจจะจำแนกเป็นบุคคล สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ศักยภาพการบริหารงาน ซึ่งแต่ละปัจจัยยังจำแนกย่อยออกไปอีก เช่น บุคคล อาจพิจารณาเป็น เพศ อายุ มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ทักษะ คักยภาพ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ คุณวุฒิทางการศึกษา ถิ่นที่อยู่และลักษณะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

(3) **การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)** เป็นการศึกษาต่อจากการประเมินสภาพแวดล้อมและปัจจัยป้อน ว่ากระบวนการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน หรือจุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ที่จะนำโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ว่ามีประสิทธิภพมากน้อยเพียงใด

(4) **การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)** เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้ แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสิน เกณฑ์มาตรฐานนั้นอาจกำหนดขึ้นเอง หรืออาศัยเกณฑ์ที่บุคคล หรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้ก็ได้

2.3.2 รูปแบบการประเมินแบบจำลองของ Ralph .W. Tyler

ราฟท์ ดับบลิว ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) เป็นผู้ที่สำคัญในการประเมินโครงการรุ่นแรกใน ค.ศ. 1930 และเป็นผู้เริ่มต้นบุกเบิกแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ โดยได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (Performance) ที่เกิดขึ้นกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดี เป็นลักษณะการประเมินที่ยึดแบบจำลองยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก Tyler (สมหวัง พิริยานุวัฒน์ บรรณาธิการ, 2540)

ต่อมาปี 1986 ไทเลอร์ ได้นำเสนอกรอบความคิดของการประเมินโครงการใหม่แต่ยังเน้นการประเมินทางด้านการศึกษา (New Tyler, 1986) โดยทำการแบ่งการประเมินออกเป็น 6 ส่วน คือ (สมคิด พรหมจ้อย, 2546)

1. การประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Appraising Objectives)
2. การประเมินแผนการเรียนรู้ (Evaluating the Learning Plan)
3. การประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ (Evaluation to Guide Program Development)
4. การประเมินเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Evaluating Program Implement)
5. การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา (Evaluating the Outcome of an Educational Program)
6. การติดตามผล (Follow up) และการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

2.3.3 รูปแบบของ Robert E. Stake

การประเมินของ โรเบิร์ต อี สเตค (Robert E. Stake) ได้พัฒนาแบบจำลองขึ้นใน ค.ศ. 1967 เรียกว่าแบบจำลองการสนับสนุน (Countenance Model) โดยคำนึงถึงความต้องการสารสนเทศที่แตกต่างกันของบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่แตกต่างกันไป การประเมินทำให้เข้าใจ และรู้เรื่องราวต่างๆ ของโครงการอย่างละเอียดลึกซึ้ง สามารถนำมาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ รูปแบบการประเมินจึงต้องมีการบรรยายเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียด เพื่อให้ครอบคลุมถึงสารสนเทศที่จะตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น จึงเสนอรูปแบบของการประเมินโครงการอย่างมีระบบ โดยการบรรยายและตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับโครงการ ดังแสดงในแผนภาพข้างล่างนี้

ความคาดหวัง	สิ่งที่เป็นอย่างจริง	สิ่งที่เป็นอย่างจริง	มาตรฐาน	การตัดสิน
	←	สิ่งนำ	→	
	←	ปฏิบัติการ	→	
	←	ผลลัพธ์	→	

แผนภาพ Stake's Countenance Model

จากแผนภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่า Stake ได้เน้นว่า การประเมินโครงการจะต้องมี 2 ส่วนคือ การบรรยาย (Descriptive) และการตัดสินคุณค่า (Judgment)

(1) **การบรรยาย (Descriptive)** ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ได้มากที่สุด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1.1) เป้าหมายหรือความคาดหวัง (Goals or Intents) เป้าหมายที่ครอบคลุมนโยบายทั้งหมด สำหรับการประเมินการศึกษาไม่ควรจะสนใจเป้าหมายเฉพาะในแง่พฤติกรรมของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ความคาดหวังนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) สิ่งนำ (Antecedence) เป็นสภาพที่มีอยู่ก่อน ซึ่งอาจจะเกี่ยวพันกับผลของการเรียนการสอน 2) ปฏิบัติการ (Transactions) เป็นผลสำเร็จของการจัดการทำงานเป็นองค์ประกอบของขบวนการเรียนการสอน และ 3) ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นผลของโปรแกรมทางการศึกษา โดยมีการศึกษาพบว่า แนวคิดการประเมินของ Stake นิยมใช้ในการประเมินทางการศึกษา ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับการประเมินโครงการวิจัยต่างๆ ได้เช่นกัน โดยมุ่งเน้นการปรับใช้แนวคิดที่เป็นภาพกว้าง และตัวแปรในการวัดผลที่เสถียรกำหนดขึ้น

1.2) สิ่งที่เป็นจริงหรือสังเกตได้ (Observations) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริง มีส่วนประกอบ 3 ส่วนเช่นกัน คือ 1) สิ่งนำ 2) ปฏิบัติการ และ 3) ผลลัพธ์ ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มิได้เป็นตัวบ่งชี้ว่าข้อมูลที่เราได้มีความเที่ยงหรือมีความน่าเชื่อถือ แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

(2) **การตัดสินคุณค่า (Judgement)** เป็นส่วนที่จะตัดสินว่า โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด นักประเมินต้องพยายามศึกษาดูว่า มีมาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบ เพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่ว ๆ ไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิด คือ

2.1) เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่เราตั้งไว้ อาจจะเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม

2.2) เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่ม

ถ้าผู้ประเมินไม่สามารถหามาตรฐานที่จะนำมาเปรียบเทียบได้ ต้องพยายามหาโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจ แบบจำลองนี้มุ่งเน้นความสอดคล้อง และความสมเหตุสมผลของเมตริกบรรยาย และเมตริกตัดสินคุณค่า สำหรับความสอดคล้องนั้น มี 2 ลักษณะ คือ

1. Contingence เป็นความสอดคล้องเชิงเหตุผล จะพิจารณาความสัมพันธ์ในแนวตั้งตามของสแต็ค

2. Congruence เป็นความสอดคล้องที่ปรากฏขึ้นจริง หรือเป็นความสอดคล้องในเชิงประจักษ์ (Empirical) พิจารณาความสัมพันธ์ในแนวนอนตามของสแต็ค

ข้อดีสำหรับรูปแบบของการประเมินของสเติร์คือ เสนอวิธีการประเมินเป็นระบบ เพื่อจัดเตรียมข้อมูลเชิงบรรยาย และตัดสินคุณค่า มีมาตรฐานในการประเมินปรากฏชัดเจน แต่มีข้อจำกัดคือ เซลล์ บางเซลล์ของเมตริกมีความคาบเกี่ยวกัน และความแตกต่างระหว่างเซลล์ไม่ชัดเจน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในโครงการได้

2.3.4 รูปแบบการประเมินของ Michael Scriven การประเมินของ Scriven เรียกว่า แบบ Formative and Summative ได้ถูกนำเสนอใน ค.ศ. 1967 ซึ่งแบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative Evaluation) และการประเมินผลสรุปของโครงการ (Summative Evaluation) มีรายละเอียดดังนี้ (สุวิมล ตีรกานันท์, 2550)

(1) การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงเป็นสำคัญ ซึ่งมักจะใช้ประเมินผลระหว่างแผนหรือระหว่างพัฒนาโครงการ ผลที่ได้จาก Formative evaluation นั้น จะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง นอกจากนี้ Formative evaluation อาจใช้ในระหว่างดำเนินโครงการ จะช่วยตรวจสอบว่า โครงการได้ดำเนินไปตามแผนของโครงการอย่างไร อาจเรียกชื่อเฉพาะว่า Implementation evaluation หรือ Formative evaluation อาจตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่าดำเนินได้ผลเพียงไร เรียกว่า Progress evaluation หรือโดยทั่วไปแล้ว Formative evaluation อาจใช้ประเมินสิ่งต่อไปนี้

1. ทบทวนแผนของโครงการ
2. การสร้างแผนของโครงการ
3. การพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) หรือรายการ (Check list) สำหรับรวบรวมข้อมูลตามเรื่องที่ต้องการ
4. การคัดเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสม
5. การกำหนดตารางเวลาการประเมินผลให้สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ
6. การเตรียมข้อมูลที่จะเป็นข่าวสารสำหรับการรายงานและเสนอแนะ สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ
7. การแนะนำแนวทางปรับปรุง การแก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของโครงการ

(2) การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือประเมินผลผลิต (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลรวมสรุป มักจะใช้ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ สำหรับโครงการที่มี

การดำเนินการระยะยาว อาจใช้ Summative Evaluation ในการสรุปย่อความระยะยาวต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จากระยะต่างๆ จะช่วยให้มีการประเมินสรุปรวม ส่วนใหญ่รวบรวมจากผลของ Formative Evaluation เป็น Summative Evaluation ซึ่งผลสรุปที่ได้จะนำสู่การรายงานสะท้อนว่า โครงการได้บรรลุเป้าหมาย (Goals) หรือไม่อย่างไร ตลอดจนการรายงานถึงสถานภาพของโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงไร มีปัญหาหรืออุปสรรคใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารโครงการสามารถนำไปสู่การตัดสินใจว่า โครงการนั้นควรดำเนินการต่อไปหรือควรยกเลิก ซึ่ง สุมิตล ตีรกาพันธ์ (2550: น.45) ได้เปรียบเทียบรายละเอียดไว้ดังนี้

เปรียบเทียบรายละเอียดของการประเมินระหว่างและสิ้นสุดโครงการ

รายละเอียด	Formative Evaluation	Summative Evaluation
1. วัตถุประสงค์	ปรับปรุงโครงการ	ยุติ หรือขยายโครงการ
2. ผู้ใช้ผลประโยชน์	ผู้บริหารและ คณะผู้ดำเนินการ	ผู้บริหารระดับนโยบาย หรือ เจ้าของทุน
3. ผู้ประเมิน	บุคคลภายในโครงการหรืออาจเป็นภายนอกที่เข้าใจโครงการ	บุคคล ภายในและภายนอกโครงการ
4. ลักษณะการเก็บข้อมูล	- เป็นทางการและไม่เป็นทางการ - เก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ	- เป็นทางการ - เก็บเพียงครั้งเดียวตอนสิ้นสุดโครงการ
5. กลุ่มตัวอย่าง	ขนาดเล็ก	ขนาดใหญ่และครอบคลุมเป้าหมาย
6. ประเด็นคำถาม	ทำอย่างไร ทำได้เท่าไร มีอะไร ต้องปรับปรุง ต้องการทรัพยากรอะไรเพิ่มเติมขึ้นอีก มีปัญหา อุปสรรคอะไร	- มีผลอะไรเกิดขึ้น - ค่าใช้จ่ายเป็นอย่างไร - ควรยุติ หรือ ขยายโครงการ

การประเมินครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของ Scriven มาเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยนำมาอธิบายการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุดังนี้

1. การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) ใช้เป็นกรอบในการพิจารณาการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กองทุนในการดำเนินการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและสถานการณ์ต่างๆที่เป็นอยู่ รวมทั้งใช้ประเมินผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนที่ยังค้างชำระ ทั้งนี้คณะผู้วิจัย

พิจารณาว่า การค้างชำระแสดงให้เห็นถึงภาวะการที่ยังคงดำเนินอยู่ของกิจกรรมและโครงการ ที่ต้องมีการติดตาม ทวงถามเพื่อศึกษาข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ที่มี

2. การประเมินผลสรุปของโครงการ (Summative Evaluation) ใช้เป็นกรอบในการประเมินโครงการที่ได้รับการสนับสนุนซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว รวมทั้งผู้ที่กู้ยืมเงินและได้มีการผ่อนชำระจนเสร็จสิ้น หรือมีการผ่อนชำระตามงวดอย่างถูกต้องมาโดยตลอด เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นและประโยชน์ของกองทุนทั้งต่อกลุ่ม บุคคลและครอบครัว

3. แนวคิดการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ

กรอบแนวคิดการประเมินความคุ้มค่าได้ถูกทบทวนมา เพื่อนำมาอธิบายความคุ้มค่าในการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นภารกิจหนึ่งของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้ (สมชาย ศักดาเวคีอิศร, 2551)

3.1 ความหมายของการประเมินความคุ้มค่า

การประเมินความคุ้มค่า หมายถึง การประเมินการดำเนินภารกิจของภาครัฐเพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนและสังคม ทั้งที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

3.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินความคุ้มค่า

การประเมินความคุ้มค่ามีวัตถุประสงค์ มุ่งให้ส่วนราชการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของตน ในสาระสำคัญได้แก่

(1) ใช้ประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการปฏิบัติการกิจ และผลประโยชน์ที่มีต่อประชาชนและภาครัฐ มากหรือน้อยกว่าค่าใช้จ่าย และผลเสียที่เกิดขึ้นเพียงใด

(2) ใช้ในการทบทวนจัดลำดับความสำคัญในการเลือกปฏิบัติการกิจ หรือเป็นข้อมูลสำหรับรัฐบาลเพื่อพิจารณาขยับเลิกภารกิจ รวมทั้งการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติการกิจ (Self-Improvement) ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

(3) ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาจัดตั้งงบประมาณของส่วนราชการในปีต่อไป (Self-Control)

3.3 กรอบการประเมินความคุ้มค่า

เพื่อให้การประเมินความคุ้มค่าเป็นเครื่องมือใช้ประกอบการพิจารณาทางเลือกในการปฏิบัติภารกิจที่ก่อประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด การประเมินจึงให้ความสำคัญกับประเด็นการทำงานใน 3 มิติ ได้แก่ มิติประสิทธิผล ควบคู่ไปกับมิติประสิทธิภาพ และมิติผลกระทบ ซึ่งมีความหมายและตัวอย่างตัวชี้วัด ดังนี้

3.3.1 ประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจ เป็นการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายของการปฏิบัติภารกิจ โดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการปฏิบัติภารกิจว่ามีความสอดคล้อง เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับที่กำหนดไว้ก่อนดำเนินการหรือไม่ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด 2 ด้าน ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติภารกิจ และความพึงพอใจต่อผลประโยชน์ที่ได้รับจากผลผลิตหรือบริการ โดยมีขอบเขตและตัวชี้วัด ดังนี้

(1) *การบรรลุวัตถุประสงค์* หมายถึง การเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จากการปฏิบัติภารกิจ ซึ่งเป็นได้ทั้งสิ่งของหรือบริการ เทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในกรอบระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ เพื่อประเมินระดับความสำเร็จในการทำงานว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ได้เพียงใด รวมทั้งการประเมินด้วยการบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติภารกิจนั้น มีค่าใช้จ่ายเท่าใด หรือ เรียกว่าประสิทธิภาพของค่าใช้จ่าย (Cost-Effectiveness) ด้วย

(2) *ความพึงพอใจ* หมายถึง ความพอใจของผู้รับบริการและผู้ใช้ประโยชน์ จากผลผลิตและบริการนั้นๆ โดยผู้ใช้ประโยชน์ อาจหมายถึง ประชาชนหรือหน่วยงานอื่น ที่ได้รับประโยชน์โดยตรง

(3) *กรณีที่สามารถประเมินความคุ้มค่าที่เปรียบเทียบ กับ Cost* ได้แก่ Benefit - Cost Ratio ในกรณี กระทรวงด้านเศรษฐกิจ หรือ Cost-Effectiveness ในกรณีกระทรวงด้านสังคม ก็ควรจะแสดงผลการวัดเพิ่มเติมด้วย

(4) *การวัดความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้ใช้ประโยชน์* จากผลผลิตและบริการนั้นๆ ทั้งในด้านคุณภาพผลผลิตและการให้บริการ ระยะเวลาที่ใช้ในการได้รับบริการ โดยผู้ใช้ประโยชน์ เน้นการวัดผลประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ จึงจะถือว่าเป็นการวัดผลลัพธ์ (Outcome) ในระดับประสิทธิผล แต่ถ้าเน้นการวัดการให้บริการในกระบวนการ (Process) ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย จะถือว่าเป็นการวัดผลผลิต (Output) ในระดับประสิทธิภาพ

3.3.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจ หมายถึง การประเมินความเหมาะสม สอดคล้องของการใช้ทรัพยากรและกระบวนการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากผลผลิตเทียบกับต้นทุนทั้งหมด การจัดหาทรัพยากรที่ได้มาตรฐาน มีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

รวมทั้งมีกระบวนการทำงานที่ประหยัดทรัพยากร ทั้งนี้ ตัวชี้วัดมี 2 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิต และการประหยัด โดยมีขอบเขตและตัวชี้วัด ดังนี้

(1) *ประสิทธิภาพการผลิต* หมายถึง ความสอดคล้องของการใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัย (Input) กระบวนการดำเนินการ (Process) และผลผลิต (Output) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของภารกิจ ซึ่งประเด็นในการพิจารณาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

1.1) *ประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม* ประกอบด้วยประเด็นย่อย อาทิ การผลิต ผลผลิตโดยใช้ค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแผนที่กำหนด หรือผลผลิตภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตสูงกว่าแผนที่กำหนด การรายงานและการปรับปรุงการดำเนินงาน เป็นต้น

1.2) *การปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน* ประกอบด้วยประเด็นย่อย อาทิ การมีทางเลือกอื่น ๆ ในการดำเนินงาน การปรับปรุงวิธีการทำงานที่มีอยู่ การใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรแทนคน ความพยายามอย่างต่อเนื่องในการลดต้นทุนปัจจัยการผลิต เป็นต้น

1.3) *ระบบการจัดการและการปฏิบัติงาน* ประกอบด้วยประเด็นย่อย อาทิ การจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ระบบและกระบวนการในการทำงาน การดำเนินการตรวจสอบและควบคุม เป็นต้น

1.4) *สิ่งแวดล้อมในการทำงาน* ประกอบด้วยประเด็นย่อย อาทิ การเห็นความสำคัญของประสิทธิภาพ การมุ่งเน้นลูกค้าและการบริการ การมีความเชื่อถือได้ การมีระบบให้กำลังใจและประกาศความดีความชอบ การปฏิบัติงานในแนวทางที่มาจากความเห็นชอบร่วมกัน เป็นต้น

(2) *การประหยัด* หมายถึง การได้รับทรัพยากรในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมด้วยต้นทุนที่ต่ำสุด ซึ่งประเด็นในการประเมิน อาทิ การลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติการ ค่าใช้จ่ายในการจัดทำปัจจัยการผลิต เป็นต้น

3.3.3 ผลกระทบ หมายถึง ผลอันสืบเนื่องจากการปฏิบัติการ ทั้งที่คาดหมายหรือตั้งใจ และไม่ได้คาดหมาย ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างและภายหลังการปฏิบัติการ ที่อาจกระทบต่อการพัฒนาในมิติอื่น หรือการปฏิบัติการของหน่วยงานอื่น หรือประชาชนทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มอื่น ทั้งในและนอกพื้นที่ การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามภารกิจภาครัฐครอบคลุมถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ในมิติที่สามารถประเมินในรูปตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินงานตามภารกิจภาครัฐด้วย ซึ่งมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1) ผลกระทบต่อประชาชน ได้แก่ ผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการดำเนินงานตามภารกิจภาครัฐ ที่เป็นประโยชน์และความพึงพอใจ เช่น การมีงานทำและการเพิ่มรายได้ให้ประชาชน การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตประชาชน หรือผลกระทบทางลบ เช่น การสูญเสียอาชีพ ทรัพย์สิน การเจ็บป่วยจากมลภาวะที่เกิดจากการดำเนินภารกิจ

(2) ผลกระทบทางสังคม ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่สังคมจากการดำเนินงานตามภารกิจภาครัฐ ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ชุมชน และการสร้างความเป็นธรรมให้สังคม

(3) ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินงานตามภารกิจภาครัฐ เช่น ด้านมลภาวะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านระบบนิเวศ และด้านภูมิสถาปัตยกรรม

(4) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติ/การขยายตัวของเศรษฐกิจ การสร้างความเป็นธรรมและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้

(5) ผลกระทบด้านอื่นๆ เช่น ด้านการเมือง และความมั่นคงของประเทศ แนวคิดการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐที่ได้นำเสนอ คณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัด ความคุ้มค่าของการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและผลกระทบ โดยได้นำไปกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการสร้างเครื่องมือการประเมิน

4. แนวคิดการเข้าถึงบริการ

การเข้าถึงบริการ หมายถึง การกระทำหรือวิถีทางที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายและเป็นสิทธิของพลเมืองที่จะเข้าถึงบริการ (Websters Dictionary, 1998: p.7 อ้างถึงใน ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2551: น.27) เป็นการให้ความหมายที่ระบุถึง หน้าที่ของรัฐในการจัดบริการให้แก่พลเมือง และมีนักวิชาการอื่นๆ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน สามารถจำแนกได้ 2 มิติ ดังนี้

4.1 มิติของผู้ให้บริการ รัฐจะต้องอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชน เพื่อลดข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การสนับสนุน ส่งเสริมในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้สามารถเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม ทั่วถึง และเป็นธรรม

4.2 มิติของผู้ใช้บริการ เป็นหนทาง วิธีการ และความสามารถของประชาชนที่จะเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่เขาควรได้รับ ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ภายใต้คุณภาพบริการ ที่ได้มาตรฐาน อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากในการเข้าถึงการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ ความพึงพอใจต่อการเข้าถึงการบริการของผู้สูงอายุและความพึงพอใจต่อการใช้บริการ ดังนั้นการจัดบริการใด ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ควรคำนึงถึงมิติของการเข้าถึงสิทธิและบริการเป็นสำคัญ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการบริการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียมกัน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน นอกจากนี้ ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการจัดบริการ เมื่อพิจารณาตามสิทธิของผู้สูงอายุในฐานะบุคคลควรได้รับบริการตามสิทธิที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ผู้สูงอายุต้องสามารถเข้าถึงบริการอย่างสะดวกโดยวิธีทางหรือหนทางของผู้ใช้บริการที่เข้าถึงบริการจะได้รับ ดังนั้น “การเข้าถึงบริการ” คือ การได้รับความสะดวกในการเข้าใช้ประโยชน์ตามสิทธิที่ควรได้รับจากแหล่งบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ของรัฐรวมถึงสวัสดิการที่รัฐกำหนดให้ ครอบคลุมไปถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร อาคาร สถานที่ด้านการแพทย์และการรักษาพยาบาล ทั้งนี้การจัดบริการต่างๆต้องเป็นการจัดบริการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและทั่วถึงอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติจากผู้ใช้บริการ (อุบลพันธ์วัฒนา อ่างถึงโน ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2551: น.29)

เมื่อพิจารณาการเข้าถึงบริการสาธารณะ หลักการสำคัญคือ การจัดให้บริการของหน่วยงานหรือองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการนั้น จะต้องทำหน้าที่การให้บริการอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และเป็นการบริการที่ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการเข้าถึง เนื่องด้วยความเสมอภาคถือเป็นหลักการพื้นฐานในสิทธิ เสรีภาพที่มีความสำคัญยิ่ง ตามรัฐธรรมนูญ 2550 (รัฐธรรมนูญ, 2550) ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

จากแนวคิดการเข้าถึงบริการ สะท้อนได้ว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิในการเข้าถึงการจัดบริการ ทั้งในแง่ของการบริการ และช่องทางที่จะสามารถเข้าถึงการบริการได้ โดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เป็นการขัดต่อบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงการบริการที่แท้จริงของผู้สูงอายุนั้น ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดอยู่ที่ความไม่รู้ หรือเข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร เฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท

ในแง่ของการเข้าถึงบริการนั้นนอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คุณภาพของการให้บริการมีความสำคัญเช่นเดียวกัน การจัดบริการอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง และมีความเสมอภาคในสังคมได้นั้น สะท้อนถึงประสิทธิภาพของหน่วยงานที่จัดการบริการ การดำเนินงาน และประสิทธิผลในการจัดบริการของหน่วยงาน ดังนั้นการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ ส่งผลถึงการประเมินการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพในทางหนึ่งด้วย

5. แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ

5.1 แนวคิดกองทุนสังคม

กองทุนสังคม เป็นกองทุนที่มุ่งสนับสนุนให้ท้องถิ่นได้สร้างบริการให้แก่ผู้ด้อยโอกาส และสร้างโอกาสให้กับท้องถิ่นในการพัฒนาบริการและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยคุณลักษณะเฉพาะของกองทุนสังคมมีลักษณะดังนี้ (เล็ก สมบัติ, 2551: น.23-25)

1. เป็นกองทุนขนาดกลางที่มีแหล่งที่มา ทั้งจากรัฐบาลและจากผู้บริจาค
2. ลักษณะการจัด เป็นกึ่งองค์กรเลี้ยงตัวเอง (semi- autonomous agencies)
3. โครงสร้างการบริหารกองทุนมีลักษณะแตกต่างจากโครงสร้างภาครัฐราชการ
4. สามารถใช้การบริหารในระบบราชการได้ แต่ไม่เคร่งครัดมากนัก
5. มุมมองด้านสาธารณะ กองทุนสังคมเป็นกองทุนที่แยกการบริหารออกมาจากภาครัฐ เพื่อให้มีความคล่องตัว
6. กองทุนเน้นการอำนวยความสะดวก และการสนับสนุนให้กับโครงการระดับท้องถิ่นและบริการระดับชุมชน
7. กองทุนมีความจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคล

กล่าวโดยสรุป กองทุนสังคมเป็นกองทุนที่มีความยืดหยุ่นสูง (Institutional flexibility) โดยสามารถทำหน้าที่ได้หลากหลายวัตถุประสงค์ ขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคม การเมือง การปกครอง และ

ภาวะทางเศรษฐกิจในขณะนั้น การจำแนกบทบาทของกองทุนสังคมให้เด่นชัด จะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อคุณลักษณะของกองทุนสังคมและบทบาทเฉพาะที่มี ดังนี้

1. การเติมเต็มช่องว่างของระบบ (Stop-gap) กรณีที่โครงสร้างของรัฐบาลและระบบไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ กองทุนสังคมจะมีบทบาทเข้าไปเสริมระบบอย่างชั่วคราว เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบทรัพยากรของท้องถิ่นที่มักมีความขาดแคลนอยู่เสมอ

2. การชดเชย (Compensatory) ปัญหาสังคมบางประการเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดฝัน หรือช่องทางในการอนุมัติโครงการต่างๆ ของกองทุนสังคมจะเข้าไปชดเชยสิ่งที่ขาดหายไป เช่น การเกิดภัยสึนามิ การแบ่งแยกของกลุ่มชน หรือการเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติอย่างรุนแรงและสร้างปัญหาความยากจนแก่ประชาชน

3. การสร้างนวัตกรรมและการปฏิรูป (Innovation and Reform) ความต้องการนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา กองทุนสังคมสามารถเข้าไปสนับสนุนในสิ่งเหล่านี้ โดยการพัฒนาระบบต่างๆ และการกระจายบริการให้ครอบคลุมการปฏิรูประบบบริการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวมา จะเห็นว่า กองทุนสังคม เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเติมเต็มระบบการจัดการด้านการเงินการคลังของภาครัฐ ให้สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนระดับรากแก้วได้อย่างทันเหตุการณ์และเหมาะสม

5.2 ประเภทกองทุนของรัฐบาล

โดยปกติการหารายได้และการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ ดังนั้นรัฐบาลจึงหามาตรการและวิธีการที่จะควบคุมให้กลไกของทางราชการที่รัฐบาลควบคุมดูแล ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ ให้มีการใช้จ่ายเงินของรัฐบาลให้เป็นไปตามหลักการที่ถูกที่ควร วิธีการที่รัฐบาลนิยมใช้กันเป็นส่วนใหญ่คือ การใช้กองทุนเป็นเครื่องมือในการควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย รัฐบาลจะจัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อเป็นที่แน่ใจว่ารายได้หรือสินทรัพย์ที่จัดเก็บมาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง จะไม่นำไปใช้จ่ายปะปนร่วมกับรายได้หรือสินทรัพย์อื่น ๆ ในทางปฏิบัติรัฐบาลอาจตั้งกองทุนได้ถึง 8 ชนิด ซึ่งแต่ละชนิดมักเกี่ยวข้องกับกรให้บริการพิเศษบางอย่างของรัฐบาลหรือของหน่วยงานของรัฐ กองทุนดังกล่าวได้แก่ (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต และคณะ, 2551 : น.24-25)

1. กองทุนทั่วไป (General Fund) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมเงิน และสินทรัพย์ที่มีได้จำกัดไว้ใช้เพื่อการใดการหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้อาศัยกองทุนทั่วไปนี้ใช้จ่ายเงินในการ

บริหารงานโดยทั่วไปของรัฐบาล และใช้จ่ายสำหรับรายจ่ายฉุกเฉินบางประการที่ไม่คาดว่าจะเกิดขึ้น และไม่อาจใช้จ่ายเงินจากกองทุนอื่นใดได้ เนื่องจากไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เฉพาะกองทุนนั้น ๆ

2. กองทุนรายรับพิเศษ (Special Revenue Fund) มีลักษณะทั่วไปเช่นเดียวกับกองทุนทั่วไป ยกเว้นรายรับของกองทุนนี้จำกัด เพื่อใช้ในการหนึ่งการใดเฉพาะ เช่น ใช้จ่ายในการดำเนินงานโรงเรียน หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น

3. กองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวร (Capital Project Fund) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นมาเพื่อจัดหาสินทรัพย์ถาวรต่างๆ ให้นักงงานของรัฐบาลโดยทั่วไป เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายในการนี้ คือ เงินที่ได้จากการขายพันธบัตร กองทุนจะเป็นผู้รับเงินเหล่านี้ ส่วนภาระการชำระหนี้โดยการไถ่ถอนพันธบัตร หรือจ่ายดอกเบี้ยพันธบัตรจะตกเป็นหน้าที่ของกองทุนอื่น อาทิ กองทุนชำระหนี้สิน หรือกองทุนทั่วไป

4. กองทุนประเมินพิเศษ (Special Assessment Fund) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อรับเงินที่ประเมินเก็บจากบุคคลผู้ได้รับประโยชน์จากการบริการที่รัฐบาลจัดให้โดยเฉพาะ เช่น เก็บเงินจากเจ้าของบ้านที่รัฐบาลหรือเทศบาลจะทำถนนผ่านหน้าบ้าน เป็นต้น

5. กองทุนชำระหนี้ (Debt Service Fund) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นมาเพื่อรับและจ่ายเงินในการชำระดอกเบี้ยและเงินต้นของหนี้สินทั่วไป ได้แก่ การไถ่ถอนพันธบัตรที่กองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวรเป็นผู้จำหน่ายพันธบัตร เพื่อนำเงินไปจัดซื้อสินทรัพย์ถาวรต่าง ๆ

6. กองทุนทรัสต์และตัวแทน (Trust and Agency Fund) เป็นกองทุนที่จัดตั้งเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับสินทรัพย์ของผู้อื่นที่เข้ามาอยู่ในความครอบครองของกองทุนเป็นการชั่วคราว ในฐานะต่างๆ เช่น ในฐานะผู้ดูแลเก็บรักษา ในฐานะผู้ดูแลผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

7. กองทุนหมุนเวียน (Revolving Fund) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการต่างๆ แก่หน่วยงานภาครัฐ โดยจะคิดค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยเท่ากับหน่วยงานที่รับประโยชน์ การดำเนินงานของกองทุนจะเหมือนกับองค์กรธุรกิจทั่วไป ดังนั้น วิธีการงบประมาณต่าง ๆ จึงได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำมาใช้กับกองทุนหมุนเวียน

8. กองทุนวิสาหกิจและสาธารณูปโภค (Utility or Enterprise Fund) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจที่เป็นของรัฐบาล เพื่อจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการแก่ประชาชน

จากประเภทของกองทุนภาครัฐทำให้เห็นว่า กองทุนผู้สูงอายุจัดอยู่ในกลุ่มกองทุนหมุนเวียน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของลักษณะกองทุนดังกล่าว

5.3 กองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 13 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการ แก่ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) เล่มที่ 127 ตอนที่ 56 ก ลงวันที่ 15 กันยายน 2553)

ที่มาของเงินทุนของกองทุนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- (1) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (2) เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (4) เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ
- (5) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือโดยนิติกรรมอื่น
- (6) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน เงินและดอกผลไม่ต้องนำส่งกระทรวง การคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

กองทุนผู้สูงอายุจัดเป็น “เงินนอกงบประมาณ” คือ เงินนอกจากเงินงบประมาณรายจ่าย เงินรายได้แผ่นดิน เงินเบิกเกินงบฯ และเงินเหลือจ่ายปีเก่าส่งคืน และมีลักษณะประเภททุนหมุนเวียน ซึ่งอนุญาตให้นำรายรับสมทบไว้ใช้จ่ายได้ กองทุนผู้สูงอายุมีระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ ว่าด้วยการบริหาร การเงินกองทุน ระบุให้จัดบัญชีกองทุนผู้สูงอายุทำตามหลักบัญชีคู่ เกณฑ์คงค้าง ตามหลักการและนโยบายบัญชี ผังบัญชีมาตรฐานและมาตรฐานรายงานการเงินสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ที่กระทรวงการคลังประกาศกำหนดและให้จัดทำงบการเงินส่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ทำให้การดำเนินงานด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 การบริหารกองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุ มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทน กระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานประชากรมัย และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่ง คณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนห้าคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนองค์กรของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน และผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการระดมทุน

จำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการ และให้ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 18) โดยให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) บริหารกองทุน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(2) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(3) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

เพื่อให้คณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคณะกรรมการบริหารกองทุน ได้ตั้งคณะอนุกรรมการ 2 คณะ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการกลั่นกรองโครงการที่ขอรับการสนับสนุนและกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ และคณะอนุกรรมการระดมทุนโดยคณะอนุกรรมการมีหน้าที่ดังนี้

คณะอนุกรรมการกลั่นกรองโครงการที่ขอรับการสนับสนุนและกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ เป็นกรรมการระดับการบริหารและจัดการกองทุน มีหน้าที่พิจารณาโครงการที่ขอรับการสนับสนุนและการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลและรายกลุ่ม

คณะอนุกรรมการระดมทุน เป็นกรรมการระดับการบริหารและจัดการกองทุน มีหน้าที่ด้านการหารายได้เข้ากองทุน

5.5 ระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติที่เกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 ระเบียบ ได้แก่

5.5.1 ระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยการบริหารกองทุนการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญ ได้แก่

(1) วัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

(2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน มีดังต่อไปนี้

2.1) บริหารกองทุน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

2.2) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

2.3) รายงานสถานะการเงิน และการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(3) การใช้จ่ายกองทุน (ข้อ 14) ให้ใช้จ่ายภายใต้วัตถุประสงค์ข้อ 5 โดยให้ใช้จ่ายตามรายการ ดังต่อไปนี้

3.1) จ่ายเป็นเงินสนับสนุนแผนงาน และโครงการในการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านการศึกษา สังคม ศาสนา ข้อมูลข่าวสาร อาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การส่งเสริมบทบาทอาสาสมัคร การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน

3.2) จ่ายเป็นเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับอันตราย จากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง รวมทั้งประสบปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่พักอาหาร หรือเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

3.3) จ่ายเป็นเงินกู้ให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ

3.4) จ่ายเป็นเงินอุดหนุนองค์กรที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษา หรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี รวมทั้งการแก้ไขปัญหาครอบครัว

3.5) จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ เช่น การบริหารกองทุนการจัดหาผลประโยชน์ การติดตามประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน

3.6) จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องอื่น ๆ เพื่อการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนตามที่คณะกรรมการกำหนด

3.7) เก็บรักษาหลักฐานการจ่ายเก็บ (ข้อ 17) ในการจ่ายเงินให้มีหลักฐานการจ่ายเก็บรักษาไว้ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบตามระเบียบของทางราชการด้วย

(4) การเก็บรักษาเงินหรือการปฏิบัติอื่นใดที่มีได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ (ข้อ 18) ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการว่าด้วยการนั้นโดยอนุโลม หากไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบของราชการได้ให้ทำความตกลงกับกระทรวงการคลัง

(5) การจัดหาผลประโยชน์ (ข้อ 19) ให้นำเงินกองทุนไปหาผลประโยชน์ได้ ดังนี้

1. ฝากไว้กับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจ
2. ซื้อพันธบัตรรัฐบาล
3. ซื้อตราสารการเงินอื่นตามที่กระทรวงการคลังเห็นชอบ
4. ดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของ

กระทรวงการคลัง

**5.5.2. ระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วย การพิจารณาอนุมัติการ
จ่ายเงิน การจัดทำรายงานสถานะการเงิน และการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2548** มีเนื้อหา
สาระสำคัญ ได้แก่

(1) หลักเกณฑ์โครงการที่จะได้รับการพิจารณาอนุมัติจ่ายเงินจากกองทุน ตาม
หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นโครงการที่มีผลต่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน
ผู้สูงอายุ หรือการดำเนินงานของกองทุน
2. กรณีเป็นโครงการของหน่วยงานภาครัฐควรเป็นโครงการใหม่และ
เร่งด่วนที่ไม่ได้ตั้งงบประมาณรองรับ และไม่เป็นโครงการต่อเนื่อง
3. กรณีเป็นโครงการขององค์กรภาคเอกชน หรือองค์กรของผู้สูงอายุต้อง
ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการ และแหล่งอื่น ๆ หรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ
4. หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขอื่น (ข้อ 6) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหาร
กองทุนประกาศกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการ

(2) คุณสมบัติผู้ประสงค์ขอรับการสนับสนุนเงินจากกองทุน (ข้อ 8) มีดังนี้

1. เป็นหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรภาคเอกชน หรือองค์กรของผู้สูงอายุที่
ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และกิจกรรมเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ
2. มีผลการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ
3. มีระบบการบริหารงานรวมทั้งระบบการเงิน การบัญชีที่มีประสิทธิภาพ
4. เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอื่นตามที่ผู้อำนวยการกำหนด

(3) สถานที่ยื่นขอรับการสนับสนุน (ข้อ 9) ในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อสำนัก
ส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และ
ผู้สูงอายุ สำหรับในส่วนภูมิภาคให้ยื่นต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกองทุน และให้สำนักงานทำหน้าที่ตรวจสอบและวิเคราะห์
ความเป็นไปได้ของแต่ละโครงการพร้อมทั้งเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของ
คณะกรรมการบริหารกองทุนด้วย

(4) กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาอนุมัติโครงการ/การขอกู้ยืม (ข้อ 10) ซึ่ง
กำหนดให้คณะกรรมการบริหารกองทุน พิจารณาอนุมัติการขอสนับสนุนเงินกองทุนอย่างน้อยทุกสอง
เดือน เว้นแต่ไม่มีการเสนอเรื่องเพื่อขอรับการสนับสนุน

(5) การแจ้งผลการอนุมัติ (ข้อ 10) สำนักงานจะต้องแจ้งผลแก่ผู้ขอรับการสนับสนุน
ทราบ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ

(6) ภารกิจของสำนักงานกองทุนผู้สูงอายุ (ข้อ 12) มีดังนี้

1. จัดทำทะเบียนหน่วยงาน หรือองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุน เพื่อควบคุมกำกับดูแลและติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินของกองทุน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับอนุมัติ

5.6 หลักเกณฑ์การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ

5.6.1 **วัตถุประสงค์** เพื่อให้ผู้สูงอายุกู้ยืม เป็นทุนประกอบอาชีพ เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

5.6.2 **ลักษณะการให้การกู้ยืม** ให้ผู้สูงอายุกู้ยืม เป็นทุนประกอบอาชีพ เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

5.6.3 **วิธีการให้การกู้ยืม** ให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ โดย

- (1) กู้ยืมเป็นรายบุคคลได้คนละไม่เกิน 30,000 บาท
 - (2) กู้ยืมเป็นรายกลุ่มๆละไม่น้อยกว่า 5 คนได้กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท
- ทั้งนี้ ให้ชำระคืนเป็นรายงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย

5.6.4 คุณสมบัติของผู้กู้ยืมและผู้ค้ำประกัน

ผู้สูงอายุที่ต้องการขอรับเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. คุณสมบัติผู้กู้ยืม

- กรณีให้ผู้กู้ยืมเป็นรายบุคคล ข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ.2552 กำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมฯ ดังนี้

- (1) มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- (2) มีความจำเป็นในการขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมประกอบอาชีพ
- (3) มีความสามารถในการประกอบอาชีพในเรื่องที่ขอรับการสนับสนุน
- (4) มีสภาพร่างกายแข็งแรงสามารถประกอบอาชีพได้
- (5) มีรายได้ไม่เกิน 7,000 บาทต่อเดือน
- (6) ไม่เป็นผู้ค้างชำระเงินกองทุนผู้สูงอายุ

- กรณีให้ผู้กู้ยืมเป็นรายกลุ่ม ข้อกำหนดผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำ

ประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550 กำหนดคุณสมบัติกลุ่มที่จะขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมฯ ดังนี้

- (1) เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพร่วมกัน
กลุ่มละไม่น้อยกว่า 5 คน
- (2) มีความจำเป็นในการขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมประกอบอาชีพ
- (3) มีความสามารถในการประกอบอาชีพในเรื่องที่ขอรับการสนับสนุน
- (4) มีสภาพร่างกายแข็งแรงสามารถประกอบอาชีพได้
- (5) มีรายเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่ม ไม่เกิน 5,000 บาทต่อคนต่อเดือน

หากผู้ขอกู้รายใดไม่ผ่านการพิจารณาเนื่องจากคุณสมบัติผู้กู้ไม่ผ่านเกณฑ์ รายได้เกินเกณฑ์ และกู้ผิดวัตถุประสงค์ จะสามารถส่งมาใหม่ได้หลังจากผ่าน 6 เดือนมาแล้ว นับจากวันที่คณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุพิจารณา

ข. คุณสมบัติผู้ค้ำประกัน

- กรณีให้กู้ยืมเป็นรายบุคคล ผู้กู้ต้องหาบุคคลที่น่าเชื่อถือจำนวน 1 คน เป็นผู้ค้ำประกัน เช่น เป็นผู้ที่มีอาชีพมั่นคง รายได้แน่นอน มีหลักฐานแสดงรายได้และการประกอบอาชีพ (หนังสือรับรอง สมุดบัญชีธนาคารที่มียอดหมุนเวียนเข้าทุกเดือนอย่างน้อย 3 เดือนขึ้นไปที่ยืนยันการมีรายได้ของผู้ค้ำประกัน) มีที่อยู่อาศัยที่แน่นอนตรวจสอบได้โดยมีภูมิลำเนาเดียวกันกับผู้ขอกู้ยืม และไม่เป็นผู้ค้ำประกันให้บุคคลอื่นที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุหรือไม่เป็นผู้ที่กู้ยืมด้วยตนเอง

- กรณีให้กู้ยืมเป็นรายกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มที่ต้องการกู้ยืมเงิน ต้องจัดหาผู้ค้ำประกันตามจำนวนผู้กู้ยืม โดยต้องเป็นผู้ที่มีอาชีพมั่นคง รายได้แน่นอน มีหลักฐานแสดงรายได้และการประกอบอาชีพ (หนังสือรับรอง สมุดบัญชีธนาคารที่มียอดหมุนเวียนเข้าทุกเดือนอย่างน้อย 3 เดือนขึ้นไป หรือบัญชีสหกรณ์ทั่วไป ที่ยืนยันการมีรายได้ของผู้ค้ำประกัน) และมีที่อยู่อาศัยที่แน่นอนตรวจสอบได้ ไม่เป็นผู้ค้ำประกันให้บุคคลอื่นที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุหรือไม่เป็นผู้ที่กู้ยืมด้วยตนเองและต้องรับผิดชอบลูกหนี้ร่วมกัน

- กรณีผู้ค้ำประกันมีคู่สมรส ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสด้วย

- ผู้ค้ำประกันต้องมีภูมิลำเนาเดียวกันกับผู้ขอกู้ยืม

5.6.5 วงเงินที่กองทุนผู้สูงอายุให้การสนับสนุน

(1) รายบุคคล อนุมัติเงินกู้ยืมตามความเหมาะสม รายละไม่เกิน 30,000 บาท

(2) รายกลุ่ม กลุ่มละไม่น้อยกว่า 5 คน อนุมัติเงินกู้ยืมตามความเหมาะสม กลุ่ม

ละไม่เกิน 100,000 บาท

ทั้งนี้ การพิจารณาอนุมัติค้ำเงินถึงความสามารถในการชำระหนี้ด้วย

5.6.6 เอกสารประกอบการกู้ยืม

(1) กรณีให้กู้ยืมเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย

- (ก) สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ขอกู้ยืม
- (ข) สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ค้ำประกัน
- (ค) ประมาณการค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ/แผนผังการประกอบอาชีพ, ที่อยู่อาศัย
- (ง) หนังสือรับรองเงินเดือน/สลิปของผู้ค้ำประกัน (เว้นแต่เกษตรกร)
- (จ) หนังสือยินยอมคู่สมรส ผู้ขอกู้และผู้ค้ำประกัน (หากมี)
- (ฉ) หนังสือสัญญาเช่าบ้าน (ในกรณีที่ผู้กู้เช่าบ้านอยู่)

(2) กรณีให้กู้ยืมเป็นรายกลุ่ม ประกอบด้วย

- (ก) สำเนาบัตรประชาชน
- (ข) สำเนาทะเบียนบ้าน
- (ค) โครงการประกอบอาชีพของกลุ่ม
- (ง) หนังสือสัญญาเช่าบ้าน (ในกรณีที่ผู้กู้เช่าบ้านอยู่)
- (จ) สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ค้ำประกัน
- (ฉ) หนังสือรับรองเงินเดือนของผู้ค้ำประกัน (เว้นแต่เป็นเกษตรกร)
- (ช) หนังสือยินยอมคู่สมรส (หากมี)

5.6.7 การทำสัญญากู้ยืมเงิน

หากผู้กู้ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมเงิน ทางสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (ตามสถานที่ที่ผู้กู้ได้ยื่นกู้) แจ้งให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกัน หรือกลุ่มประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ มาทำสัญญากู้ยืมเงิน และสัญญาค้ำประกัน ถ้าไม่มาทำสัญญาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่แจ้งให้ทราบ ให้ถือว่าการกู้ยืมเงินในครั้งนั้น เป็นอันลบละสิทธิ์ยกเลิก หากเป็นส่วนภูมิภาคจะต้องแจ้งให้กองทุนผู้สูงอายุทราบด้วยว่ามีผู้ผ่านการอนุมัติใดที่ไม่มาทำสัญญาภายใน 30 วัน เพื่อแจ้งผลการยกเลิกให้กับผู้กู้ทราบต่อไป

5.6.8 การชำระคืนเงิน ให้ผู้กู้ส่วนภูมิภาคผ่อนชำระตามสัญญา ณ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือทางธนาคาร (ตามที่สถานที่ที่ผู้กู้ได้ยื่นขอกู้) ภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ได้รับเงินกู้ โดยไม่มีดอกเบี้ย ให้ชำระคืนเป็นรายงวดทุก 30 วัน ภายในวันที่ 5 ของทุกๆ เดือน หรือไม่เกินวันที่ 15 ในเดือนนั้น ๆ

เมื่อผู้กู้ได้ชำระเงินกู้เป็นรายงวดแล้ว จะได้รับหลักฐานการรับเงินทุกครั้ง หากไม่ได้รับหลักฐานการรับเงินให้แจ้งมาที่

กลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

ที่ตั้ง เลขที่ 618/1 ถนนมัทกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

เบอร์โทรศัพท์ 02255-5850-9 ต่อ 287 และ 289 โทรสาร 02253-911

5.7 สรุปผลการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในปีงบประมาณ 2550-2552

กองทุนผู้สูงอายุ ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากการรวบรวมสถิติโดย กลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ได้สรุปผลการดำเนินงานกองทุนฯ ในช่วงปีงบประมาณ 2550 – มีนาคม 2553 ว่ามีโครงการที่ขอรับการสนับสนุนจำนวน 295 โครงการ เป็นเงิน 67,970,512 บาท อนุมัติจำนวน 212 โครงการ เป็นเงิน 30,479,896 บาท ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ รายบุคคล จำนวน 7,724 ราย เป็นเงิน 119,291,364 บาท อนุมัติจำนวน 4,373 ราย เป็นเงิน 43,716,669 บาท ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม จำนวน 63 กลุ่ม (322 ราย) อนุมัติจำนวน 31 กลุ่ม (167 ราย) เป็นเงิน 2,913,560 บาท

ทั้งนี้ จากรายงานประจำปีงบประมาณ 2552 สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สรุปผลการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในปี 2552 มีดังนี้ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.), 2553: น. 28-29)

1. ประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ จำนวน 13 ครั้ง
2. ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองโครงการที่ขอรับการสนับสนุนและการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ จำนวน 21 ครั้ง
3. ประชุมคณะอนุกรรมการด้านการระดมทุน จำนวน 5 ครั้ง
4. การเปิดตัวกองทุนผู้สูงอายุ ในงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ (วันที่ 9 เมษายน 2552) โดยมี นายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) เป็นประธาน

5. กองทุนผู้สูงอายุได้เข้าสู่ระบบการประเมินผลการดำเนินงานทุนหมุนเวียน โดยกระทรวงการคลัง และได้รับรางวัลกองทุนหมุนเวียนดีเด่น ประจำปี 2552 ด้านผลการดำเนินงานดีเด่น ประเภทรางวัลชมเชย (10 ส.ค. 52)
6. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานกองทุนผู้สูงอายุทางหนังสือพิมพ์ ,แผ่นพับ ,โปสเตอร์ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ และชมรมผู้สูงอายุ
7. สนับสนุนการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ การประชาสัมพันธ์ไปยังซีพีผู้สูงอายุ และการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ
8. การมอบรางวัลแก่ผู้กั้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลดีเด่น ,โครงการที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น (งานวันผู้สูงอายุแห่งชาติปี 2552)
9. การมอบรางวัลให้องค์กรที่ดำเนินโครงการดีเด่น จำนวน 4 ภาคๆ ละ 1 องค์กร (26 สิงหาคม 2552)
10. การอบรมเชิงปฏิบัติการการเสริมสร้างเครือข่ายในการเขียนโครงการ
จากการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับกองทุน และการนำเสนอข้อมูลและรายละเอียดของกฎระเบียบ และขั้นตอนการกู้ยืมเงินของกองทุนผู้สูงอายุที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว

6. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม

แนวคิดนี้มองว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคม มีพลังความคิด มีความสามารถ และมีประสบการณ์สูงในการพัฒนาตนเองและสังคมส่วนรวม แนวคิดพื้นฐานนี้ทำให้มีความเชื่อในศักยภาพของผู้สูงอายุ การนำเอาทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) มาใช้อธิบายและสนับสนุนความเชื่อดังกล่าว โดยทั่วไปแล้ว กิจกรรม (Activity) หมายถึง การที่บุคคลพอใจและกระทำการต่างๆ ในชีวิตประจำวันของตน ทฤษฎีกิจกรรมนั้นมีความเชื่อว่า กิจกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับกลุ่มคนทุกวัย เฉพาะอย่างยิ่ง วัยสูงอายุ เพราะว่ากิจกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ กิจกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต ทั้งนี้ การที่ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม หมายถึง ผู้สูงอายุนั้นได้มีสถานภาพและบทบาทอยู่ในสังคมระดับหนึ่ง จากการที่ผู้สูงอายุได้มีสถานภาพและบทบาทเหล่านั้น ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนยังเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับจากสังคม สามารถที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้โดยไม่เป็นผู้ไร้บทบาท

คณะวิจัยจึงมีความประสงค์นำแนวคิดนี้ มาอธิบายการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เฉพาะอย่างยิ่ง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันในชมรมผู้สูงอายุ จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

ความคิดเห็นและความต้องการของผู้สูงอายุแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุยังมีความต้องการที่จะทำให้ชีวิตของตนมีความสุขขึ้นมีชีวิตชีวาและมีประโยชน์มากขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะใช้เวลาที่เหลืออยู่ร่วมกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ของสังคม และอุทิศตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมของตนเองด้วย

การที่ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยกิจกรรมที่เกี่ยวกับตนเองและครอบครัว นับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ที่แสดงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุในการเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัว เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติในสังคม สมาคม หรือชมรมผู้สูงอายุ จึงเป็นสถานที่รวมกลุ่มคนสูงอายุ หรือเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการให้บริการด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ กัน และยังเป็นสถานที่ซึ่งผู้สูงอายุได้แสดงถึงความต้องการของตนในการช่วยเหลือบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมด้วย การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุนั้นเป็นไปในลักษณะส่งเสริมศักยภาพและความสามารถของผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความรู้สึกว่าคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคม การดำเนินงานดังกล่าวจะกระทำในรูปแบบของการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนี้

6.1 การสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความต้องการ ทั้งด้าน ร่างกาย ด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ เป็นพื้นฐาน แต่ทั้งนี้ อาจแตกต่างกันออกไป แล้วแต่สภาพแวดล้อม บทบาทของแต่ละบุคคล ดังนั้นแนวคิดในการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในลักษณะนี้ จึงเป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองต่อความต้องการของตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่ กล่าวคือ เมื่อกิจกรรมใดเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุแล้ว จะทำให้เกิดแรงจูงใจ (Motivation) ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ได้ และรู้สึกพึงพอใจในการที่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น

6.2 การรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุจากการเสื่อมตามวัย

การจัดกิจกรรมเพื่อการเตรียมตัว การป้องกันหรือชะลอ ภาวะการเสื่อมถอยไปตามวัย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับทราบและตระหนักถึงสภาพการณ์ที่ตนเองจะได้พบหรือกำลังประสบอยู่ อันจะเป็นการช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบา หรือในบางรายจำเป็นต้องได้รับการรักษา ซึ่งต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางให้ถูกต้องตรงกับโรคหรืออาการที่แสดงอยู่ แต่สิ่งที่สำคัญที่ภายหลังการรักษาคือการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุนั้นให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตตามเดิม หรือใกล้เคียงกับวิถีชีวิตเดิมที่ควรจะเป็นตามกำลังความสามารถที่เขาจะทำให้ได้มากที่สุด ซึ่งต้อง

อาชีพบุคลากรในทีมการฟื้นฟูสมรรถภาพคือ นักกิจกรรมบำบัด (Occupational Therapist) อันเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการวิเคราะห์และคัดเลือกกิจกรรมเพื่อการรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุได้ แม้ว่าแนวคิดนี้จะมองผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมถอย แต่มิได้หมายความว่า จะกลายเป็นกลุ่มชนที่ไร้ค่าหรือผิดปกติ ซึ่งภาวะเสื่อมถอยเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นความจริงที่ต้องเกิดขึ้นกับทุกคน มิอาจหลีกเลี่ยงได้ จึงควรสร้างค่านิยมให้เกิดการเตรียมพร้อมและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นนี้ด้วย

จากแนวคิดพื้นฐานที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กิจกรรมนั้นมีส่วนสำคัญยิ่งต่อชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้มีความพึงพอใจในชีวิตของตน และรู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมได้อีกต่อไป การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้ผู้สูงอายุจึงควรทำความเข้าใจ ทั้งลักษณะกิจกรรมและธรรมชาติของวัยกลุ่มเป้าหมาย เป็นพื้นฐานในการที่จะคัดเลือกตัดแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกันไป โดยอาจเลือกพิจารณาเพียงแนวคิดเดียวที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมในครั้งนั้นๆ หรือพิจารณาผสมผสานเอาแนวคิดทั้งหมดรวมกันก็ย่อมได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตในวัยทองได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่าต่อไปตามศักยภาพ และความสามารถที่ยังเหลืออยู่

6.3 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ

เริ่มต้นของการพัฒนาตนเองและกลุ่มของผู้สูงอายุ มาจากการรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุ จากสถิติของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ปี 2552 มีชมรมผู้สูงอายุที่เป็นเครือข่ายกับสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จำนวน 21,155 ชมรม โดยภาคเหนือ มีจำนวนชมรมผู้สูงอายุมากที่สุด รายละเอียดของชมรมผู้สูงอายุ จำแนกตามภาคต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ

พื้นที่ (ภาค)	ปี 2551 (ชมรม)	ปี 2552 (ชมรม)
กรุงเทพมหานคร	330	368
ภาคกลาง	1,938	2,314
ภาคเหนือ	6,954	10,029
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8,876	7,050
ภาคใต้	1,377	1,394
รวม	19,475	21,155

ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ,สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2552. น.130.

การรวมตัวเป็นชมรมของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น จาก 19,475 ชมรม เป็น 21,155 ชมรม (เพิ่มขึ้น 1,680 ชมรม) แสดงถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่จะยังคงมีกิจกรรมทางสังคม มีความต้องการพบปะเพื่อนฝูง ทำกิจกรรมสาธารณะที่เป็นประโยชน์ โดยการทำกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการชมรมที่มีประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ เป็นผู้ประสานงานในแต่ละจังหวัด

กิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุได้ดำเนินการนั้น เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาตนเอง กลุ่มผู้สูงอายุ และประชาชนกลุ่มอื่นในชุมชน ภายใต้ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการของชมรมและสมาชิก โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายประเภทและมีงบประมาณสนับสนุนทั้งจากการจัดหาของชมรมและจากการขอรับการสนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ ในส่วนการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐนั้น ปีงบประมาณ 2552 กลุ่ม ชมรม และองค์กรผู้สูงอายุ ได้ขอรับงบประมาณจากกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อนำไปจัดทำกิจกรรมในลักษณะโครงการต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุในชุมชนและชมรมของตน จำนวน 200 โครงการ และใช้งบประมาณ 29,001,294 บาท โดยมีรายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553, น.130-131)

ประเภทของกิจกรรม และจำนวนเงินที่ได้รับการอนุมัติจากกองทุนผู้สูงอายุ

ประเภท	จำนวน (โครงการ)	งบประมาณ (บาท)
1. การส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ - การปลูกพืชผักสมุนไพร - สิทธิผู้สูงอายุ - การเขียนโครงการเพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ - การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ - การจัดสวัสดิการชุมชน - ด้านอาชีพ ได้แก่ การทำดอกไม้จันทน์ พวงหรีด ดอกไม้แห้ง น้ำมันเหลือง หน่อไม้ดองเปรี้ยว น้ำยาอเนกประสงค์ จักสาน ทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไฟ แปรอาหารสมุนไพร	87	6,465,002.-
2. การดูแลสุขภาพ ได้แก่ - การบริหารสำหรับผู้สูงอายุ/การออกกำลังกาย - การนวดแผนไทย - โภชนาการ	58	2,978,664.-

ประเภท	จำนวน (โครงการ)	งบประมาณ (บาท)
<ul style="list-style-type: none"> - กีฬาเปตอง - การฝึกอบรมสมาธิ ให้อำมาตย์ สวดมนต์ เดินจงกรม วิปัสสนา ยืดหยุ่น - ปาถกฐาธรรม - บวชชีพราหมณ์ - อบรมพิธีกรรมทางศาสนา 		
3. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ถ่ายทอดดนตรีไทย - ศิลปวัฒนธรรมไทย การร้องเพลงพื้นบ้าน (หมอลำกลอน, ลำหมู, สรรภัญญะ, ผญา) หมอแคน - การผลิต และเล่นดนตรีพื้นบ้าน (สะล้อ, ซอ, ซึง) - การแสดง เชิงภูไท - ศิลปะต่อสู้ รำมวยโบราณ - จักสาน (ไม้ไผ่, เสื่อ) , ทอผ้า - นิทานพื้นบ้าน - สมุนไพร - พานบายศรี, หมอลำขวัญ 	28	1,285,845.-
4. สร้างความเข้มแข็งให้ผู้นำองค์กรผู้สูงอายุ และเครือข่าย ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ในครอบครัว และระหว่างเครือข่าย - การประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาคณะกรรมการ สมาชิก และเครือข่าย 	10	650,215.-
5. โครงการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ในที่สาธารณะ*	7	466,870.-
6. โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านหรือชุมชน	4	135,900.-
รวม	200	29,001,294.-

* (ข้อมูลดังกล่าวเป็นการรวบรวมมาจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งเอกสารต้นฉบับไม่ได้ระบุประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก)

ในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ สรุปได้ว่าลักษณะการจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. **กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย** ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมประเภทนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุ ได้แก่

1.1) **กิจกรรมการออกกำลังกาย** เป็นกิจกรรมที่เห็นชัดเจนที่สุด และมักเป็นกิจกรรมหลักของแต่ละชมรม รูปแบบการออกกำลังกายที่นิยมกัน ได้แก่ การเดินแอโรบิก การรำไม้พลอง รำจิ้ง รำไทเก๊ก

1.2) **การให้ความรู้เรื่องสุขภาพ** ชมรมเครือข่ายบางแห่งมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ เรื่องอาหารและการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยชมรมมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล เช่น โรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย หรือได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครผู้สูงอายุในจังหวัดของตนเอง

2. **กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจ** เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมกันให้เกิดเป็นบรรยากาศที่สนุกสนาน ผ่อนคลายความเหงา ซึ่งได้แก่กิจกรรมดังนี้

2.1) **กิจกรรมนันทนาการ** เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินใจ เช่น มีการรวมกลุ่มกันเล่นดนตรี มีกิจกรรมการบันเทิง การร้องเพลงคาราโอเกะ กิจกรรมทัศนศึกษา ในบางแห่งมีการจัดแข่งขันกีฬา และการจัดงานฉลองวันครบรอบวันเกิดเพื่อสร้างให้ผู้สูงอายุเกิดความประทับใจและมีความรู้สึกที่ดีไม่รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง

2.2) **กิจกรรมทางศาสนา** เนื่องจากศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้สูงอายุ และการที่วัดเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธาของทุกคน จึงเกิดเป็นกลุ่มกิจกรรมด้านการปฏิบัติธรรม การทำบุญบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นต้น

3. **กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม** เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมให้ความรู้ต่างๆ ตลอดจนการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งได้แก่กิจกรรมดังนี้

3.1) **กิจกรรมการฝึกอบรม** เช่น การติดต่อหาวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้สูงอายุและคนในชุมชน เช่น การให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การให้ความรู้เรื่องการเขียนโครงการ และการเข้าถึงสิทธิ เป็นต้น

3.2) **กิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์ให้ลด ละ เลิก พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ** เช่น การลดละเลิกการสูบบุหรี่ในวัยสูงอายุ การลดละเลิกการรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง เป็นต้น

3.3) **กิจกรรมการจัดตั้งศูนย์หรือกลุ่มที่ให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน** เช่น การจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ การจัดตั้งสถานดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

3.4) *กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์* เช่น การจัดให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และกิจกรรมการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ

นอกจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ มีการศึกษารูปแบบการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมภายในศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุ นิยมจัดกิจกรรมซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะ

1. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสมาคมและนันทนาการ (Social and Recreation Programs) เพื่อเสนอโอกาสสำหรับการรื่นเริงเพื่อความสนุกสนานและสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สร้างการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของตนเอง และสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ภาพรวมกิจกรรมนี้มุ่งเน้นเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมและจิตใจแก่ผู้สูงอายุ ลักษณะการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นได้แก่ การจัดงานฉลองในโอกาสวันสำคัญ เช่น วันชาติ วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันสำคัญทางศาสนา นอกจากนั้นอาจมีการจัดกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ เช่น การลีลาศ การร้องเพลง การเล่นดนตรี รวมทั้งการเล่นกีฬาในร่มและเกมส์ต่างๆ

2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม (Education and Cultural programs) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจถึงความสามารถในการเรียนรู้ของตน ตลอดจนจดจำและเรียนรู้ข้อเท็จจริงที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมบางประการ ดังนั้น ความหมายของกิจกรรมเพื่อการศึกษาจึงหมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความเข้าใจ การจดจำ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาทักษะต่างๆ ของผู้สูงอายุ กิจกรรมบางประการที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาและวัฒนธรรม ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสารทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองของประเทศ การให้ความรู้เกี่ยวกับผู้บริโภค กิจกรรมการพัฒนาตนเอง และบทบาทในการมีส่วนร่วมในชุมชน

3. กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ (Health Services and Nutrition Programs) กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย การให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การช่วยให้สมาชิกดูแลสุขภาพของตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุด กิจกรรมในการให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัย จะประกอบไปด้วยบริการต่างๆ ดังนี้

1) การบริการตรวจสุขภาพ เช่น การตรวจร่างกายเบื้องต้น การตรวจวัดความดันเป็นต้น ซึ่งในการให้บริการนี้อาจจัดในรูปของกลุ่มแพทย์อาสาสมัครเคลื่อนที่ ให้บริการตามชุมชนต่างๆ หรือจัดกลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุขไปเยี่ยมบ้านเพื่อให้คำแนะนำในการรักษาสุขภาพ เป็นต้น

2) การให้คำปรึกษาแนะนำ หรือจัดกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจในตนเองทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ

3) การให้บริการด้านการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมทางด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และการอนามัย

4) การจัดกิจกรรมพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการทางด้านกายภาพบำบัด โดยมีการอำนวยความสะดวกเรื่องของอุปกรณ์กายภาพบำบัดต่างๆ และการให้บริการด้านอาชีพบำบัด เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และมีนักอาชีพบำบัดคอยดูแลให้คำแนะนำให้ผู้สูงอายุทำงานอดิเรกตามที่ตนถนัดและมีความสนใจ เช่น การจักสาน การปั้น แกะสลัก การทำการฝีมือต่างๆ เพื่อเป็นการผ่อนคลายอารมณ์และช่วยแก้สภาพจิตใจที่บกร่องและเพื่อก่อให้เกิดความเพลิดเพลินรวมทั้งเกิดความภูมิใจในผลงานของตนเอง

5) การอบรมความรู้ทางด้านสุขภาพ อนามัย ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ บุคคลทั่วไป ตลอดจนผู้สูงอายุเอง ให้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

4. กิจกรรมด้านโภชนาการ (Nutrition Programs) ในสังคมปัจจุบันนี้ผู้สูงอายุจำนวนมากที่ขาดความรู้ ขาดเครื่องอำนวยความสะดวก และขาดความสามารถในการจัดซื้อหรือในการเตรียมอาหารเพื่อตนเอง โดยกิจกรรมด้านโภชนาการนี้จะให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยว และเป็น การประสานให้ผู้สูงอายุได้รับบริการด้านโภชนาการตามที่เขาต้องการ ซึ่งจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้สูงอายุต้องได้รับอาหารที่ถูกต้องลักษณะหรือตามหลักโภชนาการ และเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ไม่แข็งแรงไม่สามารถประกอบอาหารได้ด้วยตนเอง

5. กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้สูงอายุ (Creative Thinking Programs) การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในวัยสูงอายุนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยทางกาย ทางใจ ทูพพลภาพ การสูญเสียสถานภาพทางสังคมและและเศรษฐกิจต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา ดังนั้นการสร้างความรู้สึกที่ตนเองเป็นผู้ที่มีคุณค่า ยังสามารถกระทำได้ด้วยตนเองนั้น จะเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ ลักษณะกิจกรรมที่สะท้อนถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในวัยสูงอายุมีหลายประเภท ได้แก่ 1) การเขียน 2) งานศิลปะ 3) ดนตรี 4) การเล่นเกม 5) การรำและเต้นรำ

7. แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

7.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ

มีนักคิดได้กล่าวไว้หลายทฤษฎี แต่ในที่นี้ได้คัดเลือกที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์และลักษณะการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพียง 2 ทฤษฎี ได้แก่

7.1.1 ทฤษฎีการพัฒนาทางอาชีพของซูเปอร์ (Donald Super) (Super Theory of Vocational Development) โดยซูเปอร์ให้ความสำคัญกับอัตมโนทัศน์แห่งตน (Self-Concept) ของบุคคล โดยเขาเชื่อว่า การพัฒนาทางอาชีพ คือการพัฒนาอย่างองค์รวม ระหว่างจิตใจและร่างกายไปพร้อมๆ กัน โดยสิ่งเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อการทำหน้าที่และการเลือกอาชีพ โดยทฤษฎีของซูเปอร์ได้จำแนกขั้นตอนการพัฒนาอาชีพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (คเชนทร์ ปานสงฆ์, 2551: น.26-27)

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเจริญเติบโต (Growth Stage) เป็นช่วงเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 14 ปี ขั้นนี้ เด็กเริ่มพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง หรือที่เรียกว่า 'อัตมโนทัศน์' (Self-Concept) เด็กจะพยายามหาประสบการณ์ที่หลากหลาย และพัฒนาความเข้าใจของเขาเกี่ยวกับความหมายและจุดมุ่งหมายของงาน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) เป็นช่วงเวลาระหว่างอายุ 15-24 ปี ขั้นนี้ บุคคลจะประจักษ์และยอมรับว่า ความต้องการของเขามีผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพ เขาจะเริ่มตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจและความสามารถกับโอกาสในงาน เขาจะแสวงหาการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางอาชีพซึ่งสอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของเขา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) เป็นช่วงเวลาระหว่างอายุ 21-44 ปี ขั้นนี้ บุคคลจะได้รับความสำเร็จโดยมีสมรรถภาพในการประกอบอาชีพจากการฝึกฝนและอบรม และการมีประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านพบมา และบุคคลเริ่มมีความก้าวหน้าในอาชีพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการธำรงรักษา (Maintenance Stage) เป็นช่วงเวลาอายุ 45-67 ปี บุคคลจะพยายามรักษาและพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของเขา โดยการฝึกอบรมเพิ่มเติมในระหว่างปฏิบัติงาน นอกจากนี้ บุคคลจะเริ่มวางแผนเกี่ยวกับการเกษียณอายุจากงาน

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการเสื่อมถอย (Decline Stage) เป็นช่วงเวลาตั้งแต่ 64 ปีขึ้นไป สภาพร่างกายและสติปัญญาของบุคคลเริ่มเสื่อมถอย ประสิทธิภาพในการทำงานเริ่มลดลง ดังนั้น บุคคลจึงต้องเปลี่ยนบทบาทของตนใหม่ กลายเป็นบุคคลผู้มีส่วนร่วมหรือเป็นผู้สังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆ แทนการเป็นผู้ปฏิบัติหรือผู้รับผิดชอบโดยตรงของกิจกรรม

ถึงแม้ทฤษฎีของซูเปอริให้ความสำคัญกับการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก ที่ต้องแสวงหาความสนใจและพัฒนาจากความรู้ ประสบการณ์ จนเกิดการตระหนักรู้ในมโนทัศน์แห่งตนก็ตาม แต่ในทฤษฎีนี้เชื่อว่า ช่วงอายุที่เข้าสู่วัยสูงอายุ ช่วง 60-64 ปี เป็นช่วงเวลาของการดำรงรักษาอาชีพให้คงอยู่ และเริ่มถดถอยเมื่ออายุ 65 ปี เป็นต้นไป

7.1.2 ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพของไทด์แมนและโอฮารา (David Tiedeman and R.P. Ohara) (Tiedman and O' Hara Theory of Career Development) ทฤษฎีนี้เสนอว่า การพัฒนาอาชีพเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลายาวนาน และการตัดสินใจประกอบอาชีพใดๆ จะมีผลต่อเนื่องไปถึงการตัดสินใจอื่นๆ ตามมาด้วย บางครั้งบุคคลมีสิ่งที่ทำให้เลือกตัดสินใจในเวลาเดียวกัน ดังนั้นจึงต้องเลือกตัวเลือกที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดสำหรับงาน

ไทด์แมน และโอฮารา (อ้างถึงใน คเซนทร์ ปานสงฆ์, 2551, น. 29) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและการตัดสินใจเลือกอาชีพ ไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมและเลือกอาชีพ (Anticipation or Pre-occupation) แบ่งเป็น 4 ขั้นย่อย ได้แก่ ขั้นสำรวจและประเมินตนเองในด้านต่างๆ ขั้นประมวลความคิด ขั้นลองตัดสินใจเลือก และขั้นทำให้กระจ่าง

ขั้นที่ 2 ขั้นประกอบอาชีพและปรับตัวให้เข้ากับอาชีพ (Implementation and Adjustment) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อยๆ ได้แก่ ขั้นนำคนเข้าสู่อาชีพ หรือการศึกษาเพื่ออาชีพ ขั้นปฏิรูปหรือขั้นปรับเปลี่ยน และขั้นดำรงรักษาความมั่นคงในอาชีพ โดยบุคคลจะพยายามสร้างความก้าวหน้าในอาชีพของตนและดำรงรักษาความมั่นคงในอาชีพให้คงอยู่เรื่อยไป และการพัฒนาอาชีพว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้การทำงานเป็นวิธีการแสดงออกทางบุคลิกภาพและการปรับตัวทางสังคม

ปัจจุบันการเลือกอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงและมีการตัดสินใจได้ในทุกช่วงวัยของชีวิตคน การศึกษาที่ใช้เป็นข้ออ้างเสมอว่า ชีวิตเริ่มต้นเมื่ออายุ 40 ปี หมายถึง เป็นวัยที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองที่สุด ประจักษ์พยานที่สำคัญ ได้แก่ หนังสือที่วางขายและได้รับความนิยมมากในตลาดหนังสือ เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับอาชีพของวัยผู้ใหญ่หลังอายุ 25 ปีไปแล้ว นอกจากนี้ รายงานวารสารวิชาการ วารสารเพื่อบันเทิงทั่วไปอีกด้วย และปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเลือกอาชีพหรือเปลี่ยนอาชีพมีมากขึ้นจากเดิมเมื่อ 70 ปีก่อนปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น ได้แก่ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป (Life-Styles) โครงสร้างของครอบครัว (Family Patterns) การหย่าร้าง (Divorce Rate) สภาพเศรษฐกิจ (Economy) โอกาสในการศึกษา (Educational Opportunities) การทำงานมากกว่าหนึ่งงาน (Dual Careers) การทำงานของสตรี (Working Women) และรวมถึงภาวะวิกฤติช่วงวัยกลางคน (Midlife Crisis) และการมีชีวิตที่ยาวขึ้น (Life Expectancy) สิ่งเหล่านี้มาเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ โดยเฉพาะของผู้ใหญ่หลังวัย 25 ปีทั้งสิ้น (กฤษมันต์ วัฒนานรงค์, ออนไลน์)

จากทฤษฎี 2 ทฤษฎีที่นำเสนออาจกล่าวได้ว่า ทั้งสองทฤษฎีมีความเชื่อว่า การพัฒนาทางอาชีพเป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุดและมีพัฒนาการไปตลอดชีวิตของบุคคล แต่ละอาชีพต้องการพัฒนาความรู้และความสามารถที่แตกต่างกันตลอดเวลา เป็นการเพิ่มศักยภาพและความสำเร็จของอาชีพ นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความถนัด ความสนใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และอายุ รวมทั้ง มโนทัศน์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของมนุษย์ได้กว้างขวางมากกว่าเดิม ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว สามารถนำไปอธิบายการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกองทุนผู้สูงอายุได้มีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งคือ การให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ ดังนั้นคณะวิจัยจึงนำแนวคิดการประกอบอาชีพมาอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้

7.2 การประกอบอาชีพอิสระ

การประกอบอาชีพอิสระ คือ การประกอบกิจการส่วนตัวต่าง ๆ ในการผลิตสินค้า หรือบริการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นธุรกิจของตนเอง ไม่ว่าจะธุรกิจนั้นเล็กหรือใหญ่ก็ตาม ผู้ประกอบการสามารถที่จะกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินงานของตนเองได้ตามความเหมาะสม ๆ ไม่มีเงินเดือน หรือรายได้ที่แน่นอนตายตัว ผลตอบแทนคือเงินกำไรจากการลงทุน

7.2.1 ประเภทของอาชีพอิสระ มี 4 ประเภทคือ (สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงราย, 2551)

- 1) การผลิต เช่น ผลิตอาหาร ผลิตสิ่งประดิษฐ์ ผลิตของใช้ ฯลฯ
- 2) ประเภทการบริการ เช่น บริการนวด บริการแปลเอกสาร บริการถ่ายเอกสาร บริการซัก – รีด ฯลฯ
- 3) ประเภทซื้อมา – ขายไป เช่น ขายเสื้อผ้า ขายอาหารสัตว์ ขายของกินของใช้ ฯลฯ
- 4) ประเภทการเกษตร เช่น ปลูกผักผลไม้ เลี้ยงสัตว์ ประมง ฯลฯ

7.2.2 สิ่งที่ทำให้อาชีพอิสระแต่ละประเภทประสบผลสำเร็จ

- 1) ประเภทการผลิต ควรมีลักษณะ มีการผลิตที่มีประสิทธิภาพ มีโรงงานที่เหมาะสม จัดหาวัตถุดิบอย่างมี ประสิทธิภาพได้ มีผลผลิตจำนวนมากคุณภาพสูง และจัดหาลูกค้าที่ค่าแรงต่ำได้
- 2) ประเภทการบริการ ควรมีลักษณะ ตรงเวลา บริการดี มีคุณภาพ ทำเลเหมาะสม (ที่ตั้งร้าน) สร้างความพอใจให้ลูกค้า มีลูกค้าประจำ และมีบริการหลังการขาย
- 3) ประเภทซื้อมาขายไป ควรมีลักษณะ ทำเลเหมาะสม วิธีการขายดี มีสินค้าให้เลือกมาก ราคาขายสมเหตุผล มีสินค้าในร้านมากเพียงพอ และปฏิบัติลูกค้าอย่างดี

7.2.3 ประเภทการเกษตร ควรมีลักษณะดังนี้

1. ใช้ผืนดินอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ต้นทุนการผลิตต่ำ
3. การขนส่งมีประสิทธิภาพทันเวลาผลผลิตไม่เสียหาย
4. ผลผลิตมีคุณภาพ

7.2.4 ปัจจัยหลักของการประกอบอาชีพ

1. ทุณ
2. การตลาด
3. ความรู้ในอาชีพนั้น
4. การจัดการเรื่องเทคนิค วิธีการและการวางแผน
5. การบรรจุหีบห่อ
6. การประชาสัมพันธ์

7.2.5 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

การเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ จำเป็นต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ เพื่อประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระอย่างมีคุณภาพ ได้แก่

1) *กล้าเสี่ยง (Taking risk)* การประกอบอาชีพอิสระแตกต่างจากการเป็นลูกจ้าง เนื่องจากต้องมีการลงทุน ในขณะที่เป็นลูกจ้างไม่ต้องลงทุนอะไร การลงทุนนั้นเป็นการเสี่ยงอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ว่าสิ่งที่เราลงทุนไปจะได้กำไรหรือขาดทุน แต่ในความเสี่ยงนั้นผู้ประกอบอาชีพอิสระจะต้องไตร่ตรองให้รอบคอบและมีเหตุผลก่อนที่จะลงทุนรวม ต้องมีจิตใจอยากเป็นผู้ชนะเสมอ

2) *มีความคิดสร้างสรรค์ (Taking initiative)* การประกอบอาชีพอิสระ มิได้ยึดติดกับรูปแบบใดๆ เนื่องจากผู้ประกอบอาชีพอิสระต้องเป็นนายของตนเอง ดังนั้นในการปรับปรุงสินค้าหรือบริการสามารถทำได้อย่างอิสระเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรในการดำเนินธุรกิจ

3) *มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence)* ผู้ประกอบอาชีพอิสระ จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการดำเนินกิจการของตนเอง จะรอให้ใครมาช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไม่ได้

4) *อดทน (Persistence and dealing with failure)* การดำเนินธุรกิจของตนเองย่อมมีทั้งกำไรและขาดทุน โดยเฉพาะขั้นแรกจะต้องประสบปัญหาและอุปสรรคบ้างซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดา

5) *มีวินัยในตนเอง (Having discipline)* การประสบความสำเร็จในอาชีพซึ่งเราเป็นเจ้าของกิจการเองจำเป็นต้องมีวินัย มีกฎระเบียบ การทำงานต้องทำสม่ำเสมอ มิเช่นนั้นความสำเร็จในอาชีพอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จเลย

6) *มีความทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ (Good attitude)* ไม่ว่างานนั้นจะเป็นงานที่มีเกียรติหรือไม่ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ จะต้องรักในงานที่ทำและให้เกียรติกับงานนั้น ๆ เสมอ

7) *มีความรอบรู้ (Seeking information)* การประกอบอาชีพอิสระจะต้องมีความรอบรู้อยู่เสมอ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก ประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารจะสามารถทำให้ปรับปรุงธุรกิจของตนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ผลที่ได้คือกำไรนั่นเอง

8) *มีมนุษยสัมพันธ์ (Good human relationship)* การประกอบอาชีพอิสระ จะต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดีเพื่อผลประโยชน์ในธุรกิจของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า บุคคลรอบข้างหรือคู่แข่งก็ตาม เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีจะทำให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่ง

9) *มีความซื่อสัตย์ (Honesty with customer)* ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ จะต้องมีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อลูกค้า การบริการลูกค้าให้เกิดความประทับใจในการขายสินค้าหรือบริการ และกลับมาใช้บริการอีกเป็นหัวใจสูงสุด เพื่อผลประโยชน์ต่อธุรกิจและตัวเองในที่สุด

7.2.6 การเลือกประกอบอาชีพอิสระตามสิ่งแวดล้อม

1) *ในชนบท* ในสภาพชุมชนชนบท ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ผู้สนใจที่จะประกอบอาชีพอิสระจะต้องมีความตั้งใจและชอบงานทำทนาย มีพื้นฐานด้านการค้าหรืออุตสาหกรรมใหม่ ๆ ตัวอย่างอาชีพ เช่น เลี้ยงเปิดเทศขาย กาแฟคั่ว(ขง) ร้านตัดผม ร้านรับซ่อมรถจักรยานยนต์ เป็นต้น

2) *ชานเมือง* ในย่านนี้มีหน่วยงานและแหล่งการค้ากระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะการประกอบอาชีพมีความหลากหลายเป็นอันมาก มีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันสูง ผู้สนใจต้องคิดอย่างรอบคอบ มีความรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น ทำน้ำแข็งยูนิทขาย ร้านซ่อมนาฬิกา ร้านซักอบรีด เป็นต้น

3) *ในเมือง* ในย่านนี้เป็นการตลาดระบบสมัยใหม่ มีการแข่งขันกันมากในเรื่องราคาคุณภาพและบริการ ผู้สนใจต้องมีความรู้ในด้านเทคนิคและการบริหารจัดการสูง จะต้องมีการลงทุนที่รัดกุม สามารถแข่งขันในตลาดได้ ตัวอย่างอาชีพ เช่น ร้านดอกไม้ บริการโทรศัพท์ บริการซ่อมรถยนต์ บริการถ่ายเอกสาร เป็นต้น

โดยสรุป ปัจจัยหลักที่สำคัญในการประกอบอาชีพอิสระให้ประสบความสำเร็จ มีดังนี้ (กองส่งเสริมการมีงานทำ, ม.ป.ป)

1. **ทุน** เป็นปัจจัยแรกที่ต้องคำนึง ซึ่งทุนคือ สิ่งที่จะเป็นปัจจัยพื้นฐานของการประกอบอาชีพ โดยจะต้องวางแผนแนวทางการดำเนินธุรกิจไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ทราบว่าจะต้องใช้เงินทุนประมาณเท่าไร แล้วพิจารณาว่ามีเงินทุนเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่พอจะหาแหล่งเงินทุนจากที่ใด อาจจะได้จากการร่วมหุ้นลงทุนกันในหมู่ญาติพี่น้อง/เพื่อนฝูง หรือการกู้ยืมจากหน่วยงานราชการหรือสถาบันการเงินต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกไม่ควรลงทุนมากเกินไป เนื่องจากยังไม่ทราบความต้องการของตลาดแรงงานที่แท้จริง

2. **ความรู้** ในที่นี้หมายถึง ความรู้ในงานอาชีพที่จะมาประกอบอาชีพ หากไม่ต้องศึกษาและฝึกฝนจนเชี่ยวชาญหาความรู้ โดยการเรียนจากสถาบันที่ให้ความรู้ด้านอาชีพซึ่งมีทั้งของรัฐบาลและเอกชน หรือสมัครเรียนกับชมรมต่าง ๆ หรือทำงานเป็นลูกจ้างคนอื่น หรือทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้มีความรู้เกิดทักษะความชำนาญและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

3. **การจัดการ** เป็นความสามารถในการบริหารงานของแต่ละบุคคลในการจัดการเกี่ยวกับอาชีพตนเอง เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงาน ในเรื่อง คน เงิน เครื่องมือ และกระบวนการทำงานต่าง ๆ

4. **การตลาด** ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะหากสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นไม่เป็นที่ติดหูติดตาของผู้บริโภค ถือว่ากระบวนการทั้งระบบไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถแปรสินค้าและบริการเหล่านั้นให้เป็นตัวเงินได้ ดังนั้นการวางแผนการตลาดซึ่งในปัจจุบันมีแข่งขันสูง จึงควรได้รับการสนใจในการพัฒนาเทคนิคด้านต่างๆ ให้ทันสมัยเพื่อให้เป็นที่สนใจของกลุ่มเป้าหมาย

7.3 การกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพ

ปัญหาการมีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพของผู้สูงอายุไทย นับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานและยังไม่สามารถทำให้ลดน้อยลงได้ ถึงแม้รัฐบาลได้มีนโยบายสร้างหลักประกันทางรายได้ โดยการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทั่วประเทศแล้วก็ตาม แต่เป็นเพียงวิธีการหนึ่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาด้านรายได้ของผู้สูงอายุลงได้บ้าง ดังนั้นผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งจึงต้องแสวงหาอาชีพใหม่หรือพัฒนาอาชีพเดิมให้กว้างขวางมากขึ้น

การเพิ่มโอกาสในการทำงานให้กับผู้สูงอายุที่ยังสามารถประกอบอาชีพได้ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่มาสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยไม่ต้องพึ่งพิงบุตรหลานหรือภาครัฐมากนักและยังเป็นการสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้สูงอายุในสังคมทุนนิยมเช่นนี้ด้วย การมีอาชีพหรือขยายอาชีพที่มีอยู่เดิมจึงเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต่างต้องการ

กองทุนผู้สูงอายุ เป็นแหล่งทุนหนึ่งที่สนับสนุนเงินกู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ย สำหรับผู้สูงอายุ นำไปประกอบอาชีพ โดยในปีงบประมาณ 2552 กองทุนผู้สูงอายุได้ให้การสนับสนุนการกู้ยืมเงินทุน ประกอบอาชีพรายบุคคลแก่ผู้สูงอายุ 3,138 ราย และรายกลุ่มแก่ผู้สูงอายุ จำนวน 22 กลุ่ม

ลักษณะอาชีพที่ผู้สูงอายุนำเงินกู้ยืมไปใช้ ส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นอาชีพเดิมของผู้สูงอายุอยู่แล้ว โดยนำเงินที่กู้ยืมไปซื้อปุ๋ย เมล็ดพันธุ์/หน่อ รวมทั้งพลิกฟื้น ดินด้วย อีกจำนวนหนึ่งนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพค้าขายตามความถนัดที่มีอยู่ ขยายร้านค้าเดิม และจัดตั้งร้านค้าขึ้นใหม่ การประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ เป็นอาชีพที่ผู้สูงอายุนิยมเป็นอันดับถัดมา นอกนั้นผู้สูงอายุนำเงินไปซื้อพันธุ์สัตว์ และจัดทำคอกสัตว์ งานบริการ / รับจ้าง และงานหัตถกรรม งานฝีมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะอาชีพที่ผู้สูงอายุกู้ยืมเงินไปดำเนินการ

ประเภท	จำนวน	ลักษณะอาชีพ
เกษตรกรรม	1,102	<p><u>ทำนา</u> นาปี นาปรัง นาเกลือ และทำนาตามฤดูกาล</p> <p><u>ทำสวน</u> ปลูกดอกไม้ (ดอกกรัก, ดอกดาวเรือง, ดอกมะลิ)ไม้ประดับ ปลูกผัก ได้แก่ ชะอม หน่อไม้หวาน พืชผักสวนครัว แดงกวา ข้าวโพด กัลฉ่าย มะม่วง มะนาว สับปะรด สวน ยางพารา สวนปาล์ม ยูคาลิปตัส</p> <p><u>ทำไร่</u> ไร่นาผสม ไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ถั่วลิสง ไร่มะละกอ ไร่น้อยหน้า</p>
ค้าขาย	939	<p><u>ค้าขายทั่วไป</u> ขายของชำ ผักสด เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ขายแห ถ่านหุงข้าว ตู๊กตา เสื้อผ้า ของเล่น ล้อตเตอร์ หนังสือมือสอง</p> <p><u>ขายอาหาร</u> พริกแกง ก๋วยเตี๋ยว ข้าวราดแกง อาหารตามสั่ง ขนมจีนโบราณ กะหรี่ปั๊พ ปลาหนึ่ง ไก่ทอด/ย่าง หมูπίง ข้าวเหนียว ส้มตำ ผลไม้ตามฤดูกาล</p> <p><u>ค้าขายขนม</u> ขนมหวาน ขนมครก ขนมอบ ขนมถาด</p> <p><u>เครื่องดื่ม</u> กาแฟโบราณ น้ำอัดลม</p>
ปศุสัตว์ / ประมง	823	<p><u>ปศุสัตว์</u> เลี้ยงเป็ด ไก่ (ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง) โค กระบือ สุกร แพะ</p> <p><u>ประมง</u> เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เขียด ตัวอืด</p>
บริการ/รับจ้าง	177	ช่างทั่วไป รับเหมาก่อสร้าง ซักอบรีด เย็บผ้า ซ่อมแซมเสื้อผ้า ทำกระพวงจากข้าวโพด คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เสริมสวย
หัตถกรรม	97	ทอผ้า จักสาน ทอเสื่อ ประดิษฐ์ตะกร้า สานปลาสลิด

ในส่วนของผู้ขอกู้รายกลุ่มนั้น กองทุนผู้สูงอายุมีระเบียบให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันไม่เกิน 5 คน กู้ยืมกลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท ในช่วงปี 2552 ผู้สูงอายุได้กู้ยืมเงินระหว่างกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพ ด้านการเกษตรเกือบทั้งหมด มีเพียง 3 กลุ่ม ที่กู้ยืมไปประดิษฐ์ ทอผ้า และ 1 กลุ่ม ประกอบอาชีพ ค้าขาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะอาชีพที่ผู้สูงอายุกู้ยืมเงินเป็นรายกลุ่ม

ประเภท	จำนวน	ลักษณะอาชีพ
เกษตรกรรม	9	เกษตรพอเพียง ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปูยชีวมภาพ เพาะเห็ดในโรงเรือน
ปศุสัตว์	4	เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงโค เลี้ยงหมู เลี้ยงกระบือ
ประมง	4	เลี้ยงปลาในกระถัง ปลาดุก ปลานิล กุ้ง
หัตถกรรม	3	ประดิษฐ์ต้นไม้มงคล ทอผ้า งานประดิษฐ์ต่างๆ
ค้าขาย	1	หมูทอดกระเทียม

8. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการชำระหนี้

กองทุนผู้สูงอายุ มีบริการให้เงินกู้ยืมสำหรับผู้สูงอายุที่ประสงค์จะประกอบอาชีพ สามารถกู้ยืมเงินได้ในลักษณะของการกู้ยืมรายบุคคลและการกู้ยืมแบบกลุ่ม เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อนำมาประกอบอาชีพได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นการกู้ยืมเงิน หมายความว่า ผู้กู้จะต้องชำระคืนภายในระยะเวลาที่ตกลงไว้ หากไม่สามารถชำระคืนได้ผู้กู้นั้นจะถูกดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในสัญญา โดยทั่วไปสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ก่อนที่จะอนุมัติเงินกู้ใดๆ มีหลักในการพิจารณาศักยภาพในการชำระหนี้ของผู้ที่มายื่นขอกู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

8.1 หลักการในการพิจารณาผู้ขอกู้จากข้อมูลและเอกสารเบื้องต้น เรียกอีกแบบหนึ่งว่า **ขั้นตอน 3P** เพื่อช่วยให้สามารถมองภาพรวมผู้กู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย (การวิเคราะห์เครดิตสมัยใหม่, 2009)

(1) **วัตถุประสงค์ (Purpose)** การอนุมัติเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์จะต้องรู้ก่อนว่าผู้กู้ต้องการเงินทุนเท่าใด ไปทำอะไร ต้องการเงินทุนระยะสั้น หรือต้องการเงินทุนระยะยาวเพื่อสร้างโรงงาน เครื่องจักร การทราบความต้องการ หรือวัตถุประสงค์ จะทำให้ทราบแหล่งที่มาของเงินรายได้ที่จะมาชำระหนี้คืนธนาคารด้วยเช่นกัน การใช้เงินกู้ที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น มีความเสี่ยงสูงมาก เพราะเงินจะถูกใช้ในช่องทางที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และไม่สามารถคืนเงินได้ในที่สุด

(2) *ความสามารถในการชำระหนี้ (Payment)* การอนุมัติเงินกู้ยังต้องดูด้วยว่า เมื่อลูกค้าได้เงินทุนไปใช้ในกิจการแล้ว จะมีความสามารถในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยได้หรือไม่ การวัดความสามารถข้างต้นนี้เป็นการวิเคราะห์ดูว่า เงินทุนที่ลูกค้าได้ไปนั้น ลูกค้านำไปลงทุนสินทรัพย์อะไร ถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และสินทรัพย์เหล่านั้นทำให้เกิดรายได้และกำไรกับลูกค้าได้อย่างไร และลูกค้ามีเงินคงเหลือที่จะมาชำระหนี้คืนแก่ธนาคารได้หรือไม่ เท่าใด และในระยะเวลาเท่าใด

(3) *การป้องกันความเสี่ยง (Protection)* ในการอนุมัติเงินกู้ของธนาคารให้ลูกค้า นั้น ในบางครั้งลูกค้าแม้ว่าจะมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ แต่ก็ไม่มี ความเต็มใจที่จะชำระ หรือในบางกรณีเกิดภาวะของรายได้และกำไรของลูกค้าไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ลูกค้าก็จะไม่สามารถชำระหนี้ได้แม้ว่าจะเต็มใจชำระก็ตาม เหตุการณ์เหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทำให้ความเสียหายให้กับธนาคารพาณิชย์ เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์จึงเรียกหลักประกันให้มีมูลค่าเหมาะสมและเพียงพอต่อความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้

8.2 องค์ประกอบทั่วไปในการพิจารณาเงิน หรือ หลัก 5C

การวิเคราะห์เพื่อให้อนุมัติเงินกู้ โดยใช้หลัก 5C นี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือประเมินผู้ขอกู้ทุกรายประกอบการตัดสินใจให้อนุมัติเงินกู้หรือไม่ โดยที่ C แต่ละตัว มีความหมายดังนี้ (หลักของ 5 C's, ม.ป.ป.)

2.1 *คุณสมบัติของผู้กู้ (Character)* การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้กู้ หมายถึง การพิจารณาผู้กู้ในด้านต่าง ๆ กรณีถ้าเป็นบุคคลจะพิจารณา เช่น ประสบการณ์ การศึกษา อายุ อุปนิสัย ความตั้งใจ กรณีเป็นบริษัทจะพิจารณาจากความพร้อมและประสบการณ์ของทีมงาน การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้กู้นี้ก็เพื่อให้มั่นใจได้ว่าลูกค้ามีความตั้งใจและสามารถนำเงินทุนนี้ไปใช้ในการประกอบการให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ เป็นต้น

2.2 *ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity)* การวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า

2.3 *เงินทุน (Capital)* การลงทุนในสินทรัพย์ของนั้น ผู้กู้ควรมีเงินทุนของตนเอง ส่วนหนึ่งมาลงทุนด้วย ไว้สำหรับสำรองจ่ายในกรณีที่ธุรกิจติดขัดหรือผลกำไรไม่ได้ตามเป้าหมาย ผู้กู้ยังสามารถนำเงินทุนที่เก็บไว้มาชำระได้ ธนาคารมักจะไม่นับสนุนโครงการที่จะขอเงินกู้ทั้ง 100 % ถ้าผู้กุนำเงินทุนส่วนตัวมาลงมากเท่าใดความเสี่ยงของธนาคารก็น้อยลงเท่านั้น เพราะการที่ผู้กุนำเงินทุนส่วนตัวมาลงมาก ก็จำเป็นอยู่เองที่จะต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับธุรกิจจนสุดความสามารถ

2.4 *หลักประกัน (Collateral)* หลักประกันที่ธนาคารพาณิชย์ร้องขอจากลูกค้านั้นก็เพื่อใช้ป้องกันความเสี่ยงธนาคารอาจได้รับ กรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระหนี้คืน ทางธนาคารก็ยังคงจะได้รับเงินคืนจากสินทรัพย์ที่ค้ำประกัน ซึ่งแล้วแต่การพิจารณาว่าควรมีหลักประกันมากน้อยเพียงไร โดยพิจารณาจากความเสี่ยง ถ้ามีความเสี่ยงน้อยหลักประกันก็น้อย ถ้ามีความเสี่ยงมากหลักประกันก็ควรมากเช่นกัน

2.5 *สภาวะเศรษฐกิจที่เป็นอยู่และแนวโน้ม (Condition)* เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมอันมีปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจทั้งในและนอกประเทศ ปัญหาทางด้านนโยบายของรัฐบาล การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความผันผวนของตลาด การขึ้นลงของราคาวัตถุดิบ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการชำระหนี้เงินคืนของผู้กู้ ซึ่งผู้อนุมัติจะต้องนำมาพิจารณาประกอบ

8.3 *ดัชนีชี้วัด “ความตั้งใจชำระหนี้” หรือ “คะแนนเครดิต” (Credit Scoring)*

คะแนนเครดิต (credit scoring) หรือ ดัชนีชี้วัดความตั้งใจชำระหนี้ เป็นเครื่องมือที่บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (NCB) จะนำมาใช้วัดพฤติกรรมการชำระหนี้ โดยการนำเอาประวัติการชำระหนี้มาประมวลผลในเชิงสถิติออกมาเป็นคะแนน เพื่อให้รู้ว่าพฤติกรรมในการชำระหนี้ดีหรือไม่ Credit Scoring ตัวนี้ จะไปเสริมเป็นการพิจารณาอนุมัติให้กู้เงิน เพิ่มวัดความตั้งใจในการชำระหนี้ของผู้กู้ เนื่องจาก แม้ว่าผู้กู้มีความสามารถในการชำระหนี้สูง แต่มีความตั้งใจในการชำระหนี้ต่ำ ผู้กู้นั้นถึงแม้มีเงินอยู่ มีหนี้สิน แต่ไม่ยอมจ่าย ซึ่งมักจะสะท้อนออกมาว่า “ไม่กลัว ไม่มี ไม่หนี ไม่ให้ ถึงมีก็ไม่ให้” ดังนั้น Credit Scoring จะเป็นเครื่องมือใช้เป็นตัววัดเสริมจากตัวที่เคยมีอยู่เดิม เป็นการกรองอีกชั้น ใครตกเกณฑ์เหล่านี้ก็จะถูกปฏิเสธไป และเชื่อว่า credit scoring จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการสินเชื่อให้กับสถาบันการเงินได้เป็นอย่างดี และเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของบุคคลที่แตกต่างกัน โดย credit scoring เป็นการเอาประวัติของบุคคล เช่น พฤติกรรมการก่อหนี้ พฤติกรรมการชำระหนี้ รวมถึงพฤติกรรมการชำระค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ มาพิจารณา เพราะหากการจ่ายชำระหนี้ การชำระค่าสาธารณูปโภคตรงตามเวลา ในจำนวนที่ครบถ้วน ก็สะท้อนความรับผิดชอบต่อการชำระหนี้ของบุคคลนั้นได้อย่างชัดเจน (สรวิศ อิมบำรุง, 2554)

โดยสรุปแล้ว จะเห็นว่าการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ การวิเคราะห์ต้องใช้เครื่องมือหลายตัวประกอบกัน ไม่ได้ดูแค่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องดูองค์ประกอบทุกอย่างประกอบกันไป ในภาพรวม กองทุนผู้สูงอายุก็เช่นกัน ในการให้กู้ยืมเงิน เกิดจากความปรารถนาดีของกองทุนที่ต้องการให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงแหล่งทุน เพื่อนำเงินทุนไปใช้ในการประกอบอาชีพได้โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการ

จ่ายเงินค่าดอกเบี้ย กองทุนจึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่ดีและผู้ที่ยื่นกู้นั้นก็จะต้องพิสูจน์ถึงความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขให้ประสบความสำเร็จ อันจะทำให้ผู้สูงอายุที่มาขอขอกู้นั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในที่สุด ดังนั้นกองทุนผู้สูงอายุอาจนำหลัก 3P หรือ 5C และคะแนนเครดิต มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาอนุมัติผู้กู้ได้

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ

เล็ก สมบัติ และคณะ (2551) ศึกษา แนวทางการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาข้อมูลเอกสารและภาคสนาม พบว่า สิ่งที่เป็นโอกาสต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ คือ 1) นโยบายรัฐบาลด้านผู้สูงอายุของรัฐบาล ปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการ และการประสานเชื่อมโยงทรัพยากร 2) การมีกฎหมายรองรับการทำงาน ได้แก่ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 รวมถึง ประกาศ ระเบียบ และข้อกำหนดต่างๆ ที่บัญญัติให้สอดคล้องเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ 3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานที่เอื้อต่อการประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้มีเครือข่ายของกระทรวงในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้มากขึ้น และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำงานของกองทุนผู้สูงอายุคือ การไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในระดับจังหวัดคือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ งานวิจัยได้เสนอวิสัยทัศน์ของกองทุนผู้สูงอายุ คือ “สร้างโอกาสสำหรับผู้สูงอายุอย่างถ้วนหน้า” โดยกำหนดให้วัตถุประสงค์ของกองทุน ดังนี้ 1) เพื่อสนับสนุนบทบาทของรัฐบาลในการสร้างสวัสดิภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุ 2) เพื่อกระจายงบประมาณอย่างรวดเร็วไปสู่ผู้สูงอายุ และองค์กรสาธารณประโยชน์ และหน่วยงานภาครัฐ 3) เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และกำหนดพันธกิจของกองทุนผู้สูงอายุ คือ กองทุนที่สนับสนุนการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างศักยภาพของกองทุนให้เอื้อต่อการสร้างโอกาสสำหรับผู้สูงอายุอย่างถ้วนหน้า มี 4 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนการปรับโครงสร้างองค์กร 2) แผนการพัฒนาศักยภาพของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ 3) แผนการปรับปรุงโครงสร้างภายใน

กลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ 4) แผนการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการและปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ มี 2 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนการสร้างวิสัยทัศน์ ของคณะกรรมการ รวมถึงผู้ปฏิบัติงานต่อการดำเนินงาน ผู้สูงอายุ 2) แผนพัฒนาบุคลากรในระดับปฏิบัติให้มีความสามารถในการทำงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนในปัจจุบันและอนาคต ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย มี 3 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรส่วนภูมิภาค 2) แผนพัฒนาระบบการสนับสนุนเชิงพื้นที่ 3) แผนสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรสาธารณประโยชน์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการสร้างความยั่งยืนของกองทุนผู้สูงอายุ มี 2 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนงานประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของกองทุน 2) แผนการระดมทุนจากภาคธุรกิจ เอกชน

9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินกองทุนต่างๆ

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2551) ได้ ประเมินผลการดำเนินงาน 11 ปี ของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการพบว่า ในส่วนของตัวชี้วัดเรื่องการชำระหนี้พบว่า สัดส่วนจำนวนเงินที่ได้รับชำระหนี้คืนจากจำนวนเงินที่ให้กู้ยืมทั้งหมด มีพิสัยระหว่าง ร้อยละ 12 ถึงร้อยละ 14 ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับสัดส่วนการชำระหนี้ขั้นต่ำในตลาดการเงินทั่วไปที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 10 ก็ถือว่ากองทุนมีการบริหารจัดการลูกหนี้อยู่ในระดับดี และสำหรับแนวทางในการจัดการหนี้สิน กองทุนมีแนวทางโดยการส่งจดหมายแจ้งเตือนและเชิญมารับสภาพและประนอมหนี้ และส่งบุคคลผู้รับผิดชอบไปติดตามทวงถามหนี้ที่ค้างชำระ แต่ทั้งนี้ยังไม่มีการฟ้องร้องลูกหนี้ผู้ใด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2552) ได้ศึกษา การสร้างระบบติดตามและประเมินผลกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นวิจัยเชิงทดลองโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แทนองค์กรคนพิการจาก 5 จังหวัดนำร่อง พบว่า การติดตามเงินกองทุนฯ นั้นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ไม่มีการลงพื้นที่ทุกเดือน แต่ได้มีการลงพื้นที่ไปบ้างอย่างน้อยหนึ่งครั้งหลังจากที่ผู้กู้ยืมฯ ได้รับอนุมัติเงินกู้แล้ว สาเหตุมาจากสำนักงานพัฒนาสังคมฯ มุ่งงานตามภารกิจที่ต้องดำเนินการจำนวนมาก ทำให้การลงพื้นที่ไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีผู้กู้ยืมที่อยู่ ก็ไม่สามารถระบุได้ว่าย้ายไปไหน มีการเปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพอะไรและจะติดต่อกับบุคคลใดได้ เมื่อมีอาสาสมัครเพื่อนช่วยเพื่อนซึ่งเป็นตัวแทนคนพิการที่คัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถในการเจรจาเรื่องของการกู้ยืมเงินกองทุนฯ ลงพื้นที่ไปตามหาผู้กู้ที่มีภาวะเสี่ยงนี้สูญเสียยากลำบากมาก เมื่อตามหาผู้กู้ไม่พบ จำเป็นที่ต้องตามหาผู้ค้ำประกัน ซึ่งก็ยิ่งยากลำบากมากขึ้นไป

อีก เนื่องจากคุณสมบัติของผู้ค้าประกันมีการเปิดโอกาสกว้างเกินไป ผู้ค้าประกันบางคนไม่ได้อยู่บ้าน ใกล้กับผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ ทำให้ตามหาไม่พบ มีการใช้เงินไม่ตรงวัตถุประสงค์เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการประกอบอาชีพ และการลงทุน ความเข้าใจผิดต่อการกู้ยืมคนพิการไม่เข้าใจเกี่ยวกับ เงินกองทุนฯ ว่าต้องชำระคืน คิดว่าเป็นเงินสงเคราะห์คนพิการไม่ใช้คืนก็ได้ การชำระหนี้และผู้กู้มี ปัญหาในการชำระหนี้ กล่าวคือ ผู้กู้ต้องนำเงินไปส่งที่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ หรือฝากเจ้าหน้าที่รัฐ หรือญาติไปส่งให้ แต่บุคคลดังกล่าวไม่ได้นำเงินมาชำระหนี้ตามความประสงค์จึงเกิดปัญหาตามมา

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ (2552) ได้ ประเมินผลกองทุนสุขภาพตำบล โดยใช้ หลักการสุ่มตัวอย่าง 120 กองทุน ดำเนินการในปลายปี 2552 – ต้นปี 2553 ใช้วิธีการประเมิน ผลผสมผสาน ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีความตื่นตัวในระดับพื้นที่ที่กองทุนสุขภาพรูปแบบเกิดขึ้นโดย อิสระและความคล่องตัวในการบริหารเงินงบประมาณ ภายใต้โครงสร้างคณะกรรมการบริหารกองทุน และหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายกองทุน ระเบียบการรักษาเงิน ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ มากมาย ในจำนวน นี้มีความคิดริเริ่มหรือนวัตกรรมที่น่าสนใจ เทศบาลและ อบต. จำนวนมากได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ให้มากกว่าเกณฑ์ที่ สปสช. กำหนด เนื่องจากเห็นว่า กองทุนมีเงินดำเนินการมากกว่าเกณฑ์และเห็นว่า มีกิจกรรมที่ควรดำเนินการ (หรือให้การสนับสนุน) ถ้าหากเงินทุนน้อยเกินไปจะเป็นอุปสรรค โดยมี หลายหน่วยงานขอรับการสนับสนุนจากกองทุน (สถานีอนามัย ประชาคมในท้องถิ่น) ในพื้นที่ที่ ประชาคมเข้มแข็งเป็นทุนอยู่แล้ว มีบทบาททำข้อเสนอโครงการขอรับการสนับสนุนจากกองทุน แต่ พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการเขียนข้อเสนอโครงการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของ อบต. ได้ให้คำปรึกษาหรือ ช่วยยกร่างข้อเสนอโครงการร่วมกัน นอกจากนี้ ปัญหาการเบิกจ่ายเนื่องจากความล่าช้าในหลายพื้นที่ ยังผลให้การทำกิจกรรมดำเนินการล่าช้า และมีความชะงักงันของกิจกรรมในบางพื้นที่ที่ประธาน กองทุน (นักการเมืองท้องถิ่น) อยู่ระหว่างการเตรียมหาเสียงเลือกตั้ง หรือ รอ กกต. รับรองผลการ เลือกตั้ง การจัดประชุมกรรมการกองทุนจึงไม่บ่อยตามที่คาดหวัง (ในบางพื้นที่ยังไม่จัดประชุมในช่วง รอบ 6 เดือนที่ผ่านมา) กิจกรรมของกองทุนสุขภาพตำบล จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ กล่าวคือ แนว สร้างเสริมสุขภาพ แนวป้องกันโรค แนวอนามัยชุมชน และแนวให้ความรู้ประชาชนด้านสุขภาพ กิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมในระยะสั้นหรือเห็นผลเร็ว อุปสรรคเฉพาะ อย่างยิ่งในพื้นที่กิ่งเมือง พบว่ามีความยากในการจัดกิจกรรมเนื่องจากประชาชน “ไม่มีเวลา” หรือ “ติดภารกิจ” แต่มีการแก้ไขปัญหาโดยจัดกิจกรรมเป็นเวลาเย็นหรือค่ำคืนแทน

9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างโอกาสและการมีงานทำ

กุศล สุนทรธาดา และคณะ (2553) ได้ศึกษาแนวทางในการสร้างโอกาสทำงานและ ส่งเสริมการมีงานทำให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชนบท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบ การดำเนินงานที่เหมาะสม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินการส่งเสริมการมีงานทำ

ของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทในอนาคต การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 2,018 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึกกลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งการจัดทำเวทีประชาคมผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทที่เป็นกรณีศึกษาในสี่ภูมิภาคผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการทำงานของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทเกือบทั้งหมดเป็นการทำงานนอกระบบ (ผู้สูงอายุที่ทำงานในระบบมีน้อยมาก) ซึ่งเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับการดูแลคุ้มครองสวัสดิการและการประกันสังคม ไม่มีอำนาจต่อรองในการเรียกร้องสิทธิ์ต่างๆ ตามกฎหมายแรงงาน การทำงานส่วนใหญ่ทำงานที่เป็นกิจกรรมของตนหรือครอบครัว ได้แก่ งานในภาคเกษตรเพื่อยังชีพหรือขาย ซึ่งทำกันมาเป็นเวลานาน และตั้งใจจะทำไปจนกว่าสุขภาพร่างกายจะไปไม่ไหว มักอยู่ในรูปของเกษตรกรพอเพียง เพื่อให้มีกินมีใช้ในครัวเรือน เหลือก็แบ่งขาย เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ รองลงมาคือ การประกอบอาชีพอิสระ เช่น ค้าขาย ผลิตของกินของใช้ เช่น ทำน้ำพริก ทำขนม เลี้ยงปลา ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานที่สามารถทำได้ที่บ้าน ใช้ต้นทุนในการดำเนินการต่ำ อาศัยเงินทุนจากการออมหรือกู้เงินจากกองทุนหมุนเวียนภายในชุมชน การผลิตใช้เทคโนโลยีต่ำหรือใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ดั้งเดิม ตลาดไม่กว้าง สามารถบริหารจัดการได้ง่าย แต่ได้รับความสนใจจากภาครัฐในการส่งเสริมสนับสนุนน้อย ส่วนการทำงานในลักษณะของการรวมกลุ่ม มีสัดส่วนไม่มากนัก

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำงานในลักษณะวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์โอท็อป (OTOP) และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น โดยลักษณะงานที่ผู้สูงอายุทำได้เป็นงานที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนเวลาได้ สามารถนำกลับมาทำที่บ้านได้ หรือถ้าทำที่กลุ่มก็ไม่ได้ทำทุกวัน กลุ่มที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืน มักมีการทำกิจกรรมสม่ำเสมอ ประกอบด้วยคนหลายวัย เพราะผู้สูงอายุสามารถทำได้บางกิจกรรมที่ถนัดเท่านั้น ไม่มีปัญหาด้านการตลาด มีหลายหน่วยงานให้การสนับสนุน และสมาชิกมีรายได้สม่ำเสมอตามเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนด ที่สำคัญที่สุดคือต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและมีความเสียสละ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท หน่วยงานภาครัฐควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากการนำยุทธศาสตร์หรือภารกิจของหน่วยงานเป็นตัวตั้ง มาเอาพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายหรือผู้สูงอายุเป็นตัวตั้ง เพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานในระดับพื้นที่ โดยมีหน่วยงานในระดับจังหวัดเป็นแกนกลางประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีแผนพัฒนาจังหวัดเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงาน และแผนพัฒนาจังหวัดต้องสามารถเชื่อมโยงกับแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยมีองค์กรผู้สูงอายุและผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานทั้งในลักษณะของการ

รวมกลุ่มและงานอาชีพส่วนบุคคล ซึ่งวิธีการดังกล่าวได้มีการดำเนินการที่ได้ผลมาแล้วในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นสังคมสูงอายุไปนานแล้ว และควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เหมาะสม และสามารถเพิ่มโอกาสในการทำงานให้แก่ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรมีการสร้างตระหนักรู้ในเรื่องความสำคัญของการทำงานแก่ผู้สูงอายุ ทั้งงานที่มีรายได้และไม่มีรายได้ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่

นางนุช สุนทรชวากานต์ และคณะ (2553) ได้ศึกษา การสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ พบว่า ขณะนี้ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่มีบุตรหลานเลี้ยงดู เป็นที่พึ่ง รวมทั้งไม่มีเงินออมที่จะใช้ดำรงชีวิตในวัยชรา จึงต้องทำงานหารายได้เลี้ยงดูตนเอง ประมาณแล้วก็มีผู้สูงอายุ 1 คน ใน 3 คนที่ต้องยังชีพด้วยการทำงาน ประมาณร้อยละ 70 และ 65 ของกลุ่มผู้สูงอายุชายอายุ 60-65 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุชายอายุ 80 ปีขึ้นไป ตามลำดับ ต้องทำงานต่อเนื่อง เพราะเป็นรายได้หลักของครอบครัว ประมาณร้อยละ 60 ของกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่ต้องทำงานต่อเนื่องเพราะเป็นรายได้หลักของครอบครัว และผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่ได้มีความสำคัญเป็นรายได้หลักของครอบครัวแต่ต้องออกมาช่วยทำงานมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเมื่ออายุยิ่งสูงมากขึ้น ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุที่ยังทำงานเป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถม มีค่าจ้างเริ่มต้นต่ำมาก และสำหรับผู้สูงอายุที่ยังต้องการทำงานแต่ว่างงานนั้นก็ยังมีไม่น้อย (จวร้อยละ 30) ที่ยังคงไม่ละความพยายามที่จะหางานทำอยู่ แม้ปัจจุบันภาครัฐให้สวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพก็ตามแต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจนเหล่านี้ได้อย่างเพียงพอ และยิ่งในอนาคตเมื่อโครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไปมากกว่านี้ ก็จะเป็นการยาก และความช่วยเหลือจากรัฐนั้นต้องมาจากภาษีจึงเป็นภาระที่หนักมากสำหรับประชากรวัยทำงาน และมีผู้สูงอายุบางส่วนที่ยังมีความต้องการทำงานต่อหลังวัยเกษียณเพราะยังคิดว่ายังมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะทำงานต่อ และมีอีกมากที่ต้องการทำงานเพราะไม่ต้องการเป็นภาระแก่บุตรหลาน แต่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ก็ไม่ได้เข้ามาหางานในตลาดแรงงานเพราะรู้ว่าโอกาสที่จะได้งานที่เหมาะสมนั้นยาก หรือได้ผลตอบแทนต่ำ ไม่ดึงดูดให้ออกมาหางานทำ ดังนั้นหากมีการขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุออกไปได้ ก็จะเป็นหนทางที่สามารถช่วยเหลือทั้งผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพและผู้สูงอายุที่ยังต้องการจะใช้ความรู้ความสามารถของตนเองต่อไป ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี การขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุให้อยู่ในตลาดแรงงานได้ยาวนานขึ้น จะเป็นทั้งแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของประเทศในอนาคตและเป็นการช่วยยืดเวลาการอยู่ในตลาดแรงงาน ช่วยให้คนมีโอกาสเพิ่มช่วงระยะเวลาการสะสมเงินออมไว้ใช้หลังเลิกการทำงาน และลดช่วงระยะเวลาการเป็นภาระต่อรัฐและประชากรในวัยทำงาน คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลต้องมีมาตรการในการสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ คือ 1. สนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานต่อไปได้ 2. สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ทำงานที่เหมาะสม 3. การประชาสัมพันธ์

ปรับเปลี่ยนทัศนคติการหยุดทำงานเมื่ออายุ 60 ปี 4. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นายจ้างจัดเวลาทำงานของผู้สูงอายุให้มีความยืดหยุ่น 5. ควรมีโปรแกรมการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน ให้แก่แรงงานสูงอายุเป็นพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานของแรงงานสูงอายุ หรือเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้สูงอายุสามารถเลือกอาชีพใหม่ หลังออกจากงานเดิม หรืออาจให้การจูงใจนายจ้างจัดอบรมเอง แก่แรงงานอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปของตน 6. ควรส่งเสริมให้ประชาชน มีสุขภาพที่ดีตั้งแต่เด็ก เพื่อให้มีสมรรถนะทำงานอยู่ได้แม้สูงอายุ โดยเฉพาะการส่งเสริม ให้ประชาชนออกกำลังกายสม่ำเสมอ และควรออกกฎหมายให้มีพื้นที่สีเขียว เพื่อให้ประชาชนและผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายและสันทนาการมากกว่าที่เป็นอยู่

การศึกษาวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การสร้างหลักประกันทางด้านรายได้ในวัยสูงอายุส่งผลอย่างมากต่อภาวะเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่พึงพียงตนเองได้ ในวัยที่มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงานหรือมีโอกาสในการทำงานน้อยในสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้นำเสนอ สรุปได้ว่า กองทุนผู้สูงอายุเป็นกองทุนสังคมประเภทหนึ่งที่ตั้งตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองการส่งเสริม การสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุ ต่อมาในปี 2553 ได้มีการเพิ่มวัตถุประสงค์ของกองทุน คือ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอีก กองทุนผู้สูงอายุได้ดำเนินการมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำเสนอสารสนเทศนำไปสู่การตัดสินใจของผู้บริหารต่อไป

ประเด็นการกำหนดตัวแบบ (Model) การประเมินนั้น ต้องการมีการเลือกให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่จะประเมิน โดยการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกรูปแบบการประเมินความก้าวหน้าและสรุปรวม (Formative and Summative Evaluation) มาเป็นตัวแบบการดำเนินการ โดยการประเมินความก้าวหน้าใช้กับผู้กู้ยืมเงินที่ยังคงค้างชำระ ส่วนการประเมินสรุปรวมนั้นใช้กับโครงการหรือผู้กู้ยืมที่ใช้คืนเรียบร้อยแล้ว และในการประเมินมุ่งการศึกษาคุณค่าและความคุ้มค่าของกองทุนที่เกิดขึ้น

เนื่องจากการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ ถือเป็นบริการของรัฐประเภทหนึ่ง ดังนั้น คณะวิจัยจึงนำแนวคิด การเข้าถึงบริการมาร่วมอธิบายในประเด็นความสามารถของผู้สูงอายุในการเข้าถึงบริการของกองทุน และความเอื้อของกองทุนที่มีต่อผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงแหล่งกู้ยืมและแหล่งทรัพยากร เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และนำไปประกอบอาชีพ โดยประเด็นนี้แนวคิดกิจกรรมได้ร่วมอธิบายการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุให้ชัดเจนขึ้นว่า กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการในการมีสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุ รวมทั้งตอบสนองความต้องการด้านอื่นด้วย นอกจากนั้นจุดประสงค์ประการหนึ่งของกองทุนผู้สูงอายุคือ การให้ผู้สูงอายุนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ ซึ่งทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาอาชีพมีความเชื่อว่า การพัฒนาอาชีพเป็นกระบวนการ

ที่ไม่สิ้นสุด และมีพัฒนาการไปตลอดชีวิตของบุคคล และปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จประกอบอาชีพนั้น ขึ้นอยู่กับความถนัด ความสนใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และอายุของบุคคลนั้น

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ถึงแม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกองทุนผู้สูงอายุจะมีน้อยมาก แต่งานวิจัยเกี่ยวกับกองทุนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงได้ฉายภาพทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ โดยผลการศึกษาที่ทบทวนมาได้ชี้แนะทางการพัฒนากองทุน ทั้งด้านวิธีการเพิ่มศักยภาพของผู้กู้ยืมและแนวคิด แนวทางต่อการบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ คณะวิจัยได้ศึกษาและประเมินผลโครงการโดยกำหนดกรอบการประเมินโดยยึดตัวแบบ Formative & Summative Evaluation ของ Scrivan เป็นกรอบในการดำเนินการ เนื่องจากโครงการและการขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ มีทั้งอยู่ระหว่างดำเนินการ และดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งผลการศึกษามีประโยชน์ในการได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำเสนอข้อเท็จจริงแก่ผู้บริหารกองทุนผู้สูงอายุ

1. วิธีการศึกษา

คณะวิจัยได้ทำการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจและลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงสถิติและข้อมูลเชิงลึกในการพรรณนาและวิเคราะห์ประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้การออกแบบวิธีวิจัยมีความสอดคล้องและตอบวัตถุประสงค์จึงขอนำเสนอวิธีการศึกษา โดยรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรในการศึกษา

1.1. ประชากรในการศึกษาเชิงปริมาณ แบ่งประชากรเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล กลุ่มผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม และโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

(1) **ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล** หมายถึง ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงิน จากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายบุคคล ระหว่างปีงบประมาณ 2552 - เดือนมีนาคม 2553 ซึ่งมีจำนวน 4,107 ราย สุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ขนาดตัวอย่างตามความคาดเคลื่อน $\pm 3\%$ ได้ขนาดตัวอย่าง 870 ราย (อ้างใน ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, น.161)

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างแบบหลายระดับ

ระดับที่ 1 สุ่มรายชื่อจังหวัด ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับฉลากรายชื่อจังหวัด

ระดับที่ 2 สุ่มรายชื่อกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic sampling) ตามบัญชีรายชื่อผู้กู้ยืมของ พมจ. ได้รายชื่อตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด เพื่อจัดส่งแบบสอบถาม และมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับ 854 ชุด เท่ากับ ร้อยละ 98.2 ของแบบสอบถามทั้งหมด (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1

จำนวนประชากรที่กู้เงินประเภทรายบุคคล ขนาดตัวอย่าง และการตอบกลับของตัวอย่าง

	ผู้สูงอายุที่กู้ยืมรายบุคคล		
	ประชากร	ตัวอย่าง	ตอบกลับ
ภาคเหนือ	1,966	412	403
ภาคกลาง	899	188	185
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	973	204	202
ภาคใต้	319	66	64
รวม	4,107	870	854

จังหวัดที่ตอบแบบสอบถาม : ผู้กู้รายบุคคล

1. กรุงเทพมหานคร	10. พระนครศรีอยุธยา	19. ลำพูน
2. กาฬสินธุ์	11. พัทลุง	20. สกลนคร
3. กำแพงเพชร	12. พิจิตร	21. สตูล
4. ขอนแก่น	13. ตาก	22. สุโขทัย
5. เชียงใหม่	14. นราธิวาส	23. สุพรรณบุรี
6. ตาก	15. เพชรบุรี	24. สุรินทร์

7. นราธิวาส	16. แพร่	25. อุบลราชธานี
8. บุรีรัมย์	17. มุกดาหาร	
9. พะเยา	18. ลพบุรี	

(2) ประชากรที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม หมายถึง ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายกลุ่ม ระหว่างปีงบประมาณ 2552 - เดือนมีนาคม 2553 มีทั้งหมดจำนวน 46 กลุ่ม กำหนดขนาดตัวอย่าง 40 กลุ่ม ดำเนินการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับฉลากรายชื่อกลุ่ม เพื่อส่งแบบสอบถาม และมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับ 37 ชุด เท่ากับร้อยละ 92.5 ของแบบสอบถามทั้งหมด (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2

จำนวนประชากรที่กู้เงินประเภทรายกลุ่ม ขนาดตัวอย่าง และการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่าง

	ผู้สูงอายุที่กู้ยืมรายกลุ่ม		
	ประชากร	ตัวอย่าง	ตอบกลับ
ภาคเหนือ	2	2	2
ภาคกลาง	5	5	3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	39	33	32
ภาคใต้	-	-	-
รวม	46	40	37

จังหวัดที่ตอบแบบสอบถาม : ผู้กู้รายกลุ่ม

1. กาฬสินธุ์	5. พระนครศรีอยุธยา
2. เชียงใหม่	6. สุโขทัย
3. พะเยา	7. สุรินทร์
4. บุรีรัมย์	

(3) โครงการที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 310 โครงการ กำหนดขนาดตัวอย่าง จากตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ R. V. Krejcie และ D. W. Morgan ได้ตัวอย่าง 175 โครงการ ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิให้เป็นสัดส่วนกับประชากร และสุ่มจังหวัดใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับฉลาก เพื่อส่งแบบสอบถาม และมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับ 163 ชุด เท่ากับ ร้อยละ 93.0 ของแบบสอบถามทั้งหมด (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3
จำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุน ขนาดตัวอย่าง และการตอบกลับของโครงการ

	โครงการที่ได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ		
	ประชากร	ตัวอย่าง	ตอบกลับ
ภาคเหนือ	86	49	47
ภาคกลาง	86	49	42
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	108	60	57
ภาคใต้	30	17	17
รวม	310	175	163

จังหวัดที่ตอบแบบสอบถาม : โครงการ

1. กรุงเทพมหานคร	10. นครปฐม	19. ลพบุรี
2. กาฬสินธุ์	11. นครราชสีมา	20. ลำพูน
3. กำแพงเพชร	12. นราธิวาส	21. สกลนคร
4. ขอนแก่น	13. บุรีรัมย์	22. สตูล
5. จันทบุรี	14. พระนครศรีอยุธยา	23. สุโขทัย
6. ชัยนาท	15. พะเยา	24. สุพรรณบุรี
7. เชียงราย	16. พัทลุง	25. อุบลราชธานี
8. เชียงใหม่	17. เพชรบุรี	
9. ตรัง	18. มุกดาหาร	

1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ กำหนดประชากรที่ศึกษาได้แก่ ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล กลุ่มผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม และโครงการที่ได้รับการสนับสนุน โดยการคัดเลือกกรณีศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน เป็นการกำหนดตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดดังนี้

- (1) คัดเลือกจังหวัดที่มีการกู้ยืมเป็นจำนวนมาก ภาคละ 2 จังหวัดตามลำดับ
- (2) คัดเลือกจังหวัดที่มีการค้างชำระเงินในอัตราร้อยละที่มากกว่า จังหวัดอื่น ภาคละ 1 จังหวัด
- (3) คัดเลือกจังหวัดที่มี/ไม่มีการค้างชำระ ภาคละ 1 จังหวัด (ถ้ามี)
- (4) คัดเลือกจังหวัดที่มีการทำโครงการเป็นจำนวนมาก ภาคละ 1 จังหวัด

(5) ได้จังหวัดต่างๆ จำแนกตามภาค รายละเอียดดังตาราง (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4

ตารางจำแนกประเภทและคุณลักษณะของการกู้ยืมรายจังหวัด

	คัดเลือกจังหวัด			
	กู้ยืมมาก	ค้างชำระ	ไม่ค้างชำระ	มีโครงการจำนวนมาก
ภาคเหนือ	จ. แพร่ จ. สุโขทัย (บุคคล+กลุ่ม)	จ. แพร่	จ. เชียงราย	จ. พะเยา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จ. กาฬสินธุ์ จ. บุรีรัมย์	จ. อ่างทอง	จ. นครราชสีมา	จ. กาฬสินธุ์
ภาคกลาง	จ. สุพรรณบุรี กรุงเทพมหานคร	จ. สุพรรณบุรี	จ. กาญจนบุรี	กรุงเทพมหานคร
ภาคใต้	จ. นราธิวาส จ. สตูล	จ. พัทลุง	จ. นครศรีธรรมราช	จ. พัทลุง

(6) แต่ละจังหวัด เจาะจงไปยังบุคคล กลุ่ม หน่วยงาน องค์กร และชมรมที่ได้รับทุนไปดำเนินการ

(7) ทำการติดตามและประเมินตามแนวทางที่กำหนด โดยการสนทนาเป็นรายบุคคล กลุ่ม และสังเกตการดำเนินงานตามโครงการ

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 การสำรวจความก้าวหน้าและความสำเร็จของการดำเนินงาน

การเก็บข้อมูลตามที่ได้กู้ยืมเงินทุนไปประกอบอาชีพ หรือกรณีที่ได้รับการอุดหนุนไปดำเนินการโครงการต่างๆ โดยคณะวิจัยได้เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

- (1) ผู้สูงอายุที่กู้ยืมรายบุคคล
- (2) ผู้สูงอายุที่กู้ยืมรายกลุ่ม
- (3) ผู้แทนหน่วยงาน องค์กร ชมรม ที่ขอรับเงินอุดหนุนโครงการ

2.2 การสนทนากลุ่ม

- (1) เก็บข้อมูลกับผู้กู้ยืมรายกลุ่ม และผู้แทนหน่วยงาน องค์กร ชมรม ที่ได้รับเงินทุนไปดำเนินการ เพื่อติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการดำเนินงาน
- (2) สนทนากลุ่มกับผู้บริหารกองทุนผู้สูงอายุในต่างจังหวัด ซึ่งได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกองทุนฯ
- (3) บางพื้นที่ที่มีการสนทนากับคณะกรรมการสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัด เพื่อทราบข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนฯ และแนวทางการพัฒนากองทุนฯ

2.3 การสนทนาเป็นรายบุคคล

สนทนากับผู้กู้ยืมเงินในการประกอบอาชีพ และผู้แทนผู้สูงอายุในจังหวัด (ประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ) ถึงแนวทางการพัฒนากองทุน ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง

2.4 การสังเกต

เป็นการศึกษาลักษณะการประกอบอาชีพ และการจัดทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

3.1 แบบสอบถาม

ใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ สำนวความก้าวหน้าและความสำเร็จของการดำเนินงาน ตามที่ได้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล กลุ่มผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม และโครงการที่ได้รับการสนับสนุน โดยแบ่ง 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ

ส่วนที่ 2 การเข้าถึงข้อมูลของกองทุน และการให้บริการของหน่วยงาน เช่น แหล่งที่ได้ทราบข้อมูลการกู้ยืม ความพึงพอใจในการให้บริการของหน่วยงาน

ส่วนที่ 3 ลักษณะอาชีพ /กิจกรรมที่กำลังดำเนินงานอยู่ เช่น อาชีพก่อนและอาชีพปัจจุบัน รายได้ จำนวนผู้ช่วยประกอบอาชีพ

ส่วนที่ 4 การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามหลักประหยัดและถูกต้องตามระเบียบ เช่น สามารถใช้จ่ายเงินได้หมดตามที่ได้รับ สามารถนำเงินไปซื้ออุปกรณ์การประกอบอาชีพ การต่อผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค / ความสำเร็จ เช่น ปัญหาอุปสรรคในการคืนเงิน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 6 ความต้องการการสนับสนุนจากกองทุน (พมจ.) เช่น วัสดุ อุปกรณ์ อัตราค่าจ้าง งบประมาณ นโยบาย เป็นต้น

ส่วนที่ 7 ข้อคิดเห็นอื่นๆ

3.2 แบบสนทนากลุ่ม

(1) ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสนทนากลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลกับผู้รู้รายกลุ่ม และผู้ได้รับเงินทุนไปดำเนินงาน โดยแนวทางการสนทนา ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลของกองทุนผู้สูงอายุ และการให้บริการของหน่วยงาน

ส่วนที่ 2 ลักษณะอาชีพ / กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่

ส่วนที่ 3 กรณีที่จ่ายเงินคืนไม่ได้ ขอรทบเหตุผลและปัญหาอุปสรรค / กรณีที่ประสบผลสำเร็จ ค้นหาปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ส่วนที่ 4 การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามหลักประหยัดและถูกต้องตามระเบียบ

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนากองทุน

ส่วนที่ 6 การสังเกตกิจกรรมที่ดำเนินงาน

และอื่นๆ

(2) ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสนทนากลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลผู้สูงอายุที่เป็นคณะกรรมการ หรือสมาชิกหน่วยงาน องค์กร ชมรมผู้สูงอายุที่ได้รับการอุดหนุนโครงการ โดยแนวทางการสนทนา ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลของกองทุนผู้สูงอายุ และการให้บริการของหน่วยงาน

ส่วนที่ 2 ลักษณะ กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่

ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไขปัญหา

ส่วนที่ 4 การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามหลักประหยัดและถูกต้องตามระเบียบ

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนากองทุน

(3) การเก็บข้อมูลจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกองทุนผู้สูงอายุในจังหวัด ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน (นักพัฒนาสังคม นักสังคมสงเคราะห์ นิติกร) และเจ้าหน้าที่ที่เป็นลูกจ้างของกองทุนผู้สูงอายุ และคณะกรรมการสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัด ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 สถานการณ์งานกองทุนผู้สูงอายุในจังหวัด

ส่วนที่ 2 ปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ไขปัญหาของจังหวัด

ส่วนที่ 3 ความต้องการได้รับการสนับสนุน

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนากองทุนฯ เพื่อให้ตอบสนองต่อผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 5 กรณีที่เป็นสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด มีการสอบถามถึงแนวคิด แนวทาง และความพร้อมที่ต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ ตั้งแต่การเผยแพร่ข้อมูล การตรวจสอบข้อเท็จจริง(ความจำเป็นในการกู้) รวมทั้งการติดตามประเมินผล

3.3 การสนทนาเป็นรายบุคคล

ทำการสนทนากับบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน (นักพัฒนาสังคม นักสังคมสงเคราะห์ นิติกร) เจ้าหน้าที่ที่เป็นลูกจ้างของกองทุนผู้สูงอายุ และการสนทนากับผู้แทนผู้สูงอายุในจังหวัด (ประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และคณะกรรมการ) ถึงแนวทางการพัฒนากองทุน ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

เนื่องจากเป็นข้อมูลจากผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับกองทุนผู้สูงอายุในลักษณะใดลักษณะหนึ่งทั่วประเทศ คณะวิจัยมีการดำเนินการเก็บข้อมูล โดยเริ่มจากการกำหนดขนาดตัวอย่างแบ่งตามจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับกองทุนผู้สูงอายุในแต่ละจังหวัดอย่างเป็นสัดส่วน จากนั้นได้ติดต่อผู้ประสานงานซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินของกองทุนผู้สูงอายุแต่ละพื้นที่ ให้เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้เก็บข้อมูล ตามรายชื่อของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และส่งคืนให้คณะวิจัย มีการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้เข้าใจวัตถุประสงค์ตรงกัน ใช้เวลารวบรวมข้อมูล 3 เดือน

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

คณะวิจัยได้ดำเนินการติดต่อกับผู้ประสานงานในแต่ละพื้นที่ล่วงหน้าให้ช่วยติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 3 กลุ่ม (รายชื่อตามผนวก ข) โดยให้ผู้ประสานงานในพื้นที่ แจ้งเวลา และสถานที่ที่คณะวิจัยวิจัยจะเดินทางไปเก็บข้อมูล มีการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ดังตารางต่อไปนี้

การเก็บข้อมูล	โครงการ	เยี่ยมบุคคล	เยี่ยมกลุ่ม	พมจ.	จนท.	ผู้แทนผู้สูงอายุ
ภาคเหนือ (ธ.ค. 53)						
สุโขทัย	-	-	✓	-	✓	✓
แพร่	-	✓	-	✓	✓	✓
เชียงใหม่	-	✓	-	-	✓	✓
พะเยา	✓		-	-	✓	✓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ธ.ค. 53)						
กาฬสินธุ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
บุรีรัมย์	-	✓	-	✓	✓	-
อำนาจเจริญ	-	✓	-	-	✓	✓
นครราชสีมา	-	✓	-	-	✓	✓
ภาคกลาง (ม.ค. 54)						
กรุงเทพฯ	✓	✓	-	-	✓	-
สุพรรณบุรี	✓	✓	-	✓	✓	✓
กาญจนบุรี	-	✓	-	-	-	-
ภาคใต้ (ก.พ. 54)						
สตูล	-	✓	-	-	✓	-
นราธิวาส	-	✓	-	-	-	-
พัทลุง	✓	✓	-	✓	✓	✓
นครศรีธรรมราช	-	✓	-	-	✓	-

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรม SPSS For Windows สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการแปลผล ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้กำหนดให้การแปลผลความพึงพอใจเป็น 3 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 ความพึงพอใจระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 ความพึงพอใจระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 ความพึงพอใจระดับมาก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากคำพูด (Content Analysis) ที่เพื่อนำไปสู่การจัดลำดับหมวดหมู่ เมื่อจัดหมวดหมู่เสร็จแล้ว จึงทำการวิเคราะห์แก่นเนื้อหา หรือวิเคราะห์สาระของข้อมูลอีกครั้ง (Thematic Analysis)

6. นิยามปฏิบัติการ ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมิน

6.1 การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าใช้บริการจากกองทุนผู้สูงอายุ โดยมีตัวชี้วัด ได้แก่ แหล่งรับทราบบริการ ความสามารถในการเขียนคำร้อง และความสะดวกในการทำสัญญากู้ยืม

6.2 การติดตามและประเมินการกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ โดยตัวชี้วัดความคุ้มค่า ประกอบด้วย การเกิดประสิทธิภาพ การเกิดประสิทธิผล และการมีผลกระทบ

(1) การเกิดประสิทธิภาพ หมายถึง ความเหมาะสมของการใช้เงินจากกองทุนเพื่อการประกอบอาชีพรายบุคคล รายกลุ่ม จากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ โดยกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ ความสามารถในการใช้จ่ายเงิน การใช้จ่ายเงินอย่างมีระเบียบ และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

(2) การเกิดประสิทธิผล หมายถึง การที่ผู้สูงอายุนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุไปดำเนินงาน โดยกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุน และความสามารถในการจ่ายเงินคืนแก่กองทุน กำหนดเกณฑ์ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้กู้ ร้อยละ 95 สามารถนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพได้ และความสามารถในการคืนเงิน กำหนดเกณฑ์ผู้กู้ ร้อยละ 95 สามารถส่งคืนเงินทุนได้

(3) การมีผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในขอบเขตการดำเนินงาน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งที่คาดหมาย/ ตั้งใจ และไม่ได้คาดหมาย โดยกำหนดตัวชี้วัดการเกิดผลกระทบจากการนำเงินไปประกอบอาชีพ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงรายได้ก่อนและหลังการกู้ยืม ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ลักษณะอาชีพที่มีการดำเนินงานต่อ และความพึงพอใจต่อกองทุน กำหนดเกณฑ์ในการบรรลุมิติวัตถุประสงค์ คือ ผู้สูงอายุร้อยละ 50 มีการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ในทางที่เพิ่มขึ้น และความพึงพอใจต่อกองทุน

6.3 การติดตามโครงการ หมายถึง การติดตามความก้าวหน้าของชมรมผู้สูงอายุ / องค์การที่ได้รับการสนับสนุนโครงการ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลกองทุน การบริหารการเงิน และลักษณะกิจกรรมที่จัดขึ้น

6.4 การประเมินผลความสำเร็จโครงการ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ไปใช้อย่างคุ้มค่า เกิดประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และมีผลกระทบ

(1) การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการดำเนินโครงการ เป็นการศึกษาผลการดำเนินงาน ด้านความเหมาะสมของการใช้เงินสนับสนุนให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งได้แก่ การดำเนินโครงการและมีความก้าวหน้าเทียบกับแผนที่วางไว้ และการใช้เงินอย่างเหมาะสม

(2) การประเมินประสิทธิผลจากการดำเนินโครงการ หมายถึง ประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ พิจารณาได้จากการที่หน่วยงาน/ องค์การ/ ชมรม/กลุ่ม ได้นำเงินที่ได้รับไปจัดกิจกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ และโครงการนั้นตอบสนองต่อผู้สูงอายุ

(3) การเกิดผลกระทบจากการดำเนินโครงการ หมายถึง การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ หมายถึง ผลทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการจัดโครงการ ทั้งที่คาดหมาย/ ตั้งใจและไม่ได้คาดหมาย ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการจัดโครงการ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจต่อการบริหารของกองทุนผู้สูงอายุ ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุ

7. การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอข้อมูลปริมาณ และมีข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายประกอบ และมีการวิเคราะห์
 ภายตัว โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 8 บท

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 4 การติดตามและประเมินผลผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายบุคคล

บทที่ 5 การติดตามและประเมินผลผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายกลุ่ม

บทที่ 6 การติดตามและประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

บทที่ 7 การให้บริการและข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้แทนผู้สูงอายุ

บทที่ 8 สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

8. ข้อจำกัดในการประเมิน

การคัดเลือกเลือกจังหวัด เพื่อติดตามการดำเนินงานที่ดี (ไม่มีการค้างชำระ) ในภาคใต้
 มีเพียงจังหวัดเดียว คือจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่การกู้ยืมในจังหวัดนี้ ทำสัญญากู้รายที่ 1 ในเดือน
 พฤษภาคม 2553 ซึ่งเกินระยะเวลาที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษา (มีนาคม 2553) แต่ในภาคใต้ไม่มี
 จังหวัดอื่นที่เข้าข่ายการเป็นกรณีศึกษาตามที่คณะวิจัยกำหนด ดังนั้นจึงไม่นำผลการศึกษาของ
 จังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าไปวิเคราะห์ร่วมกับจังหวัดอื่นๆ แต่นำเสนอเป็นกรณีศึกษาที่ดี
 (Good Practice) แยกไว้ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ครอบคลุมทุกภาค

กองทุนผู้สูงอายุ

บทที่ 4

การติดตามและประเมินผลผู้กู้ยืมเงิน จากกองทุนผู้สูงอายุ ประเภทรายบุคคล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 854 ราย และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพศึกษาโดยการสนทนากับผู้กู้จำนวน 46 ราย เพื่อติดตามและประเมินผลการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายบุคคล ผลการศึกษาได้จัดแบ่งเนื้อหาการนำเสนอเป็น 6 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
- ตอนที่ 2 การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ
- ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ
- ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ
- ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ
- ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้ออกระเบียบเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 ระเบียบ หนึ่งในระเบียบนี้ เป็นระเบียบ ว่าด้วยการบริหารกองทุนฯ การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ.2548 มีสาระสำคัญหลายประการ โดยประการหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้จ่ายกองทุนฯ ที่กำหนดวัตถุประสงค์ให้ใช้จ่ายในรายการต่างๆ 6 รายการ และรายการที่ 3 ได้ระบุให้เป็นเงินกู้ให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ ในระยะแรกให้กู้รายละไม่เกิน 15,000 บาท ต่อมาปรับเป็นไม่เกิน 30,000 บาท ทั้งนี้ให้ชำระคืนเป็นงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย

ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 854 ราย นำมาวิเคราะห์ได้ผลดังนี้

1.1 เพศ สถานภาพการสมรส และอายุ

เพศ ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาเป็น เพศหญิง ร้อยละ 54.3 เพศชาย ร้อยละ 45.7

สถานภาพการสมรส ร้อยละ 63.5 สมรสแล้ว ร้อยละ 33.0 เป็นหม้าย/หย่า/แยก และร้อยละ 3.5 เป็นโสด

อายุ ผู้กู้ยืมร้อยละ 34.6 มีอายุระหว่าง 65-69 ปี ร้อยละ 26.9 มีอายุระหว่าง 60-64 ปี ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น ร้อยละ 21.9 มีอายุระหว่าง 70-74 ปี ร้อยละ 10.6 อายุ 75-79 ปี นอกนั้นอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป อายุของผู้กู้สูงสุดคือ 88 ปี (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1

เพศ สถานภาพการสมรส และอายุของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	390	45.7
หญิง	464	54.3
รวม	854	100.0
สถานภาพการสมรส *		
สมรส	539	63.5
หม้าย/หย่า/แยก	280	33.0
โสด	30	3.5
รวม	849	100.0
อายุ **		
60 -64 ปี	228	26.9
65 - 69 ปี	293	34.6
70 - 74 ปี	186	21.9
75 – 79 ปี	90	10.6
80 – 84 ปี	45	5.3
85 – 89 ปี	6	0.7
รวม	848	100.0

(*ไม่ตอบ 5 ราย, ** ไม่ตอบ 6 ราย)

1.2 การมีโรคประจำตัว

การมีโรคประจำตัว อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ ดังนั้น คณะวิจัยจึงได้สอบถามเรื่องนี้กับผู้รู้ โดยพบว่า ผู้รู้ ร้อยละ 33.7 มีโรคประจำตัว ร้อยละ 66.3 ไม่มีโรคประจำตัว และโรคประจำตัวที่เป็นมากที่สุด ร้อยละ 37.1 เป็นความดันโลหิตสูง ร้อยละ 19.5 โรคเบาหวาน ร้อยละ 11.4 กระดูกข้อเข่าเสื่อม/ ปวดขา ร้อยละ 7.1 เป็นโรคหัวใจ ส่วนโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ คือ การเป็นอัมพฤกษ์ และมีผู้จำนวนหนึ่งที่เคยรักษาโรคด้วยการผ่าตัดสมอง นอกนั้นเป็นโรคอื่นๆ (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2
ประเภทของมีโรคประจำตัว

	จำนวน	ร้อยละ
ความดันโลหิตสูง	114	37.1
เบาหวาน	60	19.5
กระดูกข้อเข่าเสื่อม/ปวดขา	35	11.4
หัวใจ	22	7.1
กระเพาะอาหาร	11	3.6
ไขมันในเลือด	9	2.8
เก๊าท์	8	2.6
ชรา/แขนสั้น/เป็นลม/หูตึง/สมองฝ่อ	8	2.6
หอบหืด	6	1.9
ตาฟาง/มัว	5	1.6
มะเร็ง(ปากมดลูก ,เต้านม)	5	1.6
ภูมิแพ้	5	1.6
ถุงลงโป่งพอง	3	0.9
อัมพฤกษ์	3	0.9
ไทรอยด์	3	0.9
ไต	2	0.6
ไมเกรน	2	0.6
โลหิตจาง	2	0.6
อื่นๆ (เหน็บชา, นิ้ว, ลำไส้อุดตัน, วัณโรค)	4	1.3
รวม	307	100.0

(*ไม่ตอบ 31 ราย, **ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1.3 การประกอบอาชีพหลักก่อนการกู้ยืม

ก่อนการกู้ยืม กลุ่มตัวอย่างมีการประกอบอาชีพหลัก ทั้งอาชีพเดี่ยวและหลายอาชีพไปพร้อมกัน โดยกลุ่มที่ประกอบอาชีพเดี่ยว ก่อนการกู้ยืม ร้อยละ 28.1 คือ ค้าขาย ถัดไปร้อยละ 17.9 คือ ทำนา ร้อยละ 16.4 ทำไร่ ทำสวน และร้อยละ 10.4 เลี้ยงสัตว์ ซึ่งแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มใหญ่ มีอาชีพเกษตรกร อาชีพที่ประกอบอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ร้อยละ 2.3 รับจ้างทั่วไป/รับจ้างชั่วคราว ร้อยละ 2.5 ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า ร้อยละ 0.7 เสริมสวยร้อยละ 2.3 และรับจ้างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะด้านในการประกอบอาชีพ นอกนั้น ร้อยละ 1.2 รับราชการ ร้อยละ 0.8 เป็นแม่บ้าน และเลี้ยงหลาน มีข้อน่าสังเกต คือกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 1.9 ไม่ได้ประกอบอาชีพใด

ผู้ที่ประกอบอาชีพ 2 ประเภทพร้อมกันนั้น ส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพด้านการเกษตรควบคู่กับอาชีพอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น ร้อยละ 2.5 ทำนา/ทำไร่ทำสวน ร้อยละ 2.5 ทำนา/เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 1.2 ทำนา/ค้าขาย หรือผู้กู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก ร่วมกับประกอบอาชีพอื่น เช่น ร้อยละ 0.7 ค้าขาย/เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 2.0 ค้าขาย/รับจ้าง เป็นต้น เช่นเดียวกับ ผู้ที่ประกอบอาชีพ 3 ประเภทพร้อมกัน เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องและเสริมกัน ได้แก่ ร้อยละ 2.2 ทำนา/ทำไร่ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ และมีผู้ประกอบอาชีพ 4 ประเภทพร้อมกัน ร้อยละ 0.4 เท่านั้น (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3
การประกอบอาชีพของผู้กู้ก่อนขอกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	240	28.1
ทำนา	153	17.9
ทำไร่ ทำสวน	140	16.4
เลี้ยงสัตว์	89	10.4
ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า	21	2.5
ทำนา / เลี้ยงสัตว์	21	2.5
ทำนา/ ทำไร่ทำสวน	21	2.5
ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง	20	2.3
รับจ้าง/รับชั่วคราว	20	2.3
ทำนา/ ทำไร่สวน/ เลี้ยงสัตว์	19	2.2
งานหัตถกรรม(จักสาน ทอเสื่อ ทอผ้า)	18	2.1
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	16	1.9

ตารางที่ 4.3
การประกอบอาชีพของผู้ก่อนขอกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	10	1.2
ทำนา/ ค้าขาย	10	1.2
ทำไร่สวน/ เลี้ยงสัตว์	8	0.9
แม่บ้าน	7	0.8
เสริมสวย	6	0.7
ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	6	0.7
พนักงานบริษัท	5	0.6
ทำธุรกิจส่วนตัว	4	0.5
ทำไร่/ ค้าขาย	3	0.4
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	3	0.4
ลูกจ้าง	2	0.2
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์/ จักสาน	2	0.2
ค้าขาย/ รับจ้าง	2	0.2
ทำนา/ ทำไร่สวน/ ทอผ้า	2	0.2
งานศิลปะ	1	0.1
ทำนา/ ช่าง	1	0.1
ทำไร่สวน/ รับจ้าง	1	0.1
ทำนา/ ทำไร่สวน/ ช่าง	1	0.1
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์/ ทอผ้า	1	0.1
ทำนา/ ค้าขาย/ ตัดเย็บ	1	0.1
รวม	854	100.0

รายละเอียดการประกอบอาชีพก่อนกู้ยืม

เพื่อนำเสนอภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างก่อนที่จะกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจน คณะวิจัยจึงได้ทำการแจกแจงชนิด/ประเภท/ลักษณะการประกอบอาชีพ การค้าขาย การทำนา การทำไร่ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็นรายละเอียดอย่างชัดเจนดังนี้

(1) การประกอบอาชีพค้าขาย

การประกอบอาชีพค้าขายของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ค้าขายประเภทอาหาร ทั้งอาหารสด อาหารสำเร็จรูป ทั้งคาว หวาน (ขนมต่างๆ) นอกนั้นเป็นกลุ่มค้าขายทั่วไป รายละเอียดของการค้าขายนั้นร้อยละ 26.2 ขายของชำ/ของเบ็ดเตล็ด ร้อยละ 16.8 ขายอาหารทั้งอาหารใส่ถุง อาหารตามสั่งและขนมจีน ร้อยละ 6.6 ขายขนมไทย ขนมเบี๊ยะ และขนมหวานอื่นๆ ในกลุ่มอาหารยังพบว่า ร้อยละ 5.3 ขายขนมจีบ ซาลาเปา ไส้กรอก ลูกชิ้นปิ้ง ข้าวเหนียวปิ้ง หมูปิ้ง ข้าวเหนียว เป็นต้น ที่เหลือเป็นอาหาร/ ชนิดอื่นๆ และของหวาน ส่วนในกลุ่มค้าขายทั่วไปนั้น ร้อยละ 5.7 ขายเครื่องแต่งกายสตรี ถุงเท้า รองเท้า เสื้อผ้า ปลอกหมอน ร้อยละ 1.6 ขายดอกไม้ พวงมาลัย บายศรี และดอกไม้หัตถกรรม ร้อยละ 1.2 ขายเฟอร์นิเจอร์ นอกนั้นเป็นการค้าขายสินค้าอื่นๆ (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4

ประเภท/ชนิดของการประกอบอาชีพค้าขายก่อนการกักยืม

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
ขายของชำ/ของเบ็ดเตล็ด	64	26.2
ขายอาหาร/อาหารใส่ถุง อาหารตามสั่ง ขนมจีน	41	16.8
เห็ด ผัก ไข่ อาหารสด ปลาเค็มแดดเดียว น้ำพริกเผา มะพร้าวชุด/มะพร้าว	16	6.6
ข้าวต้ม/ก๋วยเตี๋ยว	16	6.6
เครื่องแต่งกายสตรี ถุงเท้า รองเท้า เสื้อผ้า ปลอกหมอน	14	5.7
ไอศกรีม	14	5.7
ขนมจีบ ซาลาเปา ไส้กรอก ลูกชิ้นปิ้ง ข้าวเหนียวปิ้ง หมูปิ้ง ข้าวเหนียว	13	5.3
ผลไม้	13	5.3
เก็บของเก่าขาย	7	2.9
ดอกไม้ พวงมาลัย บายศรี ดอกไม้ประดิษฐ์	7	2.9
น้ำชา ไวน์ ไอศกรีม ชาไข่มุก น้ำส้มเกล็ดหิมะ น้ำรงนก น้ำเต้าหู้ น้ำปั่น	5	2.0
นุ้ย นุ้ยหมัก เพาะชำต้นไม้	4	1.6
เฟอร์นิเจอร์	3	1.2
เนื้อหมู เนื้อวัว	3	1.2
ของเด็กเล่น	3	1.2
อบไก่อึ่ง/ไก่อ่าง	3	1.2
กล้วยฉาบ กล้วยทอด กล้วยปิ้ง	3	1.2
ขนุนแกะ ข้าวโพด แห้ว	3	1.2

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)
ประเภท/ชนิดของการประกอบอาชีพค้าขายก่อนการกู้ยืม

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
เมียข ยาสือบ	2	0.8
สลากกินแบ่งรัฐบาล	2	0.8
ข้าวสาร	2	0.8
น้ำมันหลอด	1	0.4
อุปกรณ์ก่อสร้างบ้าน	1	0.4
แก๊ส	1	0.4
อาหารเสริม	1	0.4
เปิดท้าย	1	0.4
จักสาน	1	0.4
รวม	244	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

(2) การประกอบอาชีพทำนา

จำแนกเป็นทำนาปีร้อยละ 56.2 ทำนาปรังร้อยละ 14.4 และไม่ระบุประเภทของการทำนา ร้อยละ 29.4 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5
ประเภทการทำนาของกลุ่มตัวอย่าง

ประเภทการทำนา	จำนวน	ร้อยละ
นาปี	86	56.2
นาปรัง	22	14.4
ไม่ระบุประเภท	45	29.4
รวม	153	100.0

(3) การประกอบอาชีพทำไร่/ทำสวน

ก่อนการกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ กลุ่มตัวอย่างทำไร่/ทำสวน ทั้งประเภทพืชยืนต้นและพืชตามฤดูกาล โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 19.9 ทำไร่ข้าวโพด ร้อยละ 14.3 ทำไร่มัน/มันสำปะหลัง ร้อยละ 13.0 ทำสวนลำไย ร้อยละ 11.2 ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ ผักบุ้ง ถั่วฝักยาวและพาะเห็ด ร้อยละ 7.5 ทำสวนยางและจำนวนเท่ากันร้อยละ 7.5 ทำไร่อ้อย ร้อยละ 6.8 ทำสวนมะนาว ร้อยละ 5.0 ปลูกถั่วเหลือง/ถั่วเขียว/ถั่วลิสง นอกนั้น เป็นพืชไร่/พืชสวน ชนิดอื่นๆ เช่น มะขาม ฝรั่ง ไม้สัก มะละกอ แตงโม เป็นต้น (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6
ชนิด/ประเภทของการทำไร่/ทำสวนของกลุ่มตัวอย่างก่อนการกักขัง

พืชที่ปลูก	จำนวน	ร้อยละ
กล้วย	2	1.2
ข้าวโพด	32	19.9
สวนยาง	12	7.5
อ้อย	12	7.5
ลำไย	21	13.0
กระเทียม	1	0.6
เกษตรผสมผสาน	2	1.2
มะนาว	11	6.8
ไม้ดอกไม้ประดับ	2	1.2
มันสำปะหลัง/มัน	23	14.3
เพาะเห็ด/ พริก/ มะเขือเทศ/ ผักบุ้งถั่วฝักยาว/ ผักทั่วไป	18	11.2
ยาสูบ	3	1.9
มะม่วง	6	3.7
มะพร้าว	1	0.6
กลางสาด	1	0.6
ถั่วเหลือง/ถั่วเขียว/ถั่วลิสง	8	5.0
แดงโม	1	0.6
ไผ่หวาน	1	0.6
มะขาม	1	0.6
มะละกอ	1	0.6
ปาล์ม	1	0.6
ไม้สัก	1	0.6
รวม	161	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

(4) การประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์

ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เลี้ยงหมู ร้อยละ 30.1 ซึ่งในจำนวนนั้นเป็นหมูป่า 1 ราย ถัดไปเป็นเลี้ยงวัว ร้อยละ 24.8 โดยมีวัวขุน 1 ราย เลี้ยงไก่ไข่ ร้อยละ 14.3 ไก่ชน/ไก่พื้นเมือง ร้อยละ 2.3 เลี้ยงปลา ร้อยละ 17.3 เลี้ยงเป็ด ร้อยละ 5.3 นอกนั้นเป็นเลี้ยงควาย กบ แพะ และจิ้งหรีดตามลำดับ ทั้งนี้ผู้กักขังบางรายมีการเลี้ยงสัตว์มากกว่า 1 ชนิด/ประเภท (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7
ประเภท/ชนิดของการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มตัวอย่างก่อนการกักขัง

การเลี้ยงสัตว์	จำนวน	ร้อยละ
หมู/หมูป่า	40	30.1
วัว/วัวขุน	33	24.8
ปลา/ปลาดุก/ปลานิล	23	17.3
ไก่ไข่	19	14.3
เป็ด	7	5.3
ควาย	3	2.2
ไก่ชน /ไก่พื้นเมือง	3	2.3
กบ	2	1.5
แพะ	2	1.5
จิ้งหรีด	1	0.7
รวม	133	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1.4 รายได้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนกู้เงินจากกองทุนผู้สูงอายุ

1.4.1 ผู้กู้ยืมที่มีรายได้เป็นรายเดือน

กลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีทั้งรายได้เป็นรายเดือน และเป็นงวดและบางรายมีรายได้ทั้งรายเดือนและรายงวด โดยก่อนกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ ผู้สูงอายุร้อยละ 94.5 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ ที่ผู้กู้ต้องมีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาท โดยผู้ที่มีเงินเกินกว่า 7,000 บาทต่อเดือนนั้น ร้อยละ 2.3 มีรายได้ประมาณ 7,001-8,000 บาท ร้อยละ 1.0 มีรายได้ระหว่าง 9,001-10,000 บาท และในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 0.8 มีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท โดยกลุ่มนี้ประกอบอาชีพ ทำนา ค้าขาย ทำไร่ทำสวน มีอยู่ 2 ราย ที่มีรายได้มากกว่า 35,001บาทขึ้นไป ซึ่งจะเห็นว่า ในกลุ่มผู้กู้ยืมนั้นมีจำนวนหนึ่งที่มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กองทุนฯ กำหนด (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8
รายได้ต่อเดือน ก่อนการกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ

	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	5	0.7
ต่ำกว่า 7,000 บาท	690	94.5
7,001-8,000 บาท	17	2.3
9,001-10,000 บาท	7	1.1
1,0001-15,000 บาท	6	0.8
15,001-20,000 บาท	2	0.3
25,001-30,000 บาท	1	0.1
35,001-40,000 บาท	1	0.1
40,001-45,000 บาท	1	0.1
รวม	730	100.0

(ไม่เข้าประเด็น เพราะมีรายได้เป็นรายงวด 100 ราย, ไม่ตอบ 24 ราย)

(1) รายละเอียดอาชีพของกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 7,000 บาท โดยกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 7,000 บาท นั้นมีอาชีพที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก

ตารางที่ 4.9
กลุ่มอาชีพจำแนกตามรายได้

รายได้ต่อเดือน	อาชีพ	จำนวน
7,001-8,000 บาท*	ค้าขาย	9
	ทำนา	3
	รับราชการ	1
	พนักงานบริษัท	1
	ทำไร่นาสวน	1
9,001-10,000 บาท	ค้าขาย	3
	ทำไร่นาสวน	1
	ธุรกิจส่วนตัว	1
	ทำนา / ค้าขาย	1
	ทำนา / ค้าขาย / ตัดเย็บ	1

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)
กลุ่มอาชีพจำแนกตามรายได้

รายได้ต่อเดือน	อาชีพ	จำนวน
10,001-15,000 บาท	ค้าขาย	4
	ทำนา	1
	ทำไร่ทำสวน	1
15,001-20,000 บาท	เลี้ยงสัตว์	2
25,001-30,000 บาท	พนักงานบริษัท	1
35,001-40,000 บาท	ค้าขาย	1
45,001-50,000 บาท	ค้าขาย	1

(* ไม่ตอบ 2 ราย)

(2) กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 7,001 บาท ร้อยละ 22.2 เป็นผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 2,501 – 3,000 บาท ร้อยละ 12.8 มีรายได้ระหว่าง 1,501-2,000 บาท ร้อยละ 7.0 มีรายได้ 501-1,000 บาท ร้อยละ 6.1 มีรายได้ต่ำกว่า 500 บาท (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10
รายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่ต่ำกว่า 7,001 บาท ก่อนกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ เป็นรายเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 500 บาท	42	6.1
501-1,000 บาท	48	7.0
1,001-1,500 บาท	32	4.6
1,501-2,000 บาท	88	12.8
2,001-2,500 บาท	40	5.8
2,501-3,000 บาท	153	22.2
3,001-3,500 บาท	29	4.2
3,501-4,000 บาท	63	9.1
4,001-4,500 บาท	21	3.0
4,501-5,000 บาท	84	12.2
5,001-5,500 บาท	14	2.0
5,501-6,000 บาท	39	5.7
6,001-6,500 บาท	12	1.7
6,501-7,000 บาท	25	3.6
รวม	685	100.0

(ไม่ตอบ 5 ราย)

1.4.2 ผู้กึ่งที่มีรายได้เป็นรายงวด

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง มีอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่/ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ จึงมีรายได้เป็นรายงวด เมื่อจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ได้แล้ว โดยรายได้เป็นงวดเหล่านี้ เป็นเงินได้รายปี เฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.9 มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาท ต่องวด นอกนั้นอยู่ระหว่าง 7,001 บาท ถึง 60,000 บาท มีร้อยละ 5.8 ที่มีรายได้มากกว่า 80,001 บาท ขึ้นไป (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11
รายได้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนหักจากกองทุนฯ เป็นรายงวด

รายได้ต่องวด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 7,000 บาท	100	52.9
7,001-8,000 บาท	8	4.2
9,001-10,000 บาท	11	5.8
10,001-15,000 บาท	5	2.6
15,001-20,000 บาท	13	6.9
20,001-25,000 บาท	1	0.5
25,001-30,000 บาท	16	8.5
35,001-40,000 บาท	8	4.2
45,001-50,000 บาท	13	6.9
55,001-60,000 บาท	2	1.1
65,001-70,000 บาท	1	0.5
80,001 บาท ขึ้นไป	11	5.8
รวม	189	100.0

(บางรายมีรายได้รายเดือนและรายงวดรวมกัน)

เมื่อพิจารณาถึงรายได้ที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างรายงวด พบว่า ร้อยละ 33.0 มีรายได้ต่ำกว่า 500 บาทต่องวด ร้อยละ 21.0 มีรายได้ระหว่าง 501-1,000 บาท และมีระดับรายได้ใกล้เคียงกันไปในอัตราร้อยละที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จนถึงกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 7,001 บาทต่องวดขึ้นไป ที่มีถึงร้อยละ 47.1 ประเด็นเรื่องของรายได้เป็นรายงวด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ารายได้รายงวด

ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับนั้น ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาท เนื่องจากในส่วนนี้เป็นรายได้ในส่วนที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจริง เป็นส่วนแบ่งจากรายได้ทั้งหมดหลังจากหักให้สมาชิกในครอบครัวที่ช่วยเหลือกันและหักส่วนของต้นทุน ซึ่งจะเห็นว่าแม้จะมีรายได้เป็นรายงวดแต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่มากนัก (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12
ผู้ขี้มีฯ ที่มีรายได้ต่องวด ต่ำกว่า 7,001 บาท

รายได้ต่องวด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 500 บาท	33	33.0
501-1,000 บาท	21	21.0
1,001-1,500 บาท	5	5.0
1,501-2,000 บาท	7	7.0
2,001-2,500 บาท	1	1.0
2,501-3,000 บาท	6	6.0
3,501-4,000 บาท	7	7.0
4,001-4,500 บาท	1	1.0
4,501-5,000 บาท	6	6.0
5,501-6,000 บาท	9	9.0
6,501-7,000 บาท	4	4.0
รวม	100	100.0

1.5 การมีผู้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ

เนื่องจากการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลาย บางอาชีพจำเป็นต้องมีผู้ช่วยงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ดังนั้น การมีผู้ช่วยงานจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่า มีผู้สูงอายุ ร้อยละ 15.2 ที่ไม่มีผู้ช่วยงาน ร้อยละ 39.7 มีจำนวนผู้ช่วยในการประกอบอาชีพ ตั้งแต่ 2 คน ร้อยละ 25.2 มี 1 คน ซึ่งแสดงว่าผู้สูงอายุมีผู้ช่วยเหลือประกอบอาชีพ ประมาณ 1-2 คน เป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13
บุคคลที่ช่วยประกอบอาชีพ

จำนวนผู้ช่วย	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี ทำคนเดียว	129	15.2
มี 1 คน	215	25.2
มี 2 คน	337	39.7
มี 3 คน	116	13.7
มี 4 คน และมากกว่า	51	6.0
รวม	848	100.0

(ไม่ตอบ 6 ราย)

ตอนที่ 2 การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุ ได้เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่ประสงค์จะประกอบอาชีพ แต่ขาดแคลนเงินทุน สามารถกู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ ได้ไม่เกินรายละ 15,000 บาท และต่อมา พ.ศ.2552 ได้ขยายวงเงินเป็นกู้ได้ ไม่เกินรายละ 30,000 บาท โดยมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งบุคคล องค์กร หน่วยงาน สื่อสาธารณะ (วิทยุ –โทรทัศน์) และหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงกองทุนฯ ได้รวดเร็วขึ้น การที่กองทุนฯ มีการประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงกองทุนฯ อย่างรวดเร็วจึงเป็นตัวชี้วัดการกระจายบริการได้ประการหนึ่ง ดังนั้นคณะวิจัยจึงกำหนดตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการที่ครอบคลุม แหล่งรับทราบบริการ ความสามารถในการเขียนคำร้องขอกู้เงิน และความสะดวกในการทำสัญญากู้ยืม ผลการศึกษามีดังนี้

2.1 แหล่งที่รับทราบบริการและข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนฯ

แหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้สูงอายุรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ นั้นประกอบด้วยหลายแหล่ง โดยแหล่งที่รับทราบสูงกว่าแหล่งอื่น คือ ร้อยละ 22.4 รับทราบจากผู้นำชุมชน/ ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/ อบต. ถัดไป ร้อยละ 21.2 จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ประชาสงเคราะห์) อนามัยและพัฒนาชุมชน ร้อยละ 17.9 จากเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน ร้อยละ 12.9 การรับทราบด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ และ ร้อยละ 11.0 และจากประธานชมรมผู้สูงอายุ นอกนั้นรับทราบจากญาติ (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14
แหล่งที่รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนฯ

	จำนวน	ร้อยละ
ผู้นำชุมชน / ผู้ใหญ่บ้าน / กำนัน / อบต.	305	22.4
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	288	21.2
เพื่อนบ้าน / เพื่อน	244	17.9
รับทราบด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ประกาศในชุมชน, วิทยุชุมชน	173	12.9
ประธานชมรมผู้สูงอายุ	150	11.0
คู่สมรส/ ลูกหลาน/สมาชิกในครอบครัว	105	7.7
ญาติ	94	6.9
รวม	1,359	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

การศึกษาเชิงคุณภาพ ได้ให้ข้อมูลสนับสนุนแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของผู้สูงอายุในการรับรู้เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินประเภทรายบุคคลได้ชัดเจน โดยสามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ช่องทาง ดังนี้

1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวผ่านการประชุมหมู่บ้าน ประชุมประจำเดือน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ประชาสัมพันธ์ไปยังชมรมผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอ เจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัยให้ข้อมูลข่าวสารในขณะที่มีการลงเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานราชการจะมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนแล้ว ยังอำนวยความสะดวกเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายขึ้น เช่น การช่วยเขียนคำร้อง การให้คำแนะนำในการเขียนคำร้อง หรือการแนะนำคุณสมบัติของผู้กู้ประกัน เป็นต้น

ข้อน่าสังเกตคือ ผู้สูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านหน่วยงานราชการ ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ชัดเจน ตัวอย่างเช่น เงินกู้ยืมสำหรับผู้สูงอายุนั้นสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพเท่านั้น ไม่ใช่เอาไปทำอะไรก็ได้ และต้องมีผู้ค้ำประกันที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นต้น

2) การรับรู้ข้อมูลจากหน่วยทางสังคมและชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ ชมรมผู้สูงอายุ จากเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชน ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเป็นแบบไม่เป็นทางการ โดยสมาชิกในชุมชนจะเล่าสู่กันฟัง เป็นการบอกเล่าแบบปากต่อปากหรือพูดคุยกันในวง

สนทนา(สภากาแฟ) ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลแบบหลวมๆ ไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจน ผู้สูงอายุเมื่อได้ยินจะรับรู้ได้ว่ามีกาให้กู้ยืมเงินสำหรับผู้สูงอายุแต่จะไม่ทราบถึงข้อกำหนดและเงื่อนไขต่างๆในการกู้ยืมเงินดังกล่าว

จากการศึกษา ผู้สูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน หรือคนในชุมชน ส่วนใหญ่ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือ มีเนื้อหาที่สร้างให้เกิดความเข้าใจผิด ตัวอย่างเช่น

ผู้สูงอายุรายหนึ่งเล่าว่า “ได้ยินเพื่อนในตลาดบอกว่า มีเงินของรัฐให้ กู้ไม่เสียดอก แต่คนค้าต้องเป็นข้าราชการ เมื่อได้ยินก็สนใจ แต่ไม่สามารถหา คนค้าที่เป็นข้าราชการได้ เลยตัดสินใจไม่กู้ดีกว่า”

อีกรายหนึ่งพูดว่า “เขาบอกว่า รัฐให้กู้ไม่มีดอก เอาไปทำอะไรก็ได้”

หรืออีกรายหนึ่งบอกว่า “การกู้เป็นสิทธิ เราต้องใช้สิทธิ เพราะเรา สูงอายุแล้ว”

จากกรณีศึกษาจะเห็นว่า ข้อดีของการบอกเล่าแบบปากต่อปากคือ ข้อมูลสามารถส่งไปได้รวดเร็วและทั่วถึง ส่วนข้อเสียที่พบว่าการที่ผู้สูงอายุบอกเล่ากันโดยไม่มีข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งจากตัวอย่างจะเห็นว่า กรณีของผู้ค้าประกันไม่ได้ระบุไว้ในกฎระเบียบว่าต้องเป็นข้าราชการเท่านั้น แต่เนื่องจากมีความเข้าใจผิดเกิดขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถกู้ยืมได้เพราะไม่สามารถหาผู้ค้าประกันได้ นอกจากนี้ค้าบอกเล่าว่า “กู้ไปทำอะไรก็ได้” ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจผิด คิดว่าเงินนี้สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) การรับรู้ข้อมูลจากสมาชิกในครอบครัว เช่น จากลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวนำมาบอกต่อ ซึ่งการรับรู้ข้อมูลจากการบอกเล่าของสมาชิกในครอบครัวนั้น ยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกู้ยืมเงินของผู้สูงอายุด้วย เป็นต้นว่า เชื่อตามที่ลูกบอก หรือต้องการกู้ให้ลูกมาลงทุน นอกจากนี้ ในบางกรณีสมาชิกในครอบครัวยังเป็นคนจัดการเรื่องการเตรียมเอกสาร การเขียนคำร้อง และดำเนินการแทนผู้สูงอายุทั้งหมด เพราะว่าต้องการเงินจำนวนนี้ไปใช้

2.2 เหตุผลที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ

หลังจากที่ผู้กู้ได้ทราบข้อมูลการบริการจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันไป ในการศึกษา ยังพบอีกว่า ผู้กู้มีเหตุผลที่ขอกู้ยืมเงินที่แตกต่างกัน และประเด็นที่น่าสนใจคือการตัดสินใจกู้ยืมเงินของกองทุนฯ และความวิตกกังวลก่อนการกู้ยืมเงิน ดังนี้

2.2.1 เหตุผลที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 78.7 ให้เหตุผลว่า ต้องการนำมาขยายอาชีพเพิ่มเติม และเอาไว้ทำทุน ร้อยละ 13.8 ให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการเพื่อตนเอง แต่อยากได้ทุนให้ลูกหลาน ร้อยละ 5.2 ไม่มีจุดมุ่งหมายในการกู้ยืม เห็นคนอื่นกู้ ก็กู้บ้าง รวมทั้ง ร้อยละ 2.3 มีคนมาเชิญชวนให้กู้ (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15

เหตุผลที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการนำมาขยายอาชีพเพิ่มเติม และเอาไว้ทำทุน	663	78.7
ไม่ต้องการเพื่อตนเอง แต่อยากได้ทุนให้ลูกหลาน	116	13.8
เห็นคนอื่นกู้ ก็กู้บ้าง	44	5.2
มีคนมาเชิญชวนให้กู้	19	2.3
รวม	854	100.0

2.2.2 ผู้มีส่วนในการตัดสินใจกู้ยืมเงิน

ผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจกู้ยืม กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 53.3 ตอบว่า การตัดสินใจขึ้นอยู่กับตัวเองเป็นหลัก ร้อยละ 29.9 ระบุว่า บุตรมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจ ร้อยละ 13.5 คู่สมรส (สามี/ภรรยา) มีส่วนสำคัญ นอกนั้น เป็นญาติหรือเพื่อน (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16

ผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจกู้ยืมเงิน

บุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ตนเอง	456	53.3
บุตร	254	29.9
คู่สมรส (สามี/ภรรยา)	115	13.5
ญาติ	23	2.7
เพื่อน	6	0.7
รวม	854	100.0

กรณีศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับลูกหลานและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้สูงอายุจะเปิดเผยและกล้าที่จะบอกถึงความต้องการ รวมทั้งการพูดคุยกันใน

เชิงปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องการกู้ยืมเงิน ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจเพื่อกู้ยืมเงิน ตัวอย่างเช่น

นาง ถศ จังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการกู้มาซื้ออุปกรณ์ทำงานซึ่งอาชีพทำงานนั้นเป็นอาชีพเดิมอยู่แล้ว นาง ถศ เล่าว่าที่แรกไม่ได้บอกคนอื่น เพราะกลัวลูกๆว่า “แก่แล้วยังสร้างหนี้อีกหรือ” แต่เมื่อได้คุยกับลูกสาวคนเล็กที่อยู่ด้วยกันและเป็นคนที่ช่วยทำงาน ลูกสาวบอกว่า “เอาเถอะแม่ เอามาทำทุน เราจะได้มีทุนเพิ่มขึ้น หนูทำส่งเอง” จึงตัดสินใจกู้ยืม

2.2.3 ความวิตกกังวลต่อการตัดสินใจกู้ยืมเงิน

ส่วนความวิตกกังวลขณะตัดสินใจกู้ยืมเงินนั้น ร้อยละ 40.0 ไม่มีความวิตกกังวลใดๆ ร้อยละ 28.8 กลัวไม่ผ่านการอนุมัติ ร้อยละ 8.6 กลัวว่าเงินที่ได้รับอนุมัติจะไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ และร้อยละ 8.1 กลัวว่าจะส่งเงินคืนไม่ได้ ส่วนปัญหาในการหาผู้ค้ำประกันนั้น มีเพียงร้อยละ 5.4 ที่กลัวว่าจะหาผู้ค้ำประกันไม่ได้ อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่า มีผู้สูงอายุร้อยละ 3.1 ที่ระบุว่าลูกหลานเป็นผู้ต้องการเงินโดยที่ตนไม่มีความต้องการ (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17

ความวิตกกังวลต่อการตัดสินใจกู้ยืมเงิน

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีความวิตกกังวลใดๆ	367	40.0
กลัวไม่ผ่านการอนุมัติ	265	28.8
กลัวว่าเงินที่ได้รับอนุมัติ จะไม่เพียงพอ	79	8.6
กลัวว่าจะส่งเงินคืนไม่ได้	71	8.1
กลัวจะไม่สามารถประกอบอาชีพได้	55	6.0
กลัวจะหาผู้ค้ำประกันไม่ได้	49	5.4
ไม่อยากเป็นหนี้ แต่ลูกหลานต้องการเงิน	29	3.1
รวม	915	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

2.3 ความสามารถในการเขียนคำร้องขอเงิน

เนื่องจากการขอเงินจากกองทุนฯ ผู้กู้จะต้องเขียนคำร้องเพื่อขอเงิน ซึ่งการเขียนหนังสือทางราชการเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและลำบากสำหรับผู้สูงอายุที่มีโอกาสเขียนหนังสือน้อย

และอาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการจากรัฐ แต่จากผลการศึกษาพบว่า การเขียนคำร้องขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ นั้น ผู้สูงอายุร้อยละ 61.8 ระบุว่าไม่ยาก ร้อยละ 37.2 ระบุว่า ยาก ผู้สูงอายุทำไม่ได้ แต่ในข้อเท็จจริง พบว่า ผู้สูงอายุมีบุคคลในครอบครัวเป็นผู้ช่วยเขียนให้ โดยร้อยละ 52.5 มีบุตรเป็นผู้ช่วยเขียน ร้อยละ 6.6 ญาติ และร้อยละ 4.2 คู่สมรส (สามี/ภรรยา) เป็นผู้ช่วยเขียน มีเพียงร้อยละ 23.5 ที่เขียนด้วยตนเอง ร้อยละ 10.1 เป็นบุคคลอื่นที่ช่วยเขียน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่เทศบาล นักพัฒนาชุมชน และอื่น ๆ ตามลำดับ

นอกจากข้อมูลด้านความสามารถในการเขียนคำร้องขอเงิน โดยพิจารณาจากความยากในการเขียนคำร้องและการมีผู้ช่วยเขียนแล้ว คณะวิจัยยังให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับ ระยะเวลาในการทราบผลการกู้ยืม และการอนุมัติเงินกู้ ดังนี้

2.4 ระยะเวลารอทราบผลการกู้ยืม

ระยะเวลารอทราบผลการกู้ยืม หลังจากส่งคำร้อง ร้อยละ 21.4 ใช้เวลารอมากกว่า 8 เดือนขึ้นไป โดยผู้ที่รอนานที่สุด มีระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปี ร้อยละ 18.8 ใช้เวลารอ 6 เดือน ร้อยละ 16.0 ใช้เวลารอ 3 เดือน และระยะเวลาที่รอน้อยที่สุดคือ 1 เดือน ร้อยละ 4.7 (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18
ระยะเวลารอผลการกู้ยืม

ระยะเวลารอผล	จำนวน	ร้อยละ
1 เดือน	40	4.7
2 เดือน	44	5.2
3 เดือน	136	16.0
4 เดือน	68	8.0
5 เดือน	75	8.8
6 เดือน	159	18.8
7 เดือน	29	3.4
8 เดือน	116	13.7
มากกว่า 8 เดือน	182	21.4
รวม	849	100.0

(ไม่ตอบ 5 ราย , Max = 12 เดือน)

2.5 วงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ

จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัตินั้น เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการประกอบอาชีพและการออมเงิน ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการกัลนกรองฯ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 72.8 ได้รับการอนุมัติตามที่ได้ยื่นขอ ร้อยละ 27.2 น้อยกว่าที่ขอ โดยกรณีนี้ที่ผู้กู้ได้รับเงินอนุมัติน้อยกว่าที่ยื่นขอไปนั้น ร้อยละ 24.0 ไม่ทำอะไร ใช้เงินตามที่ได้รับอนุมัติ ร้อยละ 3.2 หาแหล่งเงินกู้อื่น มาสนับสนุนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19

การดำเนินการเมื่อเงินอนุมัติน้อยกว่าที่ยื่นกู้

	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> • ได้ตามที่ยื่นขอ 	617	72.8
<ul style="list-style-type: none"> • ได้เงินน้อยกว่าที่ขอและการดำเนินการไม่ทำอะไร ใช้ตามที่ได้อนุมัติ 	204	24.0
หาแหล่งเงินกู้อื่น มาสนับสนุนให้ครบ	27	3.2
รวม	848	100.0

(ไม่ตอบ 6 ราย)

2.6 ความสะดวกในการทำสัญญากู้ยืม

หลังจากได้รับทราบเรื่องอนุมัติเงินกู้แล้ว กลุ่มตัวอย่างต้องทำสัญญากู้ยืมที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ซึ่งความยาก-ง่ายของการทำสัญญาและความสะดวกในการเดินทางไปทำสัญญา เป็นตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการได้ทางหนึ่ง ผลการตอบแบบสอบถามมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 88.6 ระบุว่าในการทำสัญญาไม่ยุ่งยาก มีเพียงร้อยละ 11.4 เท่านั้น ที่ระบุว่าการทำสัญญายุ่งยาก นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.4 ระบุว่าการเดินทางไปทำสัญญาไม่ลำบาก ร้อยละ 48.6 ระบุว่ามีความยากลำบากในการเดินทางไปสถานที่ทำสัญญากู้ยืม

ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ

การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุนำเงินที่กู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ ไปใช้อย่างเหมาะสม โดยมีความสามารถในการใช้จ่ายเงิน ทั้งในการประกอบอาชีพและจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ในการประกอบอาชีพเพิ่มเติม มีการใช้

จ่ายเงินอย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับแผนการเงินที่กำหนด และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ โดยปรากฏผลดังนี้

3.1 ความสามารถในการใช้จ่ายเงิน

เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับเงินกู้ยืมแล้ว ร้อยละ 70.5 ได้นำเงินไปใช้จ่ายหมดแล้ว มีร้อยละ 29.5 ที่ยังมีเงินเหลือ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งๆ ที่การติดตามและประเมินนี้ ผ่านระยะเวลาดำเนินการมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน และในแบบสอบถามเท็จจริงที่เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการก่อนส่งแบบคำร้องไปยังส่วนกลาง เพื่อขออนุมัติจากกองทุนฯ นั้น ได้มีการระบุถึงแผนการใช้จ่ายเงินว่าจะนำเงินไปทำอะไรบ้าง ซ้ำอะไร งบประมาณเท่าใด และจะดำเนินการภายในช่วงระยะเวลาใด โดยทั่วไปกำหนดให้ลงมือดำเนินการทันทีที่ได้เงิน ดังนั้นผู้ที่มีเงินเหลืออาจเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ใช้จ่ายเงินตรงตามที่เขียนขอไว้ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มที่นำเงินไปใช้จ่ายหมดแล้ว ก็มีความเป็นไปได้ในการนำเงินไปใช้จ่ายไม่ตรงกับที่เขียนขอไว้เช่นกัน เช่น นำเงินไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว หรือมอบให้ลูกหลาน ทำให้เงินหมดไปอย่างรวดเร็ว

ประเด็นการนำเงินกู้ยืมฯ ไปใช้จ่ายอย่างประหยัดและสามารถนำไปซื้อวัสดุในการประกอบอาชีพเพิ่มเติมได้อีกนั้น เป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้น ซึ่งพบว่า ร้อยละ 42.6 สามารถนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพอื่นๆ เพิ่มเติมกว่าที่ตั้งใจไว้และร้อยละ 57.4 ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์อื่น (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20

ความสามารถในการใช้จ่ายเงิน

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
<u>เงินที่ได้รับอนุมัติจากกองทุนฯ *</u>		
หมดแล้ว	595	70.5
คงเหลือ	249	29.5
รวม	844	100.0
<u>การนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ฯ เพิ่มเติม**</u>		
เอาไปซื้อฯ เพิ่ม	357	42.6
ไม่ได้นำไป	481	57.4
รวม	838	100.0

(*ไม่ตอบ 10 ราย, **ไม่ตอบ 16 ราย)

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ วัตถุประสงค์ที่ชื่อเพิ่มเติม นั้น เป็นอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทั้งสิ้น เช่น ชั้นวางของ-สินค้า ตู้แช่ เต้าอบขนม เครื่องนวดแป้ง เครื่องทำเส้นขนมจีน ถาดใส่ของ ตะกร้าใส่ของ บางกลุ่มนำไปซื้ออุปกรณ์การเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช เครื่องพ่นยา อาหารสัตว์ มีด/พร้า เชือก บางกลุ่มนำไปพัฒนาโรงเรียน เช่น ต่อเติมโรงเรียนเปิด ปรับปรุงเก้าอี้ ปรับปรุงคอกวัว และอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทั้งสิ้น มีเพียง 2 รายที่นำไปซื้อของใช้ในครอบครัว และของใช้ส่วนตัว

โดยกรณีศึกษาที่พบ การนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ พบว่ามีการใช้เพื่อเป้าหมายดังต่อไปนี้

1) การนำเงินไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ผู้สูงอายุนำเงินส่วนหนึ่งไปซื้อเครื่องใช้ภายในบ้าน และบางรายนำไปซ่อมแซมบ้าน ตัวอย่างเช่น

นาย สก จังหวัดสุพรรณบุรี กู้เงินมาเพื่อเลี้ยงสัตว์ แต่ได้นำเงินส่วนหนึ่งไปซื้อปุ๋ยมินิเมนต์ เทพื้นบ้าน

2) การแบ่งเงินไปให้ผู้ค้าประกัน / ผู้อื่น ตัวอย่างเช่น

นาง งข จังหวัดแพร่ ที่ค้างชำระ เนื่องจากต้องแบ่งเงินจำนวน 900 บาทให้ชมรมผู้สูงอายุที่ช่วยเขียนขอกู้ และแบ่งจำนวน 5,000 บาทให้เพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นผู้ค้าประกันให้ เช่นเดียวกับนาย งค ที่แบ่งเงินให้หลานไป จำนวน 7,500 บาท เพื่อไปสร้างบ้าน

3) การนำเงินไปชำระหนี้ ผู้สูงอายุบางส่วนมีภาระหนี้สิน เมื่อได้ทราบว่างกองทุนผู้สูงอายุ มีเงินกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ย จึงตัดสินใจกู้ เพราะต้องการเงินมาชำระหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูง จากกรณีศึกษาพบว่า การที่ผู้สูงอายุได้แบ่งเงินบางส่วนที่ได้จากการกู้ยืมไปชำระหนี้ ในส่วนที่เหลือนำไปใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพตามที่ได้แจ้งไว้ ตัวอย่างเช่น

นาย ยง จังหวัดนครราชสีมา ที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง ต้องการกู้เงินมาปลูกผัก แต่ได้ใช้เงินจากการกู้ยืมเพื่อไปปลูกผักบางส่วน ที่เหลือนำไปใช้หนี้และเป็นค่าใช้จ่ายในบ้าน

นาย สก จังหวัดกาฬสินธุ์ ต้องการกู้เพื่อนำเงินมาสร้างโรงเพาะเห็ด แต่ได้นำเงินส่วนที่เหลือไปใช้หนี้ และใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

นาง ฉง กรุงเทพมหานคร ได้เงินจากการกู้ยืมมาจำนวน 20,000 บาท เงินส่วนหนึ่งนำมาซื้อตู้แช่ เปียร์ เหล้าและโซดาเพื่อขยายกิจการร้านขายน้ำ และแบ่งเงินอีกส่วนไปชำระหนี้มอเตอร์ไซค์

4) การนำเงินไปให้บุตร การที่ผู้สูงอายุนำเงินไปให้บุตรนั้น มีข้อสังเกตว่า ผู้สูงอายุเป็นฝ่ายตัดสินใจและเต็มใจที่จะให้เงินช่วยเหลือบุตร โดยผู้สูงอายุจะหักเงินบางส่วนให้บุตร และอีกส่วนจะเก็บไว้ใช้เอง นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถประกอบอาชีพได้เอง จะนำเงินที่กู้ยืมได้มาให้บุตรเป็นคนรับผิดชอบบริหารจัดการเงินจำนวนดังกล่าวในการประกอบอาชีพ และบุตรจะเป็นผู้ส่งเงินให้ผู้สูงอายุทุกเดือน ตัวอย่างเช่น

นาย ถ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้นำเงินไปซื้อหมูป่า และปลานิล ปลาตุ๊ก รวมทั้งแบ่งเงินให้ลูกที่ไปช่วยค้าประกันให้ด้วย

นาง สก จังหวัดกาฬสินธุ์ กู้ยืมเงินเพื่อนำมาสร้างโรงเพาะเห็ด เพิ่มอีก 1 เรือนจากเดิมที่มีอยู่แล้ว นาง สก นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมทั้งหมดจำนวน 30,000 บาท มอบให้ลูกสาวเป็นคนจัดการดูแลและนำไปใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ

นาง กก จังหวัดเชียงราย กู้ยืมเงินเพื่อนำมาเป็นทุนเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพค้าขายผักดอง โดยนาง กก ได้แบ่งเงินจำนวน 5,000 บาทให้ลูกสาวซึ่งประกอบอาชีพค้าขายอยู่ที่ จังหวัดตาก โดยลูกสาวจะส่งเงินมาให้นาง กก เป็นประจำทุกเดือน เดือนละ 1,000 บาท

จากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุนำเงินไปใช้จ่ายไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ที่ได้ระบุไว้ในหนังสือสัญญานั้น มีผู้กู้จำนวนหลายรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์แต่สามารถบริหารจัดการและชำระหนี้คืนได้ ตัวอย่างเช่น

นาย พข จังหวัดพัทลุง มีอาชีพเป็นเกษตรกร ได้ยื่นเรื่องขอกู้ยืมเพื่อนำเงินมาใช้สำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงวัว แต่เนื่องจากตนเองมีอาชีพหล่อท่อปูนอยู่ จึงได้นำเงินไปใช้ซื้อวัสดุในการประกอบอาชีพหล่อท่อปูน เพื่อขยายงานเพิ่มขึ้น และแบ่งเงินส่วนหนึ่งมาซ่อมแซมบ้าน โดยไม่ได้นำเงินไปใช้เกี่ยวกับการเลี้ยงวัวแต่อย่างใด (มีวัวอยู่แต่เดิมแล้ว) แต่เนื่องจากนาย พข มีประสบการณ์สามารถบริหารจัดการเงินได้ดี และมีความรับผิดชอบสูง จึงไม่มีปัญหาในการชำระหนี้คืน

3.2 มีการใช้จ่ายเงินอย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับแผนการเงินที่กำหนด

3.2.1 ความมีระเบียบของการใช้จ่ายเงิน

พิจารณาได้จากการที่ผู้กู้ยืมมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน โดยมีการจัดเก็บใบเสร็จและการทำงานบัญชีค่าใช้จ่าย และมีการใช้จ่ายเงินตามแผนที่กำหนด พบว่า มีร้อยละ 39.6 มีการจัดเก็บใบเสร็จ ร้อยละ 60.4 ไม่ได้จัดเก็บ ส่วนการทำงานบัญชีนั้น มีเพียงร้อยละ 35.0 เท่านั้น โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.0 ไม่มีการทำงานบัญชีค่าใช้จ่าย (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21

ความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
การจัดเก็บใบเสร็จ*		
มีการจัดเก็บ	334	39.6
ไม่มีการจัดเก็บ	510	60.4
รวม	844	100.0
การทำงานบัญชีค่าใช้จ่าย **		
มีการทำบัญชี	294	35.0
ไม่มีการทำบัญชี	550	65.0
รวม	844	100.0

(*ไม่ตอบ 10 ราย, **ไม่ตอบ 10 ราย)

ในส่วนของ การใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับแผนการเงินที่กำหนด พิจารณาได้จากการเปรียบเทียบการใช้จ่ายเงินกับแผนการเงินที่กำหนด

3.2.2 การเปรียบเทียบการใช้จ่ายเงินกับแผนการเงินที่กำหนด

ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะไม่มีการทำงานบัญชีค่าใช้จ่าย แต่เมื่อสอบถามว่าการใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผนหรือการคาดการณ์ค่าใช้จ่ายหรือไม่ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 74.2 ระบุว่าเป็นไปตามแผน ร้อยละ 25.8 ไม่เป็นไปตามแผน โดยมีเหตุผลทั้งที่เป็นไปตามแผน และไม่ เป็นไปตามแผน (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22
การใช้จ่ายเงิน

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
การใช้จ่ายเงิน*		
เป็นไปตามแผน	614	74.2
ไม่เป็นไปตามแผน	213	25.8
รวม	827	100.0

(ไม่ตอบ 27 ราย)

จากการเก็บข้อมูลคณะวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลของการใช้เงินเป็นไปตามแผนและไม่เป็นตามแผนหลากหลายประการดังนี้

1) เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผน

เหตุผลที่เป็นไปตามแผนนั้น พบว่า การวางแผนประกอบอาชีพไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบและมีการดำเนินการอย่างตั้งใจ โดยร้อยละ 37.9 มีการวางแผนไว้ก่อน มีการทำงานอย่างมีลำดับขั้นตอน และการใช้จ่ายอย่างเป็นระบบ ร้อยละ 8.7 มีการกำหนดราคาอุปกรณ์หรือกำหนดรายการสินค้าไว้ก่อน และร้อยละ 5.0 มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายไว้อย่างชัดเจน ส่วนที่เกิดจากปัจจัยภายในของผู้ประกอบอาชีพนั้น ร้อยละ 14.6 มีการนำเงินไปประกอบอาชีพทันทีและมีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพสูง ร้อยละ 8.2 เป็นอาชีพที่ทำอยู่แล้วมีความรู้และมีทักษะ จึงสามารถกำหนดแผนเงินไว้ชัดเจน และมีข้อสงสัยกล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 22.4 ระบุว่า เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผนเนื่องจากได้รับงบประมาณตามที่ขอ นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23
เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผน

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
มีแผนวางไว้ก่อน มีการจัดลำดับขั้นตอน มีการใช้จ่าย แน่นอนเป็นระบบ	83	37.9
ได้งบประมาณที่ขอ	49	22.4
นำเงินไปประกอบอาชีพทันทีและมีความตั้งใจที่จะ ประกอบอาชีพสูง	32	16.4
มีการกำหนดราคาอุปกรณ์ไว้ก่อนขอกู้ยืม /กำหนด รายการไว้ก่อน	19	8.7

ตารางที่ 4.23
เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผน

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
เป็นอาชีพที่ทำอยู่แล้ว จึงสามารถกำหนดแผนเงินได้ชัดเจน	18	8.2
มีการทำบัญชี รายรับ-จ่ายไว้	11	5.0
ค้าขายได้ผลดี	3	1.4
มีลูกหลานบริหารให้	2	0.9
ใช้จ่ายอย่างประหยัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	2	0.9
รวม	219	100.0

กรณีศึกษาการวางแผนการใช้จ่ายเงิน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน สามารถส่งเงินคืนได้ เพราะนำเงินใช้จ่ายตามแผนกำหนดไว้ ซึ่งในการเขียนคำร้องขอกู้ยืมเงิน ผู้สูงอายุต้องกรอกข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณการใช้จ่ายเงิน ในกรณีที่ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในอาชีพนั้น ๆ จะสามารถระบุในแผนได้อย่างชัดเจนว่า มีความจำเป็นต้องซื้ออะไรบ้าง และรายการของที่ต้องซื้อแต่ละชิ้นราคาเท่าไร จะมีเงินเหลือในการใช้จ่ายในครั้งนี้เป็นจำนวนเท่าไร การใช้จ่ายเงินตามแผนที่กำหนดไว้จะช่วยให้ผู้สูงอายุใช้เงินได้ตรงกับความต้องการและป้องกันการใช้เงินในทางที่ผิดด้วย โดยแผนการใช้จ่ายเงินประกอบด้วยการแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายเงิน และการประหยัด ตัวอย่างเช่น

การแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายเงิน

นาย ถศ อายุ 62 ปี เป็นผู้กู้ยืมจังหวัดเชียงราย ได้เงินตามสัญญาจำนวน 30,000 บาท โดยได้แบ่งเงินจำนวน 20,000 บาท ไปมัดจำค่าขุดน้ำและใช้จ่ายในเรื่องการบรรจุน้ำดื่ม ส่วนที่เหลือ 10,000 บาท เก็บไว้ใช้เป็นทุนหมุนเวียน

การใช้จ่ายเงินตามหลักประหยัด พิจารณาได้จาก ผู้สูงอายุมีการซื้ออุปกรณ์มือสองเพื่อให้ได้ราคาถูก และมีการแบ่งเงินที่เหลือจากการซื้อของที่จำเป็นแล้ว เก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียน ตัวอย่างเช่น

นาง ถศ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบอาชีพทำขนม กู้ยืมเงินเพื่อซื้อเตาอบขนมเพิ่ม โดยเลือกซื้อเตาอบโดยการประมูล จากคณะคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ในราคาประมาณ 7,000 บาท โดยประมูลได้มาจำนวน 2 เครื่อง ทำให้เหลือเงินเพื่อซื้อวัสดุในการทำขนมเพิ่มเติม

กองทุนผู้สูงอายุ ให้เงินกู้ยืมรายบุคคลแก่ผู้สูงอายุ โดยมุ่งหวังจะให้เงินจำนวนดังกล่าวได้ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการทำงาน ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การกู้ยืมเงินของกองทุนฯ เกิดประโยชน์ คือ การนำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพจริง จากการศึกษาผู้สูงอายุมีการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพได้ 2 ลักษณะ

1. การกู้ยืมเพื่อนำเงินไปปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ เช่น การซื้อปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นยางพาราที่ขาดปุ๋ยเป็นเวลานาน การนำเงินไปปรับปรุงดินที่เสื่อมคุณภาพ การขุดลอกคลองเพื่อให้เกิดทางส่งน้ำ การมุงหลังคาสำหรับป้องกันความร้อนทำให้โรงเพาะเห็ดมีอุณหภูมิที่เหมาะสม เป็นต้น

2. การกู้ยืมเพื่อนำเงินไปต่อยอดผลผลิตเพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น เช่น การลงทุนซื้อวัวในจำนวนที่มากขึ้น การซื้อขวิดน้ำเปล่าเพื่อให้ผลิตน้ำได้ในปริมาณที่มากขึ้น การซื้อเครื่องอบขนมปังเพื่อให้ทำขนมได้มากขึ้น

2) เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผน

ส่วนเหตุผลที่ทำให้การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนนั้น มีการให้เหตุผลทั้งที่เกิดจากการไม่ได้นำเงินไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ และเกิดจากการจัดการทั้งจากผู้กู้และจากกองทุนฯ โดยเหตุผลในรายละเอียดระบุว่า ร้อยละ 11.0 ไม่ได้นำไปประกอบอาชีพ กู้ไปให้ลูก/หลาน/ญาติ ร้อยละ 3.1 กู้ไปใช้จ่ายในครอบครัว และร้อยละ 4.2 เกิดการล้มป่วย รวมทั้งชรภาพมากไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อีกกลุ่มหนึ่ง ให้เหตุผลเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจที่ขยับตัวสูงกว่าที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายสูง (ของแพงขึ้น) ร้อยละ 14.1 และสาเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน เกิดจากการอนุมัติของกองทุนฯ ล่าช้า ร้อยละ 9.4 ทำให้แผนต่างๆ ที่วางไว้คาดเคลื่อน ร้อยละ 8.9 ค่าใช้จ่ายคาดเคลื่อนเกิดจากไม่ได้กำหนดรายการของไว้ และไม่ได้วางแผนซื้อของไว้ก่อน อีกกลุ่มหนึ่งความไม่เพียงพอของเงินที่ได้รับอนุมัติ โดยร้อยละ 10.5 เกิดจากได้รับอนุมัติเงินน้อยกว่าที่ขอไป ทำให้ไม่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพ ร้อยละ 9.9 ซื้อสิ่งของ/อุปกรณ์แล้วเงินหมดไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไป และเหตุผลอีกประการหนึ่งเกิดจากการลงทุนที่ต้องมีการใช้ทุนหมุนเวียน แต่เมื่อขายสินค้าไม่ได้ หรือรายรับจากการขายสินค้าไม่แน่นอน ทำให้แผนการใช้จ่ายเงินคาดเคลื่อนได้ ซึ่งมีถึงร้อยละ 17.4 เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ร้อยละ 4.2 เกิดภัยธรรมชาติ จึงทำให้แผนการใช้จ่ายเงินเปลี่ยนแปลง (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24
เหตุผลที่ทำให้การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
รายรับจากการขายสินค้า /ขาดทุน ของขายไม่ดีการแข่งขันสูง	28	14.7
ค่าใช้จ่ายสูง (ต้นทุนสูง ของแพง)	27	14.1
ไม่ได้นำไปประกอบอาชีพ กู้ไปให้ลูก หลาน ญาติ	21	11.0
เงินกู้ไม่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพ (น้อยกว่าที่ขอไป)	20	10.5
ซื้อวัสดุเข้าร้านแล้วเงินหมด ทำต่อไปไม่ได้ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ	19	9.9
การอนุมัติล่าช้า ทำให้ทุกอย่างคลาดเคลื่อน	18	9.4
ไม่ได้กำหนดรายการของไว้ไม่ได้วางแผนซื้อของไว้ก่อน และเกิดค่าใช้จ่ายคาดเคลื่อน	17	8.9
ต้องนำเงินไปหมุนเวียนแต่ละวัน หมุนเงินไม่ทัน	15	7.9
ทำงานไม่ได้ (ล้มป่วย ชราภาพ)	8	4.2
เกิดภัยธรรมชาติ จึงทำให้แผนการใช้จ่ายเงินเปลี่ยนไป	8	4.2
ไม่ได้นำไปประกอบอาชีพ กู้ไปใช้จ่ายในครอบครัว	6	3.1
ไม่ได้ทำบัญชี ไม่ได้จดไว้ ไม่มีแผนงาน	4	2.1
รวม	191	100.0

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ พบกรณีศึกษาที่น่าสนใจ และสามารถนำมาอธิบายให้เห็นความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ

กรณีตัวอย่างที่น่าสนใจคือ นาย จ อายุ 65 ปี จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนฯ เพื่อนำไปเพาะเห็ดขาย มีอาการนั่งเจ็บไม่ยอมตอบคำถาม และมีท่าที่ไม่สบายใจ แต่ได้ทราบจากสมาชิกในชุมชนว่า นาย จ ถูกลูกสาวชักชวนให้กู้ยืม โดยดำเนินการเขียนคำร้องกู้ยืมให้ทั้งหมด เมื่อได้เงินมา นาย จ ไปทำสัญญาแล้วลูกสาวเอาเงินไปใช้ทั้งหมด โดยนาย จ ไม่ได้จับต้องเงินส่วนนี้เลย สมาชิกในชุมชนรายหนึ่งที่ร่วมสนทนากล่าวว่า “อย่างนี้เป็นการเอาพ่อ มาเข้าไฟแนนซ์” นาย จ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ถูกลูกสาวบังคับให้กู้ยืมตามลัทธิ ดังนั้น นาย จ ยืนยันว่าไม่สามารถชำระเงินคืนได้ เพราะตนไม่ได้เป็นคนใช้เงินจำนวนดังกล่าว

กรณีศึกษาที่ 2 นาง กก จังหวัดเชียงราย กู้ยืมเงินจากกองทุนฯ 9,300 บาท เพื่อนำไปเป็นทุนในการขายผักดอง ผักยำ ซึ่งเป็นอาชีพแต่เดิมที่ทำอยู่แล้ว นาง กก ได้แบ่งเงินให้ลูกสาว 5,000 บาท เพื่อไปขายอาหารตามสั่งที่จังหวัด

ตาก ตนเองเหลือเงิน 4,300 บาท เพื่อใช้จ่ายสำหรับขยายอาชีพ แต่ นาง กก สามารถ
จ่ายเงินคืนได้ทุกเดือน เนื่องจากลูกสาวส่งเงินให้เดือนละ 1,000 บาททุกเดือน

3.3 ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

การพิจารณาถึงการประกอบอาชีพจากเงินกู้ที่ได้มาจากกองทุนผู้สูงอายุ สามารถ
ดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ นั้น นอกจากจะเป็นการพิจารณาถึงผลการดำเนินงานแล้ว สามารถวัด
ประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ประการหนึ่ง การสอบถามโดยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความก้าวหน้า
ในการประกอบอาชีพเทียบกับแผนที่วางไว้ หรือคิดไว้ หรือคาดหวังไว้ พบว่า ร้อยละ 53.4
สามารถดำเนินงาน เป็นไปตามแผนที่กำหนด ร้อยละ 43.9 ไม่เป็นไปตามแผน คือ ล่าช้ากว่าแผน
และร้อยละ 2.7 ดำเนินการได้เร็วกว่าแผนที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25

การประกอบอาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับแผนดำเนินการที่กำหนดไว้

การดำเนินงานตามแผน	จำนวน	ร้อยละ
ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด	358	43.9
เป็นไปตามแผนที่กำหนด	435	53.4
เร็วกว่าแผนที่ได้กำหนด	22	2.7
รวม	815	100.0

(ไม่ตอบ 39 ราย)

3.3.1 เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด

กลุ่มตัวอย่างที่ประเมินการประกอบอาชีพของตนว่าล่าช้ากว่าแผนที่
กำหนด จำนวน 358 ราย ได้ให้เหตุผลที่ทำให้ล่าช้า 170 ราย (ระบุเหตุผลได้มากกว่า 1 ข้อ) โดยระบุถึง
เหตุผลสำคัญว่า เกิดจากการอนุมัติล่าช้า (รอการพิจารณานาน) เมื่ออนุมัติมา เลยฤดูกาลที่จะประกอบ
อาชีพนั้นๆ ร้อยละ 66.6 ขณะเดียวกัน อาชีพบางประเภทต้องรอผลผลิตตามฤดูกาล ร้อยละ 10.7 เกิด
จากไม่มีลูกค้าอุดหนุนสินค้า หรือผลิตสินค้าแล้วไม่มีตลาดรองรับทำให้ขาดทุน และหมุนเวียนสินค้า
ในการขายไม่ได้ ร้อยละ 4.3 เป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยธรรมชาติ และนำไปประกอบอาชีพ ได้ระบุว่า เกิดภัย
ธรรมชาติ รวมทั้งชลประทานปิดประตูระบายน้ำ จึงทำให้เกิดความล่าช้า ร้อยละ 3.2 ให้เหตุผลว่าเกิด
จากการวางแผนผิดพลาด ลำดับขั้นตอนการประกอบอาชีพผิดพลาด และไม่มีความรู้มีเพียงร้อยละ
0.5 ที่เกิดจากการรอกอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ มีกลุ่มตัวอย่าง
ร้อยละ 5.4 ไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ รวมทั้งกู้ให้ลูกหรือญาติ ร้อยละ 4.3 ผู้กู้ป่วย จึงไม่ได้
ประกอบอาชีพเช่นกัน (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26
เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
การอนุมัติล่าช้า ใช้เวลานาน เลยฤดูกาลที่ทำ ผลผลิตอาศัยฤดูกาล	124	66.6
ของแพง ขายไม่ค่อยดี ขาดทุน สินค้าไม่ได้ราคาไม่มี ลูกค้า ไม่มีตลาดรองรับ	20	10.7
ไม่ได้ประกอบอาชีพ ภูั้ให้ลูก/ญาติ	10	5.4
เงินทุนน้อยไม่เพียงพอที่จะประกอบอาชีพ	9	4.8
เกิดภัยธรรมชาติ ชลประทานปิดน้ำ	8	4.3
ผู้กู้ป่วย	8	4.3
วางแผนผิดพลาด/ลำดับขั้นตอนการประกอบอาชีพ ผิดพลาด/ไม่มีความรู้	6	3.2
อุปกรณ์ขาดตลาด (เช่น ผ้าที่สั่งยังไม่มา)	1	0.5
รวม	186	100.0

(ตอบจำนวน 170 ราย , ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

3.3.2 เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผนที่กำหนด

มีกลุ่มตัวอย่างที่ประเมินการประกอบอาชีพของตนว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนด จำนวน 435 ราย แต่ได้ให้เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผนเพียง 152 ราย (ตอบได้มากกว่า 1 เหตุผล) โดยร้อยละ 35.6 ให้เหตุผลว่าเนื่องจากการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ร้อยละ 25.5 ได้เงินตามที่ขอกู้ยืม รวมทั้งมีการอนุมัติตามเวลาที่วางแผนไว้ ร้อยละ 10.6 ทำอาชีพตามฤดูกาล และผลผลิตออกตามกำหนดเวลา นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ เป็นเหตุผลที่เกี่ยวกับการมีทักษะและความรู้เดิม ร้อยละ 9.0 รวมทั้งมีความตั้งใจ ร้อยละ 5.3 ได้เงินมากก็ลงทุนเลย ร้อยละ 3.7 มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการทำบัญชี ร้อยละ 43 และมีญาติให้ความช่วยเหลือ มีเพื่อนบ้านเป็นที่ปรึกษา ร้อยละ 1.6 (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27
เหตุผลที่การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผนที่กำหนด

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
มีการวางแผนและดำเนินการตามแผน	67	35.6
ได้เงินตามที่ขอกู้ยืม อนุมัติตามเวลาที่วางแผน	48	25.5
ทำอาชีพตามฤดูกาล ผลผลิตออกตามกำหนดเวลา	20	10.6
มีความรู้อยู่เดิม (เป็นอาชีพที่ทำอยู่แล้ว)	17	9.0
ความตั้งใจ	10	5.3
ใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการทำบัญชี	8	4.3
มีตลาดรองรับ ผลผลิตดี ค่าขายได้เรื่อยๆ	8	4.3
ได้เงินมากก็นำไปลงทุนเลย	7	3.7
มีญาติให้ความช่วยเหลือ มีเพื่อนบ้านเป็นที่ปรึกษา	3	1.6
รวม	188	100.0

(ตอบจำนวน 152 ราย , ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

3.3.3 เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพเร็วกว่าแผนที่กำหนด

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.2 ระบุว่าเหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพเร็วกว่าแผนที่กำหนด เนื่องจากได้เงินทุนตามเวลาที่ต้องการ ร้อยละ 25.0 ให้เหตุผลว่า ทำทันทีที่ได้เงินมา รวมทั้งผลผลิตออกตามเวลา ร้อยละ 17.9 เกิดจากมีเงินทุนหมุนเวียน มีทุนสำรอง สามารถหมุนเงินและสินค้าได้อย่างรวดเร็ว ร้อยละ 10.7 ทำถูกต้องตามขั้นตอนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งมีระเบียบและมีการทำบัญชีกำกับการใช้จ่าย ส่วนร้อยละ 7.1 ให้เหตุผลถึงความสำเร็จของการจำหน่ายสินค้าที่สามารถจำหน่ายได้ทุกวัน รวมทั้งร้อยละ 7.1 เป็นกิจการที่ทำไว้อยู่ก่อนแล้ว ได้เงินมาขยายกิจการ จึงทำให้สามารถดำเนินการได้เร็วกว่าแผนการที่กำหนด (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28
เหตุผลที่การประกอบอาชีพเร็วกว่าแผนที่กำหนดไว้

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ได้เงินทุนตามเวลาที่ต้องการ	9	32.2
ทำทันทีที่ได้เงินมา/ผลผลิตออกตามเวลา	7	25.0
มีเงินทุนหมุนเวียน มีทุนสำรองฯ	5	17.9
ทำถูกต้องตามขั้นตอน มีระเบียบ ทำบัญชี	3	10.7
ขายของได้ทุกวัน	2	7.1
เป็นกิจการที่ทำไว้อยู่ก่อนแล้ว ได้เงินมาขยาย	2	7.1
รวม	28	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ตอนที่ 4 การเกิดประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืม ไปประกอบอาชีพ

การเกิดประสิทธิผล หมายถึง การที่ผู้สูงอายุนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ที่กำหนด และสามารถจ่ายเงินคืนแก่กองทุนผู้สูงอายุ ได้ โดยกำหนดตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนฯ และความสามารถในการจ่ายเงินคืนแก่กองทุนฯ ปรากฏผลดังนี้

4.1 การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนฯ

หมายถึง การที่ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้นำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพตามที่ได้ยื่นขอ โดยพบว่า การนำเงินกู้จากกองทุนผู้สูงอายุ ไปประกอบอาชีพนั้น กลุ่มตัวอย่างมีการประกอบอาชีพทั้งอาชีพเดียวและหลายอาชีพพร้อมกัน โดยในกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเดียวนั้น ร้อยละ 32.3 นำเงินไปค้าขาย ร้อยละ 16.0 ทำไร่/ทำสวน ร้อยละ 15.6 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 13.3 ทำนา ร้อยละ 2.2 ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า ร้อยละ 1.8 ช่างรับเหมาทั่วไป และร้อยละ 0.7 เสริมสวย

ผู้นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพมากกว่า 1 ประเภทนั้น ร้อยละ 2.7 ทำนาและเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 2.2 ทำไร่/ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 1.9 ทำนาและทำไร่/ทำสวน มีบางรายที่ทำ 3 ประเภทพร้อมกันโดยร้อยละ 2.2 ทำนา/ทำไร่/ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ มีเพียงร้อยละ 0.2 ทำนาเงินไปประกอบอาชีพ 4 ประเภทพร้อมกัน คือ ทำนา ทำไร่ ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29

ชนิด/ประเภทของอาชีพที่เกิดจากเงินกู้ของกองทุนฯ

การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	268	32.3
ทำไร่ ทำสวน	133	16.0
เลี้ยงสัตว์	129	15.6
ทำนา	110	13.3
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์	22	2.7
ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า	18	2.2
ทำไร่สวน/ เลี้ยงสัตว์	18	2.2
ทำนา/ ทำไร่สวน/ เลี้ยงสัตว์	18	2.2
ทำนา/ ทำไร่สวน	16	1.9
ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง	15	1.8
งานหัตถกรรม (จักสาน ทอเสื่อ ทอผ้าฯ)	13	1.6

ตารางที่ 4.29
ชนิด/ประเภทของอาชีพที่เกิดจากเงินกู้ของกองทุนฯ

การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้าง	12	1.4
ทำนา/ ค้าขาย	8	1.0
ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	7	0.8
เสริมสวย	6	0.7
เลี้ยงสัตว์/ ศิลปะ/ หัตถกรรม	3	0.4
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์/ รับจ้าง	3	0.4
ทำนา/ ช่าง	2	0.2
ทำนา/ ทำไร่สวน/ ช่าง	2	0.2
ค้าขาย/ รับจ้าง	2	0.2
ทำนา/ ทำไร่สวน/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	2	0.2
ทำไร่/ ค้าขาย	2	0.2
ทำธุรกิจส่วนตัว	2	0.2
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย	2	0.2
ทำไร่สวน/ ช่าง	1	0.1
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์/ หัตถกรรม	1	0.1
ทำนา/ หัตถกรรม	1	0.1
เลี้ยงสัตว์/ ช่าง	1	0.1
รับจ้าง/ เลี้ยงสัตว์	1	0.1
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	1	0.1
ทำนา/ ค้าขาย/ ตัดเย็บ	1	0.1
ไม่ได้ทำอะไร/แม่บ้าน	9	1.1
รวม	829	100.0

(ไม่ตอบ 25 ราย)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกรณีศึกษาผู้สูงอายุ 46 ราย พบว่า ผู้สูงอายุนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด จำนวน 14 คน และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อาชีพที่รองลงมาคือ เลี้ยงสัตว์ ประเภท หมู ไก่ วัว เป็ดและปลา มีจำนวน 9 ราย ทำอาชีพเพาะเห็ด จำนวน 5 ราย อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทำเบเกอรี่ การทอผ้า จำนวน 4 ราย อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ จำนวน 6 ราย อาชีพสวนยางพาราและสวนปาล์ม จำนวน 2 ราย อาชีพรับจ้าง จำนวน 2 ราย อาชีพประมงจำนวน 2 ราย และปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 2 ราย

จากกรณีศึกษา พบว่า ในส่วนผู้ผู้ที่ประกอบอาชีพเดิมและนำเงินมาขายอาชีพ หรือทำต่อเนืองมีจำนวน 23 ราย ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพใหม่นั้น แต่ละรายเคยประกอบอาชีพอื่น มาแล้ว แต่พบอุปสรรค เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะความเจ็บป่วย ภัยธรรมชาติ จึงต้องเปลี่ยนอาชีพ ใหม่ 13 ราย ได้แก่ ขายของชำ เพาะเห็ด เลี้ยงหมู และ ลูกนำเงินไปใช้ จำนวน 5 ราย

4.1.1 รายละเอียดในการประกอบอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนผู้สูงอายุ

เมื่อจำแนกรายละเอียดในการประกอบอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนผู้สูงอายุ ออกเป็นประเภท/ชนิดต่าง ๆ ตามการจัดกลุ่มอาชีพหลัก มีรายละเอียดดังนี้

1) ชนิดประเภทของการประกอบอาชีพค้าขาย

ค้าขาย เป็นอาชีพที่ผู้ผู้นิยมมากที่สุด โดยร้อยละ 31.6 ขายของชำ ร้อยละ 15.5 ขายอาหาร/อาหารใส่ถุง อาหารตามสั่งต่างๆ ร้อยละ 6.8 ขายอาหารสด เพื่อนำไปปรุงอาหาร เช่น ผัก ไข่ ปลาเค็ม เนื้อแดดเดียว และอื่นๆ ร้อยละ 4.1 ขายขนมจีบ ซาลาเปา ไส้กรอก ประเภทอาหารทาน เล่น นอกนั้น ขายผลไม้ ข้าวสาร และอื่นๆ (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30

ชนิด/ประเภทของการประกอบอาชีพค้าขายจากเงินกู้

ชนิด/ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
ของชำ	92	31.6
อาหาร/อาหารใส่ถุง กับข้าว อาหารตามสั่ง ขนมจีน ผัดไท ข้าวราดแกง	44	15.1
เห็ด ผัก ไข่ อาหารสด ปลาเค็มแดดเดียว เนื้อแดดเดียว น้ำพริกเผา มะพร้าวขูด มะพร้าว แอปเปิ้ลแก้ว	20	6.9
ขนมไทย ขนมเปียะ ขนมหวาน	17	5.8
ขนมจีน ซาลาเปา ไส้กรอก ลูกชิ้นปิ้ง ข้าวเหนียวปิ้ง หมูปิ้ง ข้าวเหนียว ปาท่องโก๋ กะหรี่ปั๊พ	12	4.1
เปิดท้าย ไม้กวาด ขายของเล็กๆ น้อยๆ อุปกรณ์เครื่องเขียน และ เบ็ดเตล็ด	11	3.8
ข้าวต้ม กวยเตี๋ยว	11	3.8
เครื่องแต่งกายสตรี ถุงเท้า รองเท้า เสื้อผ้า ปลอกหมอน ผ้าไหม ผ้าแพร	11	3.8
ไอศกรีม	11	3.8
เครื่องดื่ม น้ำชา ไวน์ ชาไข่มุก น้ำส้มเกิลด์หิมะ น้ำรังนก น้ำเต้าหู้ น้ำปั่น กาแฟ	10	3.4

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)
ชนิด/ประเภทของการประกอบอาชีพค้าขายจากตู้เงิน

ชนิด/ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
เก็บของเก่าขาย	9	3.1
ผลไม้	7	2.4
น้ำมันหลอด	6	2.1
ของเด็กเล่น	5	1.7
ขนุนแกะ ข้าวโพด แห้ว	4	1.4
ปุ๋ย ปุ๋ยหมัก เพาะชำต้นไม้ เมล็ดพันธุ์	3	1.0
เนื้อหมู เนื้อวัว	3	1.0
กล้วยฉาบ กล้วยทอด กล้วยปิ้ง	3	1.0
สลากกินแบ่งรัฐบาล	3	1.0
เฟอร์นิเจอร์	2	0.7
ดอกไม้ พวงมาลัย บายศรี	2	0.7
เมี่ยง ยาสูบ	2	0.7
ข้าวสาร	2	0.7
อุปกรณ์สร้างบ้าน	1	0.3
แก๊ส	1	0.3
อาหารเสริม	1	0.3
ขายตรง	1	0.3
ยาหมอเส็ง	1	0.3
อบไก่อึ่ง ไก่ย่าง	1	0.3
รวม	291	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

2) ชนิด/ประเภทของการประกอบอาชีพทำไร่ทำสวน

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 21.3 มีการนำเงินกองทุนฯ ไปทำไร่ข้าวโพด ร้อยละ 16.7 ปลูกผัก เช่น พริก มะเขือ มะเขือเทศ ร้อยละ 12.1 ทำสวนลำไย ร้อยละ 6.9 ทำไร่อ้อย ร้อยละ 6.3 ทำสวนยางพารา ร้อยละ 5.7 ทำไร่ถั่ว ถั่วเหลือง ถั่วเขียว นอกนั้นเป็นประเภทอื่นๆ แตกต่างกันไป (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31

ชนิด/ประเภทของการประกอบอาชีพทำไร่ทำสวนจากเงินกู้

ชนิด/ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
ข้าวโพด	37	21.3
พริก มะเขือ มะเขือเทศ ผักนึ่ง ถั่วฝักยาว กะเพรา สะระแหน่	29	16.7
ลำไย	21	12.1
มันสำปะหลัง	18	10.3
อ้อย	12	6.9
สวนยาง	11	6.3
ถั่ว ถั่วเหลือง ถั่วเขียว	10	5.7
มะนาว	8	4.6

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)
ชนิด/ประเภทของการประกอบอาชีพทำไร่/ทำสวนจากเงินกู้

ชนิด/ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
ยาสูบ	5	2.9
มะม่วง	4	2.3
พาะเห็ด	4	2.3
เกษตรผสมผสาน	3	1.7
ไม้ดอกไม้ประดับ	2	1.1
มะพร้าว	1	0.6
กระเทียม	1	0.6
ไผ่หวาน	1	0.6
มะขาม	1	0.6
มะละกอ	1	0.6
ปาล์ม	1	0.6
ไม้สัก	1	0.6
เผือก	1	0.6
ละมุด	1	0.6
แก้วมังกร	1	0.6
รวม	174	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

3) ชนิด/ประเภทของการเลี้ยงสัตว์

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25.8 นำเงินจากกองทุนฯ ไปเลี้ยงหมู (หมูหลุม และหมูป่า) ร้อยละ 21.8 เลี้ยงวัว วัวขุน ร้อยละ 20.9 เลี้ยงไก่ ร้อยละ 17.3 เลี้ยงปลาทุกชนิด เช่น ปลาดุก ปลาช่อน ปลานิล ร้อยละ 6.2 เลี้ยงเป็ด ร้อยละ 1.3 เลี้ยงไก่ชน/ไก่พื้นเมือง นอกนั้นเป็นแพะและกิ้ง (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32
ชนิด/ประเภทของการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์จากเงินกู้

ชนิด/ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
หมู หมูหลุม หมูป่า	58	25.8
วัว วัวขุน	49	21.8
ไก่	47	20.9
ปลาดุก/ ปลาช่อน/ ปลานิล	39	17.3
เป็ด	14	6.2
กบ	6	2.7
ควาย	4	18.0
ไก่ชน ไก่พื้นเมือง	3	1.3
แพะ	2	0.9
จิ้งหรีด	2	0.9
กิ้ง	1	0.4
รวม	225	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

4) ทำนา

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 57.3 ทำนาปี ร้อยละ 20.9 ทำนาปรัง และ ร้อยละ 21.8 ไม่ระบุประเภทของการทำนา (ตารางที่ 4.33)

ตารางที่ 4.33
ประเภทของการทำนาจากเงินกู้

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
นาปี	63	57.3
นาปรัง	23	20.9
ไม่ระบุประเภท	24	21.8
รวม	110	100.0

การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนผู้สูงอายุนั้น นอกจากการพิจารณาในแง่ของการมีอาชีพในลักษณะต่างๆ ที่ผู้กู้ทำหลังการกู้ยืมแล้ว คณะวิจัยขอเสนอการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพและความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ดังนี้

4.2 การเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ

การเปรียบเทียบการประกอบอาชีพก่อนที่จะกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ และอาชีพที่เกิดขึ้นจากการนำเงินกองทุนฯ ไปดำเนินการ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ ทั้งการเกิดอาชีพใหม่และการขยายหรือสนับสนุนจากอาชีพเดิม โดยประเด็นการเกิดอาชีพใหม่ พิจารณาก่อนการกู้ยืม มีผู้สูงอายุ 16 ราย ไม่มีอาชีพ แต่หลังจากกู้ยืมแล้ว ผู้ไม่มีอาชีพลดลงเหลือเพียง 8 ราย กลุ่มผู้มีอาชีพค้าขายมีเพิ่มขึ้นเป็น 268 ราย จากเดิมที่มี 240 ราย กลุ่มเลี้ยงสัตว์มีเพิ่มขึ้นจาก 89 ราย เป็น 129 ราย หลังจากกู้ยืม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่เป็นแม่บ้านได้มีจำนวนลดลง หลังกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพทำไร่ทำสวนได้มีอาชีพเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น จาก 8 รายเป็น 18 รายหลังกู้ยืม

ในกลุ่มที่นำเงินไปขยายอาชีพได้พบว่า มีการนำไปประกอบอาชีพมากกว่า 1 ประเภท เช่น ทำนา ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ทำนา หัตถกรรม และทำนา ทำไร่ ค้าขาย ประเภทละ 1-2 ราย ในกลุ่มที่เลี้ยงสัตว์ มีการนำเงินไปเลี้ยงสัตว์ ศิลปะและหัตถกรรม/ เลี้ยงสัตว์ และงานช่างอย่างละ 1 ราย และมี 1 ราย ประกอบอาชีพทำสวนและงานช่างด้วย (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 4.34
เปรียบเทียบอาชีพเดียวกันก่อนการกู้ยืมและอาชีพที่เกิดจากการนำเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ไปดำเนินการ

การประกอบอาชีพ	อาชีพก่อน		อาชีพหลัง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ทำอะไร	16	66.7	8	33.3	24	100.0
รับราชการ	10	100.0	0	0.0	10	100.0
พนักงานบริษัท	5	100.0	0	0.0	5	100.0
ทำนา	153	58.2	110	41.8	263	100.0
ทำไร่ ทำสวน	140	51.3	133	48.7	273	100.0
ค้าขาย	240	47.2	268	52.8	508	100.0
เลี้ยงสัตว์	89	40.8	129	59.2	218	100.0
ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง	20	57.1	15	42.9	35	100.0
ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า	21	53.8	18	46.2	39	100.0
เสริมสวย	6	50.0	6	50.0	12	100.0
งานหัตถกรรม (จักสาน ทอเสื่อ ทอผ้า)	18	58.1	13	41.9	31	100.0
แม่บ้าน	7	87.5	1	12.5	8	100.0
ทำธุรกิจส่วนตัว	4	66.7	2	33.3	6	100.0
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์	21	48.8	22	51.2	43	100.0
ทำนา/ ช่าง	1	33.3	2	66.7	3	100.0
รับจ้าง/รับซักรีด	20	62.5	12	37.5	32	100.0
ลูกจ้าง	2	100.0	0	0.0	2	100.0
ทำนา/ ทำไร่สวน	21	56.8	16	43.2	37	100.0
ทำนา/ ค้าขาย	10	55.6	8	44.4	18	100.0
ค้าขาย/ รับจ้าง	2	50.0	2	50.0	4	100.0
ทำไร่/ ค้าขาย	3	60.0	2	40.0	5	100.0
ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	6	46.2	7	53.8	13	100.0

ตารางที่ 4.34 (ต่อ)

เปรียบเทียบอาชีพเดียวกันก่อนการกู้ยืมและอาชีพที่เกิดจากการนำเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ไปดำเนินการ

การประกอบอาชีพ	อาชีพก่อน		อาชีพหลัง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำไร่สวน/ เลี้ยงสัตว์	8	30.8	18	69.2	26	100.0
ทำไร่สวน/ รับจ้าง	1	100.0	0	0.0	1	100.0
ทำนา/ ทำไร่สวน/ ช่าง	1	33.3	2	66.7	3	100.0
ทำนา/ ทำไร่สวน/ เลี้ยงสัตว์	19	51.4	18	48.6	37	100.0
ทำนา/ ค้าขาย/ ตัดเย็บ	1	50.0	1	50.0	2	100.0
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์/ หัตถกรรม (จักสาน ทอเสื่อ)	3	75.0	1	25.0	4	100.0
ทำนา/ ทำไร่สวน/ หัตถกรรม (ทอผ้า)	2	40.0	3	60.0	5	100.0
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	3	60.0	2	40.0	5	100.0
ทำนา/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	0	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำนา/ หัตถกรรม	0	0.0	1	100.0	1	100.0
เลี้ยงสัตว์/ ศิลปะ/ หัตถกรรม	0	0.0	3	100.0	3	100.0
ทำไร่สวน/ ช่าง	0	0.0	1	100.0	1	100.0
เลี้ยงสัตว์/ ช่าง	0	0.0	1	100.0	1	100.0
เลี้ยงสัตว์/ รับจ้าง	0	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย	0	0.0	2	100.0	2	100.0

(ไม่ตอบ 25 ราย)

4.3 ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ในด้านความสำเร็จนั้น คณะวิจัยได้ให้ผู้สูงอายุประเมินผลเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างอาชีพ การมีรายได้เพิ่มขึ้น และความสามารถในการจัดการ หลังจากผู้สูงอายุได้รับเงินทุนไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 89.6 ระบุว่าประกอบอาชีพดีขึ้น ร้อยละ 8.9 ประเมินว่าไม่เปลี่ยนแปลง และร้อยละ 1.5 ที่ประเมินว่าการประกอบอาชีพไม่ดีขึ้น (ตารางที่ 4.35)

ตารางที่ 4.35
การประเมินผลการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพหลังได้รับเงินทุน	จำนวน	ร้อยละ
ดีขึ้น	757	89.6
ไม่เปลี่ยนแปลง	75	8.9
ไม่ดีขึ้น	13	1.5
รวม	845	100.0

(ไม่ตอบ 9 ราย)

4.3.1 เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น

ในกลุ่มตัวอย่างที่ประเมินว่า การประกอบอาชีพดีขึ้นได้ให้เหตุผลดังนี้ เหตุผลด้านการขยายงานและการตลาด ร้อยละ 27.2 เงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ทำให้ขยายงานได้มากขึ้น จึงทำให้การประกอบอาชีพมีความก้าวหน้า ร้อยละ 2.7 มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่ให้ซ้ำซากจำเจ ทำให้ขายได้ ร้อยละ 5.7 มีความคิดริเริ่มใหม่ ในประเด็นด้านคุณสมบัติเฉพาะบุคคลของผู้กู้ยืมเงิน ร้อยละ 26.7 ให้เหตุผลว่า มีกำลังใจที่จะต่อสู้ ร้อยละ 15.7 มีความเชื่อมั่นในตนเอง ร้อยละ 21.0 มีความอดทน และร้อยละ 1.0 มีความถนัด /เชี่ยวชาญ /มีประสบการณ์ /เป็นอาชีพที่ทำอยู่แล้ว (ตารางที่ 4.36)

ตารางที่ 4.36
เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการขยายงานและการตลาด		
เงินกองทุนฯ ทำให้ขยายงานได้มากขึ้น	371	27.2
ความคิดริเริ่มใหม่	78	5.7
พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์	37	2.7
ด้านคุณสมบัติเฉพาะบุคคล		
มีกำลังใจที่จะสู้	364	26.7
มีความอดทน	286	21.0
ความเชื่อมั่นในตนเอง	214	15.7
มีความถนัด/ ประสบการณ์ /อาชีพเดิม	14	1.0
รวม	1,364	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงปัจจัยที่สนับสนุนให้การประกอบอาชีพสำเร็จ มีดังนี้

1. เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (อายุไม่มาก) เกณฑ์การแบ่งประเภทผู้สูงอายุ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี (ผู้สูงอายุวัยต้น) 70-79 ปี (ผู้สูงอายุวัยกลาง) และ 80 ปี ขึ้นไป (ผู้สูงอายุวัยปลาย) เกณฑ์ในการจัดแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าวพิจารณาจากอายุของผู้สูงอายุเป็นหลัก การพิจารณาเกณฑ์ตามอายุนั้นสามารถบอกได้ว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากจะมีสมรรถภาพร่างกายที่เสื่อมถอยหรืออยู่ในภาวะพึ่งพิงมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อย จากการศึกษากรณีศึกษาพบว่า ผู้ที่สามารถประกอบอาชีพได้ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น โดยผู้สูงอายุยังคงมีสมรรถภาพทางร่างกายและมีพลังกำลังในการทำงานได้ดีกว่าเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป และมีความเสี่ยงต่ำในการเจ็บป่วย ยกเว้นผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยต้นแต่มีโรคประจำตัวซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้มีโอกาสเจ็บป่วยได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุในวัยต้นยังสามารถทำงานหนักและประกอบอาชีพได้ตามที่เขียนขอยืมกู้ไปแม้จะมีลูกหลานช่วยหรือไม่ก็ตาม

จากการศึกษาผู้สูงอายุในวัยต้น สามารถทำงานได้ตามที่เขียนขอยืมเงิน และมีความสามารถในการชำระหนี้คืนกองทุนฯ ได้ตามกำหนด ตัวอย่างเช่น

นาง ธง อายุ 63 ปี จังหวัดบุรีรัมย์ กู้ยืมเงินเพื่อนำมาเป็นทุนเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพทำเส้นขนมจีน ซึ่งเป็นอาชีพเดิมที่ทำอยู่แล้ว การทำเส้นขนมจีนมีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก ต้องอาศัยระยะเวลาและแรงงานในการขูดมะพร้าว การจับเส้น การนวดแป้ง เป็นต้น นาง ธง และสามีช่วยกันทำเพียงสองคน การกู้ยืมเงินในครั้งนี้นาง ธง ต้องการนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ช่วยผ่อนแรง เช่น เครื่องตีแป้ง ที่ขูดมะพร้าว โดยนาง ธง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่องและชำระเงินคืนได้

นาย ถศ อายุ 62 ปี จังหวัดเชียงราย กู้ยืมเงินมาขยายกิจการขายน้ำขวด โดยนำเงินที่ได้มาซื้อขวดน้ำเพื่อใช้ในการบรรจุเพิ่ม เพื่อจะได้เพิ่มยอดขาย โดยนาย ถศ สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่องและชำระเงินคืนได้ตามกำหนด

การศึกษายังพบอีกว่า ผู้กู้ที่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น สามารถประกอบอาชีพและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุได้รับโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน และเพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นผู้สามารถสร้างรายได้และพึ่งพิงตนเองได้ และเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดกำลังใจว่าตนยังมีคุณค่าและสามารถทำงานได้ด้วยตนเอง

2. สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปัจจัยด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุที่กั๊ยืมเงินจากกองทุนฯ สามารถประกอบอาชีพได้ตามที่ระบุไว้ คือการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ทำให้สามารถทำงานได้โดยไม่ใช้ผู้ช่วย และไม่จำเป็นต้องมีลูกหลานให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ รวมทั้งไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วย ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว ตัวอย่างเช่น

นาง ถง จังหวัดบุรีรัมย์ กั๊ยืมเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ในการช่วยนวดแป้งในการทำเส้นขนมจีน นาง ถง เล่าว่า “ขณะนี้ยังแข็งแรง ทำได้อยู่แต่ในการกั๊ยครั้งต่อไปจะต้องดูร่างกายก่อนว่ายังแข็งแรงดีอยู่หรือเปล่า ถ้ากำลังวังชาติแข็งแรงดีก็จะกั๊ยต่อไป”

นาย ง จังหวัดแพร่ กั๊ยมาเลี้ยงหมู ได้กล่าวว่า “ตนก็จะประกอบอาชีพนี้ต่อไป หากร่างกายยังไหวอยู่เช่นนี้ จะ 80 ปี 90 ปี ก็จะทำงานต่อไป”

3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว ในรายชื่อของผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนนั้น การมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การประกอบอาชีพสำเร็จ ตัวอย่างเช่น

นาง งก อายุ 70 ปี จังหวัดแพร่ ประกอบอาชีพผลิตเสื้อผ้าม่อฮ่อมซึ่งเป็นผ้าพื้นเมืองของจังหวัดแพร่ โดยใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม คือตั้งแต่การเตรียมการทำสีย้อมผ้าจากต้นฮ่อม แล้วนำการนำผ้าฝ้ายดิบมาแช่ มาผึ่งแดดไว้จนหมาด นำผ้าที่ตากไว้ซึ่งแห้งหมาดๆ มาทำซั้่าอย่างเดิมอีกหลายๆ ครั้ง จนสีผ้าเป็นสีครามเข้ม จึงจะได้ผ้าม่อฮ่อมสำหรับการตัดเย็บ นาง งก ต้องการกั๊ยเงินเพื่อนำไปเป็นทุนในการซื้อผ้าฝ้ายมาย้อมเพิ่ม นาง งก สามารถส่งเงินคืนเป็นรายเดือน ครั้งละ 500 บาท และสมาชิกในครอบครัวมาช่วยกันประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ โดยลูกสาวทั้งสองคนของ นาง งก ต่างก็มีส่วนช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ ลูกสาวคนหนึ่งได้เปิดร้านขายเสื้อม่อฮ่อมสำเร็จรูปหลายรูปแบบ และส่วนลูกสาวอีกคนเป็นมัคคุเทศก์ ได้เสนอให้ร้านค้าของตนที่เป็นแหล่งผลิตผ้าม่อฮ่อม เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม

เห็นได้ว่า การที่ครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในด้านการช่วยคิด ตัดสินใจและการช่วยประกอบอาชีพ และการรับภาระในการเดินทางไปชำระเงินคืนให้ และยินดีที่จะรับผิดชอบในกรณี

ที่ผู้สูงอายุมีภาวะความเจ็บป่วยหรือไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ

4. การประกอบอาชีพที่ขยายอาชีพเดิม ผู้สูงอายุนำเงินกู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพในลักษณะของการขยายอาชีพเดิม เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น การลงทุนเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้า การซื้อเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทุนแรงเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมากและมีคุณภาพสูงขึ้น การประกอบอาชีพลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความก้าวหน้า และมีความต่อเนื่องในอาชีพได้มากกว่าการกู้เงินไปเริ่มต้นประกอบอาชีพใหม่ภายใต้วงเงินที่จำกัด การกู้ยืมเพื่อไปต่อยอดจากอาชีพเดิม มีโอกาสสูงที่ผู้สูงอายุจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและผลกำไรเพียงพอที่จะส่งคืนได้ในระยะยาว ตัวอย่างเช่น

นาย น อายุ 63 ปี จังหวัดนครราชสีมา กู้ยืมเงินเพราะต้องการทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเป็นอาชีพที่ทำอยู่ก่อนแล้ว โดยขายของประเภทถุงเท้า ขายเร่ไปตามตลาดนัดตรงจุดต่างๆ นาย น ให้เล่าว่า “ผลจากการกู้เงิน ทำให้ผมกระเตื้องขึ้น ได้เงินไว้ใช้ในการแก้ปัญหา ไม่มีดอก เป็นโอกาสของเราที่สังคมเปิดให้” โดยนาย น สามารถนำเงินไปซื้อสินค้าหลากหลายชนิด สามารถขายสินค้ามากขึ้น มีความต่อเนื่องและส่งเงินคืนได้ครบตามกำหนด

นาย ถข อายุ 72 ปี จังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพลับคมใบเลื่อยวงเดือน ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำมานาน มีประสบการณ์ และความชำนาญมากกว่า 20 ปี การได้รับเงินทำให้นาย ถข สามารถนำเงินไปประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี มีความต่อเนื่อง และสามารถส่งเงินคืนได้ครบตามกำหนด

ในทางตรงกันข้าม การนำเงินจากการกู้ยืมไปประกอบอาชีพใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน เนื่องจากผู้สูงอายุเห็นว่า มีคนประสบความสำเร็จมาแล้วจากการประกอบอาชีพนั้น ตนก็อยากลองดูบ้าง แต่ด้วยปัจจัยด้านความรู้และทักษะที่ไม่เพียงพอ การขาดข้อมูลรอบด้านและขาดประสบการณ์ ผลปรากฏว่ามีโอกาสเสี่ยงในการขาดทุนสูง ตัวอย่างเช่น

นาง งง อายุ 72 ปี จังหวัดพัทลุง อาชีพเดิมรับจ้างเป็นแม่บ้าน กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพขายข้าวราดแกง ซึ่งเป็นอาชีพใหม่ที่ไม่มีความชำนาญมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุรายนี้ไม่มีความรู้ด้านการค้าขาย นาง งง ให้ข้อมูลว่า “ตอนที่กู้มานั้นคิดว่าตนเองจะทำได้ แต่ก็ไม่สามารถทำได้ (ขายของไม่เป็น)

นาง พก อายุ 66 ปี จังหวัดพัทลุง อาชีพเดิมรับจ้างซักผ้าเสื้อผ้านักเรียนไปลงทุนประกอบอาชีพขายของชำ ผู้สูงอายุรายนี้ไม่ได้ตั้งใจจะกู้ยืมเงินเมื่อได้ทราบข่าวในครั้งแรก จนกระทั่งมีเพื่อนมาแนะนำว่าควรจะกู้ยืมเพราะไม่มีดอกเบี้ย ประกอบกับตนเห็นเพื่อนข้างบ้านเปิดร้านขายของ จึงมีความคิดว่าจะขายของเช่นเดียวกัน เงินกู้ที่ได้มาเอามาลงทุนซื้อของทั้งหมด ผลปรากฏว่า “เศรษฐกิจไม่ดี กำไรจากการขายของไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าไว้ ทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ หดกำลังใจและตัดสินใจเลิกกิจการไป”

นาง ฌน อายุ 65 ปี กรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพค้าขาย เช่น ขายเสื้อผ้ามือสอง ขายกล่องใส่อาหาร ขายต้นไม้ เป็นต้น เมื่อได้ทราบข่าวว่ามีการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ จึงตัดสินใจกู้ยืมเพื่อลงทุนเพาะเห็ด โดยผู้สูงอายุรายนี้เห็นเพื่อนข้างบ้านประกอบอาชีพเพาะเห็ดและมีผลกำไรจากการขายเห็ด นาง ฌน นำเงินทั้งหมดที่ได้จากการกู้ยืมไปลงทุนซื้อเชื้อเห็ดและปุ๋ย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ โดยนาง ฌน ยอมรับเองว่า “เป็นเพราะว่าตนไม่ได้ศึกษาข้อมูลให้ดีเสียก่อน ทำให้การลงทุนล้มเหลว เห็ดไม่ออกผลผลิตตามที่ตั้งเป้าไว้” นาง ฌน ยังบอกอีกว่า “เนื่องจากไม่ศึกษาข้อมูลการลงทุนให้ดีเสียก่อน คิดเพียงว่าเห็นเพื่อนบ้านทำได้ ตนน่าจะทำได้บ้างทำให้การลงทุนในครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด”

รายชื่อของ นาง ฌน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การกู้ยืมเงินมาลงทุนนั้น นาง ฌน ตั้งความหวังไว้มาก ว่าหากการเพาะเห็ดสำเร็จจะมีรายได้และสามารถใช้หนี้ที่ตนมีอยู่ก่อนได้ แต่ความผิดพลาดในการกู้ยืมครั้งนี้ ทำให้นาง ฌน มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น และเป็นเหตุให้นาง ฌน ตัดสินใจจะขายบ้านหลังที่อาศัยอยู่ เนื่องจากไม่สามารถชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินได้ นอกจากนี้ นาง ฌน ยังอยู่เพียงลำพัง เนื่องจากสามีเสียชีวิตแล้ว ส่วนลูกไปทำงานที่ต่างจังหวัด

จะเห็นว่าในรายที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้นั้น ส่วนใหญ่ผู้กู้ได้นำเงินไปประกอบอาชีพจริง ไม่ว่าจะประกอบอาชีพเดิม หรืออาชีพใหม่ก็ตาม แต่การที่ผู้สูงอายุไม่สามารถชำระเงินคืนกองทุนฯ ได้นั้น เนื่องจากปัญหาอุปสรรค ไม่ใช่เกิดจากการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

5. บุคลิกภาพของผู้สูงอายุ

(1) มีความมั่นใจในประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ผู้สูงอายุรายที่มีความมั่นใจในประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของอาชีพตน จะสามารถนำเงินไปประกอบอาชีพได้

และมีความต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเดิมที่เคยทำมาก่อนเป็นเวลานาน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้เคยผ่านการเรียนรู้และลองผิดลองถูก จนเกิดประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ จะแสดงความมั่นใจอย่างหนักแน่นว่า ตนสามารถหาเงินมาผ่อนชำระคืนได้ การกู้ยืมไม่เป็นปัญหาและไม่เป็นภาระหนักใจแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น

นาย ถข จังหวัดบุรีรัมย์ ได้เล่าเรื่องการประกอบอาชีพว่า “ตนนั้นเคยมีประสบการณ์มาก่อน ทำอาชีพนี้มาประมาณ 20 กว่าปี เป็นนายตัวเองมาตลอด เมื่อรู้ว่ากองทุนผู้สูงอายุ มีเงินให้กู้ยืมแบบไม่เสียดอกเบี้ย เลยตัดสินใจไปกู้เงินเพื่อนำมาเป็นทุนหมุนเวียน ซื้ออุปกรณ์การล้มคมเลื่อยไม้ ประกอบอาชีพตัดไม้ และล้มคมเลื่อย” อาชีพนี้ นาย ถข บอกว่า “ทำเพราะใจชอบ เรียนรู้ด้วยตัวเองมาตลอด และภูมิใจที่มีรายได้เป็นของตนเองและมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดว่าการส่งเงินคืนเดือนละ 600 บาทไม่เป็นปัญหา”

นาย พข จังหวัดพัทลุง กู้เงินมาเพื่อลงทุนซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการหล่อท่อปูนเพิ่ม สามารถชำระเงินคืนได้ โดยนาย พข ได้ให้ข้อมูลว่า สิ่งที่จะช่วยให้การประกอบอาชีพได้ผลดี จนสามารถมีเงินชำระคืนกองทุนฯ ได้ คือ “การมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ เนื่องจากเรียนรู้การทำท่อปูนเป็นอาชีพมาตั้งแต่ปี 2525 แต่ไม่ได้ทำจริงจัง เนื่องจากยังเลี้ยงวัวและทำสวนยางไปด้วย การสั่งสมประสบการณ์มานานนั้นช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การลองผิดลองถูกจนสามารถผลิตท่อที่มีคุณภาพได้”

นาย ง จังหวัดแพร่ กู้เงินเพื่อมาเป็นทุนซื้อหมูเพิ่ม ทำให้สามารถขยายกิจการได้และเพิ่มความเชื่อมั่นในความสำเร็จและการเพิ่มของรายได้ ความมั่นใจว่าตนเองนั้นสามารถส่งเงินคืนได้แน่นอน โดยกล่าวว่า “มีประสบการณ์เลี้ยงหมูมาเป็นระยะเวลา 40 ปี” จากการสอบถามผู้สูงอายุรายนี้ไม่กลัวที่จะขาดทุน เนื่องจากมั่นใจในฝีมือและความชำนาญของตนเองที่มีอยู่

(2) *มีความขยันและอดทน* ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับความขยันและอดทน เพราะเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนเราทำงานสำเร็จ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพ เช่น ค้าขายหรือเพาะปลูก ต้องอาศัยความเอาใจใส่ ขยันและอดทน ตัวอย่างเช่น

นาย ฌ อายุ 61 ปี กรุงเทพมหานคร กู้เงินมาเพื่อซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติมในร้านก๋วยเตี๋ยว นาย ฌ ให้ข้อมูลว่าสามารถบริหารจัดการงานได้โดยไม่ประสบปัญหา สิ่งสำคัญในการทำมาหากินนั่นคือ *ต้องทำอย่างจริงจัง มีความขยัน หากไม่มีความจำเป็นจะไม่หยุดหรือปิดร้าน* และที่สำคัญจะพัฒนาปรับปรุงรสชาติของอาหารเพื่อให้ลูกค้าพอใจ

นาง ส อายุ 73 ปี จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมประกอบอาชีพ ทำนา แต่เนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย จึงเปลี่ยนอาชีพมาเป็นการทำสวนผักลอยน้ำ (ผักบุ้ง) ซึ่ง*ต้องมีความขยันและอดทนในการลงไปแช่ในน้ำเพื่อเก็บผักบุ้งวันละหลายชั่วโมง รวมทั้งการใส่ปุ๋ยฮอร์โมนเพื่อให้ผักบุ้งสวยและแตกยอด* ซึ่งแม้ว่านาง ส จะมีอายุมากแต่มีความขยันและรู้ในการสร้างอาชีพเพื่อให้ตนเองมีรายได้

6. การมีแรงงานและกำลังคนช่วยในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพบางอย่างต้องมีผู้ช่วยในการประกอบอาชีพ แม้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและสามารถทำงานหนักได้ก็ตาม แต่พละกำลังก็เป็นไปตามวัย การประกอบอาชีพ เช่น ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ การทำแบบทอปูน หรือการขายขนมมันั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีสมาชิกในครอบครัวมาช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าว เพราะผู้สูงอายุเพียงคนเดียวนับเป็นเรื่องยากที่จะทำอาชีพได้สมบูรณ์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่นำเงินไปประกอบอาชีพและชำระเงินคืนได้พบว่า มีสมาชิกในครอบครัว เช่น ลูกสาว ลูกชาย หลานสะใภ้ หรือ มีการจ้างลูกจ้าง มาช่วยในการประกอบอาชีพ

ประเภทของการช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท

1) การจ้างแรงงาน

นาย ย จังหวัดนครราชสีมา กู้เงินมาปรับปรุงสวนยางพาราโดยมีการจ้างแรงงานมาช่วย

นาง สก จังหวัดสุพรรณบุรี กู้เงินเพื่อมาประกอบอาชีพทำนา นำเงินไปจ้างคนทำนาและเกี่ยวข้าว โดยจ่ายค่าจ้างวันละ 250 บาทต่อวัน

2) สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ช่วย

นาง สก จังหวัดกาฬสินธุ์ กู้เงินมาสร้างโรงเพาะเห็ด และสามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้เป็นอย่างดี โดยนาง สก บอกว่า “ปัจจัยหนึ่งที่ทำ

ให้สามารถส่งเงินคืนได้ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวและลูกๆช่วยกันทำงาน โดยร่วมกันทำเห็ดเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว”

4.3.2 เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง

กลุ่มตัวอย่างประเมินว่า การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลงนั้น ได้ให้เหตุผลหลากหลายประเด็น ได้แก่

ด้านสุขภาพ ร้อยละ 23.0 เนื่องจากสุขภาพไม่ดี ร้อยละ 21.0 อายุมากแล้ว ความกระตือรือร้นลดลง

ด้านความรู้ความสามารถ/การจัดการ ร้อยละ 3.0 สถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม ร้อยละ 2.0 ไม่มีความถนัด /เชี่ยวชาญ เนื่องจากเป็นอาชีพใหม่

ด้านการลงทุน ร้อยละ 22.0 เงินลงทุนไม่เพียงพอ เงินที่ได้จากกองทุนฯ ค่อนข้างน้อย ร้อยละ 9.0 ค่าลงทุนแรกเริ่มสูงเกินไป และร้อยละ 2.0 วัตถุประสงค์ขึ้นราคา เงินไม่พอซื้อ

ด้านการบัญชี ร้อยละ 4.0 ไม่ได้ทำบัญชีกำกับต้นทุนกำไร จึงไม่รู้ว่ากำไรเท่าใด ร้อยละ 4.0 ไม่สามารถคำนวณราคาขายว่าจะขายเท่าใดจึงจะคุ้มทุน และร้อยละ 1.0 ไม่แยกบัญชีส่วนตัวกับบัญชีการประกอบอาชีพ ทำให้ไม่รู้ต้นทุน/กำไร

ด้านการตลาด ร้อยละ 7.0 เศรษฐกิจแย่ คนซื้อค่อนข้างน้อย ร้อยละ 1.0 มีการแข่งขันสูง มีการประกอบอาชีพ/ผลิตสินค้าที่เหมือนกันอยู่ใกล้ๆ ทำให้ขายได้ไม่ดี

ประสพภัยธรรมชาติ เป็นเหตุผลเกี่ยวกับการประสพภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย ร้อยละ 1.0 (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37

เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ด้านสุขภาพ		
สุขภาพไม่ดี	23	23.0
อายุมากแล้วความกระตือรือร้นลดลง	21	21.0
ด้านความรู้ความสามารถ/การจัดการ		
สถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม	3	3.0
ไม่มีความถนัด /เชี่ยวชาญ	2	2.0

ตารางที่ 4.37
เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการลงทุน		
มีทุนไม่เพียงพอ	22	22.0
ค่าลงทุนแรกเริ่มแรกสูงเกินไป	9	9.0
วัตถุดิบขึ้นราคา เงินไม่พอซื้อ	2	2.0
ด้านการบัญชี		
ไม่ได้ทำบัญชีกำกับต้นทุนกำไร	4	4.0
ไม่รู้ว่าจะต้องขายเท่าไรถึงจะคุ้มทุน	4	4.0
ไม่แยกบัญชีส่วนตัวกับบัญชีการประกอบอาชีพ ทำให้ไม่รู้ต้นทุน/กำไร	1	1.0
ด้านการตลาด		
เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย	7	7.0
มีการแข่งขันสูง มีการประกอบอาชีพ/ผลิตสินค้าที่ เหมือนกันอยู่ใกล้ๆ	1	1.0
ด้านอื่นๆ		
ประสบภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหาย	1	1.0
รวม	100	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

4.3.3 เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่ดีขึ้น

กลุ่มตัวอย่างประเมินว่า การประกอบอาชีพไม่ดีขึ้นนั้น ได้ให้เหตุผลหลัก 3 ประการ ได้แก่

ด้านสุขภาพและแรงบันดาลใจ โดยร้อยละ 33.3 ระบุว่าสุขภาพไม่ดี ร้อยละ 19.0 เนื่องจากอายุมากแล้ว ความกระตือรือร้นลดลง

ด้านการลงทุน ร้อยละ 14.2 ระบุว่า เนื่องจากเงินทุนไม่เพียงพอ ร้อยละ 4.8 วัตถุดิบขึ้นราคา ร้อยละ 4.8 เช่นกัน สถานประกอบการไม่เหมาะสม และในร้อยละที่เท่ากัน ให้เหตุผลว่า เกิดจากเศรษฐกิจแย่ ทำให้ขายสินค้าไม่ได้

ด้านภัยธรรมชาติ คือ ร้อยละ 4.8 ประสบภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย

มีข้อน่าสังเกต มีกลุ่มตัวอย่างระบุเหตุผลว่า ร้อยละ 9.5 เอาเงินไปให้ลูก ร้อยละ 4.8 เอาเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว (ตารางที่ 4.38)

ตารางที่ 4.38
เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่ดีขึ้น

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ด้านสุขภาพและแรงบันดาลใจ		
สุขภาพไม่ดี	4	19.0
อายุมากแล้ว ความกระตือรือร้นลดลง	7	33.3
ด้านการลงทุน		
มีทุนไม่เพียงพอ	3	14.2
วัตถุดิบขึ้นราคา เงินไม่พอซื้อ	1	4.8
สถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม	1	4.8
เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย	1	4.8
ด้านภัยธรรมชาติ		
ประสบภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหาย	1	4.8
ด้านอื่นๆ		
เอาเงินไปให้ลูก	2	9.5
เอาเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว	1	4.8
รวม	21	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

การศึกษาเชิงคุณภาพได้สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณกรณีเหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุไม่ดีขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีอายุมาก

ผู้สูงอายุที่อายุ 70 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุวัยกลาง และวัยปลาย) ส่วนใหญ่มีปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีอายุมากและมีภาวะความเจ็บป่วยร่วมด้วย จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุสูงสุดอยู่ที่จังหวัดสตูลมีจำนวน 1 ราย ได้แก่ นาง ช ประกอบอาชีพประมง อายุ 86 ปี และรองลงมาจังหวัดอำนาจเจริญ นาง ต อายุ 84 ปี ผู้สูงอายุทั้งสองรายประกอบอาชีพแต่ไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากอายุมากและเกิดการเจ็บป่วยภายหลังการกู่ยืมร่วมด้วย ประกอบกับไม่มีสมาชิกในครอบครัวมาช่วยงาน ทำให้ต้องหยุดการประกอบอาชีพและขาดรายได้ในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและไม่มีเงินชำระค้ำคองทุนฯ อีกด้วย ตัวอย่างเช่น

นาง ช อายุ 86 ปี จังหวัดสตูล กู้ยืมเงินเพื่อนำมาประกอบอาชีพจับปลา ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพแล้ว เนื่องจากป่วยเรื้อรังเป็นโรคชรา และไม่สามารถคืนเงินได้

นาง ต อายุ 84 ปี จังหวัดอำนาจเจริญ มีอายุมาก กู้ยืมเงินมาเปิดร้านขายของชำขนาดเล็ก และเมื่อได้เงินจากการกู้ยืมมาแล้ว นาง ต เปิดร้านขายของจริงบริเวณชั้นล่างของบ้าน แต่ความชราภาพและมีปัญหาสุขภาพ ทำให้ไม่สามารถเปิดร้านขายของได้ ต้องนอนเพียงอย่างเดียว ทำให้นาง ต ต้องปิดร้าน และไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ อีกด้วย

จากการศึกษา ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมาก (กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลาย) แต่สุขภาพยังแข็งแรงและสามารถประกอบอาชีพได้ด้วยตนเองเป็นการให้โอกาสกับผู้สูงอายุ แต่ในขณะเดียวกันการมีอายุมากในขณะที่ยังทำงาน ถือว่าเป็นความเสี่ยงในอนาคต เพราะหลังจากการกู้ไป 6 เดือน – 1 ปี ปรากฏว่าผู้สูงอายุเริ่มไม่มีเรี่ยวแรงในการทำงาน เนื่องจากอายุมากขึ้นและเจ็บป่วย การประกอบอาชีพจึงไม่มีความต่อเนื่อง ซึ่งประเด็นนี้ทางกองทุนฯ ควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ของความมั่นคงในอาชีพ เช่น เป็นอาชีพในครัวเรือน มีสมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือ ถึงแม้ว่าผู้กู้จะล้มป่วยหรือเสียชีวิต ครอบครัวต้องรับหน้าที่ในการประกอบอาชีพและชำระเงินคืนแทน

2. มีภาวะความเจ็บป่วย

ผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง มีจำนวน 11 ราย โดยเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัวที่มีอยู่ก่อนการกู้ยืม จำนวน 8 ราย และเจ็บป่วยหลังจากการกู้ยืมจำนวน 3 ราย นอกจากนี้ ผู้กู้ 3 ราย จากทั้ง 11 ราย แม้จะมีภาวะความเจ็บป่วยอยู่ แต่สามารถชำระเงินคืนได้ ซึ่งปัจจัยที่สนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะความเจ็บป่วยสามารถส่งเงินคืนได้ คือ การช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัว เช่น ลูกส่งเงินให้ ลูกช่วยทำงาน เป็นต้น ภาวะความเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรัง หรือโรคที่เกิดเฉียบพลันมีผลกระทบต่อสภาพการทำงานของผู้สูงอายุ (ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง หรือวัยปลาย) และผู้กู้บางรายต้องหยุดการประกอบอาชีพ หรือในผู้กู้บางรายที่ยังประกอบอาชีพต่อไปได้แต่ด้วยสภาวะร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น

นาง พ จังหวัดพัทลุง มีภาวะการเจ็บป่วยก่อนการกู้ยืม กล่าวคือ มีโรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคประจำตัว ต้องไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาล และรับประทานยาเพื่อควบคุมอาการอย่างสม่ำเสมอ กู้ยืมเงินไปขาย

ผักอยู่ในตลาด แต่เนื่องจากได้กำไรน้อยประกอบกับสภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ด้วยปัญหาด้านสุขภาพดังกล่าว จึงทำให้นาง พ ไม่สามารถประกอบอาชีพขายผัก ซึ่งต้องตื่นแต่เช้าตรู่เพื่อไปขายผักในตลาดไม่ไหวเหมือนเมื่อก่อน จึงตัดสินใจเลิกอาชีพขายผักไป

นาง คค จังหวัดกาญจนบุรี อายุ 66 ปี เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลเพื่อผ่าตัดหัวใจ และต้องใช้เวลาพักรักษาตัวเป็นระยะเวลาหนึ่ง ทำให้นาง คค ยังไม่สามารถทำงานหนักได้ ต้องหยุดงานที่ทำไว้ชั่วคราว แต่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้เนื่องจากลูกสาวเป็นผู้รับผิดชอบการส่งเงินคืนกองทุนฯ

3. มีภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว

มีผู้สูงอายุจำนวน 2 ราย ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครราชสีมา อาศัยอยู่คนเดียว และทั้งสองรายไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง โดยกรณีศึกษาทั้ง 2 ราย ประกอบด้วย

รายที่ 1 นาง ฉฉ กรุงเทพมหานคร อายุ 65 ปี อาศัยอยู่คนเดียว เนื่องจากสามีเสียชีวิตไปเมื่อหลายปีก่อน และลูกชายทำงานประจำที่ต่างจังหวัด บ้านที่อยู่อาศัยเป็นบ้านทาวน์เฮาส์ 2 ชั้น อยู่ในระหว่างการผ่อนส่งธนาคารอาคารสงเคราะห์ ต้องหาเงินมาเป็นค่าผ่อนส่งและใช้จ่ายในครอบครัว จึง กู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพเพาะเห็ด แต่ไม่สามารถประกอบอาชีพดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่อง

รายที่ 2 นาง ยค อายุ 73 ปี อาศัยอยู่คนเดียว มีโรคประจำตัวคือ เบาหวานและความดันโลหิตสูง กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพปลูกผักสวนครัวขาย ซึ่งเป็นอาชีพเดิมที่ทำอยู่ก่อนแล้ว แต่ไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้และไม่สามารถส่งเงินคืนได้เนื่องจากนำเงินที่ได้จากการกู้ไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ค่ารักษาพยาบาล ใช้น้ำดื่ม ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัว และต้องอาศัยอยู่คนเดียว มีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจาก

(1) ผู้สูงอายุต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในบ้านด้วยตนเองทั้งหมด เมื่อเทียบกับครอบครัวที่อาศัยอยู่กับลูกหลาน โดยผู้สูงอายุทั้งสองรายต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟ ค่าอาหาร ด้วยตนเอง โดยในรายที่ 1 ต้องรับผิดชอบเงินผ่อนบ้านอีกด้วย

(2) ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตัวเอง โดยไม่มีลูกหลานหรือคนในครอบครัวให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว จะมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ในการพิจารณาให้เงินกู้แก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวนั้น เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพและพึ่งพิงตนเองได้ แต่ในทางกลับกัน กรณีผู้สูงอายุที่ต้องอยู่คนเดียวควรมีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำเงินไปประกอบอาชีพ และควรจัดหาผู้ให้ความช่วยเหลือ หรืออาสาสมัครในการดูแลเรื่องการประกอบอาชีพเป็นกรณีพิเศษ เพราะมีเช่นนั้น การให้เงินกู้เพื่อประกอบอาชีพจะยังเป็นการซ้ำเติมให้ผู้สูงอายุเป็นหนี้มากขึ้น

4. มีภาระหนี้สิน

ผู้สูงอายุมีหนี้สินจากในระบบธนาคาร และหนี้นอกระบบ เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจยืมเงินของกองทุนฯ ทั้งนี้เมื่อรู้ว่ามีแหล่งเงินกู้ที่ไม่เสียดอกเบี้ย เพื่อนำเงินที่กู้จากกองทุนฯ ไปใช้หนี้สินที่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง การศึกษาพบว่า มีผู้กู้ที่มีหนี้สินและค้างชำระจำนวน 8 ราย โดยผู้กู้ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าได้นำเงินบางส่วนไปใช้หนี้นอกระบบ ซึ่งแสดงว่าผู้กู้ไม่ได้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ แม้ว่าผู้สูงอายุจะนำเงินเพียงบางส่วนไปใช้หนี้ที่ติดค้างอยู่ก็ตาม ตัวอย่างเช่น

นาง ฌจ กรุงเทพมหานคร ได้มอบหมายให้นาง ช (ลูกสาว) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการซื้อและขายสินค้า โดยนาง ช ได้นำเงินส่วนหนึ่งไปซื้อไม้กระบอกย่าง แหนม และปลาต้มเพื่อขาย และอีกส่วนแบ่งไปผ่อนชำระหนี้เก่าที่ติดค้างอยู่

นาง ยค อายุ 73 ปี จังหวัดนราธิวาส กู้ยืมเงินจำนวน 30,000 บาท เพื่อลงทุนปลูกผักสวนครัวเพื่อขาย โดยได้หักที่ได้จากการกู้ยืมกองทุนฯ จำนวน 4,000 บาทไปใช้หนี้เพื่อนบ้านที่ค้างชำระอยู่

5. ขาดข้อมูลและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

ผู้สูงอายุจำนวน 7 ราย ได้นำเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ไปประกอบอาชีพใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจจากการเห็นผู้อื่นได้ประกอบอาชีพนั้น ๆ แล้วประสบความสำเร็จ จึงอยากที่จะสร้างโอกาสให้ตนเอง แต่ขาดการศึกษาข้อมูลและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ทำให้การประกอบอาชีพใหม่มีความเสี่ยงสูง และนำไปสู่ความล้มเหลวและขาดทุนกรณีตัวอย่างเช่น

กรณีศึกษาที่ 1 นาง งข จังหวัดแพร่ มีฐานะยากจน เห็นเพื่อนบ้าน เลี้ยงหมู มีราคาดี จึงกู้ยืมเงินเพื่อไปซื้อหมูมาเลี้ยงเพื่อขายบ้าง แต่ล้มเหลว เนื่องจากขาดทุนเพราะต้องนำเงินไปซื้ออาหารหมู สาเหตุที่สำคัญคือ ขาดความรู้ ในการวางแผนการเลี้ยงหมูและทำตามคนอื่นเขา เมื่อซื้อหมูมาเลี้ยงจริงก็ไม่สามารถทำได้ ต้องลงทุนทั้งค่าอาหารและเมื่อขายไปก็ขาดทุน

กรณีศึกษาที่ 2 นาง งง จังหวัดพัทลุง อาชีพเดิมรับจ้างเป็นแม่บ้าน กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพขายข้าวราดแกง ซึ่งเป็นอาชีพใหม่ที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สูงอายุนั้นไม่มีความรู้ด้านการค้าขาย นาง งง ให้ข้อมูลว่า “ตอนที่กู้มานั้นคิดว่าตนเองจะทำได้ แต่ก็ไม่สามารถทำได้ (ขายของไม่เป็น)” จึงทำให้กิจการไม่ดีและเลิกขายในที่สุด

กรณีศึกษาที่ 3 นาง พก จังหวัดพัทลุง อาชีพเดิมรับจ้างซักรีดเสื้อผ้า กู้ยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพขายของชำ ผู้สูงอายุนั้นไม่ได้ตั้งใจจะ กู้ยืมเงินเมื่อได้ทราบข่าวในครั้งแรก จนกระทั่งมีเพื่อนมาแนะนำว่าควรจะกู้ยืม เพราะไม่มีดอกเบีย่ ประกอบกับตนเห็นเพื่อนข้างบ้านเปิดร้านขายของ จึงมีความคิดว่าจะขายของเช่นเดียวกัน เงินที่ได้อามาลงทุนซื้อของทั้งหมด ผลปรากฏว่า เศรษฐกิจไม่ดี กำไรจากการขายของไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าไว้ ทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ หหมดกำลังใจและตัดสินใจเลิกกิจการไป

กรณีศึกษาที่ 4 นาง ฉฉ กรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพค้าขาย หลากหลาย เช่น ขายเสื้อผ้ามือสอง ขายกล่องใส่อาหาร ขายต้นไม้ เป็นต้น เมื่อได้ทราบข่าวว่ามีการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ จึงตัดสินใจกู้ยืมเพื่อลงทุนเพาะเห็ด โดยผู้สูงอายุนั้น เห็นเพื่อนข้างบ้านประกอบอาชีพเพาะเห็ดและมีผลกำไรดีจากการขายเห็ด นาง ฉฉ นำเงินทั้งหมดที่ได้จากการกู้ยืมไปลงทุนซื้อเชื้อเห็ดและปุ๋ย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ โดยนาง ฉฉ ยอมรับเองว่า “เป็นเพราะว่าตนไม่ได้ศึกษาข้อมูลให้ดีเสียก่อน ทำให้การลงทุนล้มเหลว เห็ดไม่ออกผลผลิตตามที่ตั้งเป้าไว้” นาง ฉฉ ยังบอกอีกว่า “เนื่องจากไม่ศึกษาข้อมูลการลงทุนให้ดีเสียก่อน คิดเพียงว่าเห็นข้างบ้านทำได้ ตนน่าจะทำได้บ้าง ทำให้การลงทุนในครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด” ในรายของ นาง ฉฉ กรุงเทพมหานคร การกู้ยืมเงินมาลงทุนนั้น นาง ฉฉ ตั้งความหวังไว้มากว่า หากการเพาะเห็ดสำเร็จจะมีรายได้และสามารถใช้หนี้สินที่ตนมีอยู่ก่อนได้ แต่ความผิดพลาดในการกู้ยืมครั้งนี้ ทำให้นาง ฉฉ มีหนี้สิน

เพิ่มมากขึ้น และเป็นเหตุให้นาง ฌฉ ตั้งใจจะขายบ้านหลังที่อาศัยอยู่ เนื่องจากไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้ นอกจากนี้ นาง ฌฉ ยังอยู่เพียงลำพัง เนื่องจากสามีเสียชีวิตแล้ว และลูกก็ไปทำงานที่ต่างจังหวัด

6. ไม่มีกำลังคนหรือแรงงานในการประกอบอาชีพ

ผู้ช่วยหรือแรงงานในการประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในอาชีพที่ตั้งใจไว้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมฯ และสามารถดำเนินอาชีพต่อไปได้ แม้ว่าผู้สูงอายุมีภาวะการเจ็บป่วย จากการศึกษาพบว่า ผู้กู้จำนวนหลายรายที่ไม่มีกำลังคนหรือแรงงานในการช่วยประกอบอาชีพ ทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่และบางรายต้องหยุดการทำงานเพราะไม่มีคนรับผิดชอบงานต่อเนื่อง กรณีศึกษา เช่น

นาง ส จังหวัดสุพรรณบุรี กู้เพื่อมาประกอบอาชีพสวนผักลอยน้ำ แต่ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ เนื่องจากปัญหาด้านภัยธรรมชาติแต่นอกเหนือจากภัยธรรมชาติแล้ว นาง ส ให้ข้อมูลว่า “การไปเก็บผักบุงต้องทำคนเดียว ลูกหลานไม่ได้มาช่วย วันไหนที่เจ็บป่วยไม่สบาย ก็จะไม่มียาได้”

นาง พก จังหวัดพัทลุง ที่ขาดทุนจากการกู้ยืมไปลงทุนเปิดร้านขายของ จึงตัดสินใจปิดร้านและหันกลับมาทำอาชีพเดิมคือ รับจ้างซักกรีดเสื้อผ้า แต่หลังจากนั้นไม่นานตนก็ป่วย ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ จึงต้องหยุดอาชีพซักกรีดเสื้อผ้า ในช่วงที่เจ็บป่วยไม่มีคนช่วยก็ขาดรายได้ และเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ตามกำหนด

7. เศรษฐกิจตกต่ำ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ในภาพรวมนั้นส่งผลต่อการประกอบอาชีพเกือบทุกประเภท โดยมีผู้กู้จำนวน 4 รายประกอบอาชีพค้าขาย ได้แก่ ชายพวงมาลัย ชายไส้กรอก ชายของชำ และชายผักในตลาด ซึ่งได้เคยทำอาชีพดังกล่าวมานานแล้ว แต่เนื่องจากต้นทุนของวัตถุดิบราคาสูงขึ้น การขายของจึงได้กำไรน้อยลงจึงไม่ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น

นาง พ จังหวัดพัทลุง กู้เงินมาเป็นทุนในการขายผักในตลาด ซึ่งทำอาชีพนี้มาก่อนแล้ว แต่เนื่องจากได้กำไรน้อย จึงตัดสินใจเลิกอาชีพขายผัก

นาง ฌฉ กรุงเทพมหานคร กู้เงินเพื่อมาเป็นทุนเพิ่มในการขายไส้กรอกรถเข็น แต่รายได้จากการขายไม่ดีเหมือนเมื่อก่อน เพราะช่วงหลังเศรษฐกิจไม่ดี ทำให้มีรายได้น้อยลง ตนจึงไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้

ในส่วนของ นาง ฌค และนาง ฌ ของกรุงเทพมหานคร เช่นกัน ซึ่งเปิดร้านขายของชำ และขายพวงมาลัย ได้ให้เหตุผลเช่นเดียวกันว่า เลิกขาย เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดี ได้กำไรน้อยไม่คุ้มที่ลงทุนไป

8. การจ่ายเงินให้ผู้ค้าประกัน

ผู้สูงอายุมีความต้องการกู้เงินมาประกอบอาชีพ แต่ไม่สามารถเขียนคำร้อง หรือดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือราชการด้วยตนเองได้ ในกรณีดังกล่าว พบว่ามีผู้ค้าประกันบางราย เสนอตัวในการดำเนินการและยินดีค้าประกันให้แต่ต้องจ่ายค่าตอบแทนในฐานะผู้ค้า ทำให้ผู้สูงอายุ ต้องหักเงินที่ได้จากการกู้ยืมส่วนหนึ่งไปจ่ายค่าค้าประกันทำให้เงินทุนลดน้อยลง ไม่สามารถ ดำเนินงานได้ตามที่คาดหวังไว้และยังต้องรับภาระในการส่งเงินคืนในส่วนที่ตนไม่ได้ใช้จ่ายอีกด้วย ตัวอย่างเช่น

นาง พก ผู้กู้จังหวัดพัทลุง ที่ค้างชำระ เมื่อได้รับเงินจากกองทุนฯ ต้องแบ่งเงินจำนวน 1,000 บาทไปจ่ายค่าจ้างค้าประกัน

นาง งข จังหวัดแพร่ ที่ค้างชำระ เนื่องจากต้องแบ่งเงินจำนวน 900 บาท ให้ชมรมผู้สูงอายุที่เขียนขอกู้ และแบ่งจำนวน 5,000 บาทให้ลูกเขย ซึ่งเป็นผู้ค้าประกันให้ โดยกรณีนี้แตกต่างจาก กรณีของจังหวัดพัทลุง เพราะผู้ค้าจะรับผิดชอบจ่ายส่วนชำระหนี้ในส่วนที่เอาไปเอง

9. ปัญหาอุปสรรคด้านการพิจารณาอนุมัติ

ระยะเวลาในการพิจารณาการปล่อยกู้ยาวนานเกินไป พบว่า ผู้สูงอายุจำนวนหลายรายรอผลการพิจารณานานประมาณ 1 ปี บางรายให้ข้อมูลว่า “เขียนขอไปจนลืมไปแล้ว และคิดว่าคงไม่ได้ รับอนุมัติแล้วเสียอีก” จากกรณีศึกษาพบว่า ในรายที่ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อไปแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ เช่น ต้องการปรับปรุงพื้นที่การเกษตร ต้องการซื้อปุ๋ยมาบำรุงผลผลิต การรอผลในการพิจารณาเป็นเวลานานนั้นเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ เพราะหากทิ้งระยะเวลาในการแก้ปัญหาจนเกินไป ปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อการเกษตรหรือผลผลิตได้ ดังนั้น ผู้สูงอายุที่มีความประสงค์จะขอกู้เงินเพื่อนำเงินมาปรับปรุงพื้นที่การเกษตรจึงไม่สามารถทำได้ทันท่วงที เกิดความล่าช้า ปัญหาสะสมและส่งผลกระทบต่อการสร้างรายได้ เมื่อเทียบกับความต้องการกู้เงินมาเพื่อพัฒนาพื้นที่ เช่น ขุดลอกบ่อปลา การซื้อพันธุ์เพิ่ม หรือ การซื้ออุปกรณ์ผ่อนแรง ยังสามารถรอได้โดยไม่มีเงื่อนไของเวลา อย่างไรก็ตาม การพิจารณาปล่อยกู้ควรมีระยะเวลาที่เร็วกว่านี้

4.4 ความสามารถในการจ่ายเงินคืนแก่กองทุนฯ

4.4.1 ความสามารถในการส่งเงินคืนตามระยะเวลา

กองทุนผู้สูงอายุ ได้กำหนดให้ผู้กู้ยืมเงินแก่กองทุนฯ เป็นรายงวดภายในระยะเวลา 3 ปี การศึกษาความสามารถในการจ่ายเงินคืนแก่กองทุนฯ ปรากฏดังนี้

ผู้กู้ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา ร้อยละ 64.3 สามารถส่งเงินกู้คืนได้ตามกำหนดทุกงวด ร้อยละ 24.4 ส่งเงินคืนล่าช้ากว่ากำหนด แต่ไม่ค้างชำระ ร้อยละ 10.4 ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ (ส่งบ้างเป็นบางงวด) และมีผู้กู้ที่ไม่ได้ส่งเลยถึงร้อยละ 0.8 (ตารางที่ 4.39)

ตารางที่ 4.39

ความสามารถในการส่งเงินคืน

การส่งเงินคืน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ส่งเลย	7	0.8
ส่งตามกำหนดทุกงวด	542	64.3
ส่งล่าช้ากว่ากำหนด แต่ไม่ค้างชำระ*	206	24.4
ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ (ส่งบ้างบางงวด)	88	10.4
รวม	843	100.0

(ไม่ตอบ 11 ราย) (* ข้อมูล ณ วันที่เก็บแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างชำระเงินคืนครบทั้งหมด)

4.4.2 สาเหตุที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตรงตามกำหนด

กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลที่ไม่สามารถส่งเงินได้ตามกำหนดว่า เป็นเพราะ มีเงินไม่เพียงพอ ต้องนำไปหมุนเวียน ร้อยละ 25.5 ปัญหาเศรษฐกิจ คนซื้อน้อย รายได้ไม่เพียงพอ และมีปัญหาด้านสุขภาพทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ร้อยละ 14.1 เท่ากัน ระยะเวลาส่งเงินกู้ สิ้นเกินไป ร้อยละ 12.8 บ้านอยู่ห่างไกลทำให้เสียเวลาในการออกบ้านเพื่อไปส่งเงินคืน ร้อยละ 12.1 เป็นกลุ่มประสพภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย ร้อยละ 10.0 เดินทางไปคืนเงินไม่สะดวก ร้อยละ 9.7 และฝากคนอื่นไปคืนแล้วถูกเชิดเงิน ร้อยละ 1.7 (ตารางที่ 4.40)

ตารางที่ 4.40

สาเหตุที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตรงตามกำหนด

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
มีเงินไม่พอ ต้องนำไปหมุนเวียน	74	25.5
เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย รายได้ไม่เพียงพอ	41	14.1
มีปัญหาด้านสุขภาพ	41	14.1
ระยะเวลาส่งเงินกู้สิ้นเกินไป	37	12.8
บ้านอยู่ห่างไกล ทำให้เสียเวลาในการออกบ้านเพื่อไปส่งเงินคืน	35	12.1
ประสพภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย	29	10.0

ตารางที่ 4.40
สาเหตุที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตรงตามกำหนด

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
เดินทางไปคืนเงินไม่สะดวก	28	9.7
ฝากคนอื่นไปคืน แล้วถูกเชิดเงิน	5	1.7
รวม	390	100.0

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายถึง ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถชำระเงินคืนกองทุนผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ไม่มีช่องทางที่สะดวกในการส่งเงินคืน

กองทุนผู้สูงอายุ ได้กำหนดช่องทางการส่งเงินคืน 3 ช่องทางคือ 1) การชำระด้วยตนเอง 2) การชำระทางไปรษณีย์ 3) โอนผ่านบัญชีธนาคารกรุงไทย(ในรายผู้กู้ที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น) สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตตัวเมือง พบว่า มีปัญหาในด้านการเดินทาง โดยในบางรายต้องเสียค่าน้ำมันประมาณ 50-100 บาท ในการขี่มอเตอร์ไซด์จากบ้านเพื่อมาชำระเงินที่สำนักงาน ในส่วนของช่องทางการชำระทางไปรษณีย์นั้น พบว่าที่ทำการไปรษณีย์อยู่ไกลเช่นกัน และเป็นช่องทางที่ไม่ได้รับความนิยมเพราะผู้สูงอายุเกรงว่าจะเกิดปัญหาเงินส่งไปไม่ถึง ผู้สูงอายุไม่สามารถมาส่งด้วยตนเองได้ เนื่องจากต้องเดินทางไกล สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย จำเป็นต้องฝากลูกหลานหรือเพื่อนบ้านคอยเป็นธุระให้ ทำให้เกิดความกังวลใจว่าเงินไปถึงกองทุนฯ จริงหรือไม่

2. การถูกโกง

เนื่องจากผู้กู้บางรายฝากคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดส่งให้ แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับใบเสร็จรับเงิน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการฝาก จึงมีการหยุดส่ง ในขณะที่บางรายฝากลูกหลานส่งให้ โดยไม่เคยทราบข้อมูลมาก่อนว่าลูกหลานไม่ได้ชำระเงินจำนวนดังกล่าวกับกองทุนฯ เลย ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในสถานภาพค้างชำระ ตัวอย่างเช่น

ผู้กู้รายหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีให้ข้อมูลว่า ได้ทำการชำระเงินคืนผ่านทางไปรษณีย์ (ซึ่งหมายถึงคนในชุมชน) ซึ่งหลังจากที่ฝากส่งไปแล้วไม่ได้รับใบเสร็จรับเงิน จึงตัดสินใจไม่ส่งต่อจนกว่าจะมีใบเสร็จรับเงินมา

นาง ฅ ผู้กู้ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ข้อมูลว่า “ชำระเงินผ่านลูกเขยทุกวันที 5 ของเดือน โดยมอบหมายให้ลูกเขยเป็นคนรับผิดชอบในการ

นำเงินไปชำระกับกองทุนฯ แต่ตนไม่เคยทราบมาก่อนว่าลูกเขยไม่ได้ส่งเงิน
จำนวนนี้ จนกระทั่งทางกองทุนฯ มาทวงถาม”

3. รายได้จาก การประกอบอาชีพไม่แน่นอน

ทำให้ไม่สามารถชำระเงินคืนกองทุนฯ ได้เป็นรายงวด (กองทุนฯ กำหนดไว้ว่า
1 งวดเท่ากับ 1 เดือน) แต่การประกอบอาชีพ เช่น ทำนา เลี้ยงวัว การทำไร่ หรือการเลี้ยงปลา จะต้อง
อาศัยระยะเวลาให้ผลผลิตที่เลี้ยงไว้เจริญเติบโต ผลกำไรที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้เป็นราย
หกเดือนหรือ รายปี ผู้กู้ส่วนใหญ่จึงไม่สามารถชำระเงินเป็นรายงวดตามที่ทางกองทุนฯ กำหนดไว้ได้
ทำให้อยู่ในสถานภาพค้างชำระ

4. การกำหนดจำนวนเงินในการส่งคืนเป็นอุปสรรคต่อการชำระหนี้

เนื่องจากการกำหนดจำนวนเงินในการส่งคืนตามอัตราส่วนของการกู้ยืม เช่น
หากกู้ยืมเงินจำนวน 30,000 บาท ต้องชำระเงินคืน 900 บาทต่องวด (1 เดือน) ซึ่งผู้สูงอายุมี
ความเห็นว่าเป็นไปมากเกินไป เนื่องจากอาชีพที่ทำนั้นได้กำไรไม่มากพอที่จะส่งได้ในจำนวนที่ทางกองทุนฯ
กำหนดไว้ นอกจากนั้นผู้สูงอายุหลายรายต้องการชำระเงินคืนรายงวดแบบไม่เต็มจำนวน เนื่องจาก
ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะชำระเงินคืนได้ทั้งหมด แต่ต้องการทำตามข้อตกลง จึงอยากที่จะชำระเงิน
บางส่วนเท่าที่ตนสามารถบริหารจัดการได้ เช่น 100, 200 บาทตามกำลังที่ทำได้ แต่เนื่องจาก
ผู้สูงอายุมีความรู้สึกกลัวการต่อรองกับเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถรับเงินไม่ครบตามจำนวน
ในแต่ละงวดได้ นอกจากนี้ในรายที่ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ เนื่องจากประสบปัญหาในการประกอบ
อาชีพก็ไม่กล้าที่จะแจ้งให้กองทุนฯ ทราบ

5. ครอบครัวไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การที่ผู้สูงอายุตัดสินใจโดยลำพังก่อนการกู้ยืมเงินเพราะไม่ต้องการให้สมาชิก
ในครอบครัวรับรู้เรื่อง ผู้สูงอายุจะปิดเรื่องการกู้ยืมเป็นความลับและขอร้องให้เพื่อนเป็นผู้ค้ำประกันให้
มากกว่าให้สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ค้ำประกันให้ บางรายต้องไปเสียเงินจ้างให้มีคนมาค้ำประกัน
เพราะไม่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมาร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากเกรงว่า จะถูกลูกตำหนิว่าแก่
แล้วยังหาหนี้ใส่ตัว บางรายกลัวลูกคัดค้านและไม่เห็นด้วย จึงไม่เห็นความจำเป็นในการบอกให้
สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น

นาง พก จังหวัดพัทลุง ต้องการกู้ยืมเงินเพื่อมาลงทุนเปิดร้านขาย
ของชำ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์ในการขายของ
มาก่อน ในการกู้ยืมเงินครั้งนี้นาง พก ไม่กล้าบอกลูกชายให้รู้ ไปจ้างให้เพื่อน

ของเพื่อนที่แนะนำให้รู้จักเป็นผู้ค้าประกันให้ โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณ 1,000 บาท เมื่อประสบปัญหาไม่สามารถชำระเงินคืนได้ ก็ยังยืนยันที่จะไม่บอกลูกชาย นาย จ อายุ 65 ปี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีอาการนั่งเจ็บไม่ยอมตอบคำถามและมีท่าทีไม่สบายใจ แต่ได้ทราบจากสมาชิกในชุมชนว่า นาย จ ถูกลูกสาวชักชวนให้กู้ยืมโดยดำเนินการให้ทั้งหมด เมื่อได้เงินมา นาย จ ไปทำสัญญาแล้วลูกสาวเอาเงินไปใช้ทั้งหมด โดยนาย จ ไม่ได้จับต้องเงินส่วนนี้เลย สมาชิกในชุมชนรายหนึ่งที่ร่วมสนทนากล่าวว่า “อย่างนี้เป็นกรเอาพ่อ มาเข้าไฟแนนซ์” นาย จ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ถูกลูกสาวบังคับให้กู้ยืมตามลัทธิ ดังนั้น นาย จ ยืนยันว่าไม่สามารถชำระเงินคืนได้ เพราะตนไม่ได้เป็นคนใช้เงินจำนวนดังกล่าว

จากกรณีศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจว่า

รายที่ 1 นาง พก ก่อนการตัดสินใจกู้ยืมเงิน ครอบครัวไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมื่อนาง พก ได้กู้ยืมเงินไปแล้วและไม่สามารถบริหารจัดการได้ จึงไม่กล้าบอกให้ครอบครัวได้ทราบ เพราะลูกชายอาจไม่พอใจแล้วว่าได้ว่าไปกู้มาตั้งแต่แรกทำไม และทำไมไม่ปรึกษาก่อนที่จะไปกู้ เขาไม่ทราบเรื่องแม่ไปกู้ตั้งแต่แรก ไม่เห็นด้วย และไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบ

รายที่ 2 เนื่องจากนาย จ ถูกลูกสาวบังคับให้กู้ โดยที่นาย จ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และไม่ได้เห็นด้วยตั้งแต่แรก ทำให้นาย จ ปฏิเสธที่จะรับผิดชอบ แม้ว่าชื่อของตนจะปรากฏว่าเป็นผู้ค้ำชำระก็ตาม แต่นาย จ ถือว่าตนไม่ได้เป็นผู้ใช้เงินจำนวนนี้เลย

จากกรณีศึกษาทั้งสองราย สะท้อนได้ว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ได้ หากการกู้ยืมเกิดจากการตัดสินใจของทุกฝ่าย จะเกิดความร่วมมือและช่วยกันแก้ไขปัญหา มากกว่าการปฏิเสธความรับผิดชอบตามที่ปรากฏ

6. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากกระบวนการทวงถาม

(1) ผู้สูงอายุอ้างว่าไม่ได้รับจดหมาย เนื่องจากขั้นตอนการติดตามทวงเงินนั้นทางกองทุนฯ จะส่งจดหมายไปที่บ้านของผู้สูงอายุ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงจำนวนเงินที่ผู้สูงอายุค้างชำระกับกองทุนฯ แต่พบปัญหาว่า การส่งจดหมายเป็นการสื่อสารทางเดียว แม้ว่าจะมีการเซ็นรับจดหมาย

ทางไปรษณีย์ แต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักอ้างว่าไม่ได้รับจดหมายดังกล่าว และไม่ทราบเรื่องว่าตนต้องไปชำระเงิน

(2) ผู้สูงอายุอ่านหนังสือไม่ออก การส่งจดหมายเพื่อแจ้งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในเรื่องการกู้ยืมเงิน พบปัญหาว่า ผู้สูงอายุไม่สามารถอ่านหนังสือได้ จึงไม่รู้ว่าจะกองทุนฯ ต้องการแจ้งข่าวในเรื่องอะไร บางรายให้ข้อมูลว่าได้นำจดหมายไปให้ลูกอ่านให้เพื่อเป็นการแก้ปัญหา แต่ในกรณีของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว หรือ ผู้สูงอายุที่ไม่ต้องการให้ครอบครัวทราบเรื่องการกู้ยืม จะไม่สามารถรู้ข้อมูลทางจดหมายได้

7. ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน

ทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจว่า เมื่อไม่ได้ชำระเงินคืนก็ไม่ใช่ไร เพราะไม่มีบทลงโทษหรือมาตรการทางกฎหมายมาเอาผิดได้ นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างทำให้ผู้สูงอายุรายอื่น ๆ ไม่ให้ความสำคัญกับการชำระเงินคืน เห็นได้จากผู้สูงอายุรายหนึ่งในจังหวัดพัทลุง พูดว่า “คนอื่นไม่จ่ายก็ไม่เห็นเป็นไร ตนก็จะไม่จ่ายบ้าง”

4.5 การส่งเงินคืนกองทุนฯ

จากการศึกษาพบว่า วิธีการส่งเงินคืนกองทุนฯ เป็นไปตามระเบียบของกองทุนผู้สูงอายุ ผู้กู้ต้องส่งเงินคืนเป็นรายเดือน ภายในระยะเวลา 3 ปี โดยมีวิธีการส่งคืนเงินได้หลายวิธี ผู้สูงอายุ ร้อยละ 46.0 ผากลูกหลานไปส่งที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ร้อยละ 32.3 ไปส่งด้วยตัวเองที่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ ร้อยละ 15.0 ส่งทางไปรษณีย์ ร้อยละ 4.8 ผากผู้อื่นไปส่งให้ เช่น คนรู้จัก (เพื่อนบ้าน) คนขับรถโดยสารประจำทาง และร้อยละ 1.9 ส่งคืนผ่านธนาคาร (โอนบัญชี) (ตารางที่ 4.41)

ตารางที่ 4.41

วิธีการส่งเงินกู้ยืมคืนกองทุนผู้สูงอายุ

วิธีการส่งเงินคืน	จำนวน	ร้อยละ
ฝากลูกหลานไปส่งที่สำนักงานฯ	388	46.0
ส่งเงินคืนด้วยตัวเอง	273	32.3
ส่งคืนทางไปรษณีย์	127	15.0
ฝากให้ผู้อื่นส่ง เช่น คนรู้จัก(เพื่อนบ้าน) คนขับรถโดยสารประจำทาง	40	4.8
ส่งคืนผ่านธนาคาร (โอนบัญชี)	16	1.9
รวม	844	100.0

(ไม่ตอบ 10 ราย)

การประเมินการเกิดประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ นอกจากจะพิจารณาจากการมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนฯ แล้ว ขอนำเสนอการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ ที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของอาชีพ ดังนี้

4.7 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวของการประกอบอาชีพ ได้แก่ ภาวะความสูงอายุกับภาวะการเจ็บป่วย ดังนั้นคณะวิจัยจึงนำตัวแปรต้นสองตัวนี้มาหาความสัมพันธ์กับความสามารถในการดำเนินงาน (การประกอบอาชีพ) และความสามารถในการส่งคืนเงิน ผลการศึกษามีดังนี้

1) การเปรียบเทียบอายุของกลุ่มตัวอย่างกับความสามารถในการดำเนินงานตามแผน พบว่า ร้อยละ 48.3 ของผู้ที่อายุระหว่าง 75-79 ปี ประกอบอาชีพล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ กลุ่มอายุ 85-89 ปี มีการปฏิบัติเป็นไปตามแผนสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนที่เร็วกว่ากำหนดคือกลุ่มอายุ 65-69 ปี ที่มีร้อยละ 3.7 อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับความสามารถในการดำเนินงานตามแผน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 4.42)

.ตารางที่ 4.42

เปรียบเทียบช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างกับความสามารถในการดำเนินการตามแผน

อายุ	การดำเนินการตามแผน			รวม
	ล่าช้ากว่ากำหนด	เป็นไปตามแผน	เร็วกว่ากำหนด	
60-64 ปี	41.6 (92)	55.2 (122)	3.2 (7)	100.0 (221)
65-69 ปี	43.5 (118)	52.8 (143)	3.7 (10)	100.0 (271)
70-74 ปี	46.6 (81)	50.6 (88)	2.9 (5)	100.0 (174)
75-79 ปี	48.3 (43)	51.7 (46)	- -	100.0 (89)
80-84 ปี	40.9 (18)	59.1 (26)	- -	100.0 (44)
85-89 ปี	16.7 (1)	83.3 (5)	- -	100.0 (6)

ตารางที่ 4.42

เปรียบเทียบช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างกับความสามารถในการดำเนินการตามแผน

อายุ	การดำเนินการตามแผน			รวม
	ล่าช้ากว่ากำหนด	เป็นไปตามแผน	เร็วกว่ากำหนด	
รวม	43.9 (353)	53.4 (430)	2.7 (22)	100.0 (805)

Sig. 2.787, ไม่ตอบ 49 ราย

2) การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการมีโรคประจำตัวกับความสามารถในการดำเนินงานตามแผนในกลุ่มผู้ที่ไม่ได้มีโรคประจำตัว ร้อยละ 54.1 สามารถดำเนินงานได้ตามแผนที่กำหนด ร้อยละ 43.7 ดำเนินงานล่าช้ากว่าแผน และร้อยละ 2.1 ดำเนินงานได้เร็วกว่าแผน ส่วนกลุ่มที่มีโรคประจำตัวนั้น ร้อยละ 55.0 สามารถดำเนินการได้ตามแผน ซึ่งมีอัตราร้อยละสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้มีโรคประจำตัว และเช่นเดียวกัน ร้อยละของการล่าช้ากว่ากำหนดมีร้อยละ 41.2 การดำเนินงานได้เร็วกว่ากำหนดมีร้อยละ 3.8

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีโรคประจำตัวกับความสามารถในการดำเนินงานด้วยค่า Chi-Square พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างนัยยะสำคัญ (ตารางที่ 4.43)

ตารางที่ 4.43

เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่าง
การมีโรคประจำตัวกับความสามารถในการดำเนินงานตามแผน

การมีโรค	การดำเนินการตามแผน			รวม
	ล่าช้ากว่ากำหนด	เป็นไปตามแผน	เร็วกว่ากำหนด	
ไม่มีโรค	43.7 (227)	54.1 (281)	2.1 (11)	100.0 (519)
มีโรค	41.2 (108)	55.0 (144)	3.8 (10)	100.0 (262)
รวม	42.9 (335)	54.4 (425)	2.7 (21)	100.0 (781)

(Sig. 1.679 , ไม่ตอบ 73 ราย)

3) การเปรียบเทียบช่วงอายุกับความสามารถในการส่งเงินคืน ร้อยละ 72.4 ของผู้ที่อายุระหว่าง 60-64 ปี สามารถส่งเงินคืนได้ทุกงวด ในขณะที่กลุ่มช่วงอายุ 80-84 ปี มีสามารถ

ในการส่งเงินคืนทุกงวด ร้อยละ 45.5 แต่กลุ่มช่วงอายุนี้ มีการส่งล่าช้าแต่ไม่ค้างชำระร้อยละ 34.1 สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยมีช่วงอายุ 85-89 ปี มีอัตราร้อยละที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 33.3 กลุ่มที่ค้างชำระมากที่สุด คือกลุ่มช่วงอายุ 80-84 ปีเช่นกัน โดยมีร้อยละ 20.5 กลุ่มที่ค้างชำระน้อยที่สุดคือ 75-79 ปี ร้อยละ 2.2 และช่วงอายุ 60-64 ปี ร้อยละ 1.4 เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มที่มีอายุมาก คือ 85-89 ปี เป็นกลุ่มที่สามารถส่งเงินคืนได้ตามกำหนดทุกงวด ร้อยละ 66.7 และส่งล่าช้า แต่ไม่ค้างชำระ ร้อยละ 33.3 ไม่มีการไม่ส่งหรือค้างชำระ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับความสามารถในส่งคืนเงิน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างนัยยะสำคัญ แสดงว่าช่วงอายุกับความสามารถในการส่งเงินคืนไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน (ตารางที่ 4.44)

ตารางที่ 4.44

เปรียบเทียบช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างกับความสามารถในการส่งเงินคืน

อายุ	การส่งเงินคืน				รวม
	ไม่ได้ส่งเลย	ส่งตรงตามกำหนดทุกงวด	ส่งล่าช้าแต่ไม่ค้างชำระ	ค้างชำระ	
60-64 ปี	1.4 (3)	72.4 (160)	16.7 (37)	9.5 (21)	100.0 (221)
65-69 ปี	0.4 (1)	64.2 (174)	27.3 (74)	8.1 (22)	100.0 (271)
70-74 ปี	0.6 (1)	57.5 (100)	30.5 (53)	11.5 (20)	100.0 (174)
75-79 ปี	2.2 (2)	64.0 (57)	19.1 (17)	14.6 (13)	100.0 (89)
80-84 ปี	- -	45.5 (20)	34.1 (15)	20.5 (9)	100.0 (44)
85-89 ปี	- -	66.7 (4)	33.3 (1)	- -	100.0 (5)
รวม	0.9 (7)	64.0 (515)	24.5 (197)	10.6 (85)	100.0 (804)

(Sig.7.293 , ไม่ตอบ 50 ราย)

4) การเปรียบเทียบระหว่างภาวะสุขภาพกับความสามารถในส่งเงินคืน การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการมีโรคประจำตัวกับความสามารถในส่งเงินคืน พบว่า ร้อยละ 64.9 ของผู้ที่ไม่เป็นโรค สามารถส่งเงินคืนตามกำหนดทุกงวด ร้อยละ 24.7 ส่งล่าช้าแต่ไม่ค้างชำระ ร้อยละ 9.4 ส่งบ้างบางงวดและค้างชำระ มีเพียงร้อยละ 1.0 ที่ไม่ได้ส่ง

ส่วนกลุ่มที่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 62.6 สามารถส่งเงินคืนได้ตามกำหนดทุกงวด ร้อยละ 23.7 ส่งล่าช้าแต่ไม่ค้างชำระ ร้อยละ 13.0 ส่งล่าช้าและค้างชำระ ร้อยละ 0.8 ไม่ได้ส่งเลย ซึ่งมีอัตราที่ต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่มีโรคประจำตัว

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีโรคประจำตัวกับความสามารถในส่งเงินคืน ด้วยค่า Chi-Square พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างนัยยะสำคัญ (ตารางที่ 4.45)

ตารางที่ 4.45

เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการมีโรคประจำตัวกับความสามารถในส่งเงินคืน

การมีโรค	การส่งเงินคืน				รวม
	ไม่ได้ส่งเลย	ส่งตรงตามกำหนดทุกงวด	ส่งล่าช้าแต่ไม่ค้างชำระ	ค้างชำระ	
ไม่มีโรค	1.0 (5)	64.9 (337)	24.7 (128)	9.4 (49)	100.0 (519)
มีโรค	0.8 (2)	62.6 (164)	23.7 (62)	13.0 (34)	100.0 (262)
รวม	1.0 (7)	64.1 (501)	24.3 (190)	10.6 (83)	100.0 (781)

(Sig. 4.957 , ไม่ตอบ 73 ราย)

ตอนที่ 5 การประเมินการเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ไป ประกอบอาชีพ

การที่ผู้สูงอายุได้มีการกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ นำไปประกอบอาชีพ และมีผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในขอบเขตของการประกอบอาชีพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งที่คาดหวัง ตั้งใจ และไม่ได้คาดหวัง ซึ่งในการศึกษาเชิงปริมาณนี้ ได้กำหนดตัวชี้วัดการเกิดผลกระทบ คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการประกอบอาชีพ ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ และความพึงพอใจต่อกองทุนฯ ผลการศึกษามีดังนี้

5.1 การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการประกอบอาชีพ

หลังจากกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ และนำเงินไปประกอบอาชีพ ได้เกิดรายได้เฉพาะจากการประกอบอาชีพ ทั้งเป็นรายเดือนและรายกลุ่มดังนี้

5.1.1 รายได้เป็นรายเดือนเฉพาะจากการประกอบอาชีพ โดยใช้เงินกู้ยืมจากกองทุนฯ

เมื่อนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ไปประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 91.9 มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 2.1 มีรายได้ระหว่าง 9,001 – 10,000 บาท นอกนั้นมีรายได้มากกว่า 15,001 บาทต่อเดือนขึ้นไปจำนวนหนึ่ง คือ 0.9 รายได้ระหว่าง 15,001- 20,000 บาท ร้อยละ 0.2 ระหว่าง 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 0.3 ระหว่าง 25,001-30,000 บาท และสูงสุด คือระหว่าง 40,001- 45,000 บาท ร้อยละ 0.2 (ตารางที่ 4.46)

ตารางที่ 4.46

รายได้เป็นรายเดือนเฉพาะจากการประกอบอาชีพ โดยใช้เงินกู้ยืมจากกองทุนฯ

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	19	2.9
ต่ำกว่า 7,000 บาท	605	91.9
7,001-8,000 บาท	6	0.9
8,001-9,000 บาท	1	0.2
9,001-10,000 บาท	14	2.1
1,0001-15,000 บาท	3	0.5
15,001-20,000 บาท	6	0.9
20,001-25,000 บาท	1	0.2
25,001-30,000 บาท	2	0.2
30,001-35,000 บาท	0	0.0
35,001-40,000 บาท	0	0.0
40,001-45,000 บาท	1	0.2
รวม	658	100.0

(ไม่เข้าประเด็น เนื่องจากผู้ที่มีรายได้เป็นงวด 196 ราย)

รายได้เป็นรายเดือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 7,001 บาทต่อเดือน

ในกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำกว่า 7,001 บาทต่อเดือนนั้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.0 มีรายได้ระหว่าง 1,501-2,000 บาท ร้อยละ 20.8 มีรายได้ระหว่าง 501-1,000 บาท ร้อยละ 11.5 มี

รายได้ต่ำกว่า 500 บาทต่อเดือน ร้อยละ 13.8 มีรายได้ 1,001-1,500 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ของกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่ง มีรายได้ระหว่างต่ำกว่า 500 – 2,001 บาท (ตารางที่ 4.47)

ตารางที่ 4.47
รายได้จากการประกอบอาชีพเฉพาะที่กู้ยืมเงินจากกองทุนฯ ต่ำกว่า 7,001 บาท

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	19	3.0
ต่ำกว่า 500 บาท	72	11.5
501-1,000 บาท	130	20.8
1,001-1,500 บาท	86	13.8
1,501-2,000 บาท	150	24.0
2,001-2,500 บาท	24	3.9
2,501-3,000 บาท	62	9.9
3,001-3,500 บาท	14	2.3
3,501-4,000 บาท	31	5.0
4,001-4,500 บาท	4	0.6
4,501-5,000 บาท	16	2.6
5,001-5,500 บาท	5	0.8
5,501-6,000 บาท	5	0.8
6,001-6,500 บาท	1	0.2
6,501-7,000 บาท	5	0.8
รวม	624	100.0

(ไม่เข้าประเด็น 230 ราย คือ มีรายได้เป็นรายงวด และมีรายได้มากกว่า 7,000 บาท)

5.1.2 รายได้เป็นรายงวดเฉพาะจากการประกอบอาชีพ โดยใช้เงินกู้ยืมจากกองทุนฯ

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 59.8 มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาท ต่องวด ร้อยละ 8.3 มีรายได้ระหว่าง 9,001- 10,000 บาท ร้อยละ 5.3 มีรายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาท และร้อยละ 1.2 มีรายได้มากกว่า 80,001 บาทขึ้นไป (ตารางที่ 4.48)

ตารางที่ 4.48

รายได้เป็นรายงวดเฉพาะจากการประกอบอาชีพ โดยใช้เงินกู้ยืมจากกองทุนฯ

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	10	5.9
ต่ำกว่า 7,000 บาท	101	59.8
7,001-8,000 บาท	1	0.6
9,001-10,000 บาท	14	8.3
1,0001-15,000 บาท	6	3.6
15,001-20,000 บาท	9	5.3
20,001-25,000 บาท	3	1.8
25,001-30,000 บาท	9	5.3
30,001-35,000 บาท	2	1.2
35,001-40,000 บาท	1	0.6
45,001-50,000 บาท	9	5.3
55,001-60,000 บาท	2	1.2
80,001 บาทขึ้นไป	2	1.2
รวม	169	100.0

(ไม่เข้าประเด็น 685 ราย คือ รายได้เป็นรายเดือน)

รายละเอียดของรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทต่องวด

กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่งที่มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทต่องวดนั้น เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ร้อยละ 44.2 มีรายได้ต่ำกว่า 500 บาท ร้อยละ 12.6 มีรายได้ระหว่าง 501-1,000 บาท ร้อยละ 9.0 มีรายได้ 15,001-20,000 บาท และกลุ่มที่มีรายได้สูงของกลุ่มนี้มีอยู่ร้อยละ 2.7 มีรายได้ระหว่าง 6,501- 7,000 บาท (ตารางที่ 4.49)

ตารางที่ 4.49
รายได้จากการประกอบอาชีพเฉพาะที่กั๊ยมเงินจากกองทุนฯ ต่ำกว่า 7,001 บาท

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	10	9.0
ต่ำกว่า 500 บาท	49	44.2
501-1,000 บาท	14	12.6
1,501-2,000 บาท	10	9.0
2,001-2,500 บาท	1	0.9
2,501-3,000 บาท	5	4.5
3,001-3,500 บาท	2	1.8
3,501-4,000 บาท	5	4.5
4,501-5,000 บาท	11	9.9
5,501-6,000 บาท	1	0.9
6,501-7,000 บาท	3	2.7
รวม	111	100.0

(ไม่เข้าประเด็น 743 ราย คือ รายได้รายเดือน/รายได้รายงวด เกิน 7,000 บาท)

ในด้านการเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการประกอบอาชีพ คณะวิจัยขอเสนอการเปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังการกั๊ยมเพื่อให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการกั๊ยม ดังนี้

5.2 การเปลี่ยนแปลงรายได้ก่อนและหลังการกั๊ยม

การประเมินความสำเร็จของการประกอบอาชีพ สามารถพิจารณาได้จากการเพิ่มขึ้นของรายได้หลังจากการประกอบอาชีพ ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพและมีรายได้เป็นเดือน พบการเปลี่ยนแปลงรายได้เกือบทุกระดับของช่วงรายได้ รายละเอียดดังตาราง (ตารางที่ 4.50)

ตารางที่ 4.50
เปรียบเทียบระดับรายได้เดียวกัน
ของผู้ที่มีรายได้เป็นรายเดือนก่อนและหลังการกู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ

รายได้/เดือน	ก่อน		หลัง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	5	20.8	19	79.2	24	100.0
ต่ำกว่า 500 บาท	42	70.0	18	30.0	60	100.0
501-1,000 บาท	48	60.8	31	39.2	79	100.0
1,001-1,500 บาท	32	65.3	17	34.7	49	100.0
1,501-2,000 บาท	88	70.4	37	29.6	125	100.0
2,001-2,500 บาท	40	66.7	20	33.3	60	100.0
2,501-3,000 บาท	153	66.8	76	33.2	229	100.0
3,001-3,500 บาท	29	47.5	32	52.5	61	100.0
3,501-4,000 บาท	63	50.8	61	49.2	124	100.0
4,001-4,500 บาท	21	36.8	36	63.2	57	100.0
4,501-5,000 บาท	84	49.4	86	50.6	170	100.0
5,001-5,500 บาท	14	35.9	25	64.1	39	100.0
5,501-6,000 บาท	39	38.6	62	61.4	101	100.0
6,001-6,500 บาท	12	33.3	24	66.7	36	100.0
6,501-7,000 บาท	25	35.2	46	64.8	71	100.0
รวม	695	54.1	590	45.9	1285	100.0

ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้เป็นรายงวดนั้น พบการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 500 บาท มีรายได้ลดลง จากก่อนกู้ มีร้อยละ 71.7 ลดลงเหลือ 28.3 หลังกู้ แต่ไปเพิ่มในช่วงร้อยละ 501-10,000 บาท โดยเพิ่มจากร้อยละ 35.6 เป็น 64.4 และเพิ่มมาก ในช่วงรายได้ระหว่าง 6,001-6,500 บาท และ 6,501-7,000 บาท (ตารางที่ 4.51)

ตารางที่ 4.51
เปรียบเทียบระดับรายได้เดียวกัน
ของผู้ที่มีรายได้เป็นรายงวดก่อนและหลังการกู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ

รายได้/งวด	ก่อน		หลัง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	-	-	5	100.0	5	100.0
ต่ำกว่า 500 บาท	33	71.7	13	28.3	46	100.0
501-1000 บาท	21	35.6	38	64.4	59	100.0
1,001-1,500 บาท	5	55.6	4	44.4	9	100.0
1,501-2,000 บาท	7	58.3	5	41.7	12	100.0
2,001-2,500 บาท	1	25.0	3	75.0	4	100.0
2,501-3,000 บาท	6	46.2	7	53.8	13	100.0
3,001-3,500 บาท	-	-	-	-	-	0.0
3,501-4,000 บาท	7	87.5	1	12.5	8	100.0
4,001-4,500 บาท	1	100.0	0	0.0	1	100.0
4,501-5,000 บาท	6	50.0	6	50.0	12	100.0
5,001-5,500 บาท	-	-	-	-	-	0.0
5,501-6,000 บาท	9	64.3	5	35.7	14	100.0
6,001- 6,500 บาท		0.0	3	100.0	3	100.0
6,501-7,000 บาท	4	44.4	5	55.6	9	100.0
รวม	100	51.3	95	48.7	195	100.0

5.3 ความยั่งยืนของการประกอบอาชีพ

หลังจากที่นำเงินไปประกอบอาชีพและเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือมีรายได้จากการประกอบอาชีพแล้ว ผู้สูงอายุ ร้อยละ 81.0 สามารถประกอบอาชีพต่อเนื่องต่อไป ซึ่งแสดงถึงความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ มีร้อยละ 19.0 ที่สามารถผลิตหรือทำได้ในรอบเดียวแล้วยุติการดำเนินงาน

5.4 ลักษณะอาชีพที่มีการดำเนินงานต่อ

จากการที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถในการประกอบอาชีพต่อเนื่องต่อไปอีก นั้น เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ทุกอาชีพสามารถดำเนินการต่อไปได้ในอัตราที่สูง โดยร้อยละ

18.2 สามารถนำเงินจากกองทุนฯ ไปประกอบอาชีพครั้งเดียว ร้อยละ 81.8 สามารถประกอบอาชีพได้ต่อเนื่อง (ตารางที่ 4.52)

ตารางที่ 4.52
เปรียบเทียบการประกอบอาชีพเดียวกันที่มีการดำเนินการต่อเนื่อง

อาชีพหลัง	ได้ครั้งเดียว		ทำต่อได้อีก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	21	19.6	86	80.4	107	100.0
ทำไร่ ทำสวน	24	18.9	103	81.1	127	100.0
ค้าขาย	52	20.2	206	79.8	258	100.0
เลี้ยงสัตว์	17	13.6	108	86.4	125	100.0
ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง	2	13.3	13	86.7	15	100.0
ตัดเย็บ/ซ่อมแซมเสื้อผ้า	3	17.6	14	82.4	17	100.0
เสริมสวย	1	16.7	5	83.3	6	100.0
หัตถกรรม (จักสาน ทอเสื่อ ทอผ้าฯ)	4	36.4	7	63.6	11	100.0
ทำนา/เลี้ยงสัตว์	6	28.6	15	71.4	21	100.0
เลี้ยงสัตว์/หัตถกรรม	2	66.7	1	33.3	3	100.0
ทำนา/ช่าง	-	0.0	2	100.0	2	100.0
ทำไร่สวน/ช่าง	-	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำนา/เลี้ยงสัตว์/หัตถกรรม	-	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำนา/หัตถกรรม	-	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำนา/ทำไร่สวน	1	6.3	15	93.8	16	100.0
ทำนา/ค้าขาย	1	12.5	7	87.5	8	100.0
รับจ้าง	1	8.3	11	91.7	12	100.0
ทำนา/ทำไร่สวน/ช่าง	-	0.0	2	100.0	2	100.0
เลี้ยงสัตว์/ช่าง	-	0.0	1	100.0	1	100.0
ค้าขาย/รับจ้าง	-	0.0	2	100.0	2	100.0
ทำไร่สวน/เลี้ยงสัตว์	2	11.8	15	88.2	17	100.0
ค้าขาย/เลี้ยงสัตว์	3	50.0	3	50.0	6	100.0
รับจ้าง/เลี้ยงสัตว์	-	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำนา/ทำไร่สวน/เลี้ยงสัตว์	2	11.1	16	88.9	18	100.0

ตารางที่ 4.52

เปรียบเทียบการประกอบอาชีพเดียวกันที่มีการดำเนินการต่อเนื่อง

อาชีพหลัง	ได้ครั้งเดียว		ทำต่อได้อีก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	-	0.0	2	100.0	2	100.0
ทำนา/ ค้าขาย/ เลี้ยงสัตว์	-	0.0	1	100.0	1	100.0
ทำไร่/ ค้าขาย	1	50.0	1	50.0	2	100.0
ทำนา/ เลี้ยงสัตว์/ รับจ้าง	-	0.0	3	100.0	3	100.0
ทำธุรกิจส่วนตัว	1	33.3	2	66.7	3	100.0
ทำนา/ ทำไร่/ ค้าขาย	-	0.0	2	100.0	2	100.0
ทำนา/ ค้าขาย/ ตัดเย็บ	-	0.0	1	100.0	1	100.0
รวม	144	18.2	648	81.8	792	100.0

5.5 ความพึงพอใจต่อกองทุนผู้สูงอายุ

ความพึงพอใจที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อกองทุนผู้สูงอายุ เกือบทั้งหมดสะท้อนถึงความพึงพอใจที่กองทุนฯ ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยทัศนะต่อประโยชน์ที่ได้รับต่อกองทุนผู้สูงอายุ นั้น มีผู้ตอบแบบเพียง 43 ราย โดยประเด็นที่เห็นว่ามีความประโยชน์มากที่สุด ร้อยละ 53.5 เห็นว่ากองทุนฯ มีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในหลายๆ ด้าน ควรมีต่อไป ร้อยละ 16.2 การมีกองทุนผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีเงินทุนประกอบอาชีพ และเป็นการส่งเสริมการทำงาน ร้อยละ 7.0 เห็นว่าการมีเงินทุน ทำให้สามารถพัฒนาสินค้าได้ ร้อยละ 4.6 เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีอาชีพ และร้อยละ 4.6 มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและครอบครัว ร้อยละ 4.6 ทำให้สามารถขยายกิจการได้ นอกนั้นเป็นเหตุผลที่เกี่ยวกับการให้คุณค่าแก่ผู้สูงอายุ โดยร้อยละ 2.3 ทำให้ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระแก่สังคม ร้อยละ 2.3 ทำให้ผู้สูงอายุไม่คิดว่าตนเองไม่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว (ตารางที่ 4.53)

ตารางที่ 4.53
ความพึงพอใจที่มีต่อกองทุนฯ

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
มีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุมากหลายด้าน	23	53.5
ทำให้มีเงินทุนประกอบอาชีพและส่งเสริมการทำงาน	7	16.2
ทำให้สามารถพัฒนาสินค้าได้	3	7.0
ทำให้สามารถขยายกิจการได้	2	4.6
เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ	2	4.6
มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและครอบครัว	2	4.6
ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น/เหมาะสมกับวัย	1	2.3
ทำให้ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระแก่สังคม	1	2.3
ทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรม/ออกกำลังกายไปด้วย	1	2.3
ทำให้ผู้สูงอายุไม่คิดว่าตนเองไม่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว	1	2.3
รวม	43	100.0

5.6 ความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่

ความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งของการวัดการเกิดผลกระทบจากการนำเงินไปประกอบอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินมีความพึงพอใจ

ต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ทุกประเด็นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.20) โดยมีรายละเอียดความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่กองทุนฯ แต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับกองทุนฯ พบว่า ร้อยละ 46.3 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ร้อยละ 43.2 มีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 แสดงว่า ผู้กู้มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ให้คำชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับกองทุนฯ ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ช่วยทำสัญญากู้ยืม พบว่า ร้อยละ 47.6 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 41.5 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 แสดงว่า ผู้กู้มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ช่วยทำสัญญากู้ยืม ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่อ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจพบว่า ร้อยละ 47.6 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 41.5 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 แสดงว่า ผู้กู้มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้อ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน พบว่า ร้อยละ 47.3 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 37.9 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 แสดงว่า ผู้กู้มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงินในระดับมาก

เจ้าหน้าที่มีการติดตามการประกอบอาชีพและคอยให้คำแนะนำ พบว่า ร้อยละ 45.4 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 34.3 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 แสดงว่า ผู้กู้มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ติดตามการประกอบอาชีพและคอยให้คำแนะนำในระดับมาก

เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง พบว่า ร้อยละ 43.7 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 41.6 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 แสดงว่า ผู้กู้มีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้อำนวยความสะดวกทุกเรื่องในระดับมาก (ตารางที่ 4.54)

ตารางที่ 4.54
ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

ประเด็น	ไม่ได้ รับ	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปล ผล
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนฯ ได้อย่างชัดเจน	1.2 (10)	46.3 (391)	43.2 (365)	8.8 (74)	0.6 (5)	- -	4.32	.82	มาก
ช่วยทำสัญญากู้ยืม	0.8 (7)	41.5 (354)	47.6 (402)	8.6 (73)	0.8 (7)	0.1 (1)	4.28	.78	มาก
อ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจ	0.8 (7)	41.5 (354)	47.6 (402)	8.6 (73)	0.8 (7)	0.1 (1)	4.28	.78	มาก
ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน	3.7 (31)	37.9 (319)	47.3 (398)	9.2 (77)	1.8 (15)	0.1 (1)	4.10	1.06	มาก
ติดตามการประกอบอาชีพ และให้คำแนะนำ	1.7 (14)	34.3 (289)	45.4 (383)	13.8 (116)	3.9 (33)	0.9 (8)	4.03	.99	มาก
อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง	1.1 (7)	41.6 (256)	43.7 (269)	11.5 (71)	1.8 (11)	0.3 (2)	4.21	.88	มาก
ค่ารวม							4.20	.89	มาก

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงและพัฒนางานกองทุนผู้สูงอายุ
ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

6.1 หลักเกณฑ์การกู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และวงเงินกู้ยืม

กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยที่มีเงินจากกองทุนฯ ให้ผู้สูงอายุได้กู้ยืม แต่เนื่องจากผู้สูงอายุ
ส่วนใหญ่ มีปัญหาด้านสุขภาพ ประกอบอาชีพได้ไม่เต็มที่ มีความต้องการให้ลูกหลานได้มีเงินทุน
ประกอบอาชีพ เพื่อนำรายได้มาจุนเจือเลี้ยงดูผู้สูงอายุ ร้อยละ 1.3 จึงต้องการให้กองทุนฯ เปิดโอกาส
ให้ผู้ดูแล (บุตร-หลาน) ที่เลี้ยงดูผู้สูงอายุเป็นผู้มีสิทธิกู้ยืมจากกองทุนฯ

การหาผู้ค้าประกันเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างประสบความยากลำบาก จึงมีข้อเสนอแนะโดย ร้อยละ 6.7 ควรมีการผ่อนปรนให้ผู้ที่ไม่มียอดเงินเดือนประจำ แต่มีฐานะดีเป็นผู้ค้าประกันได้ เนื่องจากใน ชนบทการหาผู้ค้าประกันที่มีเงินเดือนประจำหาได้ยากมาก หรือไม่เช่นนั้น ร้อยละ 5.3 ควรให้สมาชิก ในครอบครัวเป็นผู้ค้าประกัน ประเด็นวงเงินกู้ยืม ที่ขยายเป็น 30,000 บาทนั้น ร้อยละ 28.0 เห็นว่า ควร เพิ่มยอดเงินไปถึง 50,000 บาท เนื่องจากเงิน 30,000 บาท ไม่สามารถประกอบอาชีพให้สมบูรณ์ หรือ เต็มที่ได้

6.2 แบบคำร้องขอกู้ยืม และการทำสัญญากู้ยืม

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 2.1 เสนอว่า แบบคำร้องขอกู้ยืมใช้ภาษาที่ยากสำหรับผู้สูงอายุ ควร มีการปรับแก้ภาษาให้ง่าย ร้อยละ 4.7 ควรลดปริมาณเอกสารประกอบแบบกู้ยืมให้น้อยลง และร้อยละ 1.3 เสนอว่า ควรเร่งเวลาในการทำสัญญากู้ยืมให้รวดเร็วขึ้น เนื่องจากที่เป็นอยู่ขณะนี้ ค่อนข้างช้า

6.3 กระบวนการจ่ายเงินคืน

เนื่องจากกองทุนผู้สูงอายุ มีการทำสัญญากับผู้กู้ยืมให้จ่ายคืนภายในวันที่ 5 ของทุก เดือน และผู้กู้ยืมจำนวนมาก ที่ไม่สามารถส่งเงินคืนเป็นรายเดือนได้ เนื่องจากยังไม่ได้ขายผลิตภัณฑ์ ผลผลิตยังไม่เติบโตพอที่จะจำหน่ายเป็นรายได้ ดังนั้นร้อยละ 7.3 จึงมีข้อคิดเห็นว่าการคืนเงินควรให้ สอดคล้องกับประเภทการประกอบอาชีพ หรือควรส่งเงินคืนเป็นงวดตามประเภทผลผลิต นอกจากนั้น ร้อยละ 0.6 เสนอคือ ควรขยายระยะเวลาการจ่ายคืนจาก 3 ปีเป็น 4-5 ปี และร้อยละ 0.6 ควรขยาย ระยะเวลาการส่งคืนในแต่ละงวด จากวันที่ 5 ของทุกเดือน เป็นวันที่ 15 ของทุกเดือน

6.4 การพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน

เนื่องจากผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ต้องใช้เวลาในการรอรับทราบคำตอบเป็น ระยะเวลาานาน ดังนั้น ร้อยละ 28.6 ของกลุ่มตัวอย่าง จึงต้องการให้มีการอนุมัติให้เร็วกว่านี้ โดยร้อยละ 0.6 ให้ข้อเสนอแนะว่า ระยะเวลาอนุมัติควรใช้เวลา 1 เดือน ร้อยละ 2.6 ควรอนุมัติตามแผนงานที่ขอกู้ยืม ไป หากอนุมัติน้อยทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้

6.5 ข้อคิดเห็นอื่นๆ

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1.3 ให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรเข้าไปให้ความรู้และให้บริการใน ชุมชน ร้อยละ 1.3 ต้องการความรู้เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินและข้อปฏิบัติ มีเพียงร้อยละ 0.6 เท่านั้น ที่ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำที่ดี ไม่ทำตัวเฉยเมย (ตารางที่ 4.55)

ตารางที่ 4.55
ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
หลักเกณฑ์การกู้ยืม		
เพิ่มโอกาสให้ผู้ดูแลได้กู้ยืม	2	1.3
ผู้ค้ำประกัน		
ควรให้ผู้ไม่มีเงินเดือนค้ำประกันได้	10	6.7
ควรให้สมาชิกในครอบครัวค้ำประกันได้	8	5.3
วงเงินกู้ยืม		
ควรเพิ่มวงเงินกู้ยืมถึง 50,000 บาท	42	28.0
แบบคำร้องขอกู้ยืม		
ควรปรับแก้ภาษาในแบบคำร้อง	3	2.0
ควรลดปริมาณเอกสารแบบคำร้องให้น้อยลง	7	4.7
การทำสัญญา		
ควรปรับปรุงระยะเวลาการทำสัญญาให้เร็วขึ้น	2	1.3
การชำระเงินคืน		
ควรส่งคืนเงินเป็นงวดตามผลผลิต	11	7.3
ควรส่งคืนเดือนละ 500 บาท หรือน้อยกว่า	3	2.0
ควรเพิ่มช่องว่างทางการชำระเงิน	6	4.0
ควรแจ้งให้ทราบเมื่อได้รับเงินชำระแล้ว	1	0.6
ควรขยายระยะเวลาในการส่งคืนเป็นวันที่ 15 ของทุกเดือน	1	0.6
ควรขยายระยะเวลาในการชำระคืนเป็น 5 ปี	1	0.6
ระยะเวลาการอนุมัติ		
ควรอนุมัติให้เร็วกว่านี้และควรอนุมัติตามแผนดำเนินงานที่ขอไป	43	28.6
ควรอนุมัติภายใน 1 เดือน	4	2.6
ข้อคิดเห็นอื่น ๆ		
เจ้าหน้าที่ควรให้บริการในชุมชน	2	1.3
ต้องการความรู้เกี่ยวกับการกู้ยืม	2	1.3
เจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่กว่านี้ ไม่ทำเฉยเมย	1	0.6
รวม	150	100.0

ข้อเสนอแนะ

- 1) ผู้สูงอายุไม่ต้องการให้ลดวงเงินในการกู้ โดยในปัจจุบันมีการให้วงเงินสูงถึง 30,000 บาท ซึ่งผู้สูงอายุมองว่าเป็นจำนวนเงินที่มีความเหมาะสม เนื่องจากวงเงินกู้ 15,000 น้อยเกินไป ไม่สามารถนำมาทำอะไรได้เป็นชิ้นเป็นอัน ทำให้การกู้ไม่เกิดการพัฒนาอาชีพได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้สูงอายุเสนอว่าหากสามารถเพิ่มวงเงินกู้เป็น 50,000 บาท จะช่วยให้มีอำนาจในการลงทุนประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น
- 2) ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการสนับสนุนจากกองทุนฯ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การที่กองทุนฯ มีการนำเงินกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ยมาให้แก่ผู้สูงอายุนำไปประกอบอาชีพนั้นเป็นเรื่องที่ดี ควรมีการดำเนินการเช่นนี้ต่อไป ผู้สูงอายุหลายคนเกิดความมั่นใจในตนเอง และมีกำลังใจในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องวิตกกังวลในการกู้หนี้ยืมสินมาเป็นทุน และยังมีเงินหมุนเวียนเพื่อให้การประกอบอาชีพมีความคล่องตัวอีกด้วย
- 3) ควรเปิดกว้างในคุณสมบัติของผู้ค้าประกัน เช่น คนในครอบครัว หรือญาติสามารถค้าประกันได้และไม่ควรเจาะจงว่าจะต้องเป็นข้าราชการ เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถหาข้าราชการมาค้าประกันได้
- 4) เสนอให้กองทุนฯ มีระบบการพิจารณาอนุมัติเงินให้มีความรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากในบางครั้งมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาจ่ายเป็นค่าจ้างแรงงาน
- 5) เสนอให้ทางกองทุนผู้สูงอายุ จัดหารถเคลื่อนที่เพื่อมารับเงินคืนตามบ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการคืนเงินแก่ผู้สูงอายุ
- 6) ควรพิจารณาเงินกู้ในรายที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริง และในรายที่พิจารณาเห็นว่าผู้กู้สามารถนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้ เพราะมีเช่นนั้นการกู้ยืมเงินประเภทนี้จะยิ่งทำให้คนเป็นหนี้กันมากขึ้น
- 7) อยากให้มีการพิจารณาผู้กู้ที่มีประวัติการชำระเงินคืนได้ดี ให้ได้รับสิทธิในการกู้ยืม และพิจารณาเพิ่มวงเงินในการกู้ครั้งต่อไปด้วย
- 8) ควรมีมาตรการทางกฎหมายและการดำเนินการกับผู้กู้ที่ค้างชำระอย่างชัดเจน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้กู้ใหม่ หรือผู้ที่คิดจะค้างชำระว่าไม่ควรละเลยการส่งเงินคืนกองทุนฯ
- 9) เสนอให้ผู้สูงอายุสามารถระบุจำนวนเงินที่ต้องการชำระคืนได้ด้วยตนเอง ผู้สูงอายุสามารถคำนวณค่าใช้จ่ายได้ด้วยตนเองว่าตนมีอำนาจในการชำระคืนได้เดือนละเท่าไร ที่ไม่

ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ วิธีการนี้อาจทำให้ระยะเวลาในการส่งเงินคืนยาวนานมากขึ้น แต่จะทำให้ผู้สูงอายุ บริหารจัดการเงินได้ด้วยตนเองมากขึ้น

10) กองทุนฯ ควรมีการติดตามประเมิน ระหว่างและหลังการประกอบอาชีพ เพื่อให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำในกรณีที่ผู้สูงอายุประสบปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางกองทุนฯ ควรทำหน้าที่ในการประสานกับผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในอาชีพนั้นๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้การประกอบอาชีพเป็นไปด้วยดีและประสบความสำเร็จ

สรุป

ผู้กู้ยืมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น และไม่มีโรคประจำตัว พบว่าผู้กู้มีทั้งการประกอบอาชีพเดี่ยวและหลายอาชีพพร้อมกัน โดยจะประกอบอาชีพการเกษตรควบคู่กับอาชีพอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน รายได้ของผู้สูงอายุก่อนการกู้ยืม พบว่า มีทั้งผู้ที่มีรายได้เป็นรายเดือน รายงวด และผู้ที่มีรายได้เป็นรายเดือนและรายงวดควบคู่กัน โดยเฉลี่ยรายได้ของผู้กู้ก่อนการกู้ยืมส่วนใหญ่อยู่ที่ต่ำกว่า 7,000 บาท

การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ พบว่า แหล่งข้อมูลที่ผู้กู้รับทราบมาจาก 1) หน่วยงานราชการ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักพัฒนาชุมชน 2) สังคมชุมชน เช่น เพื่อนบ้าน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน 3) สมาชิกในครอบครัว เช่น ลูกหลาน คู่สมรส และญาติเป็นต้น ในด้านการนำเงินไปประกอบอาชีพ อาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่ผู้กู้ต้องการทำมากที่สุด ผู้กู้ส่วนใหญ่ นำเงินไปใช้ตามแผน และตอบสนองต่อการประกอบอาชีพใน 2 ลักษณะคือ กู้ยืมเพื่อนำเงินไปปรับปรุงและแก้ไขปัญหาและกู้ยืมเพื่อนำเงินไปต่อยอดผลผลิตเพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ในส่วนของปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อผู้กู้ นำเงินไปใช้ไม่เป็นไปตามแผน คือ การค้าขายขาดทุน ต้นทุนราคาสูง ไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพจริง เงินกู้ไม่เพียงพอ(ได้น้อยกว่าที่ขอไป) และการอนุมัติล่าช้า

นอกจากนี้ ยังพบปัจจัยที่สนับสนุนให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การมีอายุไม่มาก 2) สุขภาพร่างกายแข็งแรง 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว 4) การประกอบอาชีพขยายอาชีพเดิม 5) บุคลิกภาพของผู้สูงอายุ 6) การมีแรงงานและกำลังคนช่วยในการประกอบอาชีพ จากการศึกษายังพบอีกว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่สามารถส่งเงินคืนตามกำหนดทุกงวด และสาเหตุหลักที่ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ เนื่องจากมีเงินไม่พอ ต้องนำไปหมุนเวียน เศรษฐกิจแย่ และปัญหาด้านสุขภาพ

โดยสรุป ผู้กู้อยากให้กองทุนฯ ดำเนินการให้เงินกู้ต่อไปและเสนอให้เพิ่มวงเงินในการกู้ยืม และเสนอให้กองทุนฯ มีระบบการพิจารณาอนุมัติเงินให้มีความรวดเร็วขึ้น และอำนวยความสะดวกในการคืนเงินโดยการเพิ่มช่องทางการชำระเงิน

กองทุนผู้สูงอายุ

บทที่ 5

การติดตามและประเมินผลผู้กู้ยืมเงิน จากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายกลุ่ม

การติดตามและประเมินผล ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุประเภทรายกลุ่ม เป็นผลจากการเก็บแบบสอบถามตัวแทนกลุ่มที่กู้ยืมเงินจำนวน 37 กลุ่ม และการสนทนากับสมาชิกกลุ่มจำนวน 2 กลุ่ม ผลการศึกษานำเสนอเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการกู้ยืม
- ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ
- ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ
- ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ
- ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

กลุ่มผู้กู้ยืมที่ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มที่มีการนำเงินไปประกอบอาชีพต่างๆ จำนวน 37 กลุ่ม จำแนกได้ดังนี้

1. เลี้ยงสัตว์	11 กลุ่ม
2. ทำนา	6 กลุ่ม
3. หัตถกรรม	5 กลุ่ม
4. ทำไร่	2 กลุ่ม
5. ทำปุ๋ย	4 กลุ่ม
6. ค้าขาย	3 กลุ่ม

- 7. เพาะเห็ด 2 กลุ่ม
- 8. ตัดเย็บเสื้อผ้า 1 กลุ่ม
- 9. ปลูกพืชสวนครัว/ ค้าขาย 1 กลุ่ม
- 10. ปลูกพืชสวนครัว/ ทำไร่/ ทำปุ๋ย/เลี้ยงสัตว์ 1 กลุ่ม
- 11. ทำนา/ ปลูกพืชสวนครัว/งานฝีมือ/ เลี้ยงสัตว์ /ค้าขาย/ เย็บผ้า 1 กลุ่ม

โดยในกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ผู้แทนได้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนรายละเอียดข้อมูลบุคคลของสมาชิก มีรายละเอียดดังนี้

1.1 เพศ สถานภาพการสมรส และอายุ ของสมาชิกกลุ่ม

กองทุนผู้สูงอายุ มีหลักเกณฑ์สนับสนุนให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มกั๊ยืมเงินเป็นรายกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 37 กลุ่ม มีสมาชิก 185 คน จำแนกสมาชิกในกลุ่มตามเพศ ร้อยละ 69.2 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 30.8 เป็นเพศชาย

สถานภาพการสมรส ร้อยละ 68.6 สมรสและอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 37.9 หม้าย/ หย่า/ แยก และร้อยละ 3.5 โสด ส่วนอายุของสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 31.4 อายุระหว่าง 60-64 ปี และ 65-69 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สมาชิกผู้กู้รายกลุ่มส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่างช่วงผู้สูงอายุวัยต้น นอกนั้น ร้อยละ 18.9 อายุระหว่าง 70 - 74 ปี ร้อยละ 10.8 อายุระหว่าง 75 -79 ปี และมี 1 รายที่อายุเกิน 90 ปี (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1

เพศ สถานภาพการสมรส และอายุ ของสมาชิกในกลุ่ม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	57	30.8
หญิง	128	69.2
รวม	185	100.0
สถานภาพการสมรส*		
โสด	7	3.5
สมรส	123	68.6
หม้าย/ หย่า/ แยก	52	37.9
รวม	182	100.0

ตารางที่ 5.1
เพศ สถานภาพการสมรส และอายุ ของสมาชิกในกลุ่ม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
60 -64 ปี	58	31.4
65 - 69 ปี	58	31.4
70 - 74 ปี	35	18.9
75 – 79 ปี	20	10.8
80 – 84 ปี	13	7.0
85 – 89 ปี	0	0.0
90 ปีขึ้นไป	1	0.5
รวม	185	100.0

(* ไม่ตอบ 3 ราย)

1.2 รายได้ของกลุ่มก่อนการกู้ยืมฯ

ก่อนการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ นั้น สมาชิกกลุ่มมีรายได้รวมกันเป็นรายเดือน ดังนี้ ร้อยละ 28.6 มีรายได้ระหว่าง 4,001 – 5,000 บาท ร้อยละ 20.0 มีรายได้ 2,001 – 3,000 บาท ร้อยละ 17.1 มีรายได้ 3,001- 4,000 บาท และมีถึงร้อยละ 8.6 ของกลุ่มที่ไม่มีรายได้ (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2
รายได้เป็นรายเดือนของผู้กู้รายกลุ่มก่อนการกู้ยืม

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	3	8.6
0-1,000 บาท	2	5.7
1,001-2,000 บาท	5	14.3
2,001-3,000 บาท	7	20.0
3,001-4,000 บาท	6	17.1
4,001-5,000 บาท	10	28.6
10,001-15,000 บาท	1	2.9
15,001- 20,000 บาท	1	2.9
รวม	35	100.0

(* เป็นรายงวด 2 กลุ่ม)

ส่วนผู้ที่มีรายได้เป็นรายงวดนั้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม และมีรายได้เป็นรายงวด
ควบคู่กับรายเดือนจำนวน 1 กลุ่ม (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3

รายได้เป็นรายงวดของผู้กู้รายกลุ่มก่อนการกู้ยืม

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	2	66.7
4,000 บาท	0	0.0
5,000 บาท	0	0.0
18,000 บาท	1*	33.3
30,000 บาท	0	0.0
รวม	3	100.0

(* มี 1 กลุ่มที่มีรายได้ ทั้งรายเดือนและรายงวด)

1.3 ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

ร้อยละ 52.3 เป็นญาติกัน ร้อยละ 47.1 เป็นเพื่อน และ ร้อยละ 0.6 เป็น พี่/น้อง
(ตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม*	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเพื่อน	81	47.1
เป็นญาติ	90	52.3
พี่ / น้อง	1	0.6
รวม	172	100.0

(* ไม่ตอบ 13 ราย)

1.4 การมีผู้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของกลุ่มนั้น มีบุคคลที่ช่วยในการประกอบอาชีพ ตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไป
เป็นส่วนใหญ่ โดยร้อยละ 37.8 มีผู้ช่วย 4 คน และมากกว่า ร้อยละ 27.0 มีผู้ช่วย 2 คน และ 3 คน ซึ่ง
แสดงว่า กลุ่มมีผู้ช่วยเหลือประกอบอาชีพประมาณ 2-3 คน เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่าง
ไม่มีผู้ช่วยเลย /ทำคนเดียว มีเพียง ร้อยละ 2.7 เท่านั้น (ตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5
บุคคลที่ช่วยประกอบอาชีพ

จำนวน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี/ทำคนเดียว	1	2.7
มี 1 คน	2	5.4
มี 2 คน	10	27.0
มี 3 คน	10	27.0
มี 4 คน และมากกว่า	14	37.8
รวม	37	100.0

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการกู้ยืม

กระบวนการกู้ยืม หมายถึง ขั้นตอนการตัดสินใจกู้ยืม การเขียนคำร้องขอกู้ และการทำสัญญากู้ยืมของผู้กู้รายกลุ่ม ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

2.1 ขั้นตอนการตัดสินใจก่อนกู้ยืมเงิน

2.1.1 เหตุผล/ความจำเป็นในการกู้

ก่อนการตัดสินใจกู้ยืม กลุ่มได้มีการพิจารณาถึงความจำเป็นในการกู้ยืมเงิน โดยร้อยละ 58.3 ต้องการสร้างรายได้ ร้อยละ 37.5 ต้องการนำมาขยายอาชีพเพิ่มเติม มีเพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้น ที่มีคนมาเชิญชวนให้กู้ จึงร่วมกู้โดยไม่มี ความจำเป็น (ตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6
เหตุผล/ความจำเป็นในการกู้ยืมเงิน

การตัดสินใจกู้ยืมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการสร้างรายได้	28	58.3
ต้องการนำมาขยายอาชีพเพิ่มเติม	18	37.5
มีคนมาเชิญชวนให้กู้ จึงกู้ตามเขา	2	4.2
รวม	48	100.0

(* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มได้อธิบายถึงเหตุผลในการกู้ยืมเพิ่มเติม ทั้ง 2 กลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อขยายอาชีพเดิม ตัวอย่างเช่น

กลุ่มแรกสมาชิกของกลุ่มเพาะเห็ด ประกอบด้วย นางอะ นายอานางอิ นางอี และนายอุ ซึ่งนายอากับนางอิ ทั้งสองคนนี้ครอบครัวมีอาชีพเพาะเห็ดขายเป็นอาชีพหลักอยู่แล้ว และต้องการเงินมาขยายอาชีพ นางอะและนางอี เป็นผู้สูงอายุที่อยู่บ้านใกล้กัน ส่วนนายอุ มีความต้องการกู้เพื่อนำเงินไปให้ลูกชายซื้อวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างเพื่อปรับปรุงบ้าน นอกจากนี้ เนื่องจากการกู้จากกองทุนฯ ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยและการกุนั้นเป็นเรื่องที่สมาชิกในชุมชนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว

กลุ่มที่สอง กลุ่มเลี้ยงวัวมีความต้องการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพด้วยเช่นกัน และเห็นว่า การกู้แบบกลุ่มทำให้ได้เงินมากกว่าการกู้รายบุคคล (กลุ่มเลี้ยงวัวทำสัญญาช่วงปี 2551)

2.1.2 ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจกู้

ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจกู้ยืมเงินครั้งนี้ ร้อยละ 73.0 คือ หัวหน้ากลุ่ม ร้อยละ 16.2 คือ บุตร นอกนั้นคือ ญาติหรือเพื่อน (ตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.7
ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจกู้ยืมเงิน

ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจ	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้ากลุ่ม	27	73.0
บุตร	6	16.2
ญาติ	2	5.4
เพื่อน	2	5.4
รวม	37	100.0

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากับกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโนนสูง อ.ยางตลาด จ. กาฬสินธุ์ และกลุ่มเลี้ยงโค บ้านโซคม่วง ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย ได้ข้อมูลการเข้าถึงกองทุนฯ ของทั้ง 2 กลุ่มดังนี้

การเข้าถึงกองทุนฯ ของกลุ่มเพาะเห็ด นาง ธ ซึ่งเป็นลูกสาวของนางอะ หัวหน้ากลุ่มเพาะเห็ด เล่าถึงที่มาของการกู้ยืมเงินของกลุ่มเพาะเห็ดว่า “ตนทราบข่าวจากญาติ ๆ ที่บอกต่อๆ กันมาในหมู่บ้านว่า รัฐมีกองทุนฯ ให้กับผู้สูงอายุที่ต้องการประกอบอาชีพสามารถมากู้ยืมเงินได้ หากกู้คนเดียวได้ 15,000 บาท ถ้ารวมกลุ่มจะได้ถึง 100,000 บาท” และเป็น “เงินให้ผู้สูงอายุกู้ ไม่คิดดอกเบี้ย ภายใน 3 ปี” ดังนั้น ตนจึงอยากกู้เงิน เพื่อมาช่วยที่บ้าน ดังประโยคที่กล่าวว่า “ผู้ช่าวก็ อยากรู้เลย เพราะอยู่กับการกู้ยืมอยู่แล้ว ถ้าไม่มีดอกเบี้ยดี” นาง ธ เมื่อทราบเรื่องเงินกู้ยืมนี้ ก็ต้องการกู้แบบกลุ่ม เพราะได้เงินมากกว่าที่กู้คนเดียว จึงชักชวนญาติ ๆ และคนที่รู้จักมารวมกลุ่มกัน เพื่อให้มีสมาชิกครบ 5 คน

ส่วนการเข้าถึงกองทุนฯ ของกลุ่มเลี้ยงวัว เกิดขึ้นจากกลุ่มได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินทุนจากกองทุนผู้สูงอายุในปี 2552 จากประธานชมรมผู้สูงอายุของตำบล ที่ได้เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชมรมผู้สูงอายุเครือข่ายในอำเภอทุ่งเสลี่ยม โดยมี อาจารย์วัชรวิทย์ แจ่มจรัส ประธานเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุอำเภอทุ่งเสลี่ยมในขณะนั้น มาประชาสัมพันธ์ข่าวสารเรื่องนี้ให้ฟัง สมาชิกกลุ่มเล่าว่า ในขณะนั้น นาย ปะ (หัวหน้ากลุ่ม) เห็นว่า กองทุนฯ นั้นให้ผู้สูงอายุกู้ยืมเงินได้ โดยไม่มีดอกเบี้ย ทำให้ตัดสินใจอยากจะทำกู้เงินในประเภทรายกลุ่ม เพราะการขอแบบรายกลุ่มจะสามารถกู้เงินได้ถึง 100,000 บาท หากนำมาหารเป็นคนๆ ก็ได้มากกว่าการขอคนเดียวที่จำกัดวงเงินไว้เพียง 15,000 บาท ต่อคน จึงได้มาพูดคุยปรึกษากับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุว่า ใครที่ต้องการจะกู้ยืมเงิน ก็ให้มารวมกลุ่มกัน แต่ต้องมีคนที่จะค้ำประกันมาด้วย ผลปรากฏว่าได้สมาชิกกลุ่ม 4 คน เป็นเครือญาติและเพื่อนบ้าน แล้วจึงไปทำเรื่องยื่นขอเงินจากกองทุนฯ

2.1.3 ความวิตกกังวลในขณะตัดสินใจจะกู้ยืมเงิน

ความวิตกกังวลก่อนตัดสินใจกู้ยืมเงินนั้น ร้อยละ 64.9 ไม่มีความวิตกกังวลใด ๆ ร้อยละ 18.9 วิตกกังวลว่าจะไม่สามารถส่งเงินคืนได้ ร้อยละ 5.4 วิตกกังวลว่าจะไม่สามารถประกอบอาชีพตามที่ตั้งใจไว้ นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ (ตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8
ความวิตกกังวลในขณะตัดสินใจจะกู้ยืมเงิน

ความวิตกกังวล	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีความวิตกกังวลใดๆ	24	64.9
กังวลว่าจะส่งเงินคืนไม่ได้	7	18.9
กังวลว่าจะไม่สามารถประกอบอาชีพตามที่ตั้งใจไว้	2	5.4
กังวลว่าจะไม่ผ่านการอนุมัติ	4	10.8
รวม	37	100.0

2.2 การเขียนคำร้อง

2.2.1 ผู้ที่เขียนคำร้องกู้ยืมเงิน

เนื่องจากการเขียนคำร้องขอกู้ยืมเงินเป็นเรื่องค่อนข้างยากสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น คณะวิจัยมีความประสงค์จะหาคำตอบถึงเครือข่ายที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการเขียนคำร้อง ซึ่งพบว่า ร้อยละ 68.5 หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้เขียนเอง แสดงว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้มีศักยภาพ สามารถเขียนคำร้องกู้ยืมเงินได้ด้วยตนเอง ร้อยละ 17.1 ให้นุตรช่วยเขียน ร้อยละ 8.6 ให้ญาติช่วยเขียน แต่ที่สมาชิกช่วยกันเขียนมีเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้น (ตารางที่ 5.9)

ตารางที่ 5.9
ผู้ที่เขียนคำร้องกู้ยืมเงิน

ผู้เขียนคำร้อง	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้ากลุ่ม	25	68.5
บุตร	6	17.1
ญาติ	3	8.6
เพื่อน	1	2.9
สมาชิกช่วยกัน	1	2.9
รวม	37	100.0

2.2.2 ความยากของการเขียนคำร้อง

ร้อยละ 97.3 ระบุว่า การเขียนคำร้องไม่ยาก แต่มีเพียงร้อยละ 2.7 ที่ระบุว่า ยาก ผู้สูงอายุทำไม่ได้ (ตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10
ความยากของแบบคำร้องกู้ยืมเงิน

แบบคำร้องกู้ยืมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ยากเลย	36	97.3
ยาก ผู้สูงอายุทำไม่ได้	1	2.7
รวม	37	100.0

2.2.3 ผู้ที่นำคำร้องกู้ยืมเงินไปยื่นต่อสำนักงานพัฒนาสังคมฯ

ส่วนผู้ที่ช่วยนำคำร้องกู้ยืมเงินไปยื่นต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนั้น ร้อยละ 70.3 เป็นหัวหน้ากลุ่ม ร้อยละ 10.8 เป็นเพื่อน นอกนั้นเป็นบุคคลอื่น เช่น บุตร และญาติ ร้อยละ 8.1 เท่ากัน (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11
ผู้ที่นำคำร้องกู้ยืมเงินไปยื่นต่อสำนักงานพัฒนาสังคมฯ

บุคคล	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้ากลุ่ม	26	70.3
เพื่อน	4	10.8
บุตร	3	8.1
ญาติ	3	8.1
เจ้าหน้าที่	1	2.7
รวม	37	100.0

2.3 การทำสัญญากู้ยืม

พิจารณาจากการทำสัญญากู้ยืม ระยะเวลาในการรออนุมัติและทำสัญญา และจำนวนเงินที่อนุมัติ

2.3.1 การทำสัญญากู้ยืม

หลังจากได้รับเงิน ผู้กู้ต้องทำสัญญากู้ยืมที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ซึ่งต่างระบุว่า ร้อยละ 97.3 ยุ่งยาก มีเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น ที่ไม่มี

ความยุ่งยาก อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับสถานที่ไปติดต่อทำสัญญากู้ยืม คือ พมจ. กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70.3 ระบุว่าเดินทางไม่ลำบาก (ตารางที่ 5.12)

ตารางที่ 5.12
การทำสัญญากู้ยืมและการเดินทางไปทำสัญญากู้ยืม

การทำสัญญากู้ยืม	จำนวน	ร้อยละ
ยุ่งยาก	36	97.3
ไม่ยุ่งยาก	1	2.7
รวม	37	100.0
การเดินทางไปทำสัญญากู้ยืม		
ไม่ลำบาก	26	70.3
เดินทางลำบาก	11	29.7
รวม	37	100.0

2.3.2 ระยะเวลาที่ทราบผลการกู้ยืมเงิน หลังจากส่งคำร้องกู้ยืมเงิน

ระยะเวลานับตั้งแต่การส่งคำขอกู้ จนกระทั่งได้รับทราบผลอนุมัติ ใช้เวลาเร็วที่สุด 1 เดือน และนานที่สุด 8 เดือน โดย ร้อยละ 45.9 อยู่ในช่วง 6 เดือน ร้อยละ 13.5 อยู่ในช่วง 7 เดือน (ตารางที่ 5.13)

ตารางที่ 5.13
ระยะเวลาที่ทราบผลการกู้ยืมเงิน หลังจากส่งคำร้องกู้ยืมเงิน

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
1 เดือน	1	2.7
2 เดือน	2	5.4
3 เดือน	5	13.5
4 เดือน	2	5.4
5 เดือน	3	8.2
6 เดือน	17	45.9
7 เดือน	5	13.5
8 เดือน	2	5.4
รวม	37	100.0

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้อธิบายกระบวนการเขียนคำร้องได้ชัดเจนขึ้นว่า ในกลุ่มเพาะเห็ด มีลูกสาวของหัวหน้ากลุ่ม เป็นผู้จัดการรวบรวมเอกสารที่ต้องใช้ในการกู้ยืมจากสมาชิกผู้สูงอายุคนอื่น รวมถึงการติดตามแจ้งข่าวสารการกู้ยืมให้ทราบเป็นระยะ และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านช่วยเขียนคำร้องขอ กู้ให้ และระยะเวลาที่รอการพิจารณาคำร้องขอกู้ ว่ากองทุนฯ อนุมัติหรือไม่ ใช้เวลานานมาก จนคิดว่าเรื่องหายไปแล้ว ในที่สุดกลุ่มก็ได้รับอนุมัติเงินจากกองทุนฯ เป็นจำนวนเงิน 55,400 บาท

ส่วนกลุ่มเลี้ยงวัว การเขียนคำร้องและการไปทำสัญญา มีการดำเนินงานที่สะดวก โดยสมาชิกได้เล่าให้ฟังว่า

“ทั้งหมดเป็นหน้าที่ของนาย ส ที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งเป็นผู้กรอกรายละเอียดให้ในคำร้องและรวบรวมหลักฐานทั้งหมดให้สมาชิกในกลุ่มทำ 2 อย่าง คือ “การลงชื่อ” และ “หาคนค้ำประกัน” ผู้ที่เป็นบุคคลค้ำประกันให้แก่สมาชิกของกลุ่มเป็นบุตร/สมาชิกในครอบครัว กลุ่มเลี้ยงโคได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ระยะเวลาที่รอคำตอบว่า คำร้องขอกู้เงินจะได้รับการอนุมัติหรือไม่ ประมาณ 6 เดือน ถึงจะทราบว่า กลุ่มผ่านการพิจารณา

2.3.3 จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติและการดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติน้อยกว่าที่ยื่นกู้

จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัตินั้น ร้อยละ 64.9 ได้รับการอนุมัติตามที่ได้ยื่นขอ ร้อยละ 35.1 น้อยกว่าที่ขอ ซึ่งกลุ่มนี้ ไม่ได้แสวงหาแหล่งทุนอื่นมาดำเนินการประกอบอาชีพ ได้ใช้เงินตามที่ได้รับอนุมัติ (ตารางที่ 5.14)

ตารางที่ 5.14

การอนุมัติตามวงเงินที่ยื่นกู้ และการดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติน้อยกว่าที่ยื่นกู้

	จำนวน	ร้อยละ
เงินที่อนุมัติ		
น้อยกว่าที่ยื่นขอไป	13	35.1
ได้รับการอนุมัติตามที่ขอ	24	64.9
รวม	37	100.0

ตารางที่ 5.14
การอนุมัติตามวงเงินที่ยื่นกู้ และการดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติน้อยกว่าที่ยื่นกู้

	จำนวน	ร้อยละ
การดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติน้อยกว่าที่ยื่นกู้		
ไม่เข้าประเด็น ได้ตามที่ยื่นขอ	24	64.9
ไม่ทำอะไร ใช้ตามที่ได้อนุมัติ	12	32.4
หาแหล่งเงินกู้อื่นสมทบให้ครบตามที่ต้องการ	1	2.7
รวม	37	100.0

ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ

เนื่องจากการประกอบอาชีพเป็นกลุ่ม ต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งการจัดการที่ดีของสมาชิกกลุ่ม จึงจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จ ดังนั้นคณะวิจัยจึงให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการเงิน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของการใช้เงินทุนในกระบวนการประกอบอาชีพเป็นกลุ่มในประเด็นของความสามารถในการใช้จ่ายเงิน การมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

3.1 ความสามารถในการใช้จ่ายเงิน

ความสามารถในการใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งพบว่า เมื่อสมาชิกได้รับเงินทุนกู้ยืมแล้ว ได้มีการจัดการด้านการเงินอย่างไร ซึ่งพบว่า ร้อยละ 62.2 นำไปซื้อวัสดุที่ใช้ผลิต/อุปกรณ์ประกอบอาชีพของกลุ่มร่วมกัน ซึ่งนับว่าเป็นการจัดการที่ดี ร้อยละ 37.8 จัดสรรให้สมาชิกแต่ละคน ใช้จ่ายเท่าเทียม เพื่อต่างคนต่างนำไปประกอบอาชีพตามที่ขอ (ตารางที่ 5.15)

ตารางที่ 5.15
การจัดการเงินที่ได้จากกองทุนฯ

การใช้เงิน	จำนวน	ร้อยละ
นำไปซื้อวัสดุที่ใช้ผลิต/อุปกรณ์ประกอบอาชีพของกลุ่มร่วมกัน	23	62.2
จัดสรรให้สมาชิกแต่ละคน ใช้จ่ายเท่าเทียม	14	37.8
รวม	37	100.0

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มทำให้ทราบว่า กลุ่มเพาะเห็ดมีการใช้จ่ายเงินที่ได้จากการกู้ จำนวน 55,400 บาท แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ประมาณ 40,000 บาท ใช้สำหรับประกอบอาชีพเพาะเห็ด โดยนำไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างโรงเรือนบ่มเห็ดและการซื้อก้อนเชื้อเห็ด (เนื่องจากกลุ่มใช้โรงบ่มเห็ดส่วนกลางที่เป็นของชุมชน จึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้) เงินอีกส่วนที่เหลือ จำนวน 10,000 กว่าบาท แบ่งให้นาย อู เพื่อนำไปช่วยลูกชายซ่อมแซมบ้าน

การใช้จ่ายเงินของกลุ่มเลี้ยงวัว เมื่อได้รับเห็ดมาเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท ทางกลุ่มได้นำมาแบ่งสรรให้แก่สมาชิกกลุ่ม คนละ 20,000 บาทเท่า ๆ กัน และตกลงกันว่าให้แต่ละคนชำระคืนในส่วนของตน และกำชับเรื่องการชำระเงินคืนว่า “ได้พยายามบอกกับสมาชิกทุกคนว่า เมื่อเราเยี่ยมมาแล้ว เราก็ต้องชำระคืนเขา อย่าให้เสียสมาชิกคนอื่นฯ”

3.1.1 การใช้จ่ายเงินตามแผน

การใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามแผนการที่คาดหวังไว้ โดยร้อยละ 83.8 เป็นไปตามแผน และร้อยละ 16.2 ไม่เป็นไปตามแผน (ตารางที่ 5.16)

ตารางที่ 5.16
การใช้จ่ายเงินตามแผน

การจ่ายเงิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เป็นไปตามแผน	6	16.2
เป็นไปตามแผน	31	83.8
รวม	37	100.0

1) เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผน

ร้อยละ 33.3 ระบุว่า ไม่ได้มีการวางแผนไว้ ทำตามสบาย อีกกลุ่มหนึ่งเป็นเหตุผลที่เกี่ยวกับการบริหารภายในกลุ่ม กล่าวคือ ร้อยละ 16.7 จัดแบ่งเงินให้ทำกันเอง ต่างคนต่างทำ และ ร้อยละ 16.7 เช่นกัน สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ ส่วนเหตุผลที่ตอบในประเด็นของการบริหารกองทุนฯ คือ ร้อยละ 16.7 รอการอนุมัตินานเกินไป ทำให้กำหนดการขาดเคลื่อน ร้อยละ 16.7 ราคาวัสดุไม่แน่นอน ทำให้ไม่สามารถทำตามได้อย่างที่คิดไว้ (ตารางที่ 5.17)

ตารางที่ 5.17
เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผน

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
จัดแบ่งให้ทำกันเอง ต่างคนต่างทำ	2	33.3
ไม่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์	1	16.7
ไม่ได้มีการวางแผนไว้ ทำตามสบาย	1	16.7
รออนุมัติเงินนานเกินไป ทำให้กำหนดการขาดเคลื่อน	1	16.7
ราคาวัสดุไม่แน่นอน ทำให้ไม่สามารถทำตามที่ได้คิดไว้	1	16.7
รวม	6	100.0

จากข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้อธิบายการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผน โดยสมาชิกของกลุ่มได้กล่าวถึงประเด็นการนำเงินไปใช้จ่ายส่วนตัว เช่น กรณีของนาย อู สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด จ.กาฬสินธุ์ ได้นำเงินไปซื้ออุปกรณ์ก่อสร้างสำหรับซ่อมแซมบ้านให้ลูกชาย ซึ่งเป็นการใช้เงินผิดวัตถุประสงค์

2) เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผน

กลุ่มประกอบอาชีพ ร้อยละ 77.5 ให้เหตุผลว่า สามารถจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และสิ่งของได้ครบตามที่กำหนดไว้ แสดงว่ามีการวางแผนที่ดี ร้อยละ 9.7 มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนในกลุ่มไปดำเนินการ ร้อยละ 6.4 มีกติกาข้อกำหนดของกลุ่มที่ต้องทำร่วมกัน ร้อยละ 3.2 มีประสบการณ์มาก่อน และร้อยละ 3.2 วัสดุอุปกรณ์มีราคาตามที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 5.18)

ตารางที่ 5.18
เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผน

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
มีการกำหนดแผนที่ดี (สามารถซื้ออุปกรณ์ได้ครบ)	24	77.5
มอบหมายให้สมาชิกไปดำเนินการ	3	9.7
มีข้อตกลงข้อกำหนดของกลุ่ม	2	6.4
มีประสบการณ์	1	3.2
วัสดุอุปกรณ์มีราคาตามที่กำหนดไว้	1	3.2
รวม	31	100.0

ในการสนทนากลุ่ม พบข้อมูลที่นำมาอธิบายถึงเหตุผลที่ทำให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผนของกลุ่มเพาะเห็ด โดยพบว่า กลุ่มมีการบริหารการใช้จ่ายเงินโดยแบ่งออกเป็นส่วนๆและมีการคำนวณราคาอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจน ไม่นำเงินที่ได้จากการกั้วมาใช้ทีเดียวทั้งหมดและไม่นำเงินมาปะปนกันในแต่ละส่วน โดยรายละเอียดในการดำเนินงาน มีดังนี้คือ

นาง ก แบ่งเงินออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ประมาณ 40,000 บาท ใช้สำหรับการประกอบอาชีพเพาะเห็ด โดยนำไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างโรงเรือนเพาะเห็ด โรงเรือนละประมาณ 20,000 บาท และการซื้อก้อนเชื้อเห็ด ก้อนละ 4 บาท ส่วนที่ 2 อีก 10,000 บาท มอบให้กับนายค ที่ต้องการนำเงินไปซื้อวัสดุในการปรับปรุงบ้านให้ลูกชาย

3.2 ความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน

ความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน พิจารณาได้จากการจัดเก็บใบเสร็จและการทำบัญชีค่าใช้จ่ายของกลุ่ม ซึ่งพบว่า การจัดเก็บใบเสร็จรับเงิน ร้อยละ 88.5 มีการจัดเก็บ ร้อยละ 13.5 ไม่มีการจัดเก็บใบเสร็จ แต่ในประเด็นการทำบัญชีค่าใช้จ่าย ร้อยละ 78.4 ไม่มีการทำบัญชี มีเพียงร้อยละ 21.6 เท่านั้นที่มีการทำบัญชี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มพยายามสร้างระบบการตรวจสอบบัญชี การใช้จ่ายเงินโดยการเก็บใบเสร็จ แต่ยังไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ซึ่งควรมีการส่งเสริมต่อไป (ตารางที่ 5.19)

ตารางที่ 5.19

ความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน

ความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน	จำนวน	ร้อยละ
การจัดเก็บใบเสร็จ		
ไม่มี	5	13.5
มี	32	88.5
รวม	37	100.0
การทำบัญชีค่าใช้จ่าย		
ไม่มี	29	78.4
มี	8	21.6
รวม	37	100.0

การสนทนากลุ่มกับกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด พบว่า มีการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย โดยมอบให้สมาชิก (หัวหน้ากลุ่ม) เป็นผู้จัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย และหัวหน้ากลุ่มที่มีความสามารถด้านการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตและราคาขาย ทำให้สามารถคำนวณผลกำไรขาดทุนได้ แม้ในช่วงนอกฤดูกาล หัวหน้ากลุ่มสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตที่ได้ในแต่ละโรงเพาะเห็ด ราคาขายต่อกิโลกรัม ราคาที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงฤดู ซึ่งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้กลุ่มได้รู้ถึงศักยภาพของกลุ่มและสามารถประมาณการณ์และกำหนดแผนงานได้

นอกจากการจัดเก็บใบเสร็จและการทำบัญชีค่าใช้จ่าย พบว่ากลุ่มได้นำเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายไปซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพเพิ่มเติม ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการใช้จ่ายและการประกอบอาชีพเป็นไปตามแผน

3.3 การนำเงินที่กักเก็บไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพเพิ่มเติม

ร้อยละ 8.3 สามารถนำเงินที่เหลือจากการประกอบอาชีพ ไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพอื่น ๆ เพิ่มเติม แต่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.7 ไม่มีเงินเหลือ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มที่มีเงินเหลือสามารถใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ โดยอุปกรณ์ที่ซื้อเพิ่มเติม ได้แก่ กระดาษ รถเข็น เครื่องชั่ง พันธุ์สัตว์ และอุปกรณ์การประกอบอาชีพ (ตารางที่ 5.20)

ตารางที่ 5.20

การนำเงินที่กักเก็บไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพเพิ่มเติม

นำเงินไปซื้อของอย่างอื่นได้อีก	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้	34	91.7
ได้	3	8.3
รวม	37	100.0
ชนิดอุปกรณ์ที่ซื้อ		
กระดาษ	1	25.0
อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น รถเข็น ชั่งกิโล เป็นต้น	1	25.0
พันธุ์สัตว์	1	25.0
ไหม	1	25.0
รวม	37	100.0

3.4 ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ พิจารณาได้จาก การดำเนินงานหรือประกอบอาชีพ เทียบเคียงกับแผนที่กำหนดไว้ พบว่า ร้อยละ 73.0 ของกลุ่มได้ประเมินว่าการดำเนินงานหรือประกอบอาชีพ เป็นไปตามแผนที่กำหนด ร้อยละ 24.3 ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด และมีเพียงร้อยละ 2.7 หรือ 1 ราย ที่สามารถดำเนินงานหรือประกอบอาชีพได้เร็วกว่าที่แผนที่กำหนด (ตารางที่ 5.21)

ตารางที่ 5.21

การประกอบอาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับแผนดำเนินการที่กำหนดไว้

ผลการดำเนินงาน	จำนวน	ร้อยละ
ล่าช้ากว่ากำหนด	9	24.3
เป็นไปตามกำหนด	27	73.0
เร็วกว่าที่ได้กำหนด	1	2.7
รวม	37	100.0

1) เหตุผลที่การดำเนินงานล่าช้ากว่าที่กำหนด

กลุ่มได้ให้เหตุผลว่า เกิดจากการอนุมัติเงินล่าช้า ร้อยละ 12.5 เกิดจากขาดการวางแผนภายในกลุ่ม และร้อยละ 12.5 เกิดจากการมีอายุมากของสมาชิกกลุ่มทำให้ทำงานไม่ได้เต็มที่ (ตารางที่ 5.22)

ตารางที่ 5.22

เหตุผลที่การดำเนินงานที่ล่าช้ากว่ากำหนด

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
การอนุมัติล่าช้า	5	62.5
ขาดการวางแผนภายในกลุ่ม	2	25.0
อายุมากแล้วทำไม่ค่อยได้	1	12.5
รวม	8	100.0

(ไม่ตอบ 1 ราย)

2) เหตุผลที่การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผนที่กำหนด

กลุ่มร้อยละ 40.0 ระบุว่า เนื่องจากการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ทำให้การทำงานไม่ยุ่งยาก เป็นไปตามแผน ร้อยละ 16.0 เกิดจากการอนุมัติเงินเป็นไปตามเวลาที่กำหนด ร้อยละ 16.0 สัตว์ที่เอามาเลี้ยง(ไก่) เลี้ยงง่าย และขายได้ราคา ร้อยละ 12.0 เกิดจากการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์/ สินค้าอยู่เสมอ ร้อยละ 8.0 เกิดจากการได้รับเงินกู้ยืม ทำให้มีเงินทุนเพิ่มขึ้น สามารถขยายงานได้ และร้อยละ 4.0 เกิดจากความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม (ตารางที่ 5.23)

ตารางที่ 5.23
เหตุผลที่การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผนที่กำหนด

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ /ไม่ยุ่งยาก	10	40.0
การอนุมัติเงินเป็นไปตามเวลาที่กำหนด	4	16.0
สัตว์ที่เอามาเลี้ยง เลี้ยงง่าย และขายได้ราคา	4	16.0
การพัฒนาผลิตภัณฑ์/ สินค้าอยู่เสมอ	4	12.0
มีเงินทุนเพิ่มขึ้น สามารถขยายงานได้	3	8.0
ผลิตภัณฑ์ใช้ได้ทุกฤดูกาล จำหน่ายได้เรื่อยๆ ไม่เร่ง	2	4.0
การที่ทุกคนในกลุ่มร่วมมือกัน	1	4.0
รวม	25	100.0

(ไม่ตอบ 2 ราย)

ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพ

การเกิดประสิทธิผล หมายถึง การที่กลุ่มผู้สูงอายุได้นำเงินกู้จากกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพร่วมกัน และสามารถส่งคืนเงินกู้แก่กองทุนฯ ได้ โดยกำหนดตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนฯ และความสามารถในการชำระคืนกองทุนฯ ปรากฏผลการศึกษา มีดังนี้

4.1 การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนฯ

กลุ่มที่ขอกู้ยืมเงิน ได้นำเงินที่กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพแตกต่างกัน โดยร้อยละ 29.7 นำไปเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 16.2 นำไปทำงานฝีมือ ร้อยละ 13.5 ทำนา (นาปี/นาปรัง) ร้อยละ 10.8 ปลูกพืช และปศุสัตว์ ร้อยละ 8.1 ค้าขาย (ตารางที่ 5.24)

ตารางที่ 5.24

ลักษณะอาชีพที่ทำจากเงินกู้ของกองทุนผู้สูงอายุ

การประกอบอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เลี้ยงสัตว์	11	29.7
งานฝีมือ	6	16.2
ทำนา (นาปี/ นาปรัง)	5	13.5
ปลูกพืช และปศุสัตว์	4	10.8
ค้าขาย	3	8.1
ทำไร่ (ไร่นาสวนผสม / ไม้สัปปะหลัง)	2	5.4
ตัดเย็บเสื้อผ้า	1	2.7
เพาะเห็ด	2	5.4
ปลูกพืชสวนครัว/ ค้าขาย	1	2.7
ปลูกพืชสวนครัว/ ทำไร่/ ทำปุ๋ย/ เลี้ยงสัตว์	1	2.7
ทำนา/ ปลูกพืชสวนครัว/ งานฝีมือ/เลี้ยงสัตว์ /ค้าขาย/ เย็บผ้า	1	2.7
รวม	37	100.0

ข้อมูลจากการสังเกตและเยี่ยมชมการประกอบอาชีพของกลุ่ม

กลุ่มแรกกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด จ.กาฬสินธุ์ อาชีพเพาะเห็ด เป็นทั้งอาชีพเสริมและอาชีพหลักของชาวบ้านในตำบลโนนสูง อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มาหลายสิบปี โดยเห็ดที่ปลูกกันทั่วไปในตำบลคือ เห็ดบด (บางพื้นที่เรียกว่า เห็ดลม หรือเห็ดกระด้าง) เห็ดขอนขาว เห็ดนางฟ้า เป็นต้น แต่ที่นิยมปลูกกันมากในตำบลคือเห็ดบด เนื่องจากมีราคาขายสูงกว่าเห็ดพื้นเมืองชนิดอื่น ๆ เห็ดบดเป็นเห็ดพื้นเมืองที่มีรสชาติดี ค่อนข้างหวาน สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายประเภท เช่น ผัดแกง หรือลาบ เป็นต้น ลักษณะของดอกเห็ดชนิดนี้ ดอกอ่อนจะนิ่ม เมื่อแก่จะเหนียวและแข็ง เก็บรักษาไว้รับประทานได้นานข้ามปี เวลาปรุงอาหารก็นำไปแช่น้ำให้คืนสภาพเหมือนเห็ดหูหนู

ที่ตั้งของโรงเรือนทั้ง 3 โรงเรือน อยู่ในบริเวณเดียวกับโรงเรือนของกลุ่มเพาะเห็ดของชุมชน ชนิดของเห็ดที่กลุ่มเพาะเห็ด ปลูกมีอยู่ 2 ชนิด คือ เห็ดนางฟ้า และเห็ดบด สำหรับโรงเรือนของกลุ่มเพาะเห็ดผู้สูงอายุมีโรงเรือนขนาด กว้าง 4.5 เมตร ยาว 10 เมตร สูง 2.5 เมตร มุงด้วยฟาง จำนวน 3 โรงเรือน 1 โรงเรือน หรือ 1 คอก จะบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ประมาณ 5,000 – 6,000 ก้อน ปริมาณเห็ดสดที่เก็บได้ต่อ 1 ก้อน ประมาณ 0.15 - 0.20 กิโลกรัม และมีราคาขายที่หน้าโรงเพาะราคา กิโลกรัมละ 70-80 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเห็ดที่เก็บได้ และถ้าหากเป็นช่วงนอกฤดูกาลมีราคาสูงถึง กิโลกรัมละ 200 บาท การให้ผลผลิตของเห็ดบด เมื่อเริ่มออกดอกสามารถเก็บขายได้ การเก็บดอกเห็ดบดสามารถเก็บได้แต่ละรุ่นมีระยะเวลาเก็บผลผลิตนาน 6 เดือน เพราะเห็ดบดไม่ได้เก็บทุกวัน จะมีช่วงเวลาที่ต้องปิดพักคอก เพื่อให้เห็ดออกมาใหม่ คือปิดประมาณ 1 สัปดาห์ เก็บดอกได้ 1 อาทิตย์ ปิดอีก 1 อาทิตย์ เปิดคอกครั้งแรก ได้ประมาณ 100 กว่า กิโลกรัม (วันแรก) และจะลดลงเป็น 80 กิโล 70 กิโล ลดลงเรื่อย ๆ จนดอกหมด แล้วปิดพักคอกไว้ 1 อาทิตย์ ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ

ส่วนกลุ่มเลี้ยงวัวนั้น ปัจจุบันไม่ได้เลี้ยง เนื่องจากขาดสถานที่เลี้ยงวัว สมาชิกทุกคนของกลุ่มเลี้ยงวัวที่เหลือ (เสียชีวิต 1 ราย) ไม่ได้ประกอบอาชีพเลี้ยงวัวแล้ว เพราะไม่มีพื้นที่ให้วัวไปกินหญ้า เนื่องจากการเลี้ยงวัวของกลุ่ม เป็นลักษณะการปล่อยให้วัวไปกินหญ้าตามทุ่งหญ้าหรือทุ่งนาที่เจ้าของที่ดินทิ้งร้างไว้ แต่เมื่อประมาณต้นปีเจ้าของที่ดินเหล่านั้นได้พัฒนาที่ดินไปทำการเพาะปลูกเป็นไร่ข้าวโพด ส่งผลให้กลุ่มเลี้ยงวัวไม่สามารถให้วัวไปกินหญ้าได้ตั้งแต่ก่อน เพราะไม่สามารถปล่อยวัวได้ และเกรงว่าวัวจะไปกินพืชไร่ของผู้ที่ปลูกไว้ นอกจากนั้นไปไม้ใบหญ้าบริเวณที่ปลูกไร่ข้าวโพดได้รับปุ๋ยละอองของยาปราบศัตรูพืชติดไปด้วย เป็นอันตรายต่อวัว และหากจะให้ซื้ออาหารสัตว์ให้วัวกิน “ก็ไม่คุ้ม” ทางกลุ่มจึงตกลงกันขายวัวที่มีอยู่ แล้วนำเงินที่ได้จากการขายวัว ไปลงทุนทำไร่มัน (ปลูกมันสำปะหลัง) เนื่องจากเห็นว่า “ง่าย ไม่ต้องลงทุนมาก” และผลผลิตที่ได้ มีราคาดี เมื่อขายผลผลิตที่ได้ ก็จะเป็นเงินกองทุนฯ เป็นงวด ๆ ต่อไป

โรงเพาะเห็ดบด
กลุ่มเพาะเห็ด จ.กาฬสินธุ์

ไร่มันสำปะหลัง
ของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงวัว จ.สุโขทัย

4.2 ความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนฯ

การส่งเงินคืนตามระยะเวลาที่กองทุนผู้สูงอายุกำหนดนั้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.4 ส่งตามกำหนดทุกงวด ร้อยละ 16.2 ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ (ส่งบ้างบางงวด) มีเพียงร้อยละ 5.4 ที่ส่งล่าช้ากว่ากำหนด แต่ไม่ค้างชำระ (ตารางที่ 5.25)

ตารางที่ 5.25

ความสามารถในการส่งเงินคืนตามระยะเวลาที่กองทุนผู้สูงอายุกำหนด

การส่งเงินคืน	จำนวน	ร้อยละ
ส่งตามกำหนดทุกงวด	29	78.4
ส่งล่าช้ากว่ากำหนด แต่ไม่ค้างชำระ	2	5.4
ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ (ส่งบ้างบางงวด)	6	16.2
รวม	37	100.0

สาเหตุที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตรงตามกำหนด

กลุ่มที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตามกำหนดเวลา ร้อยละ 28.6 ให้เหตุผลว่า เกิดจากเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ ต้องนำเงินไปหมุนก่อน ร้อยละ 28.6 เนื่องจากการถูกบุคคลอื่นคดโกง โดยฝากเงินไปคืน ถูกเข็ดเงิน นอกนั้นให้เหตุผลว่า ร้อยละ 14.2 เกิดจากภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ที่ทำให้การซื้อลดลง กลุ่มจึงไม่มีรายได้เพียงพอที่จะคืนกองทุนฯ ร้อยละ 14.2 เกิดจากประสบภัยธรรมชาติ ผลผลิตเสียหาย ร้อยละ 14.2 เป็นเหตุผลที่มาจากการคมนาคม ได้แก่ บ้านอยู่ห่างไกล ทำให้เสียเวลาในการออกบ้าน เพื่อไปคืนเงิน (ตารางที่ 5.26)

ตารางที่ 5.26

สาเหตุที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตรงตามกำหนด

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
มีเงินไม่พอ ต้องนำรายได้ไปหมุนเวียน	2	28.6
ฝากคนอื่นไปคืน แล้วถูกเข็ดเงิน	2	28.6
เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย รายได้ไม่เพียงพอ	1	14.2
เกิดจากประสบภัยธรรมชาติ ผลผลิตเสียหาย	1	14.2
บ้านอยู่ห่างไกล ทำให้เสียเวลาในการออกบ้านเพื่อไปส่งเงินคืน	1	14.2
รวม	7	100.0

4.3 วิธีการส่งเงินคืน

ตามระเบียบของกองทุนผู้สูงอายุ ผู้กู้ต้องส่งเงินคืนเป็นรายเดือน ภายในระยะเวลา 3 ปี โดยมีวิธีการส่งเงินคืนได้หลายวิธี สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ร้อยละ 43.2 ส่งเงินคืนด้วยตัวเองที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และในร้อยละที่เท่ากัน ฝากลูกหลานไปส่งให้ที่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ และร้อยละ 37.8 ส่งคืนทางไปรษณีย์ (ตารางที่ 5.27)

ตารางที่ 5.27

วิธีการส่งเงินกู้ยืมคืนกองทุนผู้สูงอายุ

วิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
ส่งเงินคืนด้วยตัวเอง	16	43.2
ฝากลูกหลานไปส่งที่สำนักงานฯ	14	37.8
ส่งคืนทางไปรษณีย์	7	18.9
รวม	37	100.0

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้อธิบายวิธีการจัดการด้านการคืนเงินของกลุ่มอาชีพดังนี้

การส่งเงินคืนของกลุ่มเพาะเห็ด ชำระคืนครั้งละ 4,620 บาท โดยส่งแบบเป็นรายงวด 1 งวด (มีระยะเวลา 3 เดือน) กลุ่มให้เหตุผลว่า “ต้องรอเวลาประมาณสองเดือน จึงจะเริ่มเก็บเห็ดขายครั้งแรกได้” อย่างไรก็ตาม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รายงานการชำระเงินกู้ยืม กลุ่มนี้มีสถานะค้างชำระ ครั้งละ 2-3 เดือน

การส่งเงินคืนกลุ่มเพาะเห็ด มีความมั่นใจว่าจะสามารถส่งคืนได้อย่างไม่มีปัญหา เนื่องจาก ผลผลิต (เห็ดอบ) เป็นที่ต้องการของตลาด กลุ่มได้ดำเนินการเพาะเห็ดจนมีความชำนาญเห็ดที่ได้จึงมีคุณภาพ มีดอกสวย ทำให้มีราคาสูง และมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่หน้าโรงเพาะตัวอย่าง เงินที่ได้จากการขายเห็ดอบ 1 รุ่น (3 โรงเรือน) เก็บได้ 414.5 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 80 บาท เท่ากับขายเห็ดได้เงิน 33,116 บาท

เมื่อขายผลผลิตได้ นาง ข “ตัดเงิน ค่าส่งเงินคืนไว้ก่อน” คือแบ่งเงินรายได้จากการขายเห็ดของกลุ่มเพาะเห็ดเก็บไว้สำหรับส่งคืนกองทุนฯ ไว้ก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงนำเงินส่วนที่เหลือไปใช้จ่ายอย่างอื่น เช่น ซื้ออุปกรณ์เพาะเห็ดครั้งต่อไป แบ่งให้สมาชิกกลุ่มไปใช้จ่าย และเป็นผู้ตามเก็บเงินจากสมาชิกกลุ่มมารวมกันนำส่งคืน โดยนาง ข ได้นำเงินสดไปจ่ายชำระที่สำนักงานฯ โดยตรง เพราะตนเองต้องเข้าเมืองเป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่มีความลำบากเมื่อต้องไปคืนเงินแต่ละครั้ง

นอกจากนั้น ประเด็นการมีความรับผิดชอบในการส่งเงินคืน สมาชิกของกลุ่มเพาะเห็ดมีความรับผิดชอบในการส่งเงินคืน โดยมีลูกสาวของสมาชิกคนหนึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบการรวบรวมเงินสดไปชำระคืนที่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบในการนำเงินไปประกอบอาชีพเพาะเห็ด เช่น การซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นและซื้อเชื้อเห็ด และมีรายได้จากการขายเห็ดแล้วจะนำเงินมาส่งรวมกัน แม้แต่สมาชิกในกลุ่มที่นำเงินไปให้ลูกซ่อมแซมบ้านก็มีความรับผิดชอบส่งเงินคืนด้วยเช่นกัน โดยสมาชิกกลุ่มคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า “เมื่อขายผลผลิตได้ จะตัดเงินสำหรับส่งคืนกองทุนฯ ไว้ก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงจะนำเงินที่เหลือแบ่งให้กับสมาชิกไปใช้จ่าย และจะเป็นผู้ตามเก็บเงินจากสมาชิกคนอื่นๆ มาให้ครบ”

นอกจากนี้ การเกิดประสิทธิผลจากการนำเงินไปประกอบอาชีพ สามารถพิจารณาโดยการประเมินผลจากการประกอบอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.4 การประเมินผลการประกอบอาชีพ

ผู้ประเมินรายกลุ่มที่เป็นตัวแทน ได้ประเมินผลการประกอบอาชีพหลังได้รับเงินทุนไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 89.2 ระบุว่า การประกอบอาชีพดีขึ้น และร้อยละ 10.8 ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (ตารางที่ 5.28)

ตารางที่ 5.28

การประกอบอาชีพหลังได้รับเงินทุน

การประกอบอาชีพหลังได้รับเงินทุน	จำนวน	ร้อยละ
ดีขึ้น	33	89.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	4	10.8
รวม	37	100.0

1) เหตุผลที่ทำให้ประกอบอาชีพดีขึ้น

กรณีที่เกิดผลการประกอบอาชีพดีขึ้น เหตุผลสำคัญเกิดจากความเข้มแข็งในผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยร้อยละ 26.9 ระบุว่าเกิดจากการมีกำลังใจที่จะสู้ ร้อยละ 20.5 มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะดำเนินการได้ ร้อยละ 10.2 มีความถนัดเชี่ยวชาญ นอกนั้นเป็นเรื่องความอดทน และความคิดริเริ่มใหม่ๆ ร้อยละ 28.2 ระบุว่า เงินกองทุนฯ ทำให้ขยายงานได้มากขึ้น ส่วนเหตุผลสุดท้าย เกิดจากกระบวนการผลิต ร้อยละ 1.3 มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอยู่เสมอ (ตารางที่ 5.29)

ตารางที่ 5.29
เหตุผลที่ทำให้ประกอบอาชีพดีขึ้น

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ความเข้มแข็งในตัวเอง		
มีกำลังใจที่จะสู้	21	26.9
มีความเชื่อมั่นว่าตนเองจะดำเนินการได้	16	20.5
มีความอดทน	8	10.2
มีความคิดริเริ่มใหม่	6	7.8
มีความถนัด/ ประสบการณ์/ มีความเชี่ยวชาญ	4	5.1
เงินทุน		
เงินกองทุนฯ ทำให้ขยายงานได้มากขึ้น	22	28.2
กระบวนการผลิต		
พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดเวลาไม่ซ้ำซาก	1	1.3
รวม	78	100.0

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถนำมาอธิบายเหตุผลที่การประกอบอาชีพดีขึ้นว่ามีหลายสาเหตุ ได้แก่

(1) เกิดจากการมีความรู้และความชำนาญในการประกอบอาชีพ ตัวอย่างเช่น กลุ่มอาชีพเพาะเห็ดอบ ซึ่งเห็ดเป็นหลักและอาชีพเสริมที่ทำกันแพร่หลายของชาวบ้านตำบลโนนสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่ทำสืบทอดต่อกันมาซึ่งถือว่า กลุ่มอาชีพเพาะเห็ดมีประสบการณ์และมีความชำนาญสูง โดยกลุ่มสามารถให้ข้อมูลถึงกระบวนการเพาะเห็ด และสามารถคำนวณงบประมาณที่จะเกิดขึ้นได้

“ปริมาณเห็ดสดที่เก็บได้ต่อ 1 ก้อน ประมาณ 0.15-0.20 กิโลกรัม และมีราคาขายที่หน้าฟาร์มราคา กิโลกรัมละ 70-80 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเห็ดที่เก็บได้ และถ้าหากเป็นช่วงนอกฤดูก็จะมีราคาสูงถึง กิโลกรัมละ 200 บาท” และ “การให้ผลผลิตของเห็ด เมื่อเริ่มออกดอกให้สามารถเก็บขายได้ การเก็บดอกเห็ดอบสามารถเก็บได้แต่ละรุ่น มีระยะเวลาเก็บผลผลิตนาน 6 เดือน เพราะเห็ดอบเก็บไม่ได้ทุกวัน จะมีช่วงเวลาที่ต้องปิดพักดอก เพื่อให้เห็ดออกมาใหม่ คือประมาณ 1 สัปดาห์ เก็บดอกได้ 1 อาทิตย์” เป็นต้น

นอกจากนั้น ประสิทธิภาพของกลุ่มเลี้ยงวัว การใช้เงินของสมาชิกในกลุ่ม ได้นำเงินไปซื้อวัวมาเลี้ยง โดยเลือกซื้อวัวตัวที่ผอมๆ เพราะมีราคาถูกกว่า นำมาเลี้ยงให้อ้วนและมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น แล้วจึงขายออกไป เหตุผลที่เลือกที่จะนำเงินมาใช้วิธีนี้ เนื่องจากว่า

การเลี้ยงวัวนี้เป็นอาชีพของกลุ่มมาเนิ่นนาน ซึ่งราคาซื้อขายวัวก็มีหลากหลาย ตั้งแต่หลักพันบาทถึงหลักหมื่นบาท แต่โดยเฉลี่ยราคา 7,000-8,000 บาทต่อตัว โดยสมาชิกรายหนึ่งได้นำเงินไปซื้อวัวในราคา 12,000 บาท จำนวน 2 ตัว ต้องจ่ายเงิน 24,000 บาท ฉะนั้นเงิน 20,000 บาท ที่ได้แบ่งสรรมานั้นจึงไม่เพียงพอ ดังนั้นสมาชิกคนดังกล่าวจึงออกเงินส่วนตัวสทบเพิ่มเข้าไปอีก 4,000 บาท ส่วนสมาชิกรายหนึ่งกลุ่มเลี้ยงวัวได้นำเงินไปซื้อวัวในราคาตัวละ 8,000 บาท จำนวน 2 ตัว รวมเป็นเงิน 16,000 บาท และนำเงินที่เหลืออีก 4,000 บาท ไปปรับปรุงซ่อมแซมคอกวัวให้ดีขึ้น

(2) การมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสมาชิก เป็นปัจจัยที่ทำให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดบด เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ทำให้สมาชิกมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ทุกคนมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพในครัวเรือน ส่งผลให้การผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถดูแลเห็ดที่เพาะได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมยังแสดงถึงการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียและรับผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การกั๊ยเงินนั้นจึงเสมือนเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ เพราะสมาชิกร่วมกันรับประโยชน์ และจากการที่สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพจึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและทำให้เห็ดที่ผลิตได้นั้น เป็นเห็ดที่มีคุณภาพ มีดอกสวย มีราคาสูงและมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่หน้าโรงเรือนอีกด้วย

(3) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ดี เนื่องจากอาชีพที่ทำให้ผลตอบแทนสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด ดังเช่น การเพาะเห็ด ราคาของผลิตภัณฑ์ในช่วงฤดูกลาง กิโลกรัมละ 70-80 บาท และช่วงนอกฤดูกลาง ราคา กิโลกรัมละ 200 บาท และตลาดมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง

2) เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง

เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง มาจากปัจจัยสำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่

(1) วัยและสุขภาพ โดยร้อยละ 10.5 เห็นว่าสมาชิกกลุ่มนั้นมีอายุมาก ทำให้ความกระตือรือร้นลดลง และให้ร้อยละที่เท่ากัน ให้เหตุผลว่าเนื่องจากสุขภาพไม่ดี

(2) ด้านเงินทุนและการทำบัญชี ร้อยละ 21.0 ระบุว่า ไม่สามารถบริหารการเงินได้ ร้อยละ 15.8 ไม่สามารถรู้ต้นทุนหรือกำไร ซึ่งก็คือไม่สามารถบริหารจัดการเงินได้นั่นเอง และร้อยละ 10.5 มีเงินทุนไม่เพียงพอ

(3) ด้านกระบวนการผลิต ร้อยละ 15.8 เกิดจากประสพภัยธรรมชาติ ร้อยละ 5.3 วัตถุดิบหายาก /ขึ้นราคา นอกนั้นเกิดจากที่ตั้งของสถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม ร้อยละ 5.3 (ตารางที่ 5.30)

ตารางที่ 5.30
เหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง

	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุจากวัยและสุขภาพ		
อายุมาก ขาดความกระตือรือร้น	2	10.5
สุขภาพไม่ดี	2	10.5
สาเหตุด้านเงินทุนและการทำบัญชี		
มีทุนไม่เพียงพอ	4	21.0
ค่าลงทุนเริ่มแรกสูงเกินไป	1	5.3
ไม่สามารถรู้ต้นทุน/ กำไร	2	10.5
ไม่สามารถบริหารการเงินได้	3	15.8
สาเหตุด้านกระบวนการผลิต		
ประสพภัยธรรมชาติ ผลิตผลเสียหาย	3	15.8
วัตถุดิบหายาก /วัตถุดิบขึ้นราคา	1	5.3
สถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม	1	5.3
รวม	19	100.0

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้อธิบายเหตุผลที่ทำให้การประกอบอาชีพไม่เปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ผู้ที่มีอายุมาก

จากข้อมูลของผู้กู๋ในกลุ่มอาชีพเลี้ยงวัว พบว่าผู้กู๋รายหนึ่งอายุ 84 ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปี ขึ้นไป) ตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2550 กลุ่มผู้สูงอายุวัยปลายนั้นถือเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการพึ่งพิง การเจ็บป่วย และการเสียชีวิตได้ง่าย

จากกรณีศึกษาพบว่า สมาชิกในกลุ่มเลี้ยงวัว มีช่วงวัยต่างกัน ตั้งแต่กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (อายุระหว่าง 60-69 ปี) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุระหว่าง 70-79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ซึ่งมีผู้สูงอายุวัยปลายจำนวน 1 ราย ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพเลี้ยงวัว เนื่องจากมีอาการเส้นโลหิตในสมองตีบ หลังจากกู้ยืมเงินแล้ว ส่งผลต่อการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน เช่น การเดิน การรับประทานอาหาร ทำได้ไม่สะดวก นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผู้กู้รายนี้ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงวัวได้

นอกจากนี้ พบว่า มีผู้สูงอายุ 1 ราย ที่เสียชีวิตไประหว่างการกู้ยืม โดยมีภรรยาเป็นผู้รับภาระในการชำระหนี้แทน

2. การมีโรคประจำตัว

นอกจากการที่ผู้สูงอายุที่มีอายุมากจะมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและเสียชีวิตแล้ว การมีโรคประจำตัวยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากอาการของโรคที่ส่งผลต่อสภาพร่างกาย ตัวอย่างเช่น

นาย ปา สมาชิกรายหนึ่งให้ข้อมูลว่า “ตนมีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากช่วงปลายปีที่แล้ว ได้เกิดภาวะเส้นโลหิตตีบ ต้องรักษาด้วยการผ่าตัด และใช้ระยะเวลากายภาพบำบัดฟื้นฟู นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีโรคประจำตัว “ทำให้ไม่สามารถเดินเหินได้อย่างสะดวก เวลาจะไปไหนต้องอาศัยไม่เท่าช่วยพยุง”

3. เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างรายได้

การเลี้ยงวัวเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อให้วัวมีน้ำหนักตัวที่เหมาะสม ก่อนตัดสินใจขาย โดยเฉลี่ยการเลี้ยงวัวจะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี หรือนานกว่านั้น โดยการขายวัวให้ได้ราคาดีนั้น วัวที่เลี้ยงมีน้ำหนักตัวมากพอที่จะทำกำไรได้

กลุ่มเลี้ยงวัวมีศักยภาพในการชำระหนี้คืนได้เป็นราย 6 เดือน (ซึ่งผู้กู้ถือว่าเป็น 1 งวด) เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการสร้างรายได้ ตัวอย่างเช่น

สมาชิกของกลุ่มเล่าว่า “หนึ่งปีที่ผ่านมา กลุ่มเลี้ยงวัวได้ขายวัวไปแล้ว 1 ครั้ง รายได้ที่เกิดจากการขายวัว สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนได้เงินไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสภาพของวัวที่เลี้ยงโดยนาย ปา ขายได้ราคาตัวละ 13,000 บาท จากที่

ซื้อมาราคา 12,000 บาท ส่วนนาย ปี ขายได้ราคาตัวละ 9,000 บาท จากที่ซื้อ มาตัวละ 8,000 บาท”

4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่กระทบต่ออาชีพได้ง่าย

เนื่องจากอาชีพเลี้ยงวัว เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติเข้ามา สนับสนุนเพื่อให้วัวมีน้ำหนักตัวที่เหมาะสมและขายได้ราคาดี โดยวัวจะหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ จำพวกหญ้า พืชผัก แหล่งน้ำ เป็นต้น การที่วัวได้รับอาหารที่อุดมสมบูรณ์จะส่งผลต่อปริมาณน้ำหนักตัว และราคาซื้อขาย ดังนั้นแหล่งน้ำแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์จะช่วยให้ผู้เลี้ยงลงทุนน้อย ที่สุด แต่กลุ่มผู้ก่อบปัญหาอุปสรรคในเรื่องของ การขาดแคลนที่ดินเพื่อให้วัวไปกินหญ้า และวัวมีความเสี่ยงต่อการกินอาหารที่ปนเปื้อนยาฆ่าแมลง เห็นได้จาก

สมาชิกของกลุ่มเล่าว่า “ในปัจจุบันกลุ่มเลี้ยงวัวไม่สามารถ ประกอบอาชีพเลี้ยงวัวได้แล้ว เพราะไม่มีพื้นที่ให้วัวไปกินหญ้า เนื่องจากการเลี้ยง วัวของกลุ่มมีรูปแบบปล่อยให้วัวไปกินหญ้าตามทุ่งหญ้าหรือทุ่งนาที่เจ้าของที่ดิน ทิ้งร้างไว้ แต่เมื่อประมาณต้นปีเจ้าของที่ดินเหล่านั้นได้พัฒนาที่ดินไปทำการ เพาะปลูกไร่ข้าวโพด ทางกลุ่มไม่สามารถปล่อยให้วัวไปกินหญ้าได้ตั้งแต่ก่อน เพราะไปไม้ใบหญ้าบริเวณที่ปลูกข้าวโพดได้รับฝุ่นละอองจากยาปราบศัตรูพืชซึ่ง เป็นอันตรายต่อวัว และหากจะซื้ออาหารมาเลี้ยงก็จะมีไม่คุ้มกับกำไรที่ได้ ทาง กลุ่มจึงตกลงขายวัว”

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้กลุ่มประกอบอาชีพเลี้ยงวัวเลิกประกอบอาชีพดังกล่าว สมาชิกในกลุ่มเปลี่ยนอาชีพไปลงทุนปลูกมันสำปะหลังแทน

5. ขาดการวางแผนในการประกอบอาชีพ

พบว่า เมื่อสมาชิกได้รับเงินกู้แล้ว ได้นำเงินไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของ แต่ละคนโดยที่ไม่มีการประชุมวางแผนหรือทำข้อตกลงร่วมกันในการใช้จ่ายเงินจำนวนดังกล่าว เช่น แผนการใช้จ่ายเงิน แผนการชำระหนี้คืน รวมทั้งแผนในการเลี้ยงวัวและขายวัว ซึ่งการวางแผนนั้นจะมี ส่วนช่วยให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ที่สำคัญการกู้ยืมแบบกลุ่มเป็นการกู้ยืมที่สร้าง โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการวางแผนของแต่ละบุคคลด้วย

6. ขาดการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ

สมาชิกในกลุ่มเลี้ยงวัวขาดการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ เช่น ขาดการคิด ร่วมกันในการซื้อวัวมาเลี้ยง ขาดการทำงานร่วมกัน เพราะเป็นการเลี้ยงแบบต่างคนต่างเลี้ยง การได้รับ

ผลประโยชน์จึงเป็นเรื่องของผู้ดูแลราย มากกว่าประโยชน์ที่สมาชิกในกลุ่มสมควรที่จะได้รับ นอกจากนี้ ผลจากการที่กลุ่มไม่ได้สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ทำให้สมาชิกบางราย ตัดสินใจย้ายไปอยู่ที่อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่สมาชิกที่เหลืออยู่ และผู้ที่ย้ายบ้านก็ไม่ได้ แฉงที่อยู่ใหม่ไว้ จึงไม่มีใครสามารถติดต่อได้ ทำให้สมาชิกที่เหลือต้องรับผิดชอบส่งเงินคืนตามสัญญา

ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ

เป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ และส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุมีรายได้ จากการประกอบอาชีพ ความสามารถในการประกอบอาชีพต่อไป และความพึงพอใจต่อการบริหาร ของกองทุนฯ ผลการศึกษามีดังนี้

5.1 รายได้จากการประกอบอาชีพ

รายได้จากการประกอบอาชีพของกลุ่ม มีความแตกต่างหลากหลายในอาชีพ เช่น ค้าขาย ได้รายได้เป็นรายเดือน และบางอาชีพได้รายได้เป็นรายงวด โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 91.9 มีรายได้เป็นรายเดือน ร้อยละ 5.4 มีรายได้เป็นรายงวด และมีร้อยละ 2.7 ที่มีรายได้ทั้งรายเดือน และรายงวด (ตารางที่ 5.31)

ตารางที่ 5.31

ลักษณะของรายได้จากการประกอบอาชีพ

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
รายเดือน	34	91.9
รายงวด	2	5.4
รายเดือน/ รายงวด	1	2.7
รวม	37	100.0

รายได้ของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ ร้อยละ 25.0 มีรายได้ระหว่าง 7,001- 8,000 บาท ร้อยละ 21.9 มีรายได้ระหว่าง 5,001-6,000 บาท ร้อยละ 15.6 มีรายได้ระหว่าง 6,001-7,000 บาท โดยมีร้อยละ 3.1 ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,001 บาท ขึ้นไป (ตารางที่ 5.32)

ตารางที่ 5.32
รายได้ต่อเดือนที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1,001-2,000 บาท	2	6.3
2,001-3,000 บาท	2	6.3
3,001-4,000 บาท	3	9.4
4,001-5,000 บาท	2	6.3
5,001-6,000 บาท	7	21.9
6,001-7,000 บาท	5	15.6
7,001-8,000 บาท	8	25.0
8,001-9,000 บาท	1	3.1
9,001-10,000 บาท	0	0.0
10,001-15,000 บาท	0	0.0
15,001-20,000 บาท	1	3.1
20,001บาท ขึ้นไป	1	3.1
รวม	32	100.0

ในส่วนของกลุ่มที่มีรายได้เป็นรายงวด มี 3 กลุ่ม มีรายได้ 4,000 บาท 2,000 บาท และจำนวน 30,000 บาท (ตารางที่ 5.33)

ตารางที่ 5.33
รายได้เป็นรายงวดจากการประกอบอาชีพของกลุ่มกุ่ม

รายได้เป็นรายงวดจากการประกอบอาชีพของกลุ่มกุ่ม	
กลุ่มที่ 1 มีรายได้	จำนวน 4,000 บาท
กลุ่มที่ 2 มีรายได้	จำนวน 5,000 บาท
กลุ่มที่ 3 มีรายได้	จำนวน 30,000 บาท

(มี 1 กลุ่มที่มีรายได้ทั้งรายเดือน/ รายงวด)

ในประเด็นของรายได้จากการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการกุ่มและนำไปประกอบอาชีพ พบการเปลี่ยนแปลงของรายได้โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการกุ่ม ดังนี้

5.2 การเปลี่ยนแปลงรายได้ก่อนและหลังการกู้ยืม

การประเมินความสำเร็จของการประกอบอาชีพ สามารถพิจารณาได้จากการเพิ่มขึ้นของรายได้หลังจากการประกอบอาชีพ ในกลุ่มอาชีพที่มีรายได้เป็นเดือน พบการเปลี่ยนแปลงรายได้เกือบทุกระดับของช่วงรายได้ โดยกลุ่มไม่มีรายได้ ไปจนถึงรายได้ 5,000 บาทต่อเดือน มีร้อยละที่ลดลง โดยกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 4,001-5,000 บาท มีรายได้ลดลง จากก่อนกู้ยืมมีร้อยละ 77.8 ลดลงเหลือ 16.7 หลังกู้ แต่ไปเพิ่มในกลุ่มที่รายได้ตั้งแต่ 5,001บาทขึ้นไป และเพิ่มมากในช่วงรายได้ระหว่าง 5,001-6,000 บาท รายได้ 6,001-7,000 บาท และรายได้ 7,001-8,000 บาท (ตารางที่ 5.34)

ตารางที่ 5.34

เปรียบเทียบระดับรายได้เดียวกัน

ของผู้กู้รายกลุ่มที่มีรายได้เป็นรายเดือนก่อนและหลังการกู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ

รายได้/เดือน	ก่อน		หลัง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	3	100.0	0	0.0	3	100.0
501-1,000 บาท	2	100.0	0	0.0	2	100.0
1,001-2,000 บาท	5	71.4	2	28.6	7	100.0
2,001-3,000 บาท	7	77.8	2	22.2	9	100.0
3,001-4,000 บาท	6	66.7	3	33.3	9	100.0
4,001-5,000 บาท	10	83.3	2	16.7	12	100.0
5,001-6,000 บาท	0	0.0	7	100.0	7	100.0
6,001-7,000 บาท	0	0.0	5	100.0	5	100.0
7,001-8,000 บาท	0	0.0	8	100.0	8	100.0
8,001-9,000 บาท	0	0.0	1	100.0	1	100.0
9,001-10,000 บาท	1	100.0	0	0.0	1	100.0
10,001-15,000 บาท	1	100.0	0	0.0	1	100.0
15,001-20,000 บาท	0	0.0	1	100.0	1	100.0
20,001บาทขึ้นไป	0	0.0	1	100.0	1	100.0
รวม	35	52.2	32	47.8	67	100.0

(* รายได้ต่อเดือนสูงสุด 25,000 บาท)

5.3 ความสามารถในการประกอบอาชีพต่อไป

การนำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปประกอบอาชีพต่อไปให้เกิดความยั่งยืนหรือนำไปต่อยอดผลผลิต นับว่าเป็นตัวชี้วัดถึงความคุ้มค่าของกองทุนฯ ได้ประการหนึ่ง ซึ่งพบว่า ผู้กู้ยืม ร้อยละ 94.6 สามารถนำผลผลิตที่ได้ไปใช้ต่อเนื่องในงวดต่อไปได้ โดยสามารถมีอาชีพนั้นๆ ต่อไปได้ มีเพียงร้อยละ 5.4 เท่านั้น ที่ยุติกิจการลง เมื่อขายผลผลิตได้ (ตารางที่ 5.35)

ตารางที่ 5.35

การผลิตสินค้า

การผลิตสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
ผลิตได้รอบเดียว	2	5.4
ทำต่อเนื่องในงวดต่อไปได้	35	94.6
รวม	37	100.0

5.4 ความพึงพอใจต่อการบริหารงานของกองทุนฯ

ความพึงพอใจต่อการบริหารงานของกองทุนฯ เป็นประเด็นที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่ง ในการพิจารณาว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของกองทุนฯ หรือไม่ ซึ่งสะท้อนจากความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ซึ่งเป็นให้บริการ โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับกองทุนฯ พบว่า ร้อยละ 54.2 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 22.9 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ให้คำชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับกองทุนฯ ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ช่วยทำสัญญากู้ยืม พบว่า ร้อยละ 60.0 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 22.9 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ช่วยทำสัญญากู้ยืมในระดับมาก

เจ้าหน้าที่อ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจ พบว่า ร้อยละ 60.0 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 22.9 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้อ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน พบว่า ร้อยละ 51.4 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 34.3 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงินในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ที่มีการติดตามการประกอบอาชีพและคอยให้คำแนะนำ พบว่า ร้อยละ 51.3 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 22.9 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.92 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ติดตามการประกอบอาชีพและคอยให้คำแนะนำในระดับมาก

เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง พบว่า ร้อยละ 42.9 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 32.9 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้อำนวยความสะดวกทุกเรื่องในระดับมาก

โดยสรุป ค่าเฉลี่ยรวมของคำตอบ คือ 4.03 หมายถึง พึงพอใจระดับมาก ประเด็นที่พึงพอใจมากที่สุด $\bar{x} = 4.16$ คือ การที่เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน ถัดมา $\bar{x} = 4.05$ คือ การที่เจ้าหน้าที่ช่วยทำสัญญากู้ยืมและให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนฯ ได้อย่างชัดเจน แต่ประเด็นที่พ้อใจค่อนข้างต่ำ คือการมีเจ้าหน้าที่มาติดตามการประกอบอาชีพและให้คำแนะนำ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกทุกเรื่อง มีค่า $\bar{x} = 3.92$ (ตารางที่ 5.36)

ตารางที่ 5.36
ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานของกองทุนฯ

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนฯ ได้อย่างชัดเจน	22.9 (8)	54.2 (19)	22.9 (8)	- -	- -	4.05	.70	มาก
ช่วยทำสัญญากู้ยืม	22.9 (8)	60.0 (21)	14.2 (5)	2.9 (1)	- -	4.05	.07	มาก
อ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจ	22.9 (8)	60.0 (21)	14.2 (5)	2.9 (1)	-	4.05	.70	มาก
ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน	34.3 (12)	51.4 (18)	11.4 (4)	2.9 (1)		4.16	.73	มาก
เจ้าหน้าที่มาติดตามการประกอบอาชีพและให้คำแนะนำ	22.9 (8)	51.3 (18)	22.9 (8)	2.9 (1)	-	3.92	.76	มาก
อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง	25.7 (9)	42.9 (15)	31.4 (11)	-	-	3.97	.76	มาก
ค่ารวม						4.03	.73	มาก

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ผู้ถูกรายกลุ่มให้ข้อเสนอแนะต่อกองทุนฯ ดังนี้

6.1 ควรอนุมัติให้มีการกู้ยืมเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพครั้งต่อไป

กลุ่มมีความต้องการที่จะกู้ยืมเงินต่อไป เพราะเห็นว่า เป็นการให้กู้แบบปลอดดอกเบี้ย ทำให้มีรายได้ โดยมีสมาชิกคนหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าคืนเงินหมดแล้ว จะกู้ต่่อีก แต่จะกู้แบบเดี่ยว (กู้รายบุคคล) กู้มา ก็จะทำให้ลูกชายเขาไปปลูกมัน จ้างคนปลูกมัน (มันสำปะหลัง) ไร่หนึ่ง ได้ผลผลิต 5 ตัน ขายได้กิโลละ 2 บาท ส่งปีละหมื่นไม่มีปัญหา”

6.2 การเพิ่มวงเงินอนุมัติ

ผู้กู้ต้องการให้เพิ่มวงเงินกู้ให้มากขึ้นอีกและต้องการให้ช่วยเหลือสมาชิกได้กู้เงินเพิ่ม เนื่องจากผู้สูงอายุยังขาดรายได้และลูกหลานไม่ส่งเงินมาให้

6.3 ควรมีการทบทวนการส่งเงินคืน

เสนอให้ทางกองทุนฯ ทบทวนระเบียบการชำระเงินคืนเป็นรายปีแทนรายงวด ต้องการให้กำหนดชำระหนี้คืนเป็นรายปี เพราะผลผลิตยังไม่เติบโตพอที่จะขายได้กำไร การชำระเป็นรายเดือนสามารถทำได้ยาก

สรุป

ผู้กู้ยืมรายกลุ่มประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือ ทำนา และงานฝีมือ โดยสมาชิกกลุ่มเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และอยู่ในช่วงผู้สูงอายุวัยต้น คือ มีอายุระหว่าง 60-69 ปี รายได้ของกลุ่ม มีทั้งรายได้รายเดือน รายงวด และรายเดือนและรายงวดควบคู่กันไป เหตุผลและความจำเป็นในการกู้ยืม ผู้กู้ให้เหตุผลว่า ต้องการสร้างรายได้และต้องการขยายอาชีพเพิ่มเติม โดยมีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้มีบทบาทในการตัดสินใจ ในด้านการประเมินการประกอบอาชีพวัดได้จาก 1)ความสามารถในการใช้จ่ายเงิน สรุปได้ว่า กลุ่มการกู้ยืมส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงินตามแผนที่กำหนดไว้ 2) การมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน โดยกลุ่มส่วนใหญ่มีการจัดเก็บใบเสร็จ แต่ไม่มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย 3)ความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นไปตามที่กำหนดเนื่องจากดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ประกอบกับการอนุมัติเป็นไปตามเวลา และสัตว์ที่เลี้ยงขายได้ราคา

ด้านประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ สรุปได้ว่า กลุ่มกู้ยืมนำเงินไปประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์มากที่สุด ทำนาและงานฝีมือตามลำดับ และส่วนใหญ่การประกอบอาชีพหลังได้รับเงินทุนของกลุ่มกู้ยืมดีขึ้นด้วยปัจจัย ประกอบด้วยความเข้มแข็งในตัวบุคคลของผู้กู้ เงินทุนและกระบวนการผลิต

ในส่วนของปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการประกอบอาชีพของกลุ่มมี 6 ปัจจัย ได้แก่ ผู้กู้มีอายุมาก การมีโรคประจำตัว เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างรายได้ สภาพแวดล้อมที่กระทบต่ออาชีพได้ง่าย ขาดการวางแผนในการประกอบอาชีพ และขาดการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ ด้านการส่งเงินคืน ผู้กู้รายกลุ่มส่วนใหญ่มีความสามารถในการส่งเงินคืนได้ตามกำหนดทุกงวด โดยใช้วิธีส่งเงินคืนด้วยตนเองมากที่สุดและรองลงมาคือฝากลูกหลานไปส่งที่สำนักงาน

ในด้านรายได้ พบว่า ผลที่เกิดขึ้นหลังการกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพไม่พบผู้ที่ไม่มียาได้ และมีผู้มียาได้เพิ่มขึ้นในช่วง 5,001-20,000 บาทขึ้นไป และมีข้อเสนอแนะให้กองทุนฯ ทบทวนปรับปรุงเงินในการกู้ยืมและระเบียบในการส่งเงินคืน ให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้กู้รายกลุ่ม

บทที่ 6

การติดตามและประเมินผลโครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของกองทุนผู้สูงอายุ คือ การจ่ายเงินสนับสนุน แผนงาน และโครงการในการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง ทั้งด้านการศึกษา สังคม ศาสนา ข้อมูลข่าวสาร อาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การส่งเสริมบทบาทอาสาสมัคร การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน รวมถึงการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง และประสบปัญหาความเดือดร้อน ที่พัก อาหาร หรือเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ได้มีการจ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ที่ระบุข้างต้นมา โดยตลอด คณะวิจัยได้ติดตามและประเมินผลเฉพาะโครงการที่ได้รับการสนับสนุนในปีงบประมาณ 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2553 โดยแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 163 โครงการ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากับผู้แทนองค์กรที่ได้รับทุนสนับสนุน จำนวน 10 โครงการ ผลการศึกษา นำเสนอเป็น 5 ตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน
- ตอนที่ 2 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการดำเนินโครงการ
- ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิผลจากการดำเนินโครงการ
- ตอนที่ 4 การเกิดผลกระทบจากการดำเนินโครงการ
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

1.1 หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน

กองทุนผู้สูงอายุ ได้กำหนดคุณสมบัติผู้ขอรับการสนับสนุนได้นั้น ต้องเป็นหน่วยงาน ดำเนินงานด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยกรณีหน่วยงานจดทะเบียนนิติบุคคล หรือได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สังคมแล้ว ต้องมีการดำเนินงานด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุต่อเนื่องจนถึงวันยื่น คำขอไม่น้อยกว่า 6 เดือน แต่ถ้าหากหน่วยงานที่ขอทุนไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคลหรือไม่ได้เป็นองค์กร สาธารณประโยชน์ จะต้องมีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุต่อเนื่องจนถึงวันยื่นคำขอไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และมีส่วนราชการหรือหน่วยงานองค์กรของผู้สูงอายุที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลรับรองผลงานด้วย

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการสุ่มตัวอย่างโครงการที่ได้การสนับสนุนทุน ข้อมูล เกี่ยวกับประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.1 เป็นองค์กรของผู้สูงอายุ คือ ชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 7.4 เป็นสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด และเป็นเครือข่าย ชุมชน/กลุ่ม/ชมรมอื่น เท่ากัน ร้อยละ 4.3 เป็นมูลนิธิ นอกนั้นเป็นหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้/ ศูนย์อเนกประสงค์ ฯ กองทุนสวัสดิการในชุมชน อบต./ เทศบาล สถานบำบัด/ ฟันฟู/ สถานสงเคราะห์ (ตารางที่ 6.1)

ตารางที่ 6.1

ประเภทของหน่วยงานที่ขอรับทุน

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
ชมรมผู้สูงอายุ	124	76.1
สมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด	12	7.4
เครือข่ายชุมชน/ กลุ่ม/ชมรม	12	7.4
มูลนิธิ	7	4.3
ศูนย์เรียนรู้/ ศูนย์อเนกประสงค์ ฯ	2	1.2
กองทุนสวัสดิการในชุมชน	2	1.2
อบต. / เทศบาล	2	1.2
สถานบำบัด/ ฟันฟู/ สถานสงเคราะห์	2	1.2
รวม	163	100.0

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกิดจากการศึกษาโครงการ 10 โครงการที่ได้ติดตามนั้นแบ่งประเภทของหน่วยงาน องค์กร ชมรม ที่ขอรับการสนับสนุนได้เป็น 2 ประเภทหลัก

1) องค์กรที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1) **องค์กรผู้สูงอายุ** เป็นองค์กรที่ดำเนินงานเพื่อการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนให้แก่ผู้สูงอายุโดยตรง ในที่นี้ก็คือ สหประชาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัดพะเยา สหประชาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ชมรมอนุรักษ์เพลงอีแซว อำเภอดอนเจดีย์ ชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ บ้านโนนสูงใต้ ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเขาชัยสน ชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแหลมไทรนวด

1.2) **องค์กรเอกชนที่เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์** มีวัตถุประสงค์ขององค์กร มิใช่เพื่อกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ องค์กรที่ขอรับการสนับสนุนในที่นี้คือ มูลนิธิหมอชาวบ้าน

2) **องค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล** ทั้งองค์กรผู้สูงอายุ และองค์กรเอกชน ซึ่งในกรณีนี้คือ ชมรมผู้สูงอายุเคหะลำดวนดินแดง ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร และเป็นชมรมที่มีกิจกรรมสนับสนุนผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนเขตดินแดง มาตั้งแต่ปี 2550 เมื่อขอทุนในปี 2552 จึงมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ แม้ว่าจะเป็้องค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

1.2 การเข้าถึงข้อมูลของกองทุนฯ และการให้บริการในหน่วยงาน

ข้อมูลจากการติดตามโครงการ 10 โครงการเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึง การรับทราบถึงข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุ โดยตัวแทนของหน่วยงาน องค์กร และชมรม ซึ่งได้นำไปสู่การเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน รูปแบบของการเข้าถึงข้อมูลของกองทุนผู้สูงอายุ เช่น รับทราบจากประสานงานหน่วยงานผู้ให้บริการ คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รับทราบจากการอบรมพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานองค์กรผู้สูงอายุ รับทราบจากติดต่อ รับทราบจากการประชาสัมพันธ์ของสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ และจากบุคคล เป็นต้น โครงการที่ได้ติดตามและประเมินผล มีการเข้าถึงข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุ แตกต่างกันไปดังนี้

1) **เกิดจากรับทราบจากหน่วยงานรับผิดชอบ** ได้แก่ โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ศิลปะเพลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุได้ทำงานร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วได้ทราบข่าวกองทุนฯ จากเจ้าหน้าที่

โครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวนดินแดง กรุงเทพมหานคร ทราบจากเจ้าหน้าที่ เมื่อไปติดต่อเรื่องการจัดทะเบียนเป็นชมรมผู้สูงอายุที่สำนักพัฒนาสังคมฯ

2) การเข้าร่วมการอบรมพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานองค์กรผู้สูงอายุ
ได้แก่ ประสานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา ได้เข้าร่วมประชุมพัฒนาศักยภาพของแกนนำองค์กรผู้สูงอายุ และนำข่าวสารที่ได้รับมาเล่าสู่กันฟังในคณะกรรมการของสาขาฯ นำไปสู่การเขียนโครงการขอรับทุนอุดหนุนโครงการ 3 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาศักยภาพกรรมการชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุฯ โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ และโครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านาญผู้สูงอายุ จังหวัดพะเยา

ผู้แทนจากชมรมได้ร่วมอบรมการเขียนโครงการของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดพัทลุง และได้รับทราบข่าวเรื่องกองทุนผู้สูงอายุ จากการเข้าร่วมสัมมนา นำข่าวสารที่ได้รับมาเล่าสู่กันฟังในสมาชิกชมรมของตน นำไปสู่การเขียนโครงการขอรับทุนอุดหนุน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน และโครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552

3) จากการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุกระจายเสียง เกิดจากผู้รับผิดชอบโครงการได้ทราบจากวิทยุกระจายเสียง แล้วได้ติดต่อไปยังกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามและขอคำปรึกษา แล้วเขียนโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ส่งขอรับทุนสนับสนุน

4) จากขยายผลโครงการ สืบเนื่องจากประสานสาขาสมาคมสภาฯ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดำเนินโครงการอบรมอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุมาในปี 2551 แล้วต้องการขยายโครงการให้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลไปยังหน่วยงานอื่น และจัดทำโครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาลประจำปี 2552

ซึ่งจะเห็นว่า แหล่งข้อมูลสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ มีหลายช่องทาง และมีหลากหลายวิธี ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

1.3 ขนาดของโครงการที่เสนอ

กรอบวงเงินโครงการที่กองทุนผู้สูงอายุ ให้การสนับสนุน แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ เล็ก กลาง ใหญ่ โดยโครงการขนาดเล็ก หมายถึง โครงการที่ขอสนับสนุนในวงเงินไม่เกิน 50,000 บาท โครงการขนาดกลาง หมายถึง โครงการที่ขอสนับสนุนในวงเงินเกิน 50,000 – 300,000 บาท และ โครงการขนาดใหญ่ หมายถึง โครงการที่ขอสนับสนุนในวงเงินเกิน 300,000 บาท ขึ้นไป

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนเงินทุนที่ขอรับการสนับสนุนในปีงบประมาณ 2552 ในโครงการขนาดเล็ก ร้อยละ 18.3 ขอรับทุนสนับสนุน 40,001 -50,000 บาท ร้อยละ 8.5 ขอรับทุนสนับสนุน 30,001- 40,000 บาท ในโครงการกลาง ร้อยละ 32.7 ขอรับทุนสนับสนุนต่ำกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 11.8 ขอรับทุนสนับสนุน 100,001 - 150,000 บาท และในโครงการขนาดใหญ่ ร้อยละ 2.6 ขอรับทุนสนับสนุน 300,001 - 400,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 0.7 ขอรับทุน 800,001 - 900,000 บาท (ตารางที่ 6.3)

ตารางที่ 6.3
จำนวนเงินที่ขอสนับสนุน

จำนวนเงิน	จำนวน	ร้อยละ
โครงการขนาดเล็ก		
10,001 -20,000 บาท	6	3.9
20,001 -30,000 บาท	7	4.6
30,001 -40,000 บาท	13	8.5
40,001 -50,000 บาท	28	18.3
โครงการขนาดกลาง		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	50	32.7
100,001 -150,000 บาท	18	11.8
150,001 - 200,000 บาท	13	8.5
200,001 -250,000 บาท	7	4.6
250,001 -300,000 บาท	3	2.0

ตารางที่ 6.3
จำนวนเงินที่ขอสนับสนุน

จำนวนเงิน	จำนวน	ร้อยละ
โครงการขนาดใหญ่		
300,001 -400,000 บาท	4	2.6
400,001 -500,000 บาท	0	0.0
500,001 -600,000 บาท	2	1.3
600,001 -700,000 บาท	0	0.0
700,001 -800,000 บาท	0	0.0
800,001 -900,000 บาท	1	0.7
900,001 บาทขึ้นไป	0	0.0
รวม	152	100.0

(* ไม่ตอบ 11 ราย)

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาโครงการ ทั้ง 10 โครงการนั้น เป็นโครงการขนาดเล็กวงเงินไม่เกิน 50,000 บาท 7 โครงการ และโครงการขนาดกลาง 3 โครงการ ซึ่งแยกประเภทโครงการได้ดังตาราง

ประเภท	ชื่อโครงการ
โครงการขนาดเล็ก (ไม่เกิน 50,000 บาท)	<ul style="list-style-type: none"> • โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ • โครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านนาญผู้สูงอายุจังหวัดพะเยา • โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ศิลปะเพลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน • โครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาลประจำปี 2552 • โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ • โครงการสัจจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552 • โครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง

ประเภท	ชื่อโครงการ
โครงการขนาดกลาง (50,000–300,000 บาท)	<ul style="list-style-type: none"> โครงการพัฒนาศักยภาพกรรมการชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุ ตำบล หมูบ้าน จังหวัดพะเยา โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

สำหรับโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มูลนิธิหมอบ้านเป็นผู้ขอโครงการได้เสนอขอรับการสนับสนุน เป็นโครงการขนาดใหญ่ วงเงินไม่เกิน 300,000 บาท ได้รับเงินอนุมัติ 260,000 บาท

1.4 ที่มาของโครงการ

โครงการมีที่มาจากหลากหลายลักษณะ เช่น การสำรวจความต้องการของสมาชิกในชมรม การได้เข้าอบรมแล้วได้รับความรู้เพิ่มเติม ความห่วงใยในสมาชิกการตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมในสังคมสูงวัยของประเทศไทย และความต้องการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นหลัง และการปรึกษาหารือกับองค์กรในท้องถิ่น โดยองค์กรที่ขอรับทุนแห่งหนึ่งได้เล่าให้ฟังดังนี้

“การทำงานนั้น ทางสภาของเราก็ได้ทำการประสานงานกับท้องถิ่น ว่าเราจะทำงานกันอย่างไร หรือจะเป็นการจัดทำเป็นเอกสาร ในแต่ละครั้งในการจัดประชุมโดยจัดให้ไว้อำเภอละหนึ่งชุด สำหรับคนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น ก็จะเชิญไปยังแต่ละตำบล เพื่อให้ส่งแกนนำของตำบลนั้นเข้าร่วมกิจกรรม ตำบลละ 2 คน หรือตำบลไหนใหญ่ก็จะให้โควตา จำนวนผู้เข้าร่วมอยู่มีประมาณ 4-5 คน โดยเป็นคณะกรรมการในระดับต่างๆ เชิญพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดไปร่วมกับเราด้วย และการทำงานก็เป็นการทำงานกันแบบเครือข่าย เวลาไป พมจ. ก็ไปกับเรา เป็นการเอาแกนนำของแต่ละตำบลมาประชุมตำบลละ 2 คน หรือตำบลที่ใหญ่ก็ 4-5 คน แล้วมาคิดร่วมกัน” เป็นต้น

ซึ่งหากพิจารณาในภาพรวม ที่มาของโครงการ มาจากสาระสำคัญดังนี้

1) **การสำรวจความต้องการของสมาชิก** ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเขาชัยสน ได้สำรวจความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ความต้องการอันดับหนึ่งคือ ต้องการเดินทางไปทัศนศึกษา จึงเป็นที่มาของการขอรับการสนับสนุนในโครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน

2) การได้เข้าอบรมความรู้ ประธานสาขาสมาคมสภาฯ จังหวัดพะเยา ไปร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจัดโดยพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา ได้นำข้อมูลที่ได้รับมาปรึกษาร่วมกันในหมู่คณะกรรมการบริหารสาขาสมาคมสภาฯ ว่าควรจะมีการดำเนินการอะไรบ้าง ทำให้ได้ขอรับการสนับสนุนในโครงการพัฒนาศักยภาพกรรมการชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุตำบล หมู่บ้าน จังหวัดพะเยา และโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ

3) ความห่วงใยในหมู่สมาชิก ผู้สูงอายุของบ้านโนนสูง หมู่ที่ 8 ตำบลโนนสูง อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ส่วนมาก ไม่มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับชุมชน/สังคม และไม่ได้รับการเอาใจใส่สุขภาพกาย สุขภาพจิต ให้มีการพัฒนาศักยภาพที่ดีขึ้น จึงเป็นที่มาของการขอรับการสนับสนุนโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแหลมโตนด มีสมาชิก และชมรมเครือข่าย กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ 9 หมู่บ้าน ของตำบลแหลมโตนด รวมถึงตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง การทำกิจกรรมรวมกลุ่มแต่ครั้งมีผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ทำให้คณะกรรมการชมรมและสมาชิกมีความห่วงใย และต้องการไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่สมาชิก จึงเป็นที่มาของโครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552 และกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนการเคหะดินแดง ได้รวมกลุ่มกันเป็นชมรมผู้สูงอายุการเคหะลำดวนขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกันและให้ความช่วยเหลือกันในชุมชน จึงได้มีการเสนอขอรับการอุดหนุนโครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวนดินแดง

4) การตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมในสังคมสูงวัยของประเทศไทย การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุไทย จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น การพัฒนาความรู้ด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ได้ใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มูลนิธิหมอชาวบ้าน เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม จึงได้เขียนขอรับการสนับสนุนในโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ นอกจากนี้ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เห็นถึงความสำคัญของการให้ความรู้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างถูกวิธี มีสุขภาพที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงได้ขอรับการอุดหนุนในโครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาลประจำปี 2552

5) ความต้องการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นหลัง นายเคลื่อน พวงพันธ์ เป็นผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาด้านการร้องเพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี มีความประสงค์จะสอนการร้องเพลงอีแซวให้แก่เด็กเยาวชนที่เป็นนักเรียนในสุพรรณบุรี เพื่อเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ชนรุ่นหลัง จึงเป็นที่มาของโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะเพลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ

เป็นการศึกษาผลการดำเนินงาน ด้านความเหมาะสมของการใช้เงินสนับสนุนให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งได้แก่ มีการดำเนินโครงการและมีความก้าวหน้าเทียบกับแผนที่วางไว้ และการใช้เงินอย่างเหมาะสม ซึ่งก่อนจะพิจารณาถึงประสิทธิภาพดังกล่าวนี้ คณะวิจัยขอแนะนำเสนอขั้นตอนก่อนที่ จะได้รับอนุมัติโครงการดังต่อไปนี้

2.1 ระยะเวลารอผลการพิจารณา

จากการศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาที่รอผลการพิจารณา นับตั้งแต่ส่งโครงการแล้ว มีระยะเวลาแตกต่างกัน โดยร้อยละ 43.0 มีระยะเวลาในการรอ 3-4 เดือน ร้อยละ 25.7 ใช้เวลารอ 5-6 เดือน ร้อยละ 18.8 ใช้เวลารอ 1-2 เดือน และมีระยะรอผลการพิจารณาตั้งแต่ 7 เดือน ไปจนถึง 12 เดือน มีร้อยละ 10.2 และมากกว่า 12 เดือน มีจำนวนร้อยละ 2.3 (ตารางที่ 6.4)

ตารางที่ 6.4
ระยะเวลาที่รอผลการพิจารณา

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
1-2 เดือน	24	18.8
3-4 เดือน	55	43.0
5-6 เดือน	33	25.7
7-8 เดือน	8	6.3
9-10 เดือน	3	2.3
11-12 เดือน	2	1.6
มากกว่า 12 เดือน	3	2.3
รวม	128	100.0

(* ไม่ตอบ 35 ราย)

ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบาย กระบวนการพิจารณาอนุมัติทุนอุดหนุนโครงการ เมื่อหน่วยงาน องค์กร ชมรมผู้สูงอายุได้เขียนโครงการตามแบบเสนอโครงการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ องค์กรใดมีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ต้องนำส่งให้แก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ซึ่งทำหน้าที่เป็นสำนักงานกองทุนฯ ส่วนภูมิภาค เพื่อส่งต่อมา

ยังหน่วยงานกลาง หากเป็นองค์กรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถส่งโครงการมายังกลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้โดยตรง โดยมีกลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการกองทุนผู้สูงอายุ นำเสนอเรื่องให้ "คณะกรรมการกลั่นกรองโครงการที่ขอรับการสนับสนุนและกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ" พิจารณาให้ความเห็นประเด็นกิจกรรมที่ควรสนับสนุนว่า มีความสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการกองทุนฯ เรื่องหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขอื่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนฯ ผู้สูงอายุและงบประมาณสนับสนุน เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ว่าด้วยการบริหารกองทุนฯ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนผู้สูงอายุ จากนั้นนำเรื่องเสนอต่อ "คณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ" เพื่อให้การพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน แล้วจึงแจ้งผลการพิจารณาให้แก่องค์กรที่ขอรับทุนสนับสนุนโครงการต่อไป

จากกระบวนการพิจารณาตัดสินโครงการข้างต้น ทำให้หน่วยงานที่ขอรับทุนฯ มีระยะเวลาการรอรับทราบผลการพิจารณาอนุมัติแตกต่างกันไป ตั้งแต่ 2 เดือน -7 เดือน (ทั้งนี้หน่วยงานเริ่มนับวันรอตั้งแต่นั้นโครงการให้กับหน่วยงานระดับจังหวัด) ตามความสมบูรณ์ของเนื้อหาโครงการ และหลักฐานประกอบการพิจารณา หากโครงการใดที่รายละเอียดในข้อเสนอโครงการไม่ชัดเจน ก็จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข และส่งกลับมาให้กองทุนฯ อีกครั้ง โดยโครงการที่ได้ติดตามประเมินผลครั้งนี้มีระยะเวลาที่ได้การรอทราบผลการพิจารณาอนุมัติ ดังนี้

ระยะเวลา	ชื่อโครงการ
2-3 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน ◆ โครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552
4 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญผู้สูงอายุจังหวัดพะเยา
6 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
7 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ ◆ โครงการพัฒนาศักยภาพกรรมการชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุตำบลหมูบ้าน จังหวัดพะเยา ◆ โครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง

2.2 ความยาก-ง่ายในการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน

ชมรม หน่วยงาน องค์กร ที่จะขอรับเงินอุดหนุน เพื่อจัดกิจกรรมจากกองทุนผู้สูงอายุ นั้น ต้องเขียนคำร้องในแบบเสนอโครงการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นส่วนที่บอกให้ทราบถึงข้อมูลประวัติและผลงานโดยสังเขป เช่น ชื่อโครงการ ประวัติผลงานของ รายละเอียดผู้รับผิดชอบโครงการโดยย่อ รายชื่อคณะกรรมการบริหาร วัตถุประสงค์หลักขององค์กร และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี ที่ตั้งสำนักงาน (พร้อมแผนที่)

ส่วนที่ 2 รายละเอียดข้อมูลโครงการขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนฯ เป็นส่วนของข้อเสนอโครงการ ประกอบด้วย ชื่อโครงการที่เสนอขอ จำนวนงบประมาณ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินโครงการ วิธีการดำเนินงาน การประเมินผล และผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการสนทนากับตัวแทนจากหน่วยงาน องค์กร ชมรมผู้สูงอายุที่ได้รับการอุดหนุนโครงการ สะท้อนความคิดเห็นในเรื่องของแบบเสนอโครงการขอรับการสนับสนุน ทั้งผู้เห็นว่า “ง่าย” ไม่ลำบากในการเขียนโครงการ และผู้เห็นว่า “ยาก” ซับซ้อนไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **กลุ่มที่เห็นว่า “ง่าย”** ได้แก่ ตัวแทนจากชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน ได้เขียนขอรับทุนสนับสนุนโครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน ตัวแทนจากชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแหลมโตนด เขียนขอรับทุนสนับสนุนโครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552 และตัวแทนจากมูลนิธิหมอบ้านซึ่งเขียนขอรับทุนสนับสนุนโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยผู้แทนได้ให้เหตุผลที่ทำให้เขียนโครงการได้อย่างราบรื่น ไม่มีปัญหา เนื่องจาก 1) ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุ เป็นอย่างดี 2) เคยมีประสบการณ์ขอรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนฯ สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาก่อน 3) เคยได้รับอนุมัติในโครงการที่คล้ายๆ กัน จึงสามารถนำมาปรับใช้เป็นแบบอย่างได้ และ 4) ให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเขียนโครงการ ช่วยเขียนโครงการให้ตรงตามแบบฟอร์มขอรับทุนสนับสนุน

2) **กลุ่มที่เห็นว่า “ยาก”** ได้แก่ ตัวแทนจากสมาคมสมาคมผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา ในปี 2552 ได้เขียนขอรับทุนสนับสนุน มากถึง 6 โครงการ ชมรมผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง เขียนขอรับทุนสนับสนุนโครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง และชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ บ้านโนนสูงใต้ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอรับทุนสนับสนุนในโครงการออก

กำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ โดยผู้แทนกลุ่มดังกล่าว ได้ให้เหตุผลประกอบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่ข้าราชการเกษียณ จะมีระดับการศึกษาต่ำ ความรู้ต่ำ จึงไม่สามารถเขียนโครงการที่เป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์ และการวัดประเมินที่ชัดเจนแน่นอน จากคำกล่าวที่ว่า "ผมรู้ซึ่งว่าโครงการผู้สูงอายุหินแค่ไหน ผู้สูงอายุกว่าจะเขียนได้ แต่ละโครงการนี้ มันยากเย็นเหลือเกิน อย่าตัดโอกาสเขาเลย การขอโครงการนี้ ก็ยากเย็นเขียนยาก"

อย่างไรก็ตาม สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา ถึงแม้มีความเห็นว่าแบบเสนอขอโครงการมีความยาก แต่เห็นว่ากองทุนผู้สูงอายุนั้นมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุมาก ดังนั้นจึงสนับสนุนให้ชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยาได้เขียนโครงการ เพื่อนำมาเป็นทุนดำเนินกิจกรรมร่วมกับสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ โดยมีการทำงานอย่างเป็นระบบในรูปแบบเครือข่าย ชมรมที่จะเขียนขอรับการสนับสนุนโครงการ สามารถนำโครงการที่เขียนมาปรึกษาหรือขอคำแนะนำกับคณะกรรมการฯ ที่รับผิดชอบเขตพื้นที่นั้นๆ เป็นผู้ช่วยดูรายละเอียด ช่วยตรวจความถูกต้องและให้คำแนะนำ เพื่อให้กลับไปแก้ไขงานมาส่ง เป็นการทำงานในระดับสาขาสภาตำบลต่างๆ อำเภอต่างๆ ก่อนที่จะส่งไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดต่อไป "เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน คอยช่วยแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน และเป็น การย้อนตรวจสอบกันได้ว่าชมรมผู้สูงอายุนั้น ได้มีการเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรมอะไรไปบ้างในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละอำเภอ หรือมีการเขียนขอโครงการเกี่ยวกับอะไรไปบ้าง แล้วมีเกิดขึ้นบ้าง" ซึ่งทำให้สาขาสมาคมสภาฯ รับทราบข้อมูลผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุม สามารถดูแลได้ทั้งจังหวัด ส่งผลให้การขับเคลื่อนหรือการพัฒนาไปได้อย่างพร้อมกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และง่ายต่อการพัฒนา

จากคุณลักษณะโครงการต่างๆ ที่ได้รับทุนสนับสนุน ผู้ได้รับทุนได้นำไปจัดโครงการตามที่ได้กำหนดไว้ โดยมีจำนวนผู้มีส่วนร่วมโครงการแตกต่างกัน

2.3 จำนวนผู้มีส่วนร่วมโครงการ

ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้นำเสนอจำนวนผู้เข้าร่วม ในการทำกิจกรรมขององค์กรที่ได้รับการสนับสนุนทุน มีผู้เข้าร่วมโครงการแตกต่างกัน โดยร้อยละ 55.8 มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการต่ำกว่า 100 คน ร้อยละ 28.2 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ 101-200 คน และมีร้อยละ 3.2 มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการมากกว่า 500 คน (ตารางที่ 6.5)

ตารางที่ 6.5
จำนวนกรรมการและสมาชิกที่ร่วมในโครงการ

จำนวน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 100 คน	87	55.8
101-200 คน	44	28.2
201-300 คน	6	3.8
301-400 คน	7	4.5
401-500 คน	7	4.5
มากกว่า 500 คน	5	3.2
รวม	156	100.0

(* ไม่ตอบ 7 โครงการ)

ผลจากการติดตามประเมินผลโครงการในพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่มีผู้ร่วมกิจกรรมมากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเป้าหมายและจำนวนผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละโครงการ ตัวอย่างเช่น

โครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาลประจำปี 2552 ตั้งเป้าหมายจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการไว้ 48 คน แต่ในการจัดกิจกรรม มีผู้มาร่วมงาน จำนวน 80 คน

โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตั้งเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการไว้ 240 คน แต่ในการจัดกิจกรรมมีผู้มาร่วมงาน จำนวนกว่า 300 คน

โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน ตั้งเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการไว้ 100 คน แต่ในการจัดกิจกรรมมีผู้มาร่วมงาน 110 คน

โครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552 ตั้งเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการไว้ 327 คน แต่ในการจัดกิจกรรมมีผู้มาร่วมงาน 266 คน

มีเพียงโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ร่วมกิจกรรม น้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนด กล่าวคือ ได้ตั้งเป้าหมาย 118 คน แต่ในการจัดกิจกรรมมีผู้มาร่วมงาน 78 คน

2.4 ผู้เข้าร่วมโครงการ (กลุ่มเป้าหมายหลัก)

ผู้เข้าร่วมโครงการ หมายถึง กลุ่มเป้าหมายหลักในดำเนินกิจกรรมของโครงการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุฯ และกองทุนผู้สูงอายุ ย่อมหมายถึงผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ผู้ร่วมโครงการสามารถมีวัยอื่นร่วมด้วยแต่ต้องมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนผู้สูงอายุ ส่วนโครงการประเภทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุก็น่าจะมีบุคคลวัยอื่นๆ เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักได้ จากโครงการที่ติดตามและประเมินผลทั้ง 10 โครงการ 9 ใน 10 มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์กร เขตพื้นที่การให้บริการขององค์กร

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มเป้าหมายรองเป็นบุคคลวัยอื่นนอกเหนือจากกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายรองในการจัดกิจกรรมโครงการด้วย เช่น มีกิจกรรมให้การอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุคคลวัยอื่นรวมอยู่ด้วย มีเพียงโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ฯ จังหวัดสุพรรณบุรี เท่านั้น ที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นบุคคลวัยอื่นที่วัยใช้ผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายเป็นวัยเด็กนักเรียน เนื่องจากว่าเป็นโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ

กิจกรรมของโครงการที่ได้จัดขึ้น นอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมายหลักแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับบุคคล หรือหน่วยงาน องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้โครงการสามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ หน่วยงานเหล่านี้ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชน โดยโครงการที่ได้ติดตามและประเมินผล มีผู้เข้าร่วมโครงการเป็น

กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ คณะกรรมการการดำเนินงานและตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน ตำบล ที่เป็นเครือข่ายของสาขาสมาคมสภาฯ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรม และผู้ที่อยู่ในชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และอาสาสมัครในชุมชน ครอบครัว ญาติของผู้สูงอายุ และนักเรียนในโรงเรียน

กลุ่มองค์กรสนับสนุน มีดังนี้

- 1) สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงาน มีบทบาทบริหารโครงการ และจัดกิจกรรมให้เครือข่าย
- 2) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมเป็นเครือข่ายเมื่อมีการปฏิบัติกิจกรรมจะมาร่วมดำเนินการและร่วมเขียนโครงการ
- 3) โรงพยาบาลสนับสนุนด้านงบประมาณ สถานที่ และบุคลากรช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้แก่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

- 4) สถานีอนามัย สนับสนุนสถานที่ และเจ้าหน้าที่
- 5) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ สนับสนุนวิทยากร
- 6) เทศบาล สนับสนุนทุนสำหรับค่าน้ำมันรถ และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในระหว่างการจัดกิจกรรม

2.5 การพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมของโครงการ หลายโครงการที่มีจำนวนผู้มาร่วมกิจกรรมมากเกินไปที่กำหนดงบประมาณไว้ เช่น โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ที่จัดโดยมูลนิธิหมอชาวบ้าน กำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมอบรม ไว้ครั้งละ 80 คน แต่มีผู้มาร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งสูงถึง 100 คน ทำให้เอกสารความรู้ที่จัดเตรียมมาแจกไม่เพียงพอ โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ จาก 100 มาร่วม 120 คน จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 1) เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 2) ความสม่ำเสมอในการมาร่วมกิจกรรม 3) ครอบคลุมต้องยินยอม 4) ไม่มีปัญหาสุขภาพ และ 5) พิจารณาในกรณีที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง หรือถูกหลานละเลยไม่เอาใจใส่

2.6 บทบาทของสมาชิก

ในการดำเนินโครงการที่ได้ติดตามและประเมินผลครั้งนี้ สามารถแบ่งบทบาทของสมาชิกผู้มีส่วนร่วมในโครงการเป็น 2 บทบาทหลัก คือ

1) **บทบาทผู้นำ** เป็นบทบาทของหน่วยงานที่ขอรับทุนสนับสนุนโครงการ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา และคณะกรรมการบริหารของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้รับผิดชอบโครงการ (มูลนิธิหมอชาวบ้าน) ประธานรองฯ และเลขานุการ ของชมรมผู้สูงอายุการเคหะลำดวน ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน และชมรมผู้สูงอายุแหลมไทรนี้ มีบทบาทดังนี้

1. ร่างโครงการ สำหรับการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกชมรม
2. วางแผนการดำเนินการ และงบประมาณ
3. คัดกิจกรรม
4. ดำเนินประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ
5. รวบรวมเอกสารหลักฐานการเงิน และจัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย
6. ประเมินผลการจัดโครงการ
7. เขียนรายงานผลการดำเนินการ

2) **บทบาทผู้ปฏิบัติ** ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายโครงการ เป็นผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีบทบาทดังนี้

1. ร่วมประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดโครงการ
2. ให้ความร่วมมือโดยการเข้าร่วมกิจกรรม
3. สะท้อนการปฏิบัติกิจกรรม ในการประเมินผลโครงการ

2.7 ความก้าวหน้าของโครงการ

เป็นการสอบถามถึงความก้าวหน้าโครงการภายหลังได้รับทุนสนับสนุนแล้วมีการดำเนินการแล้วเสร็จไปอย่างไร พบว่า ร้อยละ 95.7 มีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว มีเพียงร้อยละ 4.3 โครงการยังไม่เสร็จสิ้นยังดำเนินการอยู่

2.8 ความสอดคล้องของการดำเนินงานและแผนงาน

โดยทั่วไปโครงการต่างๆ มีการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า และหากมีการวางแผนที่ดี การดำเนินโครงการจะเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ร้อยละ 80.9 ระบุว่า เป็นไปตามแผน ร้อยละ 15.4 ล่าช้ากว่าที่กำหนด และร้อยละ 3.7 เร็วกว่าแผนที่กำหนด อย่างไรก็ตาม เมื่อให้ผู้ตอบประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการตามแผนที่กำหนดในภาพรวม ร้อยละ 72.2 ระบุว่า ประสบความสำเร็จระดับมาก ร้อยละ 27.8 ประสบความสำเร็จระดับปานกลาง (ตารางที่ 6.6)

ตารางที่ 6.6

ความสอดคล้องของการดำเนินงานและแผนงาน

ความสอดคล้อง	จำนวน	ร้อยละ
ล่าช้ากว่ากำหนด	25	15.4
เป็นไปตามกำหนด	131	80.9
เร็วกว่าที่กำหนดไว้	6	3.7
รวม	162	100.0

(* ไม่ตอบ 1 โครงการ)

ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษา สามารถอธิบายขยายความได้ดังนี้

1) **กลุ่มที่สามารถดำเนินงานได้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้**
 เนื่องจากได้รับอนุมัติเงินสนับสนุนช่วงที่กำหนดในแผนพอดี้ และอีกโครงการหนึ่งเนื่องจากได้กำหนดช่วงระยะเวลาการดำเนินงานให้ยืดหยุ่นได้ เป็นไปตามความเหมาะสม

2) **กลุ่มที่ดำเนินงานล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนดไว้** ให้เหตุผลว่า เนื่องจากการอนุมัติโครงการล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ กล่าวคือ คาดว่าจะทราบผลพิจารณาภายในระยะเวลา 2-3 เดือน แต่ความเป็นจริง กว่าที่จะได้รับทราบผลการอนุมัติได้เข้าไปในเดือนที่ 4 แล้ว ทำให้กระทบต่อแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป เช่นเดียวกับโครงการสร้างเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มูลนิธิหมอชาวบ้านซึ่งเป็นองค์กรขอรับการสนับสนุนได้วางแผนงานดำเนินการ ตามที่ได้เสนอโครงการไปคือ ระหว่างมิถุนายน – พฤศจิกายน 2553 เนื่องจากรอการอนุมัติกว่า 6 เดือน ทำให้มีการเลื่อนกิจกรรมที่จัดมาเป็นระหว่างกรกฎาคม–พฤศจิกายน 2553 ส่วนอีกโครงการหนึ่งได้เขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนกิจกรรมจากกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งได้ถูกส่งกลับมาปรับปรุงแก้ไขโครงการ 3 ครั้ง ทำให้แผนกำหนดการที่วางไว้ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และทำให้กิจกรรมอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ

2.9 ความเหมาะสมของการใช้จ่ายเงินสนับสนุน

การพิจารณาความเหมาะสมของการใช้เงินในกระบวนการจัดทำโครงการ โดยพิจารณาจาก การใช้จ่ายที่ได้เป็นไปตามแผนการเงิน และใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด

2.9.1 **การใช้จ่ายเงินที่ได้เป็นไปตามแผนการเงิน** ร้อยละ 89.0 ใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผน มีเพียงร้อยละ 11.0 ไม่เป็นไปตามแผน

(1) เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผนฯ

โดยเหตุผลที่เป็นไปตามแผนการเงิน ร้อยละ 70.6 มีการปฏิบัติตามที่กำหนดอย่างชัดเจน ครบถ้วน และมีการบริหารจัดการที่ดี ร้อยละ 29.4 มีการปฏิบัติตามระเบียบการจ่ายเงิน ตระหนักถึงคุณค่าของเงิน และมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งจะเห็นว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้น เกิดจากความสามารถในการจัดการของชมรมผู้สูงอายุ (ตารางที่ 6.7)

ตารางที่ 6.7
เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามแผนฯ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
มีการปฏิบัติตามที่กำหนดอย่างชัดเจน ครบถ้วน และมีการบริหารจัดการที่ดี	72	70.6
มีการปฏิบัติตามระเบียบการจ่ายเงิน ตระหนักถึงคุณค่าของเงิน และมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด	30	29.4
รวม	102	100.0

(2) เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนฯ

ส่วนกลุ่มเหตุผลที่การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนฯ นั้น ถึงแม้จะมีไม่มาก แต่เหตุผลที่น่าเสนอ เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ โดยร้อยละ 70.0 ระบุว่า เนื่องจากยอดเงินที่ได้รับอนุมัติน้อยกว่าที่ขอ ทำให้การดำเนินโครงการมีผลกระทบหลายประการ นอกนั้นเป็นเหตุผลที่เกี่ยวกับการอนุมัติเงินน้อยกว่าที่ขอทั้งสิ้น (ตารางที่ 6.8)

ตารางที่ 6.8
เหตุผลที่การใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามแผนฯ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ยอดเงินที่อนุมัติได้น้อยกว่าที่ขอ มีผลกระทบต่อโครงการดังนี้ ทำให้ต้องลดปริมาณและกิจกรรมที่กำหนดไว้; ต้องจ่ายเงินขององค์กรเพิ่มเข้าไป; ทำให้กิจกรรมและกระบวนการต่างๆ ของโครงการต้องปรับเปลี่ยน; ต้องลดค่าอาหารกลางวันสำหรับผู้สูงอายุ	14	70.0
ตัดลดจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมถูกลดทอนลง เนื่องจากได้เงินน้อย	1	5.0
เวลาอนุมัติช้ากว่ากำหนดการเดิม, ได้รับอนุมัติช้า/ ต้องเลื่อนการดำเนินงานออกไป	1	5.0
เงินที่ได้รับอนุมัติไม่เพียงพอ ทำให้ต้องเฉลี่ยจากกิจกรรมอื่นแทน	1	5.0
ต้องประหยัดและปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด, กะหมัดกะแห่ม	1	5.0
กิจกรรมต่างต้องเน้นคุณภาพ แต่งบประมาณให้น้อย จึงไม่มีคุณภาพ	1	5.0
ต้องการวัสดุและครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ แต่เงินอนุมัติไม่พอ	1	5.0
รวม	20	100.0

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับองค์กรที่ได้รับทุนสนับสนุน ได้อธิบายถึงปัญหาการใช้
 จ่ายเงินงบประมาณที่แต่ละโครงการขอไปนั้น ถูกตัดงบประมาณ คือได้ไม่ครบ ไม่ได้เป็นไปตามที่เขียน
 ไป เกณฑ์ที่นำมาตัดสินพิจารณางบประมาณนั้น เป็นเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม การพิจารณาอนุมัติ
 โครงการมีความล่าช้า ส่งผลให้ได้รับงบประมาณล่าช้า ซึ่งมีผลต่อการใช้จ่ายเงิน เนื่องจากว่า ช่วงที่
 ของบไปกับกองทุนอนุมัติจ่ายเงิน สิ่งของได้ขึ้นราคาไปแล้ว นอกจากนี้ ต้องการอนุมัติสนับสนุนเงินค่า
 ประชุมเตรียมงาน โดยมีรายละเอียดตามคำบอกเล่า ดังนี้

“กองทุนฯ มีความเข้ม ความเข้มของกองทุนฯ เมื่อมีเกณฑ์ก็
 เป็นเกณฑ์ที่มันลึกลับหมด ภายในอำเภอให้ 50 ต่างอำเภอให้ 100 ยิ่งอำเภอหลังเขา
 เนี่ยได้ 100 เนี่ย อันเนี่ย เขาทำไมเอาเปรียบผู้สูงอายุ หละที่ข้าราชการได้ก็โลเมตร
 ละ 4 บาท ผู้สูงอายุเป็นคนมีเงินห่วย เขาขาดโอกาส มาตั้งเกณฑ์ตัดเงิน ยิ่งขาด
 โอกาสไปใหญ่”

“การจัดประชุมค่าอาหารให้ 50 พอไปได้ แต่มันก็ต่างกัน ใน
 เมืองมันก็สูงกว่า แต่เขาใช้อัตราเดียวกันผู้สูงอายุไม่มีสิทธิไปจัดที่โรงแรมหรือที่
 ที่ศาลาวัด”

“ในการเขียนโครงการส่วนใหญ่เป็นการออกกำลังกาย ที่ขอไป
 นั้นก็ไม่ว่าตลาดเขาขึ้นราคา ก็ขาดทุนอีก กองทุนฯ ไม่มีการให้เพิ่ม มีแต่การตัด
 งบประมาณโดนตัดกันไปเยอะ ข้อเสนอแนะแม้แต่เกณฑ์ของกองทุนฯ เมื่อก่อนไม่มี
 คล้ายว่าคณะกรรมการที่พิจารณา จะให้อย่างไรก็ได้ น่าจะให้ชาวบ้านเขาพอดีบ้าง
 เรื่องค่าใช้จ่าย เราทำงานด้วยจิตอาสา”

“การพิจารณาก็ใช้เวลานานประมาณ 4 เดือน กว่าจะได้มา จึงต้อง
 มีการวางแผนให้ดีเพื่อให้ได้เงินมาพอใช้ กองทุนฯ ว่าจะพิจารณากองทุนฯ ก็นาน
 4 เดือนกว่าจะได้มา พิจารณางบช้า เดือนกันยายน ก็ไม่พิจารณา เพราะหยุด
 พิจารณา ทำไมก็ไม่ว่า เสนอโครงการไป ทั้งโดนตัดงบแล้วยังลดจำนวนคนอื่นอีก”

“ผมอยากให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมอย่างหลากหลายและทั่วถึง จะได้เป็น
 การทำงานเพื่อบูรณาการได้ให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีกำลังวังชามีหัวคิด
 อยู่ก็จะทำต่อไป”

“ค่าการจัดประชุม ทำไมไม่อนุมัติให้บ้าง เราจะต้องมีการเตรียมการ
 ก่อนมีการปฏิบัติงานมีการประชุมคณะกรรมการบริหาร กรรมการดำเนินงาน 3

เดือนต่อครั้ง ของบไปได้ไม่เต็มที่ การใช้จ่ายเราของบไป เพื่อให้พอใช้แต่ทาง กองทุนฯ ก็ตัดให้เราไม่พอใช้ เขามีหน้าที่ตัดเหออ ผมรู้ซึ่งว่า โครงการผู้สูงอายุหิน แคะไหน ทำเสร็จ ก็สรุปผลส่ง เช่นโครงการที่ 2 ขอเงินเพื่อการประชุม ก็ไม่ให้ ไม่ให้ เราทำงานหรือไง”

2.9.2 การใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด

พิจารณาจาก การนำเงินไปใช้ทำกิจกรรม นอกเหนือจากการทำโครงการ พบว่า ร้อยละ 90.6 ระบุว่า ไม่ได้นำเงินไปทำโครงการอื่น ร้อยละ 9.4 ตอบว่า นำไปทำกิจกรรมอื่น ซึ่ง แสดงว่า ยังมีชมรม/หน่วยงานบางแห่งใช้จ่ายเงินไม่เหมาะสม

2.10 การรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม การส่งใบเสร็จ และความโปร่งใส

เมื่อทำโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้รับทุนสนับสนุนต้องเขียนรายงานผลการดำเนินงานแก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พบว่า ร้อยละ 97.5 รายงานผลเรียบร้อยแล้ว และร้อยละ 2.5 ยังไม่ได้ส่งรายงาน โดยให้เหตุผลว่า กำลังจัดทำอยู่/ เพราะขาดเอกสารบางอย่าง / กำลังจัดเตรียมประเมินผลโครงการ และกิจกรรมยังไม่เสร็จสิ้น หรืออยู่ระหว่างแปลเป็นภาษาอังกฤษ (รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ) นอกจากนั้นแล้ว ผู้รับทุนต้องจัดส่งใบสำคัญรับเงิน ให้แก่พัฒนาสังคมฯ ด้วยเช่นกัน พบว่า ร้อยละ 94.9 ส่งใบเสร็จเรียบร้อยแล้ว อีกร้อยละ 5.1 ยังไม่ได้ส่ง สำหรับการชี้แจง เรื่องการใช้จ่ายเงินแก่สมาชิก เป็นสิ่งที่ชมรม/หน่วยงาน ที่ได้รับเงินสนับสนุนควรกระทำเพื่อแสดงถึงความโปร่งใส ร้อยละ 96.9 มีการชี้แจงเรื่องเงินแก่สมาชิก และมีร้อยละ 3.1 ที่ไม่ได้ทำในเรื่องนี้ (ตารางที่ 6.9)

ตารางที่ 6.9

การรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม การส่งใบเสร็จ และความโปร่งใส

	จำนวน	ร้อยละ
การรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม*		
ส่งแล้ว	155	97.5
ยังไม่มีส่ง	4	2.5
รวม	159	100.0
การส่งใบเสร็จ**		
ส่งแล้ว	149	94.9
ยังไม่มีส่ง	8	5.1
รวม	157	100.0

ตารางที่ 6.9
การรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม การส่งใบเสร็จ และความโปร่งใส

	จำนวน	ร้อยละ
ชี้แจงเรื่องเงิน***		
ทำ	156	96.9
ไม่ได้ทำ	5	3.1
รวม	161	100.0

(*ไม่ตอบ 4 โครงการ, **ไม่ตอบ 6 โครงการ, ***ไม่ตอบ 2 โครงการ)

ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้แทนจากองค์กรที่ได้รับทุน ได้แก่ กรรมการชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และผู้จัดการแผนงานเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการเงินและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ พบว่า 8 ใน 10 โครงการ ได้ส่งรายงานผลการดำเนินงานโครงการเรียบร้อยแล้ว มี 2 โครงการ ได้แก่ โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้สูงอายุที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผู้รับผิดชอบเอกสารการเงิน รวมถึงการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และโครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุเคหะดินแดง ยังดำเนินกิจกรรมไม่แล้วเสร็จในช่วงคณะวิจัยเก็บข้อมูล

คณะวิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การปรับลดเงินในกิจกรรมมีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ และหน่วยงานจึงมิได้จัดกิจกรรมดังกล่าว แต่ในรายงานผลการดำเนินงานยังคงปรากฏวัตถุประสงค์ครบดังเดิม เช่น โครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายฯ ถูกตัดงบประมาณเกี่ยวกับเงินที่ชมรมจะมอบให้แก่ผู้สูงอายุที่ได้รับการเยี่ยม โดยการเยี่ยมบ้านและมอบเงินให้แก่ผู้สูงอายุที่ได้รับการเยี่ยมเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของโครงการ ดังนั้นชมรมจึงไม่มีการดำเนินกิจกรรมนี้ และได้จัดรายงานผลการดำเนินงานให้กับสำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดฯ เรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม ในรายงานยังระบุวัตถุประสงค์การเยี่ยมบ้านและมอบเงินดังเดิม ซึ่งสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ควรตรวจสอบให้ละเอียดกว่านี้

ด้านการจัดทำเอกสารการเงิน ผู้แทนจากองค์กรส่วนใหญ่สามารถจัดทำได้ เพราะได้บุคคลที่มีความรู้มาร่วมในองค์กร และมอบให้รับผิดชอบการจัดทำบัญชีโครงการ ตัวอย่างเช่น กรรมการของชมรมผู้สูงอายุแหลมไตนดที่ดำเนินโครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกฯ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ทุกอย่าง เราทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รายงานผลการปฏิบัติงาน ผมเป็นผู้จัดทำเอง แต่ให้กรรมการแต่ละคนเป็นผู้รวบรวมข้อมูลมาให้ โดยจัดแบ่งหน้าที่กันไป ว่าใครจะรับผิดชอบเก็บข้อมูล

ประเด็นไหน ส่วนไบเสรีจ ทำอย่างเป็นระบบ เพราะคนทำบัญชีเป็นอดีตข้าราชการมาก่อน ไม่ยาก ทุกกิจกรรมโปร่งใส ตรวจสอบได้หมด”

อย่างไรก็ตาม พบว่า มี 1 โครงการ (จาก 10 โครงการ) คือ โครงการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ จัดโดยชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ บ้านโนนสูงใต้ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการจัดทำรายงานเสนอต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์เรียบร้อยแล้ว มีความถูกต้องในบัญชีการรับ-จ่ายเงิน แต่พบความไม่สอดคล้องในกำหนดการของกิจกรรม กล่าวคือ กำหนดจัด 2 วัน คือวันที่ 6-7 มีนาคม 2553 แต่จากการสนทนากลุ่มกับสมาชิกผู้สูงอายุและคณะกรรมการจัดงาน (22 ธันวาคม 2553) ต่างเล่าตรงกันว่าได้จัดเพียง 1 วัน คือวันที่ 6 มีนาคมเท่านั้น (ทั้งนี้สอดคล้องกับจดหมายเชิญผู้เข้าร่วมพิธีเปิดฯ วันที่ 6 มี.ค.53 เวลา 9.00 น. และพิธีปิดอบรมโครงการ วันที่ 6 มี.ค.53 เวลา 15.30 น.) ส่วนจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่สามารถตรวจสอบจำนวนแน่นอนได้ เนื่องจากมีการลงชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเป็นเอกสาร 2 ชุด ชุดที่ 1 มีผู้เขียนรายชื่อสมาชิกไว้ให้เรียบร้อยจำนวน 107 คน ให้สมาชิกมาลงนามทั้ง 2 วัน คือ 6, 7 ชุดที่ 2 เป็นบัญชีที่ผู้เข้าร่วมมาเขียนชื่อลงนามเองมีผู้ลงนาม 73 คน ซึ่งจะเห็นว่าการรายงานผลเป็นเอกสารและข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง มีความไม่สอดคล้องกับโครงการที่ได้รับอนุมัติ กองทุนผู้สูงอายุควรมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่หรือผู้ติดตามตรวจสอบการจัดทำโครงการให้มากขึ้น

2.11 การนำเงินไปใช้ถูกต้องตามระเบียบ

การนำเงินไปใช้ถูกต้องตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กองทุนฯ กำหนด ซึ่งแต่ละโครงการมีการนำเงินที่ได้รับไปดำเนินการตามที่ได้เขียนไว้ในข้อเสนอโครงการ ตัวอย่างเช่น

ผู้สูงอายุที่เป็นวิทยากรในโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ เงินที่ได้รับถูกนำไปใช้เป็นตัววิทยากร และอีกส่วนก็ได้นำไปซื้ออุปกรณ์สำหรับการสอนให้แก่โรงเรียนที่ไปสอนมูลนิธิหมอชาวบ้านซึ่งจัดโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นโครงการจัดอบรม จึงมีค่าใช้จ่ายหลายอย่าง เช่น 1) ค่าอาหารว่าง 2) ค่าอาหารกลางวัน 3) ค่าเอกสาร 4) ค่าตอบแทนวิทยากร 5) ค่าสถานที่ 6) ค่าประเมินผล 7) ค่าติดต่อประสานงาน ซึ่งเป็นรายการตามที่ได้แจ้งไว้ในข้อเสนอโครงการ

แต่ได้พบว่า โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ ฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่ได้ใช้เงินตามระเบียบหลักเกณฑ์ กล่าวคือ ไม่ได้จัดกิจกรรมตรงตามที่กำหนด ข้อเท็จจริงที่พบคือ มีการจัดอบรมดำเนินการขึ้นในวันที่ 6 มีนาคม เพียงวันเดียว และไม่เต็มวัน (จากที่ได้เสนอโครงการ 2 วัน) ข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยกับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้ใจความว่า “ทำกิจกรรมทั้งตำบล ในวันที่มีการจัดกิจกรรมนั้น มีการจัดสถานที่ตรงนี้ (ลานอเนกประสงค์องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง) อย่าง

สวยงาม ให้อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดกาฬสินธุ์มาเปิดการอบรม มีฐานอยู่อย่างไรกัน
อย่างไร การเล่นเกมก็มีกรกินข้าวสังสรรค์ แสดงการออกกำลังกายรำไม้พองร่วมกัน พาร้องเพลง
ให้ความรู้เรื่องสิทธิ “ไม่มีเอกสารแจก” นอกจากนี้ ผู้รับเป็นแม่ครัว กล่าวถึงงานในวันนั้นว่า “เดิมได้รับ
เงินค่าอาหาร 1,500 บาท มีเพื่อนบ้านมาช่วยกันทำกับลูก ๆ หลาน ๆ แต่ก็มีงบเบิกเรื่อยถึงประมาณ
4,000-5,000 บาท และให้คนล้างจานคนละ 100 บาท พวกเมียผู้ใหญ่บ้านและในวันนั้น ใครมีอะไรก็
เอามาช่วยกัน ได้เงินค่ารถคนละ 60 บาท ก็พากันกลับ อาหารที่ทำวันนั้น ก็มี ต้มปลา ผัดหมู ตำมะกอก
แกงเผ็ด ลาบเนื้อ” และ “ช่วงบ่ายก็ไม่ค่อยอยู่กัน มีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณ 70 คน” แสดงให้เห็นว่า
กำหนดการมีการเปลี่ยนแปลงไป หลังจากการรับประทานอาหารแล้ว สมาชิกไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมใน
ภาคบ่ายต่อ ส่วนใหญ่ทยอยกลับบ้านเป็นจำนวนมาก

ตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ

ประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ พิจารณาได้จากการที่หน่วยงาน/ องค์กร/ ชมรม/
กลุ่ม ได้นำเงินได้รับการจัดกิจกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ และโครงการนั้นตอบสนอง
ต่อผู้สูงอายุ ผลการศึกษามีดังนี้

การจัดกิจกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ

องค์กรที่ได้รับทุนสนับสนุนจะต้องดำเนินกิจกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ
โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ประเภทของโครงการที่ได้รับเงิน
สนับสนุน

3.1 ประเภทของโครงการที่ได้รับเงินสนับสนุน

หลังจากที่ส่งคำร้องขอรับการสนับสนุน และใช้เวลารอผลการอนุมัติระยะเวลา
หนึ่ง กลุ่มตัวอย่างก็ได้รับการอนุมัติให้การสนับสนุนโครงการ โดยโครงการที่ผู้สูงอายุขอรับเงิน
สนับสนุน ร้อยละ 43.7 เป็นโครงการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ เช่น โครงการพัฒนา
ศักยภาพแกนนำผู้สูงอายุโรงพยาบาล โครงการอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัครและให้ความรู้แก่
ผู้สูงอายุในด้านารดูแลสุขภาพและการออกกำลังกาย โครงการผู้สูงวัยยิ้มได้ โครงการฝึกอบรมการ
เขียนโครงการ การอบรมแกนนำออกกำลังกายและรวมพลังออกกำลังกาย เป็นต้น ร้อยละ 24.7 เป็น
โครงการดูแลสุขภาพ เช่น โครงการสร้างเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิตผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้
ในการปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและมีคุณค่า โครงการสร้างเสริมสุขภาพกายสุขภาพจิต

ผู้สูงอายุ โครงการอบรมปฏิบัติธรรมและการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างความสุขแก่ผู้สูงอายุ โครงการสร้างเสริมสุขภาพกายจิตแจ่มใสให้ผู้สูงอายุแบบบูรณาการ เป็นต้น และร้อยละ 21.5 เป็นโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น โครงการการให้ความรู้ในด้านการพ่อน้ำ การตีกลอง โครงการจักสานงานไม้ไผ่ เป็นต้น นอกนั้นเป็นโครงการเป็นโครงการเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้ผู้สูงอายุ และเครือข่าย รวมทั้งมีโครงการระดับชาติ 1 โครงการ (ตารางที่ 6.10)

ตารางที่ 6.10

ประเภทของโครงการที่ได้รับเงินสนับสนุน

ประเภทโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
การส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ	69	43.7
การดูแลสุขภาพ	39	24.7
การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	34	21.5
การสร้างความเข้มแข็งให้ผู้สูงอายุและเครือข่าย	8	5.1
โครงการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่สาธารณะ	4	2.5
สถานสงเคราะห์/ การดูแลผู้สูงอายุ	2	1.3
โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านหรือชุมชน	1	0.6
กิจกรรมสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในระดับชาติ	1	0.6
รวม	158	100.0

(*ไม่ตอบ 5 โครงการ)

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โครงการตัวอย่างที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ ในปี 2552 มีจำนวนโครงการที่คณะวิจัยได้ติดตามและประเมินผล รวม 10 โครงการ เป็นการติดตาม 3 โครงการที่อยู่ในจังหวัดพะเยา ติดตามโครงการอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพัทลุง และกรุงเทพมหานคร จังหวัดละ 2 โครงการ และติดตามโครงการที่อยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ 1 โครงการ

3.2 ลักษณะกิจกรรม

จาก 10 โครงการ ที่เป็นกรณีศึกษาดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของกิจกรรม ทำให้เห็นภาพการดำเนินโครงการได้ชัดเจนขึ้น โดยกิจกรรมในโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนนั้นจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนผู้สูงอายุ คือ เพื่อเป็นการคุ้มครอง ส่งเสริม และ

สนับสนุนผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมอบรมความรู้สำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมที่เป็นการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ กิจกรรมกีฬา นันทนาการ การออกกำลังกาย กิจกรรมการพัฒนาทักษะด้านอาชีพและรายได้ กิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ กิจกรรมการจัดประชุมสัมมนา และการสร้างเสริมความรู้แก่ผู้สูงอายุ ผู้นำองค์กรของผู้สูงอายุ และเครือข่าย กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นต้น ทั้งนี้ กิจกรรมที่จัดขึ้น เป็นการช่วยเหลือส่งเสริม และกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้เกิดการเสริมสร้างศักยภาพกาย สังคม อารมณ์และจิตใจ ซึ่งในกิจกรรมต่างๆ ที่โครงการตัวอย่าง มีลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังนี้

1) กิจกรรมอบรมความรู้สำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบการดำเนินการโดยการเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ หัวข้อส่วนใหญ่เน้นเรื่องทางด้านสุขภาพ การปฏิบัติตนของผู้สูงอายุ การดูแลตนเอง การกิน การอยู่ การพักผ่อน และการออกกำลังกาย การป้องกันโรคต่างๆ หัวข้อเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ และหัวข้อเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในการอบรม เช่น ความรู้เกี่ยวกับเขียนโครงการ ความรู้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นต้น

กิจกรรมอบรมความรู้ เป็นกิจกรรมหลักของหลายๆ โครงการ ได้แก่ โครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากรรมการและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านาญผู้สูงอายุ จังหวัดพะเยา โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมูลนิธิหมอชาวบ้าน โครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลสุขภาพเคหะลำดวน ดินแดง กรุงเทพฯ และโครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

2) กิจกรรมนันทนาการ รูปแบบกิจกรรมที่จะเน้นความบันเทิง สนุกสนาน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมพบปะ สังสรรค์ มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เสริมสร้างสังคมและจิตใจแก่ผู้สูงอายุช่วยให้ผู้สูงอายุมีความเบิกบาน จากการติดตามโครงการหลายๆ โครงการจะมีกิจกรรมนันทนาการแทรกในการปฏิบัติโครงการอยู่ด้วย โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงการอบรมให้ความรู้ ก็มีกิจกรรมนันทนาการโดยทีมจากมูลนิธิหมอชาวบ้าน เพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างความผ่อนคลายให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรม

ตัวอย่างโครงการที่จัดกิจกรรมด้านนี้ เช่น โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาล ตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยมีลักษณะการดำเนินงาน รูปแบบของการทัศนศึกษาภายนอกพื้นที่ แล้วมีกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมรอบกองไฟ ปาฐกถาธรรม เชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาทำ talk show และการสัมมนากลุ่มย่อย โครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552 จังหวัดพัทลุง ก็มีกิจกรรมนันทนาการ และการเล่นกีฬา เช่น โยนบอล ลงตะกร้า การโยนห่วงยางลงเสา เป็นต้น

3) **กิจกรรมที่เป็นการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ** เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพของตนเอง ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจให้อยู่ในสภาพที่ดี ลักษณะของการดำเนินการ เช่น การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ เป็นต้น การออกกำลังกาย จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค และการตรวจสุขภาพจะทำให้ผู้สูงอายุรู้ถึงสภาวะสุขภาพของตนเอง

จากการติดตามโครงการที่มีกิจกรรมการดูแลสุขภาพ ได้แก่ โครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาล ประจำปี 2552 จังหวัดสุพรรณบุรี มีการฝึกอบรมให้อาสาสมัครได้เรียนรู้วิธีการดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง การดูแลอาหารสำหรับผู้สูงอายุ โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของมูลนิธิหมอบ้าน โครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง กรุงเทพฯ และโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกาย เช่นเดียวกับโครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่าย ประจำปี 2552 จังหวัดพัทลุง ที่คณะกรรมการและทีมงานของชมรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแหลมไทรนูด จะออกเยี่ยมเยียนสมาชิกของชมรมต่างหมู่บ้านสมาชิกชมรมเครือข่ายตามจุดต่าง ๆ และมีการสาธิตการออกกำลังกายท่ารำไม้พลอง

4) **กิจกรรมการจัดประชุมสัมมนาและการสร้างเสริมความรู้ผู้นำองค์กรของผู้สูงอายุ และเครือข่าย** มีลักษณะเป็นการประชุมจัดประชุมปฏิบัติการ ให้ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้ และมีการปฏิบัติจริง เป็นลักษณะกิจกรรมหลักของโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ จังหวัดพะเยา และโครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญผู้สูงอายุ จังหวัดพะเยา ที่ต้องการให้ แกนนำของชมรมผู้สูงอายุและเครือข่ายได้มีการพัฒนาการทำงานรูปแบบของเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับเขียนโครงการ

5) **กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ถ่ายทอดภูมิปัญญา** พบลักษณะกิจกรรมนี้ ในโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ศิลปะเพลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน โดยผู้สูงอายุได้เป็นวิทยากรสอนการร้องเพลงอีแซว ซึ่งเพลงพื้นบ้านของจังหวัดสุพรรณบุรีให้กับเด็กนักเรียนภายในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้เรียนรู้และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

6) **กิจกรรมการพัฒนาทักษะด้านอาชีพและรายได้** พบลักษณะกิจกรรมนี้ ในโครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยมีการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพสวนตะกั่ว เชิญวิทยากรมาถ่ายทอด ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม 2 วัน ผู้สูงอายุที่เข้าอบรมจะได้มีความรู้เกี่ยวกับการสวนตะกั่วเพื่อนำมาขายหารายได้

3.3 ระยะเวลาการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาของการดำเนินโครงการมีตั้งแต่ 1-2 วัน ระยะเวลาดำเนินการ 3-4 เดือน ไปจนถึงมีระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี โดยโครงการตัวอย่างที่ได้ติดตามทั้ง 10 โครงการ มีระยะดำเนินการดังนี้

ระยะเวลาดำเนินการ	ชื่อโครงการ
1-2 วัน	<ul style="list-style-type: none"> โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ
3-4 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ศิลปะเพลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน โครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาล ประจำปี 2552 โครงการสัจจกรเยียมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552
6 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
1 ปี	<ul style="list-style-type: none"> โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ โครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านนาญผู้สูงอายุจังหวัดพะเยา โครงการพัฒนาศักยภาพกรรมการชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุตำบล หมู่บ้าน จังหวัดพะเยา

3.4 วัตถุประสงค์โครงการ

กองทุนผู้สูงอายุ สนับสนุนโครงการเพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพ สังคม ศาสนา ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสาร อาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การส่งเสริมบทบาทอาสาสมัคร การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของโครงการที่เสนอขอจึงต้องเป็นไปเพื่อการดังกล่าวเช่นกัน จากโครงการที่ได้ติดตาม โดยรวมมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพ มีโอกาสร่วมกิจกรรมกีฬา และนันทนาการ การออกกำลังกาย การส่งเสริมการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้ามาเป็นอาสาสมัครร่วมบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ตัวอย่างวัตถุประสงค์ในโครงการที่ได้ติดตามมีดังนี้

โครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านนาญผู้สูงอายุ จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อช่วยเหลือส่งเสริมชมรมผู้สูงอายุ

เครือข่ายมีความรู้ด้านการเขียนโครงการ 2. เพื่อให้ชมรมผู้สูงอายุเครือข่ายมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ

โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ศิลปะเพลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อถ่ายทอดเพลงอีสานให้กับเด็กนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อให้เด็กอนุรักษ์เพลงมรดกด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสุพรรณบุรี

โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของมูลนิธิหมอชาวบ้าน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างสุขภาพก่อนเกิดโรคและปัญหาสุขภาพต่างๆ 2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้ความเข้าใจ สามารถดูแลสุขภาพตนเองรู้จักการรักษาเบื้องต้นเมื่อเกิดโรคได้ 3. เพื่อเป็นการกระจายความรู้ด้านการเสริมสร้างสุขภาพแก่ประชาชน ครอบครัว ชุมชน และสังคม

โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่ออบรมให้ความรู้ด้านสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับของผู้สูงอายุ 2. เพื่ออบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การบริโภคอาหารที่มีคุณค่า 3. เพื่อฝึกทักษะการออกกำลังกายให้ผู้สูงอายุ เช่น การเดินแอโรบิก การรำไม้พลอง 4. เพื่อจัดการแสดงด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย ได้แก่ ร้องสรภัญญะ ร้องเพลงขับกล่อมเด็ก พุดผญา เป่าแคน ดัดพิน ล้ำกลอน ลำเรื่อง หมอสูชวิญ การทำลูกประคบจากสมุนไพร นวดแผนไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอื่นๆ

โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้อุปการะดูแล หรือไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลาน 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำกิจกรรมร่วมกัน 3. เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้จักคุณค่าชีวิตที่ดี 4. เพื่อให้มีชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างปกติสุข

3.5 จำนวนเงินที่ได้รับสนับสนุน

จำนวนเงินอนุมัติเพื่อสนับสนุนแต่ละโครงการ ในโครงการขนาดเล็ก ร้อยละ 23.3 อนุมัติเงิน 40,001 -50,000 บาท ร้อยละ 15.1 อนุมัติเงิน 10,001 -20,000 บาท โครงการขนาดกลาง ร้อยละ 27.7 อนุมัติเงิน ต่ำกว่า 100,000 บาท และในโครงการขนาดใหญ่ ร้อยละ 0.6 อนุมัติเงิน 300,001 - 400,000 บาท (ตารางที่ 6.11)

ตารางที่ 6.11
จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ

	จำนวน	ร้อยละ
โครงการขนาดเล็ก		
10,001 -20,000 บาท	24	15.1
20,001 -30,000 บาท	21	13.2
30,001 -40,000 บาท	17	10.7
40,001 -50,000 บาท	37	23.3
โครงการขนาดกลาง		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	44	27.7
100,001 -150,000 บาท	8	5.0
150,001 - 200,000 บาท	4	2.5
200,001 -250,000 บาท	1	0.6
250,001 -300,000 บาท	0	0.0
โครงการขนาดใหญ่		
300,001 -400,000 บาท	1	0.6
รวม	157*	100.0

(* ไม่ตอบ 6 โครงการ)

3.6 เปรียบเทียบจำนวนเงินที่ขอสนับสนุนและจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ

ชมรมและหน่วยงาน ร้อยละ 59.9 ได้ขอรับการสนับสนุนโครงการขนาดกลาง ร้อยละ 35.5 ขอรับการสนับสนุนโครงการขนาดเล็ก และร้อยละ 4.6 ขอรับการสนับสนุนโครงการขนาดเล็ก แต่ได้รับอนุมัติเงินเป็นโครงการขนาดเล็ก ร้อยละ 63.1 ขนาดกลาง ร้อยละ 36.3 และขนาดใหญ่ ร้อยละ 0.6 (ตารางที่ 6.12)

ตารางที่ 6.12
เปรียบเทียบจำนวนเงินที่ขอสนับสนุนและจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ

จำนวนเงิน	ขอสนับสนุน		เงินอนุมัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โครงการขนาดเล็ก				
10,001 -20,000 บาท	6	3.9	24	15.1
20,001 -30,000 บาท	7	4.6	21	13.2
30,001 -40,000 บาท	13	8.5	17	10.7
40,001 -50,000 บาท	28	18.3	37	23.3
โครงการขนาดกลาง				
ต่ำกว่า 100,000 บาท	50	32.7	44	27.7
100,001 -150,000 บาท	18	11.8	8	5.0
150,001 - 200,000 บาท	13	8.5	4	2.5
200,001 -250,000 บาท	7	4.6	1	0.6
250,001 -300,000 บาท	3	2.0	0	0.0
โครงการขนาดใหญ่				
300,001 -400,000 บาท	4	2.6	1	0.6
400,001 -500,000 บาท	0	0.0	0	0.0
500,001 -600,000 บาท	2	1.3	0	0.0
600,001 -700,000 บาท	0	0.0	0	0.0
700,001 -800,000 บาท	0	0.0	0	0.0
800,001 -900,000 บาท	1	0.7	0	0.0
รวม	152*	100.0	157**	100.0

(* ไม่ตอบ 11, ** ไม่ตอบ 6)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเงินอนุมัติกับค่าเฉลี่ยของเงินขอสนับสนุนนั้น ถูกตัดลดลง ร้อยละ 53.2 โดยได้รับอนุมัติต่ำสุด 7,800 บาท สูงสุด 347,560 บาท (ทั้งนี้คณะวิจัย ได้นำรวมโครงการขนาดใหญ่ที่ขอรับการอุดหนุนผ่านคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ จำนวน 1 โครงการ) (ตารางที่ 6.13)

ตารางที่ 6.13
จำนวนเงินที่ขอรับการสนับสนุนและจำนวนที่ได้รับการอนุมัติ

จำนวนเงิน	ขอสนับสนุน		เงินอนุมัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โครงการขนาดเล็ก	54	35.5	99	63.1
โครงการขนาดกลาง	91	59.9	57	36.3
โครงการขนาดใหญ่	7	4.6	1	0.6
รวม	152*	100.0	157**	100.0
	$\bar{X} = 101,887$		$\bar{X} = 54,240$	
	Min = 11,400		Min = 7,800	
	Max = 600,000***		Max = 347,560***	

(* ไม่ตอบ 11, ** ไม่ตอบ 6, *** ตัดโครงการระดับชาติออก 1 โครงการ)

ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ แสดงตัวอย่างงบประมาณที่ขอรับการสนับสนุน และยอดเงินที่ได้รับอนุมัติจากกรณีศึกษา ดังนี้

โครงการ	เสนอขอ	อนุมัติ
โครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเขตเทศบาลประจำปี 2552	44,280 บาท	25,560 บาท
โครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ	291,000 บาท	260,000 บาท
โครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวน ดินแดง	170,000 บาท	40,000 บาท
โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ	46,700 บาท	30,900 บาท
โครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน	185,000 บาท	130,000 บาท
โครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552	41,740 บาท	32,880 บาท

ซึ่งจะเห็นว่าโครงการทุกโครงการมีการตัดลดเงินที่อนุมัติลงจำนวนมาก

3.7 การแก้ไขปัญหาด้านการเงิน

เนื่องจากโครงการทั้งหมดที่ติดตามและประเมินครั้งนี้ ได้ถูกตัดงบประมาณที่เสนอไปทุกโครงการ ทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผน ดังนั้นองค์กรที่เสนอขอโครงการ จึงมีวิธีการบริหารจัดการงบประมาณที่ได้มาแตกต่างกันไป โดยสามารถแยกการแก้ไขปัญหาด้านการเงินหลังจากที่ได้รับเงินอนุมัติมาแล้วเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มที่ยังคงเป้าหมายตามวัตถุประสงค์เดิมทั้งหมด ได้แก่

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัดพะเยา และสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านนาญผู้สูงอายุจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นกลุ่มคณะกรรมการชุดเดียวกัน จึงมีการบริหารจัดการทั้ง 3 โครงการ คือ โครงการพัฒนาศักยภาพกรรมการชมรมและเครือข่ายผู้สูงอายุตำบล หมู่บ้าน จังหวัดพะเยา โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนโครงการ และโครงการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายสมาคมข้าราชการบำนาญบ้านนาญผู้สูงอายุจังหวัดพะเยาไปด้วยกัน งบประมาณที่ถูกตัดคือ งบเรื่องของค่าเดินทางของสมาชิกผู้เข้าร่วม ดังนั้นคณะกรรมการดำเนินการโดยให้สมาชิกมารวมกันที่บ้านของกรรมการในพื้นที่แล้วมาร่วมงานพร้อมกัน และบางครั้งก็จะช่วยเหลือค่าเดินทางให้

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดสุพรรณบุรี ขอรับการสนับสนุนโครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเทศบาลประจำปี 2552 งบประมาณที่ถูกตัดในส่วนค่าเบี้ยเลี้ยงผู้เข้าร่วมอบรมมีการแก้ไขปัญหาโดยใช้เงินส่วนของชมรมผู้สูงอายุเพิ่มเข้าไป นอกจากนี้ ยังหาเงินเพิ่มจากผู้ใจบุญและมีจิตศรัทธาบริจาคเพิ่มให้สำหรับการดำเนินการอบรม

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ช่วยเขียนโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้ศิลปะลงพื้นบ้านให้กับเด็กและเยาวชน ให้แก่ผู้สูงอายุ (คลังปัญญาผู้สูงอายุจังหวัดสุพรรณบุรี) ที่รับผิดชอบโครงการ จึงได้สนับสนุนงบประมาณในส่วนที่ขาดไป

ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน ขอรับการสนับสนุนโครงการค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเขาชัยสน งบประมาณที่ถูกตัดคือ งบค่าเดินทาง ดังนั้นชมรมจึงได้ปรับลดงบการประสานงานให้น้อยลง และมีการประสานขอการสนับสนุนรับส่งจากทางเทศบาลตำบลเขาชัยสน ร่วมจ่ายค่าน้ำมันเท่านั้นโดยใช้เงินบำรุงของชมรมผู้สูงอายุเอง

2) ปรับลดขอบเขตการดำเนินงานและวิธีการจัดกิจกรรม ได้แก่

มูลนิธิหมอชาวบ้าน ได้ขอรับการสนับสนุนโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยกำหนดพื้นที่การดำเนินงานไว้ 10 เขต เมื่อถูกตัดงบประมาณลง จึงปรับขอบเขตการดำเนินงานให้เหลือ 3 เขต เพื่อให้เพียงพอต่องบประมาณที่ได้รับอนุมัติ

ชมรมผู้สูงอายุเคหะลำดวนดินแดง ได้ขอรับการสนับสนุนโครงการพัฒนาสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุเคหะลำดวนดินแดง งบที่ถูกตัดออกไปคืองบสำหรับค่าใช้จ่ายในการทัศนศึกษาของผู้สูงอายุ ดังนั้นชมรมจึงได้ตัดกิจกรรมนี้ออกไป และถูกตัดในกิจกรรมประชุมประจำเดือน โดย

ต้องการจัดประชุมประจำเดือน เดือนละ 1 ครั้ง เมื่อถูกตัดงบประมาณทำให้มีการปรับรูปแบบเป็นการประชุม 2 เดือน ประชุม 1 ครั้ง

ชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแหลมโตนด ได้ขอรับการสนับสนุนโครงการสัญจรเยี่ยมสมาชิกและชมรมเครือข่ายประจำปี 2552 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งที่จะดำเนินการคือออกเยี่ยมบ้านผู้อาวุโสทุกบ้าน ตามจำนวนและรายชื่อที่คัดเลือกไว้ พร้อมกับมอบเงินคนละ 200 บาท ให้กับทุกคน แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในข้อนี้ จึงต้องตัดกิจกรรมนี้ออกไป ซึ่งนับว่า หน่วยงาน องค์กร ชมรม สามารถบริหารจัดการด้านการเงินของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.8 การประเมินความสำเร็จของโครงการในความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อให้ผู้ตอบประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการตามแผนที่กำหนดในภาพรวม ร้อยละ 72.2 ระบุว่า ประสบความสำเร็จระดับมาก ร้อยละ 27.8 ประสบความสำเร็จระดับปานกลาง

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำโครงการ ดังนี้

1) **การมีสมาชิกที่เป็นคนทำงานที่มีประสบการณ์จากสาขาต่างๆ** เช่น สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ จังหวัดพะเยา ได้รับสนับสนุนโครงการภายในปี 2552 จำนวน 6 โครงการได้สำเร็จ เนื่องจากมีคณะกรรมการบริหารเป็นข้าราชการบำนาญจากหลายๆ สาขา กล่าวคือ ประธานเป็นข้าราชการบำนาญ รองประธานคนที่ 1 เป็นอดีตศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ รองคนที่ 2 เป็นอดีตนักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ กรรมการคนหนึ่งเป็นอดีตผู้อำนวยการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพะเยาและที่ปรึกษานายกเทศบาลเมืองพะเยา กรรมการอีกคนเป็นอดีตพยาบาลวิชาชีพและหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลพะเยา เภรัญญิกเป็นข้าราชการบำนาญ ทหารบก และนายทะเบียนก็เป็นข้าราชการบำนาญ “ข้าราชการบำนาญจำนวนมาก ที่ได้เสียสละตนเองเพื่อเข้ามาทำงานช่วยเหลือสังคม คือการเริ่มต้นจากสิ่งที่เรียกว่าพร้อมทั้งเรื่องของความรู้ ความสามารถ ฐานะ เวลา ที่พร้อมจะออกมาช่วยเหลือสังคม”

2) **การมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย** “ดีตรงที่ ถือว่ามีทรัพยากรบุคคลากรที่เสียสละมาทำกิจกรรมที่มีทุนทางสังคมดี ที่จะมีความหลากหลาย สมาชิกสาขาภาษาที่ล้วนเป็นข้าราชการสาขาต่างๆ ไม่ว่าจะป็นทั้งครูอาจารย์ หมอ พยาบาล แบ่งหน้าที่กัน”

3) **หลักการชักชวนกันเข้ามาทำกิจกรรม** ในลักษณะการชวนเพื่อน หรือ พวกพ้องมาทำงาน โดยเริ่มจากความสมัครใจถ้ามีความเกรงใจ ยอมรับนับถือกันก็จะทำให้เป็นส่วนช่วย

ในการที่จะนำพาให้ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม ดังคำกล่าว “การทำงานเป็นลักษณะอาศัยความเป็นกันเองเป็นพวกพ้องกันความเกรงใจ เคารพกันจึงอยู่มาช่วยงานกัน”

4) หลักการทำงานที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ การแบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรู้หน้าที่ของตนเองและหน่วยงานองค์กร ใช้หลักการเห็นแก่ส่วนรวม การให้ความเสมอภาคในการกระจายทรัพยากร การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้อย่างทั่วถึงทั้งจังหวัด ไม่มีการแบ่งแยกว่าจะทำอะไรในเมืองหรือเฉพาะหมู่บ้านของตนเองที่เป็นคณะกรรมการ ดังคำกล่าว “ทำไมที่ไปได้ด้วยดีที่มีโครงการเยอะ เราใช้กระบวนการบทบาทหน้าที่ของสาขาสภา ของบมาทำโครงการเผยแพร่ความรู้ อยากให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างมีความสุข โดยให้เขาดูแลกันเอง เราไม่หวังจากรัฐอะไรมาก เราแบ่งสายรับผิดชอบกัน มีการเยี่ยมเยียนกันไปประชุมตรงนั้นเปลี่ยนไปเรื่อยๆ อาศัยพวกเราเอาในกระเป๋าตัวเอง เวลาประชุมก็โทรมาบอก แล้วบอกว่ามาประชุม เราก็ต้องไป”

5) ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญกับการพัฒนากิจกรรม และการดำเนินโครงการ ตัวอย่างเช่น ชมรมผู้สูงอายุแหลมโตนด มีประธานที่วิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินโครงการ เช่น เงินที่ได้รับมาถูกตัด ระยะเวลาที่จัดกิจกรรมเกิดน้ำท่วม (พื้นที่ดำเนินงานโครงการอยู่ในเขต อ.ควนขนุน จ.พัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่ประสบอุทกภัยบ่อยครั้ง) ก็สามารถปรับเปลี่ยนแผนให้สามารถดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงได้

6) การมีองค์กรภาคีเครือข่ายร่วมในการจัดกิจกรรม ในการจัดโครงการนั้นเกี่ยวข้องกับหลายกิจกรรม ซึ่งการมีเครือข่ายที่เข้ามาเป็นพันธมิตร จะสามารถช่วยให้การจัดกิจกรรมนั้นสำเร็จได้ด้วยดี ตัวอย่างเช่น มูลนิธิหมอมชาวบ้านได้ดำเนินโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยชักชวนให้สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหุ้นส่วนในการดำเนินโครงการ

7) กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นผู้สูงอายุต้องเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์ ในด้านความรู้ การนำเอาความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง การอบรมฝึกวิชาชีพ หรือการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มาพบปะสังสรรค์กัน

3.9 ปัญหาอุปสรรคจากการทำโครงการ

นอกจากปัจจัยแห่งความสำเร็จแล้ว การศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการทำโครงการ จะช่วยให้กองทุนผู้สูงอายุ นำข้อมูลไปพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงาน หรือแสวงหาแนวทางช่วยเหลือผู้ขอรับการสนับสนุนต่อไป ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ร้อยละ 34.1 มีปัญหาที่เกิดจากการขออนุมัติโครงการเป็นเวลานาน ร้อยละ 25.8 เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม ร้อยละ 17.1 ไม่สามารถ

สอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อสงสัยได้ หรือเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ไม่ใส่ใจทำให้ข้อเสนอโครงการรออยู่ที่จังหวัด ไม่ได้ส่งไปพิจารณา

ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับข้อกำหนดต่างๆ ของกองทุนฯ เช่น ร้อยละ 2.4 มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บหลักฐานการเงิน จัดเก็บใบเสร็จได้ไม่หมด ร้อยละ 2.0 การเขียนโครงการยาก ร้อยละ 2.0 สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ ร้อยละ 2.0 มีปัญหาจากการจ่ายเงินหลังอนุมัติล่าช้า รวมทั้ง ร้อยละ 2.0 ระบุว่า ปัญหาด้านสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรม เช่น จดจำทำงาได้ช้าและใช้ระยะเวลาสั้นเกินไป ต้องคอยดูแลความปลอดภัยระหว่างการอบรม การรับรู้ของผู้สูงอายุและการขับเคลื่อนเป็นไปอย่างเชื่องช้า

นอกจากนี้ ผู้ตอบ ร้อยละ 0.8 ที่เท่ากัน ได้ระบุว่า อุปสรรคที่พบ ได้แก่ หลักฐานโครงการมากไป ร้อยละเท่ากันกับค่าประสานงานไม่เพียงพอ ผู้อนุมัติไม่เข้าใจสภาพชนบท จึงทำให้มีปัญหาในการปฏิบัติ และมีผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นอกนั้นเป็นประเด็นอื่นๆ เช่น ขาดสถานที่ทำงานและประกอบกิจกรรมเป็นของตนเองต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น การหากกลุ่มเป้าหมายต้องสมัครใจมาฝึกอบรมเป็นคู่ระหว่างผู้สูงอายุและผู้ดูแล ผู้เขียนโครงการไม่มีโอกาสได้ชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ของโครงการที่นำเสนอ โครงการที่ขอไม่ได้รับการอนุมัติ จากเหตุผล เป็นการคัดลอกโครงการมา ซึ่งโครงการที่นำเสนอ ดีมีประโยชน์มาก (ตารางที่ 6.14)

ตารางที่ 6.14

ปัญหาอุปสรรคจากการทำโครงการ

ลักษณะปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
• รอการอนุมัตินานมาก	86	34.1
• เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม	65	25.8
• ไม่สามารถสอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อสงสัยได้ หรือ เจ้าหน้าที่ที่ไม่เอาใจใส่	43	17.1
• ต้องทำรายงานส่งพัฒนาสังคมฯ	19	7.5
• เก็บใบเสร็จรับเงินได้ไม่หมด	6	2.4
• การเขียนโครงการยาก	5	2.0
• การจ่ายเงินอนุมัติล่าช้า	5	2.0
• สมาชิกไม่ร่วมมือ	5	2.0
• แจ้งผลการพิจารณาไม่อนุมัติโครงการล่าช้าเกินไป	3	1.2
• สภาพร่างกายของผู้สูงอายุ เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรม เช่น จดจำทำงาได้ช้า ต้องคอยดูแลความปลอดภัยระหว่าง การอบรม การรับรู้ของผู้สูงอายุและการขับเคลื่อนเป็นไปอย่างเชื่องช้า	3	1.2
• หลักฐานโครงการมากไป	2	0.8

ตารางที่ 6.14
ปัญหาอุปสรรคจากการทำโครงการ

ลักษณะปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
• ค่าประสานงานไม่เพียงพอ	2	0.8
• ผู้อนุมัติไม่เข้าใจสภาพขนบท จึงทำให้มีปัญหาในการปฏิบัติ	2	0.8
• ผู้นำท้องถิ่น/ท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร	2	0.8
• ยังไม่มีอาคารสถานที่ทำงานและประกอบกิจกรรมเป็นของตนเอง ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น	1	0.4
• การหากลุ่มเป้าหมายต้องสมัครใจมาฝึกอบรม เป็นคู่ระหว่างผู้สูงอายุและผู้ดูแล	1	0.4
• ผู้เขียนโครงการไม่มีโอกาสได้ชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ของโครงการที่นำเสนอ	1	0.4
• บางโครงการที่ขอไม่ได้รับการอนุมัติ จากเหตุผล "เป็นการคัดลอกโครงการมา ซึ่งโครงการที่นำเสนอ ดีมีประโยชน์มาก	1	0.4
รวม	252	100.0

3.10 ความต้องการขอรับเงินอุดหนุนต่อไป

ภายหลังการดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว มีองค์กรที่ประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนฯ ไปดำเนินกิจกรรมอีกถึงร้อยละ 63.5 และ ร้อยละ 36.5 ไม่ประสงค์ขอรับเงินสนับสนุนอีก

1) เหตุผลที่ต้องการขอรับเงินอุดหนุนไปดำเนินกิจกรรมต่อ

กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการขอรับเงินอุดหนุนไปดำเนินกิจกรรมต่อ โดยอธิบายเหตุผลว่า ร้อยละ 44.3 ยังมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และช่วยเหลือผู้สูงอายุอีกหลายๆ ด้าน ร้อยละ 34.4 กิจกรรมที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และอยากให้ชมรมมีความสะดวกในการดำเนินงาน มีสภาพคล่องตัว จึงจะทำให้ชมรมมั่นคงมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ (ตารางที่ 6.15)

ตารางที่ 6.15
เหตุผลที่ต้องการขอรับเงินอุดหนุนไปดำเนินกิจกรรมต่อ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> • ยังมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและช่วยเหลือผู้สูงอายุอีกหลายๆด้าน 	27	44.3
<ul style="list-style-type: none"> • กิจกรรมที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และอยากให้ชมรมมีความสะดวกในการดำเนินงาน มีสภาพคล่องตัว จึงจะทำให้ชมรมมั่นคงมีประสิทธิภาพมากขึ้น 	21	34.4
<ul style="list-style-type: none"> • ผู้สูงอายุยังมีความต้องการและตั้งใจทำกิจกรรมมากๆ 	5	8.2
<ul style="list-style-type: none"> • ต้องการขยายผล ขยายเครือข่าย สู่ชุมชนอื่น 	5	8.2
<ul style="list-style-type: none"> • ยังไม่ได้รับการอนุมัติ 	3	4.9
รวม	61	100.0

2) เหตุผลที่ไม่ต้องการ

กลุ่มที่ไม่ประสงค์ขอรับเงินสนับสนุนอีก โดยอธิบายเหตุผลว่า ร้อยละ 33.3 ยังไม่มีความพร้อม ไม่มีผู้นำในการทำ ไม่ได้จัดกิจกรรม ยังไม่ได้ประชุมหารือกันในชมรม ร้อยละ 18.5 การเขียนโครงการเขียนยาก ไม่ค่อยผ่านเกณฑ์ของคณะกรรมการ ขาดความรู้ความเข้าใจในภาษาเขียนโครงการเกิดความท้อแท้ ร้อยละ 14.8 ไม่ขอเพราะการอนุมัติโครงการล่าช้ามาก ร้อยละ 14.8 เห็นว่า ชมรมสามารถดำเนินการได้เอง ได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ (ตารางที่ 6.16)

ตารางที่ 6.16
เหตุผลที่ไม่ต้องการ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> • ยังไม่มีความพร้อม ชมรมผู้สูงอายุยังไม่ได้ประชุมหารือกัน ไม่มีผู้นำในการทำ ไม่ได้จัดกิจกรรม ยังไม่ได้วางแผนการดำเนินโครงการใหม่ กิจกรรมท้องถิ่นยังไม่ว่าง รอผลที่ต่อเนื่องจากโครงการเดิมให้ชัดเจนก่อน กำลังขยายชมรมเครือข่าย 	9	33.3
<ul style="list-style-type: none"> • การเขียนโครงการยาก ไม่ค่อยผ่านเกณฑ์ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ภาษาเขียนโครงการในการเรียบเรียงขั้นตอน แก้ไขและเพิ่มเติมเอกสารให้กับคณะกรรมการ อนุมัติยาก ก็เลยเกิดการท้อแท้ในการเขียนโครงการ 	5	18.5
<ul style="list-style-type: none"> • การพิจารณาล่าช้า กว่าจะได้รับอนุมัติต้องใช้เวลา 	4	14.8
<ul style="list-style-type: none"> • สามารถดำเนินการได้เองอย่างต่อเนื่อง ใช้พื้นที่สาธารณะ(วัด/สวนสาธารณะ) จัดกิจกรรม และมีการจัดตารางกำหนดวันและเวลา 	4	14.8
<ul style="list-style-type: none"> • ได้รับการสนับสนุนจากส่วนท้องถิ่น /ชมรมผู้สูงอายุ 	3	11.1

ตารางที่ 6.16
เหตุผลที่ไม่ต้องการ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> มีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินโครงการ เช่น การประสานงานงบประมาณ การติดต่อสื่อสาร การร่วมแรงร่วมใจของกรรมการและสมาชิก การติดตามผล ฯลฯ การเขียนและการพิมพ์โครงการ สมาชิกเห็นว่าควรดำเนินงานพึ่งตนเองบ้าง เพื่อกระจายงบประมาณให้ชมรมอื่น 	1	3.7
	1	3.7
รวม	27	100.0

ตอนที่ 4 การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ

การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ หมายถึง ผลทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการจัดโครงการ ทั้งที่คาดหมาย/ตั้งใจ และไม่ได้คาดหมาย ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการจัดโครงการ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจต่อการบริหารของกองทุนผู้สูงอายุ ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุ

4.1 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การได้เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 98.8 สมาชิกมีความพึงพอใจ มีเพียงร้อยละ 1.2 ที่ไม่พึงพอใจ โดยมีเหตุผลดังนี้

1) เหตุผลที่พึงพอใจ

โดยเหตุผลที่พึงพอใจเกิดจากสิ่งที่ผู้สูงอายุได้รับ ได้เห็น และรู้สึกจากการร่วมกิจกรรม ซึ่งได้แก่ สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี สมาชิกได้รับความรู้ สมาชิกได้รับถ่ายทอดภูมิปัญญา กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่อไป ได้รับการยอมรับ ชื่นชม และนำไปขยายต่อในชุมชน และเป็นการฝึกอาชีพเสริมรายได้ (ตารางที่ 6.17)

ตารางที่ 6.17
เหตุผลที่พึงพอใจ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี		
<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และมีประชาธิปไตยในหมู่คณะมากขึ้น 	9	10.4
<ul style="list-style-type: none"> ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง 	4	4.7
<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้พบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ทำให้มีจิตใจที่ไม่เดี๋ยวเดียวมีความสุขทางใจ สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 	4	4.7
<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ฝึกอาชีพมีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำไปใช้ในครัวเรือน ในชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ได้ทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 	2	2.4
<ul style="list-style-type: none"> ชมรมผู้สูงอายุเข้มแข็งขึ้น สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมและมีเครือข่าย 	6	7.0
ได้รับความรู้		
<ul style="list-style-type: none"> ความรู้แก่สมาชิกในการดูแลสุขภาพของตนเอง และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เรื่องอาหาร และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับตนเอง 	15	17.3
<ul style="list-style-type: none"> มีสมุนไพรมานำมาศึกษาหาความรู้ มีอุปกรณ์เครื่องบดยา ใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นแหล่งศึกษาเรื่องสมุนไพรมานำมา 	2	2.4
<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุได้รับทราบสิทธิของตนเองที่พึงจะได้รับ 	3	3.4
<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการ 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ได้เรียนรู้การพัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์ การวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับตลาดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ 	1	1.2
ถ่ายทอดภูมิปัญญา		
<ul style="list-style-type: none"> ได้รับการเชิดชูเป็นภูมิปัญญาแต่ละสาขา 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชน เป็นแบบอย่างบุคคลที่มีภูมิปัญญาให้เป็นต้นแบบต่อไป 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> เป็นการส่งเสริมสมรรถนะ และความสามารถของผู้สูงอายุในชุมชนที่ทำให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้สืบต่อไป 	4	4.7
<ul style="list-style-type: none"> เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเอาไว้ และผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกัน 	5	5.9
สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี		
<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักถึงการทำกิจกรรมและสามารถนำมาประกอบอาชีพได้ เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาอีสาน 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ได้เครื่องดนตรีมา สามารถถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้อนุรักษ์ไว้ 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ทุกคนมีส่วนร่วมและตั้งใจทำกิจกรรมต่างๆอย่างเต็มความสามารถ 	1	1.2

ตารางที่ 6.17 (ต่อ)
 เหตุผลที่พึงพอใจ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่อไป		
<ul style="list-style-type: none"> มีความกระตือรือร้น มีความพึงพอใจ อยากให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี /ต้องการให้จัดให้อีก 	7	8.2
<ul style="list-style-type: none"> มีความประทับใจในการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ทุกคนมีความตั้งใจและสนใจในกิจกรรมตลอดระยะเวลา 8 วัน และต้องการทำต่อเนื่องอีก 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ทุกคนมีความประทับใจชอบมากขึ้นได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรม 	1	1.2
ได้รับการยอมรับ ชื่นชม และนำไปขยายต่อในชุมชน		
<ul style="list-style-type: none"> ผู้ร่วมโครงการได้นำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้กับชุมชนของตนเองต่อไป และสามารถนำไปปฏิบัติได้ 	3	3.4
<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงานให้การยอมรับ และสนับสนุนต่อยอดโครงการบางโครงการ 	3	3.4
<ul style="list-style-type: none"> ทำให้คนในชุมชนและหมู่บ้านอื่นชื่นชมและนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนของตนเอง 	2	2.4
<ul style="list-style-type: none"> สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไปและเป็นตัวอย่างแก่ลูกหลาน 	3	3.4
ได้รับการฝึกอาชีพเสริม เพิ่มรายได้		
<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุได้ฝึกอาชีพเสริมเพิ่มรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ได้มีการพัฒนาอาชีพ 	1	1.2
<ul style="list-style-type: none"> ทุกคนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น 	1	1.2
รวม	86	100.0

2) เหตุผลที่ไม่พึงพอใจ

ส่วนเหตุผลที่ไม่พึงพอใจ นั้น ทั้ง 2 ราย ให้เหตุผลเกี่ยวกับการได้รับการได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ (ตารางที่ 6.18)

ตารางที่ 6.18
เหตุผลที่ไม่พึงพอใจ

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
งบประมาณที่ได้รับ จำนวนเงินน้อยเกินไป ทำให้การดำเนินกิจกรรมและกระบวนการต่างๆของโครงการต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ ส่งผลให้กระทบต่อวัตถุประสงค์ของโครงการทางชมรมไม่มีงบประมาณจัดทำโครงการได้มากกว่านี้ จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสำหรับบางท่านเพื่อเป็นแกนนำต่อไป	1	50.0
	1	50.0
รวม	2	100.0

4.2 ความพึงพอใจต่อการบริหารของกองทุนผู้สูงอายุ

การประเมินผลกระทบของการดำเนินงานประการหนึ่ง คือ การวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการดำเนินงานตามที่คาดหวังหรือตั้งใจ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างการดำเนินการขอทุน ผู้ที่ได้รับเงินสนับสนุนโครงการไปดำเนินการ ได้แสดงทัศนคติต่อความพึงพอใจในด้านต่างๆ ดังนี้

ประเด็นหลักเกณฑ์ในการขอรับทุนอุดหนุนโครงการ ร้อยละ 45.5 พอใจระดับปานกลาง ร้อยละ 45.5 พอใจระดับมาก ส่วนพอใจมากที่สุดมีเพียง ร้อยละ 5.3 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 แสดงว่ามีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ประเด็นวิธีการเสนอโครงการ โดยการเขียนโครงการ ร้อยละ 43.9 พอใจระดับมาก ร้อยละ 43.2 พอใจระดับปานกลาง และร้อยละ 10.6 พอใจมากที่สุด เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.63$) แสดงว่ามีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ประเด็นระยะเวลาการอนุมัตินั้น ร้อยละ 52.3 ความพึงพอใจระดับปานกลาง ร้อยละ 30.3 พึงพอใจระดับมาก และ ร้อยละ 9.1 พึงพอใจน้อย เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.38$) แสดงว่ามีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ส่วนการอนุมัติโครงการเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ร้อยละ 47.0 พึงพอใจมาก ร้อยละ 37.1 และร้อยละ 10.6 พอใจมากที่สุด เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.62$) แสดงว่ามีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ประการสุดท้ายเป็นความพึงพอใจต่อจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติพบว่า ร้อยละ 48.5 พึงพอใจระดับปานกลาง ร้อยละ 23.5 พึงพอใจระดับน้อย และร้อยละ 22.7 พึงพอใจระดับมาก เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.01$) แสดงว่ามีความพึงพอใจระดับปานกลาง

โดยค่าเฉลี่ยรวมทุกประเด็นมีค่าเท่ากับ 3.52 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการบริหารของกองทุนผู้สูงอายุ ระดับปานกลาง (ตารางที่ 6.19)

ตารางที่ 6.19
ความพึงพอใจต่อการบริหารของกองทุนผู้สูงอายุ

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
หลักเกณฑ์ในการขอรับอุดหนุนโครงการ	5.3 (14)	45.5 (58)	45.5 (57)	3.8 (3)	-	3.52	.65	ปานกลาง
วิธีการเสนอโครงการโดยการเขียนโครงการ	10.6 (14)	43.9 (58)	43.2 (57)	2.3 (3)	-	3.63	.70	ปานกลาง
ระยะเวลาการอนุมัติโครงการ	8.3 (11)	30.3 (40)	52.3 (69)	9.1 (12)	-	3.38	.77	ปานกลาง
การอนุมัติโครงการ เป็นไปตามหลักเกณฑ์	10.6 (14)	47.0 (62)	37.1 (49)	4.5 (6)	1.8 (1)	3.62	.77	ปานกลาง
จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ	3.0 (4)	22.7 (30)	48.5 (64)	23.5 (31)	2.3 (3)	3.01	.82	ปานกลาง
รวม						3.52	0.742	

4.3 ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

ประเด็นด้านความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการของกองทุนฯ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับกองทุนฯ พบว่าร้อยละ 50.0 มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 28.8 พึงพอใจระดับมากที่สุด และร้อยละ 18.8 พึงพอใจระดับปานกลาง เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.06) แสดงว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน พบว่า ร้อยละ 54.5 พึงพอใจระดับมาก ร้อยละ 27.3 พึงพอใจระดับมากที่สุด และร้อยละ 17.4 พึงพอใจระดับปานกลาง เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.08) แสดงว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานภายหลังได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนแล้ว พบว่า ร้อยละ 56.1 พึงพอใจระดับมาก ร้อยละ 23.5 พึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ 21.2 ที่มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.98) แสดงว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

เจ้าหน้าที่ร่วมงานอย่างใกล้ชิดภายหลังได้รับอนุมัติดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ร้อยละ 50.8 พึงพอใจระดับมาก ร้อยละ 23.5 พึงพอใจระดับมากที่สุดและร้อยละ 22.7 พึงพอใจระดับปานกลาง ร้อยละ 28.8 พึงพอใจระดับมากที่สุด และร้อยละ 18.8 พึงพอใจระดับปานกลาง เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.95) แสดงว่ามีความพึงพอใจระดับมาก

เจ้าหน้าที่รับฟังปัญหาอย่างดี ร้อยละ 44.7 มีความพึงพอใจระดับมาก ร้อยละ 30.3 พึงพอใจระดับมากที่สุด และร้อยละ 21.2 พึงพอใจระดับปานกลาง เมื่อแปลผลค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.02) แสดงว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

โดยค่าเฉลี่ยรวมทุกประเด็นมีค่าเท่ากับ 4.02 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุ ระดับมาก (ตารางที่ 6.20)

ตารางที่ 6.20
ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนฯ กับท่านได้อย่างชัดเจน	28.8 (38)	50.0 (66)	18.9 (25)	0.8 (1)	0.8 (1)	4.06	.76	มาก
อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน	27.3 (36)	54.5 (72)	17.4 (23)	-	0.8 (1)	4.08	.71	มาก
ติดตามการดำเนินงาน	21.2 (28)	56.1 (74)	22.0 (29)	.8 (1)	-	3.98	.68	มาก
ร่วมงานอย่างใกล้ชิด	23.5 (31)	50.8 (67)	22.7 (30)	3.0 (4)	-	3.95	.765	มาก
รับฟังปัญหาอย่างดี	30.3 (40)	44.7 (59)	21.2 (28)	2.3 (3)	0.8 (1)	4.02	.827	มาก
รวม						4.02	0.7484	มาก

4.4 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุ

ร้อยละ 43.9 สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น 15.2 หน่วยงาน / องค์กร/ ชมรม ช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสาให้ความช่วยเหลือ ทำประโยชน์ให้สังคมได้มาก ร้อยละ หน่วยงาน / องค์กร/ ชมรม มีเครือข่ายมากขึ้น สร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีกับชมรมผู้สูงอายุและผู้อื่นได้ดี นอกนั้นเป็นประโยชน์เรื่องอื่นๆ เช่น ได้รับยอมรับจากสมาชิก/ชุมชน ผู้สูงอายุมีความตระหนักต่อการดูแลสุขภาพ มีการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้รับความรู้ เกิดความรักความสามัคคี ได้รับความรู้ เพิ่มพูนสูงขึ้นกว่าเดิม เป็นประโยชน์ทางวิชาการและสามารถนำไปประกอบอาชีพหารายได้ (ตารางที่ 6.21)

ตารางที่ 6.21
ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุ

ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ได้พบปะสังสรรค์ ก่อให้เกิดความสุขสนุกสนานมากๆ ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถไปเยี่ยมเพื่อนได้ เพื่อนก็มีโอกาสมาเยี่ยมได้ สมาชิกทุกคนพอใจและมีความสุข ในการมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ครั้ง 	130	43.9
<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงาน / องค์กร/ ชมรม ช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสาให้ความช่วยเหลือ ทำประโยชน์ให้สังคมได้มาก มีจิตอาสาที่ให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเรียนรู้การช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ 	45	15.2
<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงาน / องค์กร/ ชมรม มีเครือข่ายมากขึ้น ขยายผล ได้ภาคีเครือข่ายวิชาการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชมรมผู้สูงอายุและผู้อื่นได้ดี องค์กรหน่วยงาน ชมรม สมาชิก ได้ประสานงานมีกิจกรรมร่วมกัน สามัคคียิ่งขึ้น 	37	12.5
<ul style="list-style-type: none"> หน่วยงาน /องค์กร/ชมรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ชุมชนและองค์กรอื่นๆ เห็นความสำคัญให้ความร่วมมือสนับสนุนมากขึ้น ทำให้สังคมยอมรับวัตถุประสงค์ขององค์กร ทำให้องค์กรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรอื่นๆ ได้รับเลือกเป็นตัวแทนของเครือข่ายเทศบาลเมือง สมาชิกภูมิใจที่ได้รับเชิดชูคุณความดีของตนเองให้คนในชุมชนทราบ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่สมาชิกทุกคน 	29	9.8
<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุมีการตื่นตัว สามารถนำการบริหารร่างกายท่ารำไทเก๊ก ออกกำลังกายในลีลาต่างๆ การฝึกสมาธิที่บ้านได้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ที่บ้านของตนเอง ลดภาระให้กับบุตรหลาน ส่งเสริมสุขภาพให้สมาชิก มีจิตและกายดีขึ้น 	16	5.4
<ul style="list-style-type: none"> ได้รับความรู้เรื่องโทษ พิษภัยอันตรายจากยาเสพติด ความรู้จากพุทธศาสนา เข้าใจในการปฏิบัติธรรม ความรู้ทำร้ายพ่อนใจ และความรู้ 	14	4.7

ตารางที่ 6.21
ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุ

ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
เข้าใจในการดูแลตนเอง		
<ul style="list-style-type: none"> ทำให้เกิดความรักความสามัคคี กระตุ้นให้ชมรมเกิดจิตสำนึกรับผิดชอบ เกิดความเข้มแข็งขึ้นและทำอย่างต่อเนื่องได้ ทำให้สมาชิกของชมรมและคณะกรรมการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สุขภาพในชุมชนดีขึ้นและเป็นที่รู้จักและยอมรับ ประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของกิจกรรม ความร่วมมือรักษาเครื่องออกกำลังกายและเครื่องดนตรี มีความร่วมมือของชุมชนและโรงเรียนและเด็กมีโอกาสแสดงออก ได้เพิ่มทักษะ ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้สูงอายุ และหมอบ้าน ได้รับความรู้เพิ่มพูนสูงขึ้นกว่าเดิม พัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ออกกำลังกาย มีทักษะทำรำฟ้อนเจิง ประโยชน์ทางวิชาการ ที่มีข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุให้กับองค์กรหน่วยงานผู้สูงอายุนำไปใช้งาน สามารถฝึกฝีมือและประกอบอาชีพหารายได้ ลดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เพิ่ม 	12	4.1
	6	2.0
	3	1.4
	4	1.0
รวม	296	100.0

การศึกษาเชิงคุณภาพ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมของโครงการ มีทั้งประโยชน์ทางกายคือ สุขภาพแข็งแรง ประโยชน์ทางจิตใจคือ มีจิตแจ่มใส อารมณ์เบิกบาน ไม่หดหู่ ประโยชน์ทางสังคมคือ มีความสัมพันธ์ในชุมชน และประโยชน์ทางจิตวิญญาณคือ ได้รับการพัฒนาความรู้เพิ่มขึ้น โดยประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมของ 10 โครงการ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1. แกนนำของชมรมผู้สูงอายุผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้พัฒนาศักยภาพด้านการเขียนโครงการ และมีความรู้ด้านสิทธิผู้สูงอายุ
2. ผู้สูงอายุซึ่งเป็นโรคเรื้อรัง ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ที่ถูกทอดทิ้ง ได้รับการดูแล มีผลให้มีสุขภาพที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้านผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสได้ นอกจากนี้เกิดการมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ และชุมชนส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง
3. ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลสูงอายุ บุคคลในครอบครัวผู้สูงอายุ มีความรู้ ความเข้าใจ ผู้สูงอายุมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง

4. ผู้สูงอายุในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน ได้มาพบปะสังสรรค์กัน และได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น การฝึกอาชีพสวนตะกั่วทำให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถประดิษฐ์ตะกร้าได้ตามที่ตั้งใจ และเกิดความภาคภูมิใจ

5. ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กับเพื่อนร่วมชมรม และมีความสุขใจ และผ่อนคลายความเหงา และได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชมรม ส่วนครอบครัวของผู้สูงอายุมีความพึงพอใจที่ทางชมรมจัดกิจกรรมดี ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของสมาชิกในครอบครัวที่ต้องทำงาน ไม่มีเวลาให้ผู้สูงอายุอีกด้วย

6. ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขศึกษาด้านอาหาร การกินเพิ่มเติม

7. เด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการสืบทอดต่อไป

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน/ องค์กร/ ชมรม ที่ได้รับทุนสนับสนุนโครงการ มีข้อเสนอแนะแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ร้อยละ 25.9 ต้องการให้การสนับสนุนกิจกรรมหลากหลาย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการให้ตรงกับหลักเกณฑ์ในการขอรับการอุดหนุนโครงการ แนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ดี รวมทั้งมีคู่มือในการปฏิบัติ การอนุรักษ์ส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญา การสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ ปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วม การฝึกอาชีพระยะสั้น และเป็นพื้นฐานในครัวเรือนให้กับผู้สูงอายุ เช่น การทำน้ายาล้างจาน น้ายาเช็ดพื้น ยาสระผม สบู่ เป็นต้น กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติธรรม อาสาสมัคร และ ขยายเครือข่าย

ร้อยละ 11.6 ต้องการให้ออมูติงงบประมาณตามจำนวนที่ขอ เพื่อคนทำงานจะได้ทำงานได้อย่าง เพราะถ้าไม่เพียงพอ อาจจะทำให้กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถกระทำได้ หรือคุณภาพที่ดี และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ควรพิจารณาจากความจำเป็นที่เป็นจริง ทำให้องค์กรต้องจ่ายเงินเองมากขึ้น

ร้อยละ 11.6 ต้องการให้เพิ่มวงเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท เช่น เงินค่าอาหาร ค่าเดินทางมาร่วมกิจกรรมทุก ๆ คนในอัตราเทียบเท่าราชการ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางติดต่อประสานงาน ค่าสถานที่ประชุม มีงบประมาณการจัดประชุมวางแผนกรรมการและของวิทยากร ฯลฯ การเพิ่มงบประมาณให้มากขึ้น เพื่อให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งมากขึ้นกว่าเดิม โดยไม่ต้องใช้เงินทุนของตัวเองมาใช้ในหาซื้ออุปกรณ์ดำเนินการ

ร้อยละ 9.0 ควรมีผู้ประสานงาน ประสานเครือข่ายในพื้นที่ กิจกรรมที่ได้รับเงินจาก กองทุนฯ จึงจะดำเนินไปได้ โดยให้มีจุดประสานผู้สูงอายุในในจังหวัด ระดับตำบล และหมู่บ้าน มี เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ และกระจายข่าวสารได้รวดเร็วชัดเจนยิ่งขึ้น

ร้อยละ 7.9 ต้องการให้พิจารณาโครงการให้เร็วขึ้น เพราะจะได้ดำเนินการตาม ระยะเวลาที่กำหนด จึงจะเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุอย่างแท้จริง และแจ้งผลให้ผู้ขอรับการสนับสนุน ทราบผลการพิจารณาว่าได้รับการอนุมัติหรือควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอะไรบ้าง

ร้อยละ 6.9 ต้องการให้แก้ไขแบบการเขียนโครงการ เพราะการเขียนโครงการยากมาก ทำให้ท้อใจ ควรมีตัวอย่าง ชมรมผู้สูงอายุเครือข่ายควรมีส่วนช่วยเหลือให้การปรึกษา ดูแลความ เรียบร้อยของโครงการก่อนส่ง และเมื่อส่งไปส่วนกลางควรมีแก้ไขครั้งเดียว โดยให้ผู้ช่วยเหลือเช่น ลูกหลานผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เข้าใจได้ง่าย เพราะคณะกรรมการมีความตั้งใจจะช่วยเหลือ ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ร้อยละ 6.3 ต้องการให้สนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็น มีบางโครงการต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ ช่วยเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องอบสมุนไพร อุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกาย เครื่องขยายเสียง CD เพลงประกอบการออกกำลังกาย เกม กิจกรรม การละเล่น อุปกรณ์เปตอง รวมถึงเอกสารแจกผู้สูงอายุให้มีปริมาณเพียงพอ

นอกจากนั้นเป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ เช่น ให้สนับสนุนอุปกรณ์ให้ต่อเนื่อง ให้อนุมัติทุก โครงการ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกองทุนฯ ให้มากขึ้น ต้องการให้ช่วยเหลือกับผู้สูงอายุ ที่ยากไร้ ถูก ทอดทิ้ง การจัดสวัสดิการ ไม่ควรจำกัดสถานที่ในการฝึกอบรม ต้องการให้สนับสนุนงบประมาณแก่ชมรม ผู้สูงอายุ ต้องการให้ลดขั้นตอนการปฏิบัติ ควรสร้างแรงจูงใจให้แก่ชมรมที่ดำเนินการที่ดี ควรแจ้ง เหตุผลการพิจารณาด้วย ไม่ควรมีการทำรายงานผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น (ตารางที่ 6.22)

ตาราง 6.22
ข้อเสนอแนะจากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรม

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้การสนับสนุนกิจกรรมหลากหลาย เช่น ส่งเสริม สุขภาพ ดูแล สุขภาพ การมีส่วนร่วม ปฏิบัติธรรม ฝึกอาชีพ พัฒนาศักยภาพ อนุรักษ์ ส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญา สถานที่ สิ่งแวดล้อม อบรมให้ความรู้การเขียน โครงการ อาสาสมัคร ขยายเครือข่าย และแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ดี 	49	25.9
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้ออมเงินงบประมาณตามจำนวนที่ขอ 	22	11.6
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้เพิ่มวงเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท เช่น เงินค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าสถานที่ประชุม ฯลฯ 	22	11.6
<ul style="list-style-type: none"> ต้องมีผู้ประสานงาน ประสานเครือข่าย 	17	9.0
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้พิจารณาโครงการให้เร็วขึ้น 	15	7.9
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้แก้ไขแบบการเขียนโครงการ เนื่องจากการเขียนโครงการยากมาก ทำให้ท้อใจ 	13	6.9
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้สนับสนุนอุปกรณ์ให้ต่อเนื่อง 	12	6.3
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้ออมเงินโครงการทุกโครงการ 	6	3.2
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกองทุนฯ ให้มากขึ้น 	6	3.2
<ul style="list-style-type: none"> ข้อคิดเห็นต่อผู้พิจารณาโครงการ 	6	3.2
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้ช่วยเหลือกับผู้สูงอายุ ที่ยากไร้ ถูกทอดทิ้ง สวัสดิการ 	5	2.6
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้สนับสนุนสถานที่จัดกิจกรรม 	5	2.6
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้สนับสนุนงบประมาณแก่ชมรมผู้สูงอายุ 	4	2.1
<ul style="list-style-type: none"> ต้องการให้ลดขั้นตอนการปฏิบัติ 	3	1.6
<ul style="list-style-type: none"> ควรสร้างแรงจูงใจให้แก่ชมรมที่ดำเนินการที่ดี 	1	1.1
<ul style="list-style-type: none"> ควรแจ้งเหตุผลการพิจารณาด้วย 	1	0.5
<ul style="list-style-type: none"> ไม่ควรมีการทำรายงานผลการปฏิบัติงาน 	1	0.5
รวม	189	100.0

นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพผู้แทนที่ได้รับเงินสนับสนุนโครงการ ให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ดังนี้

1) ประเด็นการกระจายอำนาจการพิจารณากองทุนฯ โดย เสนอแนะว่า ควรจะมี คณะอนุกรรมการพิจารณากองทุนฯ ในระดับจังหวัด เพื่อความรวดเร็วในการพิจารณา ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มากขึ้น เนื่องจากจังหวัดจะรับทราบข้อมูลได้ดีกว่า คณะกรรมการที่อยู่ส่วนกลาง จากคำกล่าว

“น่าจะมือนุกรมการระดับจังหวัดพิจารณาเหมือนกองทุนฯ คนพิจารณา ไม่รู้ว่าทางกระทรวงกลั้วกว้างบจะน้อยหรืออย่างไร ข้อเสนอน่าจะพิจารณาภายในจังหวัดให้เสร็จไปเลย”

“กองทุนฯ ทำทำไมไม่กระจายอำนาจ ทำไมต้องรวบไว้ที่ส่วนกลาง ละ มันน่าจะให้สาขา ประกอบด้วยคณะกรรมการมาอีกชุดละว่าจะจัดการอย่างไร เพื่อถ่ายทอดการติดตาม”

“การบริหารกองทุนฯ นำกระจายมา จะทำให้งานของผู้สูงอายุได้ไกลกว่านี้ร่วมกันกับ พมจ. สาขาสภา การทำงานก็คือการร่วมพิจารณาในจังหวัดในเรื่องงบประมาณ แล้วส่งมาให้กองทุนฯ ส่งเงินมาที่จังหวัด เพราะจังหวัดรู้สภาพในจังหวัดและใกล้กว่า การพิจารณาที่จังหวัดก็จะเห็นภาพกว่า”

2) **ประเด็นการประชาสัมพันธ์กองทุนฯ** โดยต้องการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ทางสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร เพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบันนี้ และประชาสัมพันธ์ว่า หน่วยงานส่วนต่างๆ นั้นทำหน้าที่อะไรบ้างด้วย เช่น ส่วนกลางมีหน้าที่ทำอะไร พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทำอะไร เมื่อเขียนโครงการแล้วให้ผู้ของการสนับสนุนโครงการยื่นโครงการไปที่ไหนได้บ้าง จากคำกล่าว

“เสนอเรื่องสื่อ รู้ข่าวจากสื่อมันน้อยมากเลย ของสาขาเราเนี่ย ผมเปิดเน็ตแทบไม่เห็นอะไรเลย ตอนหลังนี้ผู้เป็นสื่อข่าวด้วย ก็เลยเริ่มมีการเอาไปลงบ้าง”

“ศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ มันเป็นอย่างไง ให้เขาู้บ้างผู้สูงอายุนี้ปัจจุบันนี้มันหดหายไปแล้ว”

“กองทุนฯ นี้ รู้สึกว่าซ้ำเหนียว ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ทางสื่อ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ทีวี สื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร นิตยสารที่ออกมานี้ โบราณ น่าจะปรับเปลี่ยนให้มันทันสมัยมั่ง มันไม่น่าอ่าน สงสัยคนที่ทำงานที่โน่นจะเหมือนวารสาร คือหัวโบราณเหมือนกัน ควรประชาสัมพันธ์ว่าแต่ละส่วนทำอย่างไร ส่วนกลางทำอะไร พมจ. ทำอะไร เขียนโครงการแล้วส่งไปที่ไหน ควรประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ฝากไปบอกกว่า ไม่ใช่นั่งทำงานกับที่อย่างเดียว”

3) **ประเด็นวงเงินค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท** เช่น เงินค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าสถานที่ประชุม ฯลฯ ควรอนุมัติให้เหมาะสมสอดคล้องกับข้อเท็จจริงของวิถีชีวิตคนในชนบท ตัวอย่างเช่น เรื่องอัตราค่ายานพาหนะสำหรับการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุควรใช้เกณฑ์ของกรมการขนส่งเข้ามาร่วมพิจารณาจะดีกว่า เช่น ปัจจุบันกองทุนผู้สูงอายุ คิดให้ในอำเภอ 50 บาท ต่างอำเภอ 100 บาท เท่ากับกิโลเมตรละ 1 บาทเท่านั้น ควรจะใช้เกณฑ์เทียบเท่าทางราชการคือ กิโลเมตรละ 4 บาท จากคำกล่าว

“เรื่องค่าพาหนะ น่าจะกำหนดเป็นระยะทางจากที่พักไปที่ทำกิจกรรม น่าจะใช้ระยะทางของกรมขนส่งเนี่ย เขาจะใช้เกณฑ์แคในอำเภอและนอกอำเภอไม่ดี”

“การจัดประชุมค่าอาหารให้ 50 พอไปได้ แต่มันก็ต่างกันในเมือง ในเมืองมันก็สูงกว่า แต่เขาใช้อัตราเดียวกันผู้สูงอายุไม่มีสิทธิไปจัดที่โรงแรมหรือ โน่นที่ศาลาวัด”

“อยากให้สท.ที่บริหารงานกองทุนฯ ให้เอาใจเขามาใส่ใจเราบ้างว่าผู้สูงอายุกว่าจะเขียนได้แต่ละโครงการนี้มันยากเย็นเหลือเกิน อย่าตัดโอกาสเขาเลย”

สำหรับเรื่องอัตราค่ายานพาหนะสำหรับการเดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมนั้นควรใช้เกณฑ์ของกรมการขนส่งเข้ามาร่วมพิจารณา ดังคำบอกเล่าที่ว่า “เรื่องค่าพาหนะ น่าจะกำหนดเป็นระยะทางจากที่พักไปที่ทำกิจกรรม น่าจะใช้ระยะทางของกรมขนส่งเนี่ย เขาจะใช้เกณฑ์แคในอำเภอและนอกอำเภอไม่ดี”

4) **ประเด็นแบบฟอร์มขอรับการสนับสนุนโครงการ** โดยให้ปรับปรุงแบบขอรับการสนับสนุนโครงการให้ไม่ยุ่งยาก และต้องการให้บุคลากรช่วยในการเขียนโครง ดังคำกล่าวที่ว่า

“ถ้าให้ชาวบ้านมาเขียนรับรอง 100 ปีก็ไม่มีความเขียนได้เพราะมันต้องต้องรู้หลัก รู้หลักวิชาการ ต้องผ่านการอบรมเขียนโครงการมา อย่างผมนี้เป็นข้าราชการบำนาญมาอย่างผม

พอลถามชาวบ้านชาวบ้าน ก็บอกว่าเขาครูว่าเตอะ ชาวบ้านก็บอกว่าขอมาเตอะ แต่มันไม่ง่ายเหมือนซื้อผักกาด

หลักคือมันต้องมีความเสียสละ ชาวบ้านก็จบมาแค่ ป.4 คนที่มีความรู้ก็ไม่ค่อยเข้ามาทำงานต้องมีการถ่ายทอดให้ความรู้ ที่ต้องผลิตบุคลากรส่วนนี้เข้ามาช่วย”

5) ประเด็นการรายงานผลการดำเนินงาน ทั้งรายงานการเงินและรายงานกิจกรรม โดยเสนอให้ออกแบบฟอร์มการทำรายงานและการเขียนรายงานชี้แจงการเงินเป็นรูปแบบที่ชัดเจนออกมาเลยเพื่อที่จะได้ให้ผู้ทำรายงานมารอกส่งได้เลย เพราะถ้าไม่มีแบบฟอร์มนั้นทำให้ยากสำหรับผู้ทำรายงานที่เป็นระดับชาวบ้าน ดังคำกล่าวที่ว่า

“ส่วนของการรายงานผล จะเอาอย่างดีแต่ไม่คิดเลย ว่าผู้สูงอายุเขาจะทำได้แค่ไหน ถ้าเป็นทางสาขามันไม่ยาก ก็รายงานให้หมดใช้เงินกี่บาท มีกระบวนการอย่างไรหากเป็นผู้สูงอายุ ชาวบ้าน กองทุนฯ จะเอาละเอียดถี่ถ้วนต้องมีหลักฐาน ข้อจำกัดทางชาวบ้านมันก็มีอยู่ มันทำยาก เสนอให้มีแบบที่มีความชัดเจน แต่ในนี้เขามีแบบโล่งๆ เขาไม่ได้กำหนดให้ แต่ทางเราก็เอาของราชการประยุกต์ให้ ควรจะออกแบบรายงานให้กรอกมาเลย เพื่อให้ง่ายต่อเขาเลย”

“เอกสารการเงินก็ใช้กับการคลัง การทำงานกับชาวบ้านก็ไม่น่าจะใช้แบบของคลัง สร้างความลำบากให้กับชาวบ้าน แต่ทำอย่างไรให้มันง่ายสำหรับชาวบ้าน เพื่อไม่ให้ลำบากใจ แบ่งเบากันไปได้”

6) ข้อคิดเห็นต่อผู้บริหารกองทุนฯ

“องค์กรเรามีคณะกรรมการบริหารและผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานเป็นในแต่ละอำเภอ ด้วยองค์กรของเราเป็นองค์กรภาคประชาชนของผู้สูงอายุอยากส่งเสริมโอกาสให้กับผู้สูงอายุเราเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานแม้จะมีกฎหมาย แต่ค่อนข้างให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุน้อย ทั้งที่เป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว ”

“อยากให้เจ้าหน้าที่ที่บริหารงานกองทุนฯ ให้เอาใจเขามาใส่ใจเราบ้างว่าผู้สูงอายุกว่าจะเขียนได้แต่ละโครงการนี้มันยากเย็นเหลือเกินอย่าตัดโอกาสเขาเลย ผมก็ลุ่น ฝากหน่อยครับ การขอโครงการนี้ก็ยากเย็นเขียนยาก ตัดงบเราเองก็ไม่ได้เอามาทำอะไร พวกผมเสียสละเวลา กำลังสติปัญญา เสียเงินด้วย เพราะฉะนั้นผมและคณะทุ่มเทกับงานผู้สูงอายุ ”

“กองทุนผู้สูงอายุ กรุณามาเยี่ยมโครงการต่างๆบ้าง เพื่อประกอบการพิจารณาการดำเนินโครงการต่อไป อย่าใช้วิธีโทรศัพท์ซักถามเพียงอย่างเดียว”

“หน่วยงานและเจ้าหน้าที่บางแห่ง ยังกีดกันภูมิปัญญาอยู่ อาจเป็นเพราะไม่ศึกษาพัฒนาอย่างจริงจัง”

“ผู้ตรวจอนุมัติโครงการยอมรับว่าเก่ง แต่ต้องคิดว่าคนชนบทไม่ได้เก่งการเขียน แต่เขาเก่งการทำ นำมวลชนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน พอมาเขียนโครงการไม่เก่ง พุดง่าย ๆ คือ เก่งทำไม่เก่งในการพูด การเขียน ฉะนั้นผู้ตรวจต้องเข้าถึงในความจริงใจของผู้ทำให้ดีให้ได้”

“ให้เอากิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นข้อมูลในการตัดสินใจให้งบด้วย อย่าเอาเฉพาะระเบียบขององค์กร ”

“การจะทราบว่าชมรมใดมีกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ต้องลงพื้นที่ (ภาคสนาม) ไม่ใช่พิจารณาอยู่แต่ในห้องแอร์ ขออภัยที่พูดความจริง! ”

“บางรายการไม่อนุมัติ เช่น อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ฉะนั้นผู้ตรวจโครงการเพื่ออนุมัติท่านต้องวินิจฉัยอย่างหนึ่งทางในว่าต้องเป็นอย่างไรที่ท่านคิด ข้อเสนอแนะให้ค้นไถไปเถอะ 1 คัน พอเป็นแบบสาธิตไม่ใช่ 10 กลุ่มให้ 10 คันไถ”

สรุป

หน่วยงานที่ขอรับทุนสนับสนุนโครงการ ส่วนใหญ่เป็นชมรมผู้สูงอายุ รองลงมาเป็นสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด นอกนั้นเป็นหน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์เรียนรู้ ศูนย์อเนกประสงค์ฯ กองทุนสวัสดิการในชุมชน อบต. เทศบาล สถาบันบำบัดฟื้นฟู สถานสงเคราะห์ และชมรมผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสนับสนุนผู้สูงอายุในพื้นที่ การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ พบว่า หน่วยงานรับทราบจากเข้าร่วมการอบรมพัฒนา จากการฟังวิทยุกระจายเสียง และจากขยายผลโครงการ ซึ่งสรุปแหล่งข้อมูลสำคัญ คือ แหล่งจากปากต่อปาก หรือการบอกเล่าด้วยวิธีที่แตกต่างกัน

ลักษณะกิจกรรมที่จัดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมอบรมความรู้สำหรับผู้สูงอายุ นันทนาการ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ การประชุมสัมมนาและการสร้างเสริมความรู้ผู้นำองค์กรผู้สูงอายุและเครือข่าย การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ถวายทอดกฐณิปัญญา และกิจกรรมการพัฒนาทักษะอาชีพและรายได้

การดำเนินงานโครงการตามแผนที่กำหนด ในภาพรวม ร้อยละ 72.2 ระบุว่า ประสบความสำเร็จระดับมาก ร้อยละ 27.8 ประสบความสำเร็จระดับปานกลาง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ การมีสมาชิกที่ร่วมทำงานมีประสบการณ์จากสาขาต่าง ๆ การมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย มีการชักชวนกันมาทำกิจกรรม มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ดี และการมีองค์กรภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรม ส่วนปัญหาอุปสรรคพบว่า มีปัญหาที่เกิดจากการรออนุมัติ จำนวนเงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม

การนำเงินไปใช้ทำกิจกรรมนอกเหนือจากการทำโครงการ พบว่าร้อยละ 90.6 ไม่ได้นำเงินไปทำโครงการอื่น ซึ่งแสดงว่าโครงการได้นำเงินจัดกิจกรรมตามที่ได้ระบุไว้ นอกจากนี้ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ พบว่า ร้อยละ 98.8 มีความพึงพอใจ มีเพียงร้อยละ 1.2 ที่ไม่พึงพอใจ โดยเหตุผลของความพึงพอใจ เนื่องจากสมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้รับความรู้ ได้รับการยอมรับชื่นชม เป็นต้น ส่วนเหตุผลที่ไม่พึงพอใจ ในเรื่องการได้รับงบไม่เพียงพอ สำหรับความพึงพอใจต่อการบริหารกองทุนฯ นั้น พบว่า มีความพึงพอใจระดับปานกลางในทุกประเด็นประเด็น และความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มีพึงพอใจระดับมาก ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกผู้สูงอายุนั้น ได้แก่ สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น หน่วยงาน / องค์กร/ ชมรมช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสาให้ความช่วยเหลือ ทำประโยชน์ให้สังคมได้มาก

บทที่ 7

การให้บริการและข้อเสนอแนะ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้แทนผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงานและในจังหวัด ประกอบด้วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่กองทุนฯ และประธานสภาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และกรุงเทพมหานคร (รายชื่อในผนวก ข) เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีความสามารถ และต้องการประกอบอาชีพได้มีโอกาสกู้เงิน ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม รวมถึงการขอทุนสนับสนุน การจัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุด้วย ในบทนี้จะนำเสนอข้อมูลจากการสนทนาและสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินการให้ผู้สูงอายุได้รับเงินกู้ยืมและได้รับทุนในการจัดกิจกรรมตามโครงการต่าง ๆ โดยข้อมูลที่น่าสนใจในบทนี้ ประกอบด้วย 6 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร
- ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
- ตอนที่ 3 การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- ตอนที่ 4 บทบาทขององค์กรผู้สูงอายุในการสนับสนุนการขอรับทุน
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากองทุนฯ
- ตอนที่ 6 กรณีศึกษาการบริหารจัดการกองทุนฯ ที่ดี

ตอนที่ 1 การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร

ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 13 กำหนดให้มีการจัดตั้ง “กองทุนผู้สูงอายุ” ขึ้นในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นส่วนราชการในภูมิภาคระดับจังหวัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การดำเนินงานภายในจังหวัด เป็นการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายส่วนกลาง ดังนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จึงทำหน้าที่หน่วยปฏิบัติงานของกองทุนผู้สูงอายุในระดับจังหวัด และมีภารกิจหลัก 2 ประการ คือ การให้บริการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ และการสนับสนุนกิจกรรมกลุ่ม/องค์กร/และหรือเครือข่ายผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.1 การประชาสัมพันธ์ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุฯ และกองทุนผู้สูงอายุ

ผลการดำเนินงานของปี 2550 มีหน่วยงาน องค์กร ชมรมผู้สูงอายุ ได้รับสนับสนุนเงินอุดหนุนโครงการสำหรับการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะต่างๆ จำนวน 40 โครงการ และมีผู้สูงอายุจากทั่วประเทศที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ยืมสำหรับเป็นทุนประกอบอาชีพรายบุคคลเพียง 717 ราย โดยมีหลายจังหวัดที่ไม่มีจำนวนของผู้สูงอายุที่มาขอู้ หรือรับการสนับสนุนโครงการ (รายงานการดำเนินงานคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550) เหตุผลประการหนึ่งเกิดจาก ผู้สูงอายุยังไม่ทราบเรื่องกฎหมายที่เริ่มดำเนินการ รวมถึงสิทธิประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับ ดังนั้นกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ จึงได้ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ สิทธิผู้สูงอายุ และบริการที่สำนักงานจัดให้สำหรับผู้สูงอายุ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้รับทราบทั่วกัน โดยใช้วิธีการต่างๆ ที่จะส่งข่าวสารข้อมูลไปสู่ผู้สูงอายุให้รวดเร็วและทั่วถึง สามารถสรุปช่องทางการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

(1) การประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้สูงอายุทราบโดยตรง

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ ดำเนินการในลักษณะการลงพื้นที่ชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่งานกองทุนผู้สูงอายุโดยตรงตามวาระโอกาสต่างๆ ตัวอย่างเช่น สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ เมื่อมีการจัดงาน ‘จังหวัดเคลื่อนที่’ โดยจะนำหน่วยงานภาครัฐซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง ไปให้บริการแก่คนในชุมชน เช่น สำนักงานทะเบียนจังหวัด แรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดก็ได้การประชาสัมพันธ์กองทุนผู้สูงอายุและบริการที่มีให้แก่ผู้สูงอายุและประชาชน จังหวัดสุโขทัย มีกลุ่มการพัฒนาสังคม สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานกองทุนผู้สูงอายุ ทางกลุ่มได้ออกไปเผยแพร่ข้อมูลกองทุนฯ ร่วมกับสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัดสุโขทัย ในการประชุมประจำเดือน เพื่อให้กับผู้สูงอายุทุกอำเภอได้รับทราบ เช่นเดียวกับ สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ร่วมกับสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเรื่องการกู้ยืมเงินให้ผู้สูงอายุ รวมถึงการให้เจ้าหน้าที่ให้บริการแก่ผู้สูงอายุ

ในส่วนกรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ โดยการเริ่มต้นการกู้ยืมของกองทุนผู้สูงอายุนั้น เกิดขึ้นปีแรกในปี 2550 มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ ประกอบด้วย โปสเตอร์ แผ่นพับ สื่อโทรทัศน์ และการประชุม ด้านวิธีการประชาสัมพันธ์นั้น มีการแจกโปสเตอร์และแผ่นพับส่งไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด การประชุมแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชนต่าง ๆ เช่น ชุมชนเขตลาดพร้าว เขตคลองเตย และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้ข้อมูลว่า การประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นปีแรก การประชาสัมพันธ์จึงไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง แต่ได้พยายามส่งข้อมูลข่าวสารผ่านทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มากที่สุด ในปีแรกถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เห็นได้จากมีผู้สูงอายุมาขอยืมเงินโดยบอกว่าเห็นจากตัววิ่งในโทรทัศน์ บางชุมชนผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานหลักและบริการรับแบบยื่นกู้รวบรวมมาส่งให้ แต่ส่วนใหญ่ช่องทาง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุมีหลายช่องทางแล้วมีการบอกแบบปากต่อปากกัน ระยะการประชาสัมพันธ์ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน จึงมีผู้มายื่นกู้ประมาณ 20 ราย ผู้ยื่นกู้ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ยื่นเพื่อขอประกอบอาชีพค้าขาย

(2) ประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานระดับท้องถิ่น

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ ดำเนินการเชิญผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล มาร่วมรับฟังข้อมูลสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ

ด้วย ทำให้หน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ได้ทราบข้อมูล แล้วนำไปแจ้งแก่ผู้สูงอายุในการประชุมในระดับ ตำบลและหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ และบริการที่มีของสำนักงาน โดยใช้วิธีส่งเอกสารไปยังหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ อบต./เทศบาล สถานีอนามัย ให้ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารไปยังผู้สูงอายุในชุมชน ในส่วนสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ประชาสัมพันธ์เรื่องกองทุนผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุสามารถกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพได้ โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย โดยมายื่นคำร้องขออยู่กับสำนักงานฯ ให้แก่เครือข่าย ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้บอกต่อกับสมาชิกหรือลูกบ้าน

(3) การประชาสัมพันธ์ผ่านสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และชมรมผู้สูงอายุ

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และชมรมผู้สูงอายุ เป็นองค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จึงมีเป้าหมายให้คณะกรรมการบริหารสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และคณะกรรมการบริหารชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็งและมีกิจกรรมต่อเนื่อง ได้มาเข้าร่วมโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิประโยชน์ผู้สูงอายุ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเขียนโครงการเพื่อรับการสนับสนุนฯ เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับรู้ถึงแหล่งงบประมาณสนับสนุนสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นแกนนำในการกระจายข้อมูลพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และสิทธิที่ผู้สูงอายุพึงได้รับตามกฎหมายฉบับนี้ ต่อไปยังผู้สูงอายุในชุมชนให้ทั่วถึงและรวดเร็ว

(4) การประชาสัมพันธ์ผ่านจังหวัด

ในที่นี้หมายถึง การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐภายในจังหวัด โดยสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ดำเนินการแจ้งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ผ่านหัวหน้าหน่วยงานระดับจังหวัดไปได้ทั่วถึง รวมทั้งการแจ้งข้อมูลในการประชุมระดับจังหวัดของหัวหน้าหน่วยงาน เพื่อนำไปแจ้งข้อมูลในการประชุมระดับอำเภอที่มีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาร่วมประชุม ก็จะสามารถนำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อผู้สูงอายุในชุมชนได้ ดังกรณีของจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาสังคมฯ ได้ให้ข้อมูลว่า “ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ เข้าใจงานด้านสังคมดี และได้มีนโยบายให้ นายองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการ อบต. และเทศบาล เป็นผู้นำในการส่งเสริม และดูแลผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการนำร่องเรื่องการเผยแพร่กฎหมาย สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดพัทลุง ได้เชิญหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับกฎหมาย มาร่วมรับฟังข้อมูลสิทธิ

ตามพระราชบัญญัติ รวมถึงการให้ข้อมูลเรื่องสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุฯ ด้วย ทำให้หน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ได้ทราบข้อมูล และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงาน

(5) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชนและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ

เป็นการเผยแพร่ข้อมูลการให้บริการของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ผ่านทางกลุ่มสื่อมวลชนในพื้นที่ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน เสียงตามสาย รวมถึงการแจกแผ่นพับโปสเตอร์ โบปลิว เกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุไปยังหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล สถานีอนามัยท้องถิ่น ให้ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่ทางสำนักงานฯ ตัวอย่างเช่น

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุพรรณบุรี มีการกระจายเสียงผ่านทางวิทยุชุมชน การจัดทำเอกสารแผ่นพับเกี่ยวกับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนผู้สูงอายุ และสิทธิของผู้สูงอายุ

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กองทุนผู้สูงอายุในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุที่ลงไปสู่ระดับจังหวัดนั้นมีการกระจายข่าวสารไปสู่ผู้สูงอายุในหลายช่องทาง จึงเชื่อได้ว่าข่าวสารเกี่ยวกับการกู้ยืมและการขอทุนทำโครงการจากกองทุนผู้สูงอายุนั้น จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

1.2 การให้บริการกู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ

หลังจากการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไปได้รับรู้ว่า ผู้สูงอายุที่ประสงค์จะกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพสามารถกู้ยืมเงินได้ โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เห็นจากการมีผู้สูงอายุมาใช้สิทธิกู้ยืมเงินจำนวนมาก ในช่วงปี 2550-2551 ผู้กู้ยืมเป็นรายบุคคลสามารถกู้ไม่เกิน 15,000 บาท ต่อมาปี 2552 ได้ปรับให้ผู้กู้รายบุคคลกู้ได้สูงสุด 30,000 บาท สำหรับผู้กู้รายกลุ่มให้รวมกลุ่มไม่น้อยกว่า 5 คน สามารถกู้ยืมได้ไม่เกิน 100,000 บาท จำนวนของผู้มายื่นคำร้องขอกู้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ซึ่งการดำเนินงานในระยะแรกพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด มอบหมายให้ฝ่ายสวัสดิการสังคมเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการกู้ยืม ในบางจังหวัดที่มีภาระงานและจำนวนผู้ยื่นขอกู้ยืมสูง กองทุนผู้สูงอายุส่วนกลางได้จ้างเจ้าหน้าที่ให้ช่วยงานอีกหนึ่งคน โดยเจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุจะปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายสวัสดิการสังคม โดยการดำเนินการให้บริการกู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ มีดังต่อไปนี้

(1) การรับคำร้องและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเอกสาร เป็นกระบวนการแรกที่ทำให้ผู้สูงอายุที่ต้องการกู้ยืมเงินเขียนคำร้องในรูปแบบฟอร์ม จากนั้นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

ความถูกต้องและสมบูรณ์ของใบคำร้อง และเอกสารที่ใช้ประกอบมี 2 ส่วนคือ ส่วนของผู้กู้ และส่วนของผู้ค้ำประกัน โดยผู้กู้ต้องแนบเอกสารประกอบการกู้ยืม ดังนี้

1. สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ขอกู้ยืม
2. สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ค้ำประกัน
3. ประมาณการค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ/ แผนผังการประกอบอาชีพ, ที่อยู่อาศัย
4. หนังสือรับรองเงินเดือน/สลิปของผู้ค้ำประกัน (เว้นแต่เกษตรกร)
5. หนังสือยินยอมคู่สมรส ผู้ขอกู้และผู้ค้ำประกัน (หากมี)
6. หนังสือสัญญาเช่าบ้าน (ในกรณีที่ผู้กู้เช่าบ้านอยู่)

(2) **ดำเนินการเยี่ยมบ้าน** เจ้าหน้าที่กองทุนฯ จะดำเนินการเยี่ยมบ้านของผู้ที่ขอกู้ เพื่อตรวจสอบว่า มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขกำหนดหรือไม่ โดยผู้ขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมเพื่อเป็นเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
2. มีความจำเป็นในการขอรับการสนับสนุนเงินกู้ยืมประกอบอาชีพ
3. มีความสามารถในการประกอบอาชีพในเรื่องที่ขอรับการสนับสนุน
4. มีสภาพร่างกายแข็งแรงสามารถประกอบอาชีพได้
5. มีรายได้ไม่เกิน 7,000 บาทต่อเดือน

สำหรับการกู้ประเภทกลุ่มนั้น ได้พิจารณาคุณสมบัติผู้กู้เป็นรายๆ เช่นเดียวกับรายบุคคล และต้องมีการจัดโครงสร้างกลุ่ม ประกอบด้วย มีรายชื่อกรรมการกลุ่ม รายชื่อสมาชิกกลุ่ม มีแผนงาน/โครงการการประกอบอาชีพที่กระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม หนังสือรับรองจากองค์กรของผู้สูงอายุ/ องค์กรภาคเอกชน/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ กรณีผู้กู้ยืมมีคู่สมรส ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสด้วย

(3) **การสรุปข้อมูลจากการเยี่ยมบ้าน** หลังจากที่เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ดำเนินการเยี่ยมบ้านเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ดำเนินการสรุปผลการเยี่ยมบ้านลงในแบบสอบถามเท็จจริง แล้วดำเนินการไปให้ส่วนกลางต่อ อย่างไรก็ตาม สำนักงานพัฒนาสังคมฯ บางจังหวัด ไม่ได้ดำเนินการเยี่ยมบ้านของผู้ที่ขอกู้ทุกราย เนื่องจากปริมาณของผู้ที่ยื่นกู้มีจำนวนมาก ทำให้การเยี่ยมบ้านของผู้กู้ทุกรายดำเนินการได้ยาก ดังนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จึงได้ขอความร่วมมือจากบุคคลในพื้นที่ที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วน

ตำบล (ส.อบต.) สมาชิกองค์การบริหารจังหวัด (ส.จ.) ประธานชมรมผู้สูงอายุ เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลให้ ว่ามีความเหมาะสมและมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ที่กำหนด สรุปรายงานผู้สูงอายุรายนั้นให้ แล้วทาง สำนักงานฯ จะจัดส่งคำร้องขอกู้ฯ ต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการกองทุนฯ ต่อไป ตัวอย่างเช่น

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ มีผู้สูงอายุมาขอกู้เป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่กองทุนฯ จึงไม่สามารถกลั่นกรองอย่างละเอียด (เยี่ยมบ้านทุกรายไม่ได้) มีเรื่องร้องเรียน เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความล่าช้า ดังนั้นเพื่อให้สามารถรับเรื่องขอกู้ของผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว พัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ จึงกำหนดหลักพิจารณาเบื้องต้นคือ พิจารณาจากสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหลัก และให้บุคคลที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) สมาชิกองค์การบริหารจังหวัด (ส.จ.) ประธานชมรมผู้สูงอายุ ช่วยตรวจสอบ ผู้ขอกู้ว่า ควรให้การสนับสนุนเงินกู้ยืมได้ เป็นการกลั่นกรองประวัติ ก่อนส่งมายื่นที่ สำนักงาน ต่อจากนั้นทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จะรวบรวมคำขอไปยังส่วนกลางในทุกๆ 3 เดือน

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุพรรณบุรี ช่วงปีแรก (2551) มีเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติงานกองทุนผู้สูงอายุเพียงคนเดียว ดังนั้นเมื่อมีผู้มายื่นคำร้องขอกู้เป็นจำนวนมาก เพื่อความ รวดเร็วในการให้บริการ กระบวนการดำเนินการให้กู้ยืมบางขั้นตอน จึงต้องข้ามขั้นตอนไป กล่าวคือ หากผู้ขอกู้ที่มีเอกสารประกอบครบถ้วนแล้ว จะไม่มีการเยี่ยมบ้าน ผู้กู้บางรายที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลมาก ทางสำนักงานฯ ได้ขอความร่วมมือ เจ้าหน้าที่ อบต.ที่ไว้วางใจให้ช่วยพิจารณากลั่นกรองให้ จากนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุพรรณบุรีจะดำเนินการส่งคำร้องไปส่วนกลาง โดยที่ยังไม่มีการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพพอที่จะประกอบอาชีพ และมีความสามารถชำระคืนได้จริง

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวนผู้สูงอายุที่มายื่นขอกู้ เป็นจำนวนมาก เหตุประการหนึ่งคือ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเห็นว่า เงินกู้ยืมทุนประกอบอาชีพเป็น “สิทธิ” ของผู้สูงอายุ จึงต้องการผู้สูงอายุได้รับการ สนับสนุนเงินกู้ยืม นำเงินที่ได้ไปเป็นทุนประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัด ให้เกิดผลผลิตผลกำไร เพื่อ เสริมสร้างรายได้ให้กับตนเอง จึงสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกรายสามารถเข้าถึงการกู้ได้โดยง่าย ให้มี บุคคลช่วยเขียนข้อเสนอโครงการให้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก ดังนั้นจังหวัดกาฬสินธุ์จึงมี จำนวนผู้กู้เป็นจำนวนมาก ทำให้การเยี่ยมบ้านไม่ครบทุกราย

เช่นเดียวกับ การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุของจังหวัดสตูล พัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล เห็นว่า การกู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ เป็นการให้โอกาสให้ ผู้สูงอายุและครอบครัวมีรายได้ ไม่ต้องไปทำงานนอกพื้นที่ จึงประชาสัมพันธ์ให้หน่วยการปกครองพื้นที่ ทราบและนำไปเผยแพร่ต่อ จึงทำให้มีผู้มาขอกู้เป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีเพียง 1 คนจึง

ไม่สามารถดำเนินการเยี่ยมบ้านของผู้ยื่นคำร้องได้ครบถ้วน ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน อบต. ช่วยดำเนินการสอบข้อเท็จจริงให้ “ทำงานในลักษณะเครือข่าย กับสภา อบต. ก่อนจะส่งให้ทาง พม. ต้องหน่วยงานให้ช่วยตรวจสอบก่อน”

ขั้นตอนการดำเนินงานในการกู้ยืมเงินของกรุงเทพมหานคร พบว่า ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ขอยืมกู้ โดยมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ค้ำประกัน และการกู้ส่วนใหญ่จะยื่นผ่านผู้นำชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบในการรวบรวมและนำส่งที่กองทุนฯ เพื่อพิจารณา เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลว่า ในเขตกรุงเทพมหานครไม่พบว่ามีปัญหาด้านการเดินทาง หรือไม่ทราบที่อยู่ของกองทุนฯ เนื่องจากผู้นำชุมชนจะอำนวยความสะดวก ทั้งในด้านการแจ้งสถานที่การกู้ยืมการดำเนินการส่งเอกสารให้ และการรับฝากชำระเงินคืนด้วย ในส่วนของการเยี่ยมบ้าน เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ลงไปเยี่ยมบ้านด้วยตนเอง ทุกรายตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปี 2552 แต่ในปี 2553 เนื่องจาก มีผู้กู้ยืมเพิ่มขึ้นจำนวนมากทำให้การเยี่ยมบ้านไม่สามารถทำได้ครบทุกราย พบข้อสังเกตว่า มีผู้กู้ยืมจำนวนมากที่เข้าตามกฎระเบียบที่สามารถกู้ยืมได้ แต่เจ้าหน้าที่พบเห็นประเด็นที่เป็นข้อเสนอนแนะเพิ่มเติมที่เห็นว่าแม้จะเข้าตามเกณฑ์แต่ไม่สมควรได้รับการพิจารณา

โดยเจ้าหน้าที่จะส่งแบบขอกู้ยืมมาตามระบบ แต่จะมีการเขียนหมายเหตุและระบุข้อจำกัดของแต่ละราย เพื่อประกอบการพิจารณา โดยผ่านคณะกรรมการกลั่นกรอง เพื่อพิจารณาในขั้นแรกก่อน ก่อนที่จะเสนอคณะกรรมการบริหารต่อไป

ในขั้นตอนของคณะกรรมการกลั่นกรองจะพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยดูจากข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้านมาประกอบการพิจารณา และตัดผู้สูงอายุในรายชื่อที่เห็นว่าไม่สามารถประกอบอาชีพได้จริงให้ตกไป ก่อนเสนอคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติในขั้นตอนต่อไป

การพิจารณาคำร้องขอกู้ของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ในการประชุมแต่ละครั้งคณะกรรมการจะต้องอ่านเอกสารขอกู้ยืมเงินเป็นจำนวนมากจำนวนมาก ในหลายจังหวัดที่ส่งมาพบปัญหาคือ 1) การกรอกข้อมูลไม่ครบถ้วน 2) การกรอกข้อมูลไม่ชัดเจน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ได้ลงไปเยี่ยมบ้านแล้ว พบว่าผู้สูงอายุไม่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นจริง จึงมีการระบุมมา แต่เขียนข้อความไว้ตัวเล็กมาก และไม่ใส่สัญลักษณ์ที่ชัดเจน อาจทำให้คณะกรรมการกลั่นกรองฯ มองข้ามไป 3) เหตุผลของเจ้าหน้าที่ที่หมายเหตุมาไม่สมเหตุสมผล เช่น เขียนมาว่า ผู้ค้ำไม่น่าเชื่อถือ แต่ไม่ได้ใส่เหตุผลประกอบ ทำให้ไม่มีน้ำหนักมากพอที่จะตัดผู้กู้รายนี้ออกไปจากการพิจารณา ดังนั้นผู้สูงอายุบางรายที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ในความเห็นของเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ในพื้นที่เห็นว่าไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ การเยี่ยมบ้านมักไม่ค่อยพบกับผู้ค้ำประกัน เพราะออกไปทำงานส่วนใหญ่ บางรายก็อยู่คนละบ้านกันกับผู้กู้ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเห็นปัญหาด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้กู้กับผู้ค้ำว่าเป็นไปอย่างไร ผู้กู้เต็มใจกู้ยืมหรือไม่ หรือโดนผู้ค้ำประกันบังคับ และแบ่งเงินให้

ในบางรายผู้ค้าไม่เต็มใจในการค้าประกันในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีจำนวน 5-6 รายที่ผู้ค้าประกันไม่เต็มใจ ทำให้ต้องมีการสละสิทธิเงินกู้ที่ได้ ด้านการค้นหาบ้านผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพฯ นั้นมีความยากลำบากเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดแผนที่ไม่ชัดเจน โดยทางกองทุนฯ ได้แก้ปัญหาด้วยการโทรไปตามให้ออกมารอที่จุดที่เห็นกันได้สะดวก หรือบางชุมชนผู้นำชุมชนอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

(4) **จัดส่งคำร้องฯ ไปยังส่วนกลาง** หลังจากดำเนินการทุกขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จะดำเนินการส่งคำร้องพร้อมเอกสารหลักฐาน ไปยังสำนักงานเลขานุการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้คณะกรรมการกลั่นกรองฯ ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ

(5) **การทำสัญญากู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุ** รายชื่อผู้ขอผู้ที่คณะกรรมการกลั่นกรองผ่านการเห็นชอบแล้ว จะถูกนำเสนอคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุพิจารณาอนุมัติการกู้ยืม และแจ้งผลการพิจารณาสนับสนุนเงินกู้ยืมให้แก่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ดำเนินการประสานกับผู้ขอผู้มาทำสัญญากู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุต่อไป โดยสัญญากู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุนั้น มีสาระสำคัญคือ ชื่อ-สกุล ผู้ขอผู้ จำนวนเงินที่กู้ วัตถุประสงค์ของการนำเงินกู้ไปใช้ ผู้ค้าประกัน จำนวนเงินที่จะชำระคืนกองทุนฯ แต่ละงวด และข้อตกลงการมิให้ผู้กู้ยืมนำเงินที่กู้ยืมไปใช้ในกิจการอื่น นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในสัญญา หลังจากทำสัญญาทั้งของผู้กู้และผู้ค้าประกันเสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้สูงอายุจะได้รับเงินกู้ภายในวันเดียวกัน

ประเด็นการสัญญากู้ยืมนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งจะอธิบายพูดคุยทำความเข้าใจถึงระเบียบการ กฎเกณฑ์ กติกากับผู้ขอกู้ยืมทุกราย ก่อนที่ยินยอมให้ทำสัญญา โดยเจ้าหน้าที่กองทุนฯ กล่าวว่า “ต้องตรวจ และคุยกันก่อนทุกราย ส่งเป็นงวดไม่ได้ เพราะระเบียบบอกว่า ส่งเป็นเดือน ส่วนใหญ่ผู้ไปทำไร ประมาณ 50-60ราย ถ้าผู้ 20,000 บาท จะต้องส่งคืนเดือนละ 500-600 บาท ถ้าผู้ 30,000 บาท จะต้องส่งคืนเดือนละ 1,000 บาท เราตั้งไปก่อน แล้วค่อยยืดหยุ่นกันได้ เราอยู่ในพื้นที่ เรายุ่รู้ว่าจะต้องทำอะไร คุยกันตั้งแต่ก่อนการกรอกข้อมูล ต้องเข้มงวด โหดหน่อย เพราะเดี๋ยวจะไม่ได้คืน” และทำงานแบบ“ถึงลูก ถึงโคน ถ้าหนูทำงานอยู่ ถ้าหนูปล่อยผู้ หนูต้องรับผิดชอบ ผู้สูงอายุที่แฝงคือผู้ให้ลูกไปทำมีอัตราที่สูงอยู่แล้ว มีการถามก่อนผู้ ว่าป่าทำกินไหมใหม่ ถ้าผู้แล้วทำกินไม่ไหว หนูไม่ให้ ถ้าอ้อมค้อมไม่มีประโยชน์ ทะเลาะกันก่อนดีกว่า ชู้กันก่อนจะปล่อยให้ผู้ ผู้สูงอายุมากแล้ว ศักยภาพมันจะไม่ไหวแล้ว ผู้สูงอายุไทยพออายุมาก ศักยภาพก็เหลือน้อยแล้ว เพราะเขาทำงานหนักมาตลอดชีวิต”

อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุบางรายที่ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืม แต่ผู้สูงอายุไม่ยอมมาทำสัญญากู้ยืมภายในระยะเวลาที่กำหนด คือ 30 วันหลังจากที่ได้รับแจ้งผลการอนุมัติ ทำให้ต้องตัด

สิทธิไป เจ้าหน้าที่ของกองทุนผู้สูงอายุได้ติดตามสอบถามถึงสาเหตุที่ไม่ยอมมาทำสัญญากู้ยืม มีสาเหตุประการหนึ่งคือ การพิจารณาอนุมัติคำร้องนานเกินไป เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ของพัทลุงให้ข้อมูลว่า ผู้สูงอายุต้องรอผลพิจารณาคำร้อง เฉลี่ยใช้ระยะเวลาประมาณ 6 เดือน – 12 เดือน ถือเป็นระยะเวลาที่นานมาก แม้ว่าสำนักงานฯ ได้ดำเนินการส่งแบบขอกู้ยืมไปที่กองทุนผู้สูงอายุทุกเดือน ความล่าช้าในการพิจารณาทำให้ผู้สูงอายุบางรายที่ยื่นกู้เสียชีวิตไปก่อน โดยกล่าวว่า มีผู้สูงอายุจำนวน 2 รายที่เสียชีวิตไประหว่างการรอพิจารณาผล เช่นเดียวกับ เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้กล่าวว่า “มีกู้เงินแล้วไม่เอา คั้นเยอะ ไม่ดี เราต้องออกไปเยี่ยม เพื่อไปถามข้อมูลหาสาเหตุ ก็ได้คำตอบว่า ไม่เอาแล้ว ไม่ทันแล้ว นานไป”

(5) การรับชำระหนี้เงินยืม เมื่อผู้กู้ได้รับเงินกู้ไปประกอบอาชีพแล้ว การส่งเงินคืนกองทุนฯ ซึ่งในสัญญากู้ยืมเงินกำหนดไว้ว่า ต้องชำระเงินคืนให้กับกองทุนฯ ภายในวันที่ 5 ของทุกๆ เดือน ในจำนวนเงินที่ได้ตกลงกันไว้ โดยผู้สูงอายุสามารถชำระคืนเงินได้ 3 ช่องทาง คือ จ่ายเงินสดที่สำนักงานฯ ส่งธนาณัติ และโอนผ่านธนาคาร แต่ข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กองทุนฯ พบว่า สำนักงานพัฒนาสังคมฯ หลายจังหวัด มีการอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุคืนเงินได้หลายวิธี และมีความยืดหยุ่นในการชำระคืนเงิน ตัวอย่างเช่น

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ ได้พยายามเปิดช่องทางให้ผู้กู้ยืมได้คืนเงินสะดวกที่สุด ง่ายที่สุด มีการออกหน่วยเคลื่อนที่ไปให้บริการในชุมชน ตั้งโต๊ะรับเงินคืนในหมู่บ้าน ทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องเสียเวลาเดินทางมาคืนที่สำนักงานฯ ที่ตัวเมือง

การส่งคืนเงินสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ปรับแนวทางการทำงาน ที่แต่เดิมนั้นเจ้าหน้าที่ 2 คนจะออกพื้นที่เพื่อติดตามผู้กู้ที่ค้างชำระ และมี 1 คนที่คอยรับเงินอยู่ที่สำนักงานจังหวัด (ส่วนอีก 1 คน ที่เป็นลูกจ้างบกองทุนฯ คนพิการ ซึ่งถูกร้องเรียนว่า ได้เรียกเก็บเงินกับผู้ขอกู้ และมีการขาดงานเป็นระยะเวลานาน ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาและมีผลตัดสินให้เลิกจ้าง ขณะนี้จึงไม่มีบุคลากรตำแหน่งนี้) เปลี่ยนเป็นให้เจ้าหน้าที่ทุกกองทุนฯ (กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนฯ เด็ก กองทุนฯ คนพิการ) ออกพื้นที่ และเยี่ยมบ้าน แล้วให้มีเจ้าหน้าที่การเงินเพียง 1 คน ที่จะทำหน้าที่รับเงินจากทุกกองทุนฯ หากมีผู้มาชำระเงินคืน

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดบุรีรัมย์ “ให้ส่งเป็นเงินสด กับการชำระทางธนาณัติ ต้องเป็นการใช้ชื่อของคนกู้เท่านั้น การส่งเงินเป็นรายเดือน 36 เดือน สามารถผ่อนผันได้ 2 หรือ 3 เดือนได้”

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ อำนวยความสะดวกในการคืนเงิน โดยสำนักงานฯ ได้ออกหน่วยเคลื่อนที่ ไปพร้อมกับ “งานจังหวัดเคลื่อนที่” และหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อไปตั้งโต๊ะรับชำระเงินที่ทำการอำเภอ

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดพัทลุง มีช่องทางชำระเงินคืน แบ่งออกเป็น 2 ช่องทาง คือ 1) มาชำระคืนด้วยตนเอง เป็นรูปแบบที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เลือกใช้มากกว่า และ 2) ส่งทางธนาถิติไปรษณีย์มา และจะไม่รับจ่ายเงินคืนกองทุนฯ กับเจ้าหน้าที่ในขณะที่ทำการลงเยี่ยมบ้าน เพราะติดเงื่อนไขการออกไปเสิร์ฟรับเงิน

(6) การติดตามผู้กู้ยืมเงินที่ค้างชำระ แม้ว่าจะมีช่องทางการคืนเงินที่หลากหลาย และการยืดหยุ่นระยะเวลาการส่งชำระออกไป แต่ยังมีผู้สูงอายุที่ได้กู้ยืมเงินฯ จำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนฯ ได้ตามที่ระบุไว้ในสัญญา บางรายส่งครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 แล้วก็หายไป ไม่มาส่งเงินคืน บางรายหายไปช่วงระยะเวลาหนึ่งประมาณ 2-3 เดือนจะมาส่งครั้งหนึ่ง หรือบางรายไม่มีการส่งชำระเงินคืนตั้งแต่งวดแรกเลย สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จึงมีการดำเนินการติดตามผู้กู้ยืมที่ค้างชำระ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การออกหนังสือทวงหนี้ จำนวน 3 ครั้งติดกัน (ภายในเวลา 3 เดือน)
2. หากยังไม่มาชำระเงินคืน เดือนที่ 4 จะลงเยี่ยมบ้าน
3. ดำเนินการทำเรื่องการรับสภาพหนี้ และเข้าสู่ขั้นตอนการทวงหนี้อีกครั้ง
4. ดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมาย

ในขั้นตอนสุดท้ายนี้ ยังไม่มีการดำเนินการ เนื่องจากคณะกรรมการบริหารไม่ต้องการให้มีการฟ้องร้องผู้สูงอายุ ซึ่งขัดกับหลักการของกองทุนฯ ที่ต้องการให้มีการกู้ยืม โดยเน้นการสงเคราะห์และเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ แต่จากการทำงานพบว่า เมื่อไม่มีการดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมาย ทำให้ผู้กู้ที่ค้างชำระไม่มีความกระตือรือร้นในการหาเงินมาคืนกองทุนฯ บางรายปฏิเสธและย้ายบ้านหนีไป ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาหนี้สูญในอนาคต

ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ คือมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ มีภาระงานมาก เมื่อมีผู้ขอกู้จำนวนมากทำให้มีปัญหาคาดระบบข้อมูล จัดทำเอกสารแล้วก็นำเอกสารเข้ามาเล่ม ทำให้ไม่รู้ว่าผู้ค้างชำระคนไหนตามไปแล้วกี่ครั้ง มีปัญหาในการทำหนังสือและส่งหนังสือทวงหนี้ เพราะมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสำนักงาน ในชุมชน และกองทุนฯ ส่วนกลาง รวมทั้งปัญหาการติดตามผู้ค้างชำระ โดยรายละเอียดของปัญหาที่เกิดขึ้นมีดังนี้

2.1 ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด มีดังนี้

(1) มีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ

ส่วนใหญ่เกิดในจังหวัดที่มีจำนวนผู้ยื่นขอกู้จำนวนมาก ได้แก่ จังหวัดแพร่ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสตูล จังหวัดนราธิวาส มีปัญหาที่เกิดขึ้นการมีผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ

ตัวอย่างกรณี สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ มีปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงแรกๆ ของการดำเนินงานกองทุนฯ จังหวัดอำนาจเจริญ มีจำนวนผู้สูงอายุมายื่นคำร้องขอกู้เป็นจำนวนกว่าร้อยละคน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีเพียง 3 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้กล่าวถึงการดำเนินงานในช่วงนั้นว่า “หลังประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุท้องถิ่นไปได้ประมาณ 3 วัน ก็มีผู้สูงอายุมาขอกู้เป็นร้อยละกว่าคน เหมารถมา เราต้องตั้งเต็นท์ และระดมคนในสำนักงานจากฝ่ายอื่นไปช่วยกันให้บริการ ทำงานตั้งแต่เช้าจรดเย็น ข้าวปลาก็ไม่ได้กิน”

เช่นเดียวกับ พัฒนาสังคมฯ จังหวัดบุรีรัมย์ อธิบายให้เห็นถึงสภาพปัญหาการมีบุคลากรปฏิบัติงานไม่เพียงพอชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกล่าวว่า “เจ้าหน้าที่ไม่พอ อยากได้เจ้าหน้าที่จากกองทุนฯ สักสองคน คนมาขอกู้เยอะมาก โอกาสไปเยี่ยมบ้านก็ไม่มี ตอนนี้อยู่ไม่มีเวลาได้ลงไปตามเลย โอกาสที่จะไปเยี่ยมบ้านก็ไม่มี วันหนึ่งรับเรื่องก็หมดแล้ว ไหนจะตรวจเอกสาร ทำบัญชีทำรายงาน ทุกวันนี้ก็มีงานเพิ่มเรื่องต้องมาตามนี้อีก เจ้าหน้าที่ 1 คนต่อหนึ่งจังหวัด ตอนนี้อย่างไรก็ได้หรือของของผู้สูงอายุก็อยากจะทำตามทุกราย จะได้มีการติดตามว่าเอาไปแล้วมีประสิทธิภาพได้ไหม เหมือนกับที่เขาเอาไปเลี้ยงโค มันต้องรอเป็นปีแล้วมันเป็นอย่างไรบ้าง ประสบความสำเร็จไหม น่าจะมีเจ้าหน้าที่สักคนหนึ่งทำหน้าที่ติดตามกองทุนฯ ตามนี้ ติดตามผลอย่างเดียวเลย คนหนึ่งรับเรื่องอีกคนคอยติดตาม เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ขณะนี้ ข้าราชการ 6 คน มีพัฒนาสังคมอยู่ 3 คน มีชื่อแต่ไม่มีคน โดยเอาคนไปทำงานที่อื่น ที่ทำงานจริง มีแต่ต้องจ้างเหมา ทุกวันนี้ไม่ได้เยี่ยม Case เลย เพราะทุกวันนี้คนหนึ่งทำงานสองโครงการ ทุกวันนี้งานโหลดมาก ตอนนี้อยู่สูงอายุเป็นพันแล้ว ทุกวันนี้ลูกค้าเป็นผู้สูงอายุทั้งนั้น เพราะเขารู้สิทธิ”

(2) ขาดการกลั่นกรองผู้ขอกู้ยืม

เป็นผลสืบเนื่องจากการมีผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ทำให้การเยี่ยมบ้านเพื่อสอบข้อเท็จจริงตามกระบวนการให้กู้ ต้องข้ามขั้นตอนไป หรือมีการขอความร่วมมือให้บุคคลในพื้นที่กระทำแทน เพราะไม่สามารถเยี่ยมบ้านได้ครบทุกราย ดังเจ้าหน้าที่รายหนึ่งได้กล่าวว่า

“ที่นี้งานเยอะ เจ้าหน้าที่เพิ่งมาทำงาน งานเยอะมาก ที่นี้เยี่ยมบ้านไม่ทัน เพราะมีจำนวนผู้กู้ยืมเยอะมาก โดยต้องบอกว่า จะได้ลงไปเยี่ยมบ้านเดือนไหน รอก่อน ขอเคลียร์ของเก่าก่อน ไม่อยากให้เป็นดินพอกหางหมู ที่งานนี้ระบบงานไม่มี คนทำมาทำให้ต้องเคลียร์ของเก่า เมื่อสองปีก่อนให้หมดไปแล้วนะ เนื่องจากเดิมไม่มีคนเยี่ยมบ้าน ไม่ค่อยได้ออกไป เพราะทำไม่ทัน งานตามภารกิจที่มาก มี Case มารอตลอด”

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ มีจำนวนการขอกู้แล้วได้รับการพิจารณาอนุมัติต่ำ เห็นได้จากที่สำนักงานฯ ได้ส่งคำร้องขอกู้ไปยังสำนักงานที่ส่วนกลาง 184 ราย แต่ได้รับการอนุมัติเพียง 60 รายเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ต้องมีการปรับปรุงผู้ค้ำประกัน เนื่องจากสำนักงานฯ ไม่มีเครือข่ายช่วยตัดสินใจ การเยี่ยมบ้านผู้ขอกู้ทุกหลังไม่ครบทุกราย ดูเพียงเอกสารที่ส่งมาให้ว่าครบหรือไม่ แล้วส่งต่อเอกสารให้ส่วนกลางพิจารณาตัดสินเลย

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีการกลั่นกรองผู้ขอกู้ การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุที่จังหวัดสุพรรณบุรี ช่วงปีแรก (2551) มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานกองทุนผู้สูงอายุเพียงคนเดียว ดังนั้นเมื่อมีผู้มายื่นคำร้องขอกู้เป็นจำนวนมาก เพื่อความรวดเร็วในการให้บริการกระบวนการดำเนินการให้กู้ยืมบางขั้นตอน จึงต้องข้ามขั้นตอนไป กล่าวคือ หากผู้ขอกู้ที่มีเอกสารประกอบครบถ้วนแล้ว จะไม่มีการเยี่ยมบ้าน ผู้กู้บางรายที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลมาก ทางสำนักงานฯ ได้ขอความร่วมมือ เจ้าหน้าที่ อบต.ที่ไว้วางใจให้ช่วยพิจารณาการให้กู้ยืมจากนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสุพรรณบุรีจะดำเนินการส่งคำร้องไปส่วนกลาง โดยที่ยังไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพพอที่จะประกอบอาชีพ และมีความสามารถชำระคืนได้จริง

(3) ขาดอุปกรณ์สนับสนุนทำงาน

การทำงานกองทุนผู้สูงอายุ ต้องเกี่ยวข้องกับเอกสารเป็นจำนวนมาก ทั้งการรับเรื่อง การตรวจสอบข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ผู้กู้ และการสรุปส่งคำร้องไปยังส่วนกลาง ล้วน

แล้วแต่ต้องใช้เอกสาร ซึ่งกองทุนผู้สูงอายุไม่ได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงาน อย่างเช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องขอยืมใช้จากฝ่ายงานอื่น บางครั้งทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า เพราะต้องรอให้เจ้าของเครื่องทำงานของตนให้เรียบร้อยก่อน

กรณีตัวอย่างสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดพัทลุง มีผู้ขอกู้จำนวนมาก และกองทุนฯ ยังไม่การสนับสนุนอุปกรณ์ใดๆ ฉะนั้นเจ้าหน้าที่กองทุนฯ จะต้องนำคอมพิวเตอร์ในตึกส่วนตัวมาใช้ เพื่อให้การดำเนินงานสะดวกขึ้น

สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ ใช้แฟ้มจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมเป็นจำนวนมาก เพราะมีจำนวนผู้กู้มาก ต้องจัดเก็บเอกสารผู้กู้ และผู้ค้ำประกันเก็บไว้ ทำให้เวลาจะเรียกดูเอกสารจึงมีความลำบากมาก

(4) ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน

เกิดขึ้นในสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ที่มีบุคลากรเข้ามารับผิดชอบตำแหน่งงานใหม่ๆ อย่างเช่น

การเปลี่ยนตัวผู้นำองค์กรอยู่เสมอ ระหว่างปี 2551-2553 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการเปลี่ยนตัวพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 3 คน ซึ่งตัวพัฒนาสังคมฯ นั้นทำหน้าที่รับผิดชอบบริหารงานกองทุนฯ ระดับจังหวัด เมื่อมีการเปลี่ยนตัว ทำให้ขาดนโยบายที่ต่อเนื่องในการบริหารงาน

ส่วนสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานกองทุนผู้สูงอายุล้วนแล้วแต่เพิ่งเข้ามาทำงานในช่วงปี 2552 เนื่องจากเจ้าหน้าที่เดิม มีการโยกย้ายตำแหน่งไปอยู่จังหวัดอื่น รวมถึงลูกจ้างกองทุนฯ ก็ได้งานใหม่ที่มั่นคงกว่า จึงลาออกไป ทำให้การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุมีความล่าช้าอยู่บ้าง เพราะเจ้าหน้าที่ต้องเรียนรู้งานใหม่ทั้งหมด ต้องมีการศึกษารายละเอียดของการปฏิบัติงานเพิ่มเติม ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดนครราชสีมาด้วยเช่นกัน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานได้โยกย้ายออกไปนอกพื้นที่ และต้องรับเจ้าหน้าที่ใหม่เข้ามาดำเนินการ

(5) การร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ปัญหาที่เกิดจากการสนับสนุนงานของเจ้าหน้าที่กองทุนในสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด การดำเนินงานกองทุนในบางจังหวัดนั้นไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะ ผู้ปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีภาระงานประจำมาก การร้องเรียนที่เกิดขึ้นพบว่า ในการดำเนินงานกองทุนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีปัญหาการดำเนินงานในหน่วยงาน โดยพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวว่า

“สำนักงานฯ ได้รับเรื่องแจ้งจากศูนย์ดำรงธรรมฯ ว่า มีผู้มาร้องเรียนว่า เจ้าหน้าที่ใน พมจ. เรียกเก็บเงินจากผู้ที่ยื่นขอกู้ โดยอ้างว่าเป็นค่าดำเนินการที่ช่วยกรอกข้อมูลรายละเอียดในแบบคำร้องขอกู้” พัฒนาสังคมจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “เป็นเรื่องที่คนภายนอก พูดกันเองว่า ให้ทำยอด โดยต้องมีผู้มายื่นขอกู้ให้ได้ถึงเป้า ตามโควตาจำนวนคน แล้วจะได้เป็นเงินเท่านั้น เท่านั้น” แต่การตรวจสอบข้อเท็จจริง ผลที่สรุปออกมาพบว่าการเรียกเก็บค่าดำเนินการดังกล่าว มิใช่บุคลากรที่เป็นข้าราชการของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ แต่เป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นลูกจ้างของเงินกองทุนฯ คนพิการ ที่รับมอบหมายดูแลกองทุนอื่นๆ ด้วย และทางพัฒนาสังคมฯ ได้ดำเนินการประสานให้ผู้เสียหายให้แจ้งความร้องทุกข์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว

2.3 ปัญหาการดำเนินงานในระดับชุมชน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในระดับชุมชน เกิดจากการประชาสัมพันธ์กระจายข่าวสารเรื่องกองทุนฯ ไปไม่ทั่วถึง และบางพื้นที่เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และไม่ครบถ้วน ทำให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน สับสน และทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระในภายหลัง นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นบางคนอาศัยประโยชน์จากการพาผู้สูงอายุไปดำเนินเรื่องขอกู้เงินและการไปรับเงินกู้ เรียกผลประโยชน์ ทั้งทางตรงคือ เรียกเก็บเงินค่าช่วยเหลือ การเขียน การติดต่อ “ผู้ค้าประกัน เรียกกรองผลประโยชน์ เป็นส่วนแบ่ง ส่งผลให้เงินที่ได้รับไม่เต็มจำนวน ไม่เพียงพอที่จะนำไปประกอบอาชีพ” โดยทางอ้อม เช่น การหาคะแนนเสียงให้กับตนเอง “เกิดปัญหาการหาเสียงแอบแฝง โดยนักการเมืองท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. สจ. สท. อ่างบุญคุณ แก่ ผู้สูงอายุที่ขอกู้ และเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งก็ให้เลือกตนเอง” นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้รับรองบางรายไม่ยินดีรับรอง แต่ต้องรับรองด้วยความเกรงใจ “ผู้รับรองคุณสมบัติ ต้องเซ็นรับรองด้วยความเกรงใจ แม้จะทราบว่าคุณสูงอายุแล้วจะไม่มีศักยภาพส่งเงินคืนได้”

ตัวอย่างกรณี สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ มีผู้สูงอายุมายื่นขอกู้เป็นจำนวนมาก จึงกำหนดหลักพิจารณาเบื้องต้นคือ พิจารณาจากสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหลัก และให้บุคคลที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) สมาชิกองค์การบริหารจังหวัด (สจ.) ประธานชมรมผู้สูงอายุช่วยสอบข้อมูล ผู้ขอกู้ว่า ควรให้การสนับสนุนเงินกู้ยืมได้ เป็นการกลั่นกรองประวัติ ก่อนส่งมายื่นที่สำนักงาน ต่อจากนั้นทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จะรวบรวมคำขอกู้ไปยังส่วนกลางในทุกๆ 3 เดือน และมีเรื่องร้องเรียน “การเก็บเงิน” จากผู้สูงอายุที่ยื่นขอกู้ยืม โดยมี 2 หมู่บ้าน ที่ทราบชัดเจนว่า มีการเก็บเงิน คือ หมู่บ้านร่องฟอง อ.เมือง และหมู่บ้านไทรย้อย อ.เด่นชัย โดยให้เหตุผลว่า เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2.4 ปัญหาการดำเนินงานจากกองทุนฯ ส่วนกลาง

พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแบบฟอร์ม มีบางพื้นที่ให้ข้อมูลว่ากองทุนผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงแบบฟอร์มและรายละเอียดเกี่ยวกับการกู้ยืมบ่อย “เรื่องของแบบฟอร์มมีการเปลี่ยนแปลง ไม่เห็นด้วยกับตัวแบบใหม่ ที่ไม่ต้องมีใบรับรองแพทย์และรูปถ่าย เห็นด้วยกับตัวที่สองมากกว่าที่มีรูปแบบใบรับรองแพทย์ ใบยินยอมของคู่สมรสและรูปถ่าย จะได้เห็นสุขภาพร่างกายที่ไม่แก่มาก” นอกจากนี้ พบว่าข้อมูลที่จังหวัดส่งเข้าส่วนกลางเกิดการสูญหาย ทราบจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้กล่าวว่า ข้อมูลผู้สูงอายุที่ยื่นขอู้ เมื่อส่งพิจารณาตัดสินที่กองทุนฯ ส่วนกลางหายไปเป็นจำนวนกว่า 80 ราย ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า ได้สอบถามไปยังส่วนกลางแต่ได้รับคำตอบว่า “เกิดจากการย้ายที่ตั้งสำนักงาน เอกสารเสียหาย” ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องระยะเวลาพิจารณาคำขอ และตอบกลับให้แก่ผู้สูงอายุ ทราบว่าอนุมัติหรือไม่ ใช้ระยะเวลานานมาก คือกว่า 1 ปี บางรายผู้สูงอายุเสียชีวิตก่อนทราบผล

2.5 ปัญหาการค้างชำระของผู้กู้ยืมเงิน

ภายหลังจากการทำสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าว ปรากฏว่าเกิดหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก จากการติดตามผลการดำเนินงานพบปัญหาผู้สูงอายุที่มาทำสัญญากู้เงินเมื่อได้รับเงินกู้ไปแล้ว ไม่ได้นำเงินมาชำระคืน ข้อมูลจากสอบถามเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ที่ลงไปติดตามทวงถามการชำระหนี้สรุปสาเหตุที่ผู้สูงอายุไม่ชำระเงินคืนกองทุนฯ มีดังนี้

(1) **ผู้สูงอายุไม่ทราบว่าต้องชำระเงินคืน** ซึ่งเกิดจากการให้ข้อมูลตั้งแต่แรกไม่ครบถ้วน และเป็นการทำตาม ๆ กัน เพื่อนบ้านมาชวนกู้ เพราะไม่มีดอกเบี้ย ก็ต้องการ โดยขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ

(2) **ผู้สูงอายุไม่ได้นำเงินไปใช้ประกอบอาชีพจริงตามที่ขอไว้** เป็นการขอกู้ยืมให้แก่ลูกหลานทำธุรกิจ แต่ลูกหลานไม่ได้มีการส่งเงินคืนให้ จากข้อมูลพบว่า ผู้สูงอายุบางรายแบ่งเงินกู้ที่ได้รับไว้กับตนเอง ส่วนที่เหลือให้ลูกไป และเมื่อถึงกำหนดชำระเงินคืน ผู้สูงอายุไม่สามารถส่งเงินคืนได้ เนื่องจากผู้สูงอายุต้องรอให้ลูกเอาเงินส่วนที่แบ่งไปนั้นมาคืนก่อน แต่เมื่อลูกไม่คืนเงิน ผู้สูงอายุก็ไม่มีเงินส่งคืนกองทุนฯ และบางรายนำไปชำระหนี้สินที่ค้างชำระ ทั้งที่กู้ในระบบและนอกระบบ เริ่มมาตั้งแต่การมีนโยบายกองทุนฯ หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ที่ให้ชาวบ้านในหมู่บ้านสามารถกู้ยืมได้ แต่เมื่อถึงกำหนดชำระเงินคืน ผู้ที่กู้ยืมไม่มีเงินมาชำระคืน ต้องกู้เงินจากนอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงมาก ดังนั้นรายได้จากการประกอบอาชีพจึงหมดไปกับการส่งดอกเบี้ยกับสถาบันการเงินนอก

ระบบ และเมื่อหาเงินไม่ทันก็จะต้องกู้ยืมจากที่อื่นอีก เป็นวงจรหนี้ต่อไป เมื่อชาวบ้านทราบว่าคุณสูงอายุสามารถกู้ยืมได้โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย จึงมีความต้องการที่จะกู้จากกองทุนฯ นี้

(3) **ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ** ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพ และหาเงินมาคืนได้ จากข้อมูลที่ได้ทราบว่า ผู้สูงอายุบางรายตอนที่ไปขอกู้ยังมีสุขภาพแข็งแรงแต่ภายหลังเริ่มมีปัญหาสุขภาพไม่สามารถประกอบอาชีพได้จึงไม่สามารถชำระเงินคืนได้

(4) **ผู้สูงอายุนำเงินไปใช้เป็นตัวจ่ายในชีวิตประจำวัน** ใช้หมุนเวียนไม่ได้ใช้เพื่อการประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้

(5) **การส่งเงินคืนไม่สะดวก** เนื่องจากสำนักงานกองทุนฯ ตั้งอยู่ที่ศาลากลางจังหวัดในอำเภอเมือง ผู้สูงอายุที่อยู่ต่างอำเภอไม่สะดวกที่จะมาส่งเงินคืนที่สำนักงานฯ ต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าสำหรับการเดินทางมาเป็นจำนวนกว่า 100 บาท นอกจากนี้พบว่าผู้สูงอายุบางรายให้ลูกหลานนำเงินไปชำระให้แทน แต่ลูกหลานไม่ได้นำไปชำระ

(6) **ผู้สูงอายุไม่มีเงินคืนภายในระยะเวลาที่ระบุไว้ในสัญญา** ที่กำหนดว่า จะต้องส่งเงินคือการส่งทุกวันที่ 5 ของทุกเดือน หรือวันที่ที่ตกลงกันได้ ทั้งนี้ เกิดจากปัญหาด้านการประกอบอาชีพคือชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เช่น การปลูกมันสำปะหลัง การปลูกข้าวโพด การเลี้ยงหมู การเลี้ยงวัว ผลผลิตจึงมีระยะเวลามากกว่า 1 เดือน จึงจะขายได้ ทำให้ไม่สามารถหาเงินมาส่งคืนไม่ทัน บางรายไม่ได้ส่งคืน บางรายต้องกู้ยืมจากที่อื่นมาส่งคืนก่อน

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุในระดับหน่วยงานมีปัญหาที่สำคัญได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อย บางจังหวัดมีการจ้างเจ้าหน้าที่กองทุนฯ มาทำหน้าที่เฉพาะ และมีเจ้าหน้าที่ในงานสวัสดิการช่วยเหลือ บางจังหวัดไม่มีเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ต้องมอบงานให้นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักพัฒนาสังคมทำหน้าที่ เมื่อมีเจ้าหน้าที่น้อยแต่มีจำนวนคำร้องขอเข้ามาจำนวนมากทำให้ไม่สามารถออกไปเยี่ยมบ้านได้ทุกราย หรือไม่สามารถตรวจสอบเอกสารได้ละเอียดถี่ถ้วนทำให้เกิดปัญหาภายหลัง และเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ที่จ้างมาทำงานด้านกองทุนผู้สูงอายุก็เป็นการจ้างชั่วคราว ขาดความมั่นคงในการทำงาน ขาดแรงจูงใจ ทำให้มีการเข้าออกบ่อย ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง ล่าช้า ไม่เป็นระบบ

นอกจากปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอแล้ว ยังมีปัญหาคือ **เจ้าหน้าที่ทำงานได้ไม่เต็มที่** ไม่เป็นไปตามขั้นตอน เพราะมีภาระงานมาก และขาดการทำความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับกองทุนฯ เงื่อนไข ระเบียบ และข้อกฎหมายต่าง ๆ ทำให้ขาดความแม่นยำในการพิจารณาส่งเรื่องกู้เงิน

เข้าส่วนกลาง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลเอกสารกองทุน ที่มีเป็นจำนวนมาก และมีข้อมูลหลายประเภท ทำให้ยากต่อการค้นหาเพื่อการติดตามเมื่อค้างชำระ

ตอนที่ 3 การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

เมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินงานต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์ทราบว่า สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาดังนี้

3.1 การเพิ่มบุคลากรผู้ปฏิบัติงานกองทุนฯ

เนื่องจากงานของกองทุนฯ มีจำนวนของผู้มายื่นขอกู้ยืมเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี แต่เจ้าหน้าที่ของกองทุนฯ ที่รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรงของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ มีเพียง 2-3 คน เท่านั้น จึงไม่เพียงพอ ดังนั้นพัฒนาสังคมฯ จังหวัด จึงมีการเพิ่มบุคลากรให้เข้ามาช่วยปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่ ตัวอย่างเช่น

พัฒนาสังคมฯ จังหวัดอำนาจเจริญ ได้แบ่งสายเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทำงานร่วมกับอาสาสมัครของพัฒนาสังคมฯ ที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยให้อาสาสมัครเป็นแกนหลักในการให้ข้อมูลรวมถึงการติดตามกรณีที่ค้างชำระ เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ ช่วยเหลือคนพิการ (อพมก.) จะเป็นผู้ติดตามผู้กู้ให้เบื้องต้น

พัฒนาสังคมฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ออก คำสั่ง เลขที่ ๒๐/ ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานออกเยี่ยมบ้านเพื่อสอบข้อเท็จจริงการกู้ยืมกองทุนผู้สูงอายุ (ผนวก ค) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกองทุนสวัสดิการอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบ เช่น กองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ฯลฯ ให้ทำงานร่วมกันได้ ไม่แบ่งแยกเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของกองทุนฯ ทำให้การเยี่ยมบ้านผู้ขอู้ เพื่อให้สามารถถั่นกรองคำร้องขอู้ให้ได้มากที่สุด ภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน ก่อนหน้านั้นได้มีการประชุมเพื่อชี้แจงระเบียบ แนวทางการดำเนินงานของกองทุนฯ ต่างๆ และมีเอกสารแจกให้กับเจ้าหน้าที่เข้าอบรม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแต่ละรายสรุปข้อมูลเบื้องต้น และมีการแต่งตั้งกรรมการถั่นกรอง 3 คน ตัดสินข้อมูลที่ได้รับมาก่อนจะดำเนินการส่งให้ส่วนกลาง

3.2 การถั่นกรองผู้กู้อย่างเป็นระบบ

การถั่นกรองผู้สูงอายุโดยการเยี่ยมบ้านที่มายื่นขอู้นั้น เพื่อพิจารณาผู้สูงอายุมีความจำเป็นและสามารถประกอบอาชีพได้ ตามวัตถุประสงค์ของการให้เงินกู้ยืม โดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่ได้ยึดระเบียบของกองทุนฯ เป็นหลัก

ตัวอย่าง การกลั่นกรองผู้กู้ฯ ของพัฒนาสังคมฯ จังหวัดพัทลุง ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินข้อมูลผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก โดยมีนโยบายด้านผู้สูงอายุเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ในการนำไปปฏิบัติเพื่อตรวจสอบข้อมูล โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

(1) **การสำรวจความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ** โดยการลงพื้นที่หรือจากการสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลว่า ความต้องการในการกู้ยืมและการนำเงินไปประกอบอาชีพนั้นเกิดจากอาชีพที่ผู้สูงอายุเคยทำอยู่ หรือเกิดจากความคิดความต้องการของผู้สูงอายุเองไม่ใช่จากการที่ถูกหลอกลวงแนะนำ บังคับ หรือเกิดจากความต้องการเงินเพียงอย่างเดียว

(2) **ไม่มีปัญหาด้านสุขภาพ** ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพที่จะส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพหรือการใช้จ่ายเงินในการรักษาตัวหรือไม่ เนื่องจากศักยภาพในการทำงานมีความสำคัญไม่เพียงแต่การนำเงินไปประกอบอาชีพเท่านั้น แต่หมายถึงการมีศักยภาพในการชำระหนี้คืนด้วย

(3) **ได้รับการสนับสนุนของครอบครัว** ครอบครัวของผู้สูงอายุรับทราบข้อมูลการกู้ยืมและมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเงื่อนไขในการกู้ยืม รวมถึงครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ และพร้อมที่จะรับผิดชอบในการชำระหนี้คืนกรณีที่ผู้สูงอายุไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้

(4) **อาชีพ/กิจกรรมควรมีความเหมาะสมและเป็นไปได้** สามารถทำได้จริงและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความรู้และมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมหรืออาชีพดังกล่าว และสามารถสร้างประโยชน์ และสร้างรายได้

การเขียนคำร้องขอกู้ยืมเงินนั้น พัฒนาสังคมฯ จังหวัดพัทลุงได้กำหนดว่า จะต้องให้ผู้สูงอายุและผู้ค้าต้องมาแจ้งและกรอกข้อมูลด้วยตนเองที่สำนักงาน ด้วยเหตุผลว่า ต้องการให้ผู้สูงอายุได้แสดงความต้องการด้วยตนเอง และรับทราบเงื่อนไขโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ เพราะเกรงว่า หากมีการรับฝาก ผู้สูงอายุอาจไม่ได้เต็มใจ ถูกหลอกลวงบังคับ อาจทำให้เกิดปัญหาการไม่ยอมรับในเงื่อนไขการชำระหนี้เกิดขึ้น

นอกจากนี้ พื้นที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้ลงไปเยี่ยมบ้านด้วยตนเองทุกรายตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปี 2552 พบเห็นประเด็นที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ในผู้สูงอายุบางรายนั้น แม้ผู้สูงอายุจะมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่จะกู้ได้ แต่ไม่สมควรได้รับการพิจารณา โดยมีข้อจำกัดในตัวผู้สูงอายุดังนี้

1. ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านการพึ่งตนเอง หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
2. การสนทนาระบุว่า ไม่สามารถให้ข้อมูลเรื่องการประกอบอาชีพได้

3. บางรายให้ข้อเท็จจริงว่า ต้องการเงินไปใช้หนี้ในระบบ

จากนั้น เจ้าหน้าที่จะส่งแบบขอกู้ยืมมาตามระบบและมีการเขียนหมายเหตุ พร้อมทั้งระบุข้อจำกัดที่พบของผู้ยื่นคำร้องขอกู้แต่ละราย เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ ก่อนที่จะนำเสนอคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุต่อไป

3.3 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ต้องให้ประชาชนรับรู้

จากปัญหาการเรียกร้องเงินค่าอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ทำให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลที่ต้องให้แก่ผู้สูงอายุและคนทั่วไปได้รับทราบ ว่า “การกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุหรือกองทุนฯ อื่นๆ การดำเนินการอนุมัติเป็นเรื่องของส่วนกลาง คือ คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ที่กรุงเทพฯ ที่จะพิจารณา สำนักงานพัฒนาสังคมฯ เป็นเพียงตัวกลาง ไม่สามารถให้คุณให้โทษได้ และไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการใดๆ หากมีบุคคลใดเรียกเงิน ก็ให้สามารถแจ้งความเพื่อดำเนินคดีได้”

3.4 การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูล

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนฯ มีจำนวนมาก และมีข้อมูลหลายประเภททั้งเอกสารของผู้กู้ยืม เอกสารของผู้ค้าประกัน เอกสารการส่งเงินคืน เอกสารการค้างชำระ รวมถึงเอกสารโครงการ ทำให้ยากต่อการค้นหาข้อมูล เพื่อการติดตามผู้ค้างชำระ ดังนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดแพร่ จึงพัฒนาระบบฐานข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ขึ้น โดยใช้การประมวลผลจากคอมพิวเตอร์ “ลักษณะฐานข้อมูลนี้ มีหน้าตาและโครงสร้างคล้ายรูปแบบของฐานข้อมูลกองทุนฯ กู้ยืมเพื่อการศึกษา” ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งคาดว่าจะเมื่อเสร็จสิ้นแล้ว จะช่วยพัฒนาให้เกิดการบริหารงานได้อย่างรวดเร็ว

3.5 การติดตามผู้ค้างชำระ

ภายหลังจากการทำสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าว ปรากฏว่าเกิดหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้สูงอายุบางส่วนได้เสียชีวิตลง บางส่วนเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ และเหตุผลอื่นๆ สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จึงมีการดำเนินการติดตามผู้กู้ยืมที่ค้างชำระในวิธีการต่างๆ

1. การส่งหนังสือเตือนทั้งผู้สูงอายุและผู้ค้าประกัน ให้ทราบว่าถึงกำหนดการชำระหนี้ ซึ่งพบว่าได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง

2. ดำเนินการติดตามผู้สูงอายุบางรายที่ไม่เคยส่งเงินคืนกองทุนฯ ถึงที่พักอาศัย โดยวางแผนปฏิบัติว่า เป็นการไปเยี่ยมบ้าน ไม่ได้ไปในลักษณะการทวงหนี้สิน และค้นหาสาเหตุที่ผู้สูงอายุไม่สามารถส่งเงินได้ ประเมินผู้สูงอายุเป็นราย การปรับโครงสร้างหนี้ และวางแผนทาง

ช่วยเหลือเป็นกรณีไป มีการแบ่งเจ้าหน้าที่เป็นสายเพื่อรับผิดชอบติดตามดูแล และจัดเจ้าหน้าที่ลูกจ้างเงินกองทุนอื่นๆ ลงพื้นที่ช่วย เมื่อไปจัดกิจกรรม'จังหวัดเคลื่อนที่'

พบว่า บางจังหวัดได้จัดระบบและขั้นตอนการติดตามไว้ชัดเจน โดยกำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามดังนี้

1. จัดแบ่งกลุ่มลูกหนี้เป็น 2 กลุ่ม "ชั้นดี" คือ กลุ่มที่ค้างชำระเพียงบางงวด และ "แย่" เป็นกลุ่มผู้กู้แล้วไม่เคยส่งเงินคืนเลย เพื่อวางแผนการติดตาม และแจ้งสภาพหนี้
2. ทำแผนติดตามผู้ค้างชำระ ทั้งผู้กู้เงินกองทุนผู้สูงอายุ และผู้กู้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการไปด้วยกัน เพื่อให้การติดตามผู้ค้างชำระรวดเร็วขึ้น
3. มีการออกหน่วยเคลื่อนที่ไปให้บริการในชุมชน โดยสำนักงานฯ จะตั้งโต๊ะรับเงินคืนในหมู่บ้านพร้อมออกใบเสร็จรับเงิน ทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องเสียเวลาเดินทางมาคืนที่สำนักงานฯ ที่ตัวเมือง
4. การติดตามทวงถามผู้ ผ่านสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ชมรมผู้สูงอายุ ตำบล หมู่บ้าน และอาสาสมัครพัฒนาสังคมในพื้นที่

สำหรับการติดตามผู้ค้างชำระกองทุนผู้สูงอายุจังหวัดพัทลุง สำนักงานฯ ได้ส่งจดหมายแจ้งหนี้ไปยังผู้สูงอายุที่มีปัญหาค้างชำระ พร้อมๆ กับการทำงานลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุร่วมกับนิติกร แต่ปัญหาที่พบคือ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้สึกลำบากใจในการไปทวงถามหนี้ และมีข้อสังเกตว่า การลงพื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ในการทวงหนี้ นั้น สีหน้าและความรู้สึกมีความแตกต่างกับการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมบ้านในการประเมินในครั้งแรก ซึ่งการทวงหนี้บางครั้งต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุไม่พอใจและใช้น้ำเสียงตวาด กรณีตัวอย่าง ผู้สูงอายุชาวมุสลิมรายหนึ่ง ได้กู้ยืมไปตั้งแต่ปี 2550 ขณะนี้ (2554) สัญญาสิ้นสุดลงแล้ว แต่ผู้สูงอายุยังมีหนี้ค้างชำระอยู่ เมื่อทางเจ้าหน้าที่ไปทวงถาม ก็ได้รับการปฏิเสธ โดยบอกว่า "ตนไม่ได้เป็นคนใช้จ่ายเงินดังกล่าว ไม่มีเหตุผลที่จะมาทวงกับตน และตนไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบ ให้ไปถามกับบุตรชาย" ซึ่งในผู้สูงอายุรายนี้ บุตรชายเป็นคนค้าประกันให้ แต่ทางหน่วยงานไม่สามารถติดต่อได้เนื่องจากไปทำงานอยู่ที่อื่น นอกจากนี้ ยังได้รับคำตอบจากผู้สูงอายุด้วยว่า "เงินจำนวนนี้เป็นเงินของรัฐได้ไปแล้ว ไม่จ่ายคืนก็ไม่เป็นไร ที่บ้านข้างๆ ยังไม่เห็นจ่าย" จากกรณีดังกล่าว พัฒนาสังคมฯ ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นมาตรการหรือบทลงโทษผู้ค้างชำระเงินกู้ว่า "ถือว่าเป็นข้อจำกัดในการทำงาน เพราะไม่มีการกำหนดมาตรการจากส่วนกลางที่ชัดเจนว่า หากเจ้าหน้าที่ออกติดตามและทวงถามผู้กู้ยืมตามแนวทางการติดตามทวงหนี้เงินกู้ยืมกองทุนผู้สูงอายุครบทุกขั้นตอนแล้ว ผู้กู้ยังคงค้างชำระเงินอยู่ จะมีการดำเนินการต่อไปอย่างไร" ส่วนนิติกรนั้น ยังไม่สามารถแสดงบทบาทของตนเองได้ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจาก/บางครั้ง ไม่ได้แสดง

ตำแหน่งให้ผู้สูงอายุได้ทราบ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เห็นความสำคัญหรือตระหนักว่า กำลังเผชิญอยู่ในสภาวะที่ต้องตระหนักและชำระคืนให้เร็วที่สุด

ส่วนการชำระเงินคืนของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่าไม่ค่อยมีปัญหา เพราะมีช่องทางในการชำระเงินคืนหลายช่องทาง ประกอบด้วย 1.ทางธนาคาร โดยผู้สูงอายุสามารถโอนเงินหรือฝากเงินเข้าบัญชีของทางกองทุนฯ ได้ 2.ฝากผู้นำชำระเงินคืน ซึ่งหลายชุมชน ชำระผ่านผู้นำชุมชนที่คอยอำนวยความสะดวกให้ ด้านการทวงหนี้ นั้น พบว่า หลายรายที่เมื่อไปทวงถามหลายครั้งก็นำเงินมาส่งตามปกติ และมีจำนวนมากที่เหนียวหนี้ และให้เหตุผลว่า ไม่มีเงินชำระหนี้ เพราะไม่ได้ทำงานแล้ว รวมทั้ง มีบางรายที่ย้ายบ้านหนีด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลว่า คณะกรรมการควรมีการพิจารณาสถานะการอยู่อาศัยของผู้กู้ด้วยโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้กู้ส่วนใหญ่เช่าบ้านอยู่ หากทั้งผู้กู้และผู้ค้ำเช่าบ้านร่วมกัน ย่อมมีความเสี่ยงมากที่จะหนีไปพร้อมกัน และมีปรากฏแล้วในข้อเท็จจริงการติดตามผู้ค้างชำระของกองทุนฯ พบว่า มีจำนวน 1 ราย ที่ย้ายบ้านหนีไปทั้งผู้กู้และผู้ค้ำ

3.6 การแต่งตั้งคณะทำงานเพิ่มเติม

ด้วยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับคำร้องขอกู้ยืมกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อนำไปประกอบอาชีพแยกเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม ประมาณ 1,200 ราย เพื่อให้การกู้ยืมเงินกองทุนฯ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว คล่องตัว และส่งเรื่องการกู้เงินกองทุนผู้สูงอายุไปถึงส่วนกลางให้เร็วยิ่งขึ้น จึงแต่งตั้งคณะทำงานทำหน้าที่ออกเยี่ยมบ้านและสอบข้อเท็จจริงของกองทุนผู้สูงอายุ ตามแผน/กำหนดการเยี่ยมบ้านผู้ขอกู้เงินกองทุนผู้สูงอายุรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยคณะกรรมการเหล่านี้ แบ่งเป็น 9 ชุด แต่ละชุดแบ่งพื้นที่รับผิดชอบตามเขตปกครอง มีหน้าที่กำหนดแผนการตรวจเยี่ยมการกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุ/ บัญชีรายชื่อผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ (ชื่อ-สกุล, อายุ, ที่อยู่ภูมิลำเนา) ผู้ค้ำประกัน/รายละเอียดแต่ละบุคคลที่กู้ และเอกสารประกอบอื่น ๆ เป็นต้น (ผนวก ค)

นอกจากนั้น หลังจากได้พบเห็นการไม่ปฏิบัติตาม โครงการที่ได้รับอนุมัติ พัฒนาสังคมฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงได้ออกคำสั่งให้มีการตรวจเยี่ยมทุกโครงการ ดึงข้อความที่ว่า

“กรณีการดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจำนวน 34 โครงการ พบว่า บางโครงการนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ และจัดกิจกรรมไม่ครบถ้วน จึงทำให้ไม่มีความต่อเนื่อง สำนักงานฯ จึงพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนตรวจเยี่ยมโครงการทุกโครงการที่ได้รับการสนับสนุน ว่าดำเนินการได้เหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และกรณีดำเนินการไม่ตรงตามวัตถุประสงค์จะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ให้แล้วเสร็จภายในเดือนเมษายน 2554 แล้วรายงานให้กองทุนฯ ทราบต่อไป” (ผนวก ง)

ตอนที่ 4 บทบาทขององค์กรผู้สูงอายุในการสนับสนุนการขอรับทุน

หน่วยงาน องค์กร ชมรม และกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการขอรับทุนสำหรับจัดกิจกรรม ผู้สูงอายุ สามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนผู้สูงอายุได้ โดยการเขียนโครงการ แล้ว นำโครงการให้ยื่นต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ต่อไป กรณีที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถจัดส่งมาที่สำนักงานกองทุนผู้สูงอายุได้โดยตรง

4.1 การสอนและเป็นพี่เลี้ยงในการเขียนโครงการ

การเขียนโครงการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์กองทุนฯ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ได้รับเงินทุนสำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ ด้วยเงื่อนไขของกองทุนฯ ที่ให้องค์กรที่ขอรับการสนับสนุนต้องดำเนินงานด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุ ต่อเนื่อง และโครงการที่จะได้รับการสนับสนุนเงินกองทุนฯ จะต้องรายละเอียดของโครงการในประเด็น มีวัตถุประสงค์และกระบวนการในการดำเนินงานชัดเจน มุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของบุคคล หรือหน่วยงาน หรือประชาชน องค์กรที่ได้รับการสนับสนุนทุน จึงเป็นสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ชมรมผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์กรผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม องค์กรเหล่านี้ โดยมากมีคณะกรรมการที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน ดังนั้นการเขียนข้อเสนอโครงการในลักษณะเชิงวิชาการจึงเป็นเรื่องยากสำหรับพวกเขา แต่มีองค์กรผู้สูงอายุองค์กรหนึ่ง คือ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัดพะเยา ที่สามารถเขียนโครงการเพื่อขอรับเงินทุนจากกองทุนฯ ได้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง จึงขอแนะนำเสนอกระบวนการทำงานของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

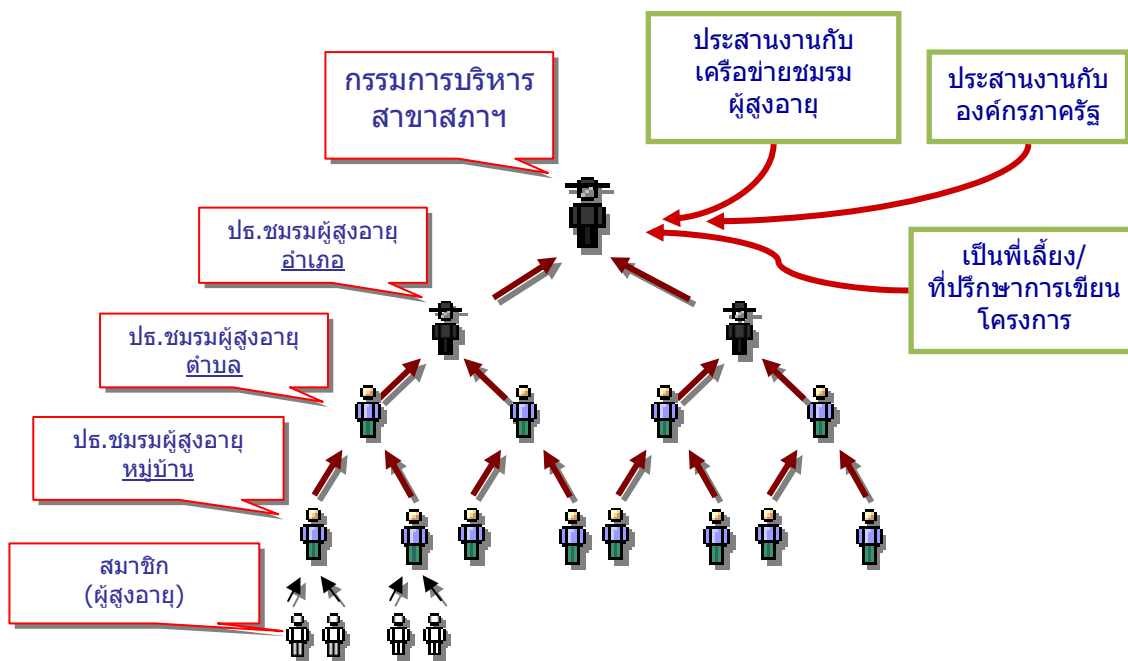
กรณีตัวอย่าง บทบาทของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา ในการสนับสนุนกิจกรรม

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา เป็นองค์กรภาคประชาชนที่ช่วยเหลือ ส่งเสริมผู้สูงอายุในทุกภาคส่วน หน้าที่ของคณะกรรมการทุกคนคือ การร่วมกันคิด ร่วมกันริเริ่ม ดำเนินการเขียนโครงการ เพื่อจะนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนโครงการ จากกองทุนผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมให้กับสมาชิกก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

โครงสร้างการบริหารงานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดพะเยา แบ่งเป็น คณะกรรมการ 2 ชุด คือ คณะกรรมการบริหารงาน กับคณะกรรมการการดำเนินงาน ซึ่งตำแหน่งของ กรรมการการดำเนินงานนั้นมาจากประธานผู้สูงอายุทุกอำเภอเป็นตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการ

การทำงานจะเป็นการทำงานร่วมกันเริ่ม ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล สาขาสภาจังหวัด และทำงานร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา และการทำงานของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน หรือแต่งตั้งคณะกรรมการขององค์กรเป็นระบบหน้าเขาหลังเขา คือ การมีคณะกรรมการขององค์กรมาจากหมู่บ้าน อำเภอ แบบกระจายอยู่ที่ทุกสี่ทิศของจังหวัด ทำให้การทำงานครอบคลุมและรู้ข้อมูลครอบคลุม สามารถดูแลได้ทั้งจังหวัด ส่งผลให้การขับเคลื่อนหรือการพัฒนาไปได้อย่างพร้อมกัน ทั้งจังหวัดหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันและง่ายต่อการพัฒนา

ในจังหวัดเขตพื้นที่ภาคเหนือ เช่น จังหวัดสุโขทัย จังหวัดแพร่ จังหวัดพะเยา และจังหวัดเชียงราย มีการสร้างเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินงาน ที่เรียกว่า “เครือข่ายองค์กรดำเนินงานผู้สูงอายุ” (AgeNet) คือ แต่ละหมู่บ้านมีชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้าน ผู้สูงอายุสมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมและชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านหลาย ๆ หมู่บ้าน รวมกันเป็นชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล/ชนเผ่า และชมรมผู้สูงอายุระดับตำบลรวมกันเป็นเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุระดับอำเภอ โดยชมรมผู้สูงอายุระดับอำเภอ จะทำหน้าที่ สนับสนุน ดูแล และช่วยเหลือการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัด

ลักษณะการทำงาน สาขาสมาคมสภาฯ จังหวัดพะเยา ทำงานในลักษณะการเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชมรมที่ต้องการเขียนโครงการ มีการสอนเขียนโครงการ และให้ความช่วยเหลือด้านการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และประสานการนำส่งโครงการไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดให้ โดยคณะกรรมการรายหนึ่ง กล่าวถึงลักษณะการทำงานของสาขาสมาคมสภาฯ ว่า “ในแต่ละเดือนนั้น สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่เป็นเครือข่ายจะมีการประสานการเขียนโครงการส่งมาให้สาขาสมาคมสภาฯ จากนั้นสาขาสมาคมสภาฯ จะเป็นผู้ช่วยดูรายละเอียด ช่วยตรวจความถูกต้องและให้คำแนะนำ เพื่อให้ชมรมเครือข่ายกลับไปแก้ไขงานมาส่ง เป็นการทำงานในระดับสาขาสภาฯกับตำบลต่างๆ อำเภอต่างๆ ก่อนที่จะส่งไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของจังหวัดต่อไป เป็นการทำงานร่วมกันคอยช่วยแบ่งเบาภาระกัน พร้อมทั้งยังเป็นการย้อนตรวจสอบกันได้ว่าเกี่ยวกับผู้สูงอายุนั้น ได้มีการเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรมอะไรไปบ้างในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละอำเภอหรือมีการเขียนขอโครงการเกี่ยวกับอะไรไปบ้างแล้ว มีเกิดขึ้นบ้าง เมื่อมีการทำงานเป็นขั้นเป็นตอนก็จะทำให้ได้รู้กันทั้งระบบในจังหวัดพะเยา คือ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ สาขาสภาฯ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“แต่ละเดือน (ชมรมผู้สูงอายุเครือข่าย) มาประสานขอเขียนโครงการ เยอะ แล้วสาขาจะช่วยดูแล และปรับแก้ แล้วส่งทางพมจ. เมื่อเขียนโครงการส่งมาก็จะส่งเป็นขั้นเป็นตอน ก่อนที่จะไปถึงพมจ. คือ เริ่มจากระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอสาขาสภาฯ เรามีความต้องการให้ดูแลกันเป็นช่วงๆ เพราะส่วนมากก็เป็นชาวบ้าน พวกเราจะได้ช่วยดูกันก่อน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง พมจ. เพื่อให้เป็นการทำงานเป็นกระบวนการ เพราะเราจะได้รู้กัน ย้อนตรวจสอบกันได้ จะได้รู้กันว่ามีทำอะไรเกิดขึ้น”

ผลการดำเนินงานของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ จังหวัดพะเยา ที่เกิดขึ้น ได้ผลดีเป็นอย่างมาก โดยผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนเขียนโครงการ กล่าวถึงการดำเนินงานว่า

“ตอนเริ่มเขียนแรกๆ ก็ยาก แต่พอรู้แนวแล้วก็ไม่ยาก เพราะพวกเรา โชคดีที่มีอาจารย์ คอยช่วยดูแล ให้คำแนะนำและสอนเขียนด้วย และมีทั้งฝ่ายของสาขาสภาฯ และส่งไปให้ทางพัฒนาสังคมจังหวัด ช่วยดูด้วย”

“มาทำงานตรงนี้เป็นสิ่งที่ดี ทำให้ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการปรึกษากันก่อนว่าจะทำอย่างไรให้ถูกต้อง ตอนแรกดูเหมือนยาก ข้อมูลเยอะ เพราะตอนแรกเรายังไม่คุ้น แต่พอทำไปสักพักก็เริ่มเข้าใจมากขึ้น คนเขียนโครงการ โดยเราประชุมร่วมกันก่อน ให้เลขาเป็นผู้เขียน สมาชิกกลุ่มที่คุยกัน

ประมาณ 20 คน ผู้ที่มีเวลามาร่วมระดับหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ ถ้าเขียนเองก็จะยาก พอมาเขียนก็ไปปรึกษาฝ่ายของสภา พมจ. ให้ผู้รู้ช่วยดู ปรึกษาอาจารย์ก็ให้อาจารย์ช่วยดูแล แล้วก็ส่งให้ พมจ. ช่วยดู แล้วก็ส่งเข้ากรุงเทพฯ จากนั้นก็มีเจ้าหน้าที่โทรมาถามสองครั้งรอไม่นานก็ได้รับพิจารณาอนุมัติ”

4.2 การร่วมสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัด เป็นองค์กรภาคประชาชน ที่บริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่เป็นผู้สูงอายุ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางระหว่างชมรมผู้สูงอายุ มีบทบาทหลักในการประสานความร่วมมือกับชมรมผู้สูงอายุภายในจังหวัด ตลอดจนการประสานงานหน่วยงานอื่นทั้งรัฐและเอกชน ที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกชมรมเครือข่ายให้สามารถจัดกิจกรรมและบริการต่างๆ สนองความต้องการของสมาชิก ที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

ดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ฯ บางจังหวัด จึงมีการประสานความร่วมมือกับสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ซึ่งมีเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ให้ช่วยสำรวจตรวจสอบข้อมูลของผู้สูงอายุที่ยื่นขอกู้ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมจะให้กู้หรือไม่ โดยให้สำรวจว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาพเป็นอย่างไร มีศักยภาพที่จะประกอบอาชีพได้หรือไม่ และมีความสามารถส่งเงินคืนหรือไม่ ก่อนที่จะส่งคำขอกู้ยืมมายังที่สำนักงานฯ เพื่อให้การให้บริการกู้ยืมทุนเพื่อการประกอบอาชีพ มีความรวดเร็วยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การร่วมสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุที่ยื่นกู้จะดำเนินการในรายชื่อที่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ ได้ขอความร่วมมือมาเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร่ มีปัญหาผู้สูงอายุที่ได้กู้ยืมเงินไปแล้ว ไม่มาส่งคืนเงิน ทำให้เกิดยอดจำนวนผู้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก และการติดตามหนี้ในผู้สูงอายุที่ค้างชำระกระทำไม่ได้ทั้งหมด เนื่องจากมีบุคลากรไม่เพียงพอ เพราะเพียงแค่การทำงานในส่วนการรับเรื่องคำร้องของกู้ยืม เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น สำนักงานฯ จึงได้ขอความร่วมมือสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัดแพร่ ให้ช่วยติดตามผู้สูงอายุค้างชำระเนื่องจากสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ มีเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุในทุกหมู่บ้าน โดยผู้สูงอายุท่านหนึ่งที่เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุระดับตำบลได้ให้ข้อมูลว่า

“ประธานสาขาสภาฯ ได้เคยเรียกประชุมประธานชมรมผู้สูงอายุระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ให้รับทราบถึงสภาพปัญหาของผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในจังหวัด และให้ประธานชมรมผู้สูงอายุไปดูว่า ผู้สูงอายุที่ค้าง

ข้าราชการเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร แล้วนำมาแจ้งให้กับประธานตำบล ประธานอำเภอตามลำดับ เพื่อสรุปให้กับทาง พมจ.อีกครั้ง” นอกจากนี้ ผู้สูงอายุอีกท่านได้เสนอว่า “ให้สุ่มตัวอย่างผู้กู้ประมาณ 10 -20 ราย แล้ว ทางเรา (สาขาสภาฯ) จะไปติดตามดูว่า เขาไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือแผนที่กำหนดไว้จริงหรือไม่”

4.3 ความพร้อมที่จะร่วมมือกับกองทุนผู้สูงอายุ

คณะวิจัยได้สอบถามกับสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ในประเด็น หากจะมีการถ่ายโอนให้มีการพิจารณางานกองทุนผู้สูงอายุ ทั้งการกู้ยืมและการสนับสนุนโครงการ รวมถึงการติดตาม ในระดับจังหวัด สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และชมรมผู้สูงอายุหลายแห่งมีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ทั้งนี้ ส่วนกลางจะต้องมีแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน หรือให้ออกคำสั่งส่งมาให้แก่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ เพื่อให้มีการมอบหมายภารกิจให้จึงสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ข้อความบางส่วนบางตอนจากการสนทนามีดังนี้

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดสุโขทัย

“การพิจารณาระดับจังหวัด เห็นด้วย ดีมากๆ ควรจะมีเครือข่ายระดับตำบล/อำเภอ คัดกรองคำขอกู้เบื้องต้น การอนุมัติเงินจะได้เร็วขึ้น” และ “ต่อไปถ้ามีการกู้ยืม จะใช้ผ่านเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุตำบล และให้ผู้สูงอายุมีข้อตกลงกันระดับหนึ่งว่า ถ้ามีคนกู้แล้วไม่ยอมคืนเงิน ก็จะทำให้คนที่จะมาขอกู้เงินต่อไปกู้ไม่ได้ เป็นการตั้งกติการ่วมกัน”

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดแพร่

“ปัญหาเรื่องหนี้สิน ต้องรอบคอบ และควรพิจารณาคนขอกู้ก่อนจะให้กู้ โดยให้ประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้าน กลั่นกรองผ่านตำบล อำเภอ ก่อน”

สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ จังหวัดกาฬสินธุ์

“สาขาสภาผู้สูงอายุฯ พร้อม แต่ต้องวางระบบและกฎเกณฑ์ และมีคนคอยช่วยด้วย ถ้ามีระเบียบชัดเจนก็ไม่มีปัญหา” และ “กรณีที่จะให้พิจารณาในระดับจังหวัด ให้รัฐจ่ายเงินเบื้องต้น ประเดิม แล้วได้เงินให้กู้ ส่งคืน ก็เอามาหมุนเวียนต่อในจังหวัด”

“แนวทาง 1) เชิญเจ้าหน้าที่จากสำนักงานให้ไปอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ 2) สาขาสุขภาพ จะช่วยเขียนแบบฟอร์มกู้ยืมให้ 3) เยี่ยมบ้านผู้กู้ ช่วยตรวจสอบเบื้องต้น และ 4) ทำงานแบบจิตอาสา (ไม่มีเงิน) แต่ควรสนับสนุนค่าน้ำมันบ้าง”

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากองทุนฯ

จากการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการให้ผู้สูงอายุได้รับเงินกู้จากกองทุนผู้สูงอายุ และการประสบปัญหาต่าง ๆ ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดต้องรับผิดชอบในการติดตามการชำระเงินคืน และการดำเนินตามข้อกำหนดของกองทุนฯ กำหนดไว้ ในการติดตามผลการดำเนินงาน คณะวิจัยได้สอบถามความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุที่ต้องการช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปแบบการให้กู้ยืมนั้น มีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

5.1 ด้านบุคลากร

(1) ต้องการให้มีการเพิ่มอัตรากำลัง ให้มีเจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุที่เป็นพนักงานประจำ ไม่ใช่เงินจ้างรายปีย่างปัจจุบัน

(2) สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่กองทุนฯ ที่ทำงานด้วยเงินจ้างของกองทุนฯ มีข้อจำกัดในด้านอุปกรณ์สำนักงาน เช่น คอมพิวเตอร์ ทำให้การทำงานไม่สะดวก เพราะทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ให้ได้ได้เพียงพอกับความต้องการ เสนอให้กองทุนฯ ให้ความสำคัญในด้านของอุปกรณ์ที่สนับสนุนให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ

(3) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจเจ้าหน้าที่ในการทำงาน กรณีอัตราจ้างของบุคลากรที่ทำงานในกองทุนฯ แบบรายสัญญา อยากให้มีโอกาสได้รับการเลื่อนหรือบรรจุเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่และจะได้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือการลาออกบ่อยทำให้งานเกิดความล่าช้าและไม่เป็นระบบ โดยมีคำพูดที่เสนอแนะดังนี้

“เจ้าหน้าที่กองทุนฯ เพียงคนเดียว หากเป็นจังหวัดที่ไม่ได้รับเจ้าหน้าที่เพิ่ม ต้องให้ข้าราชการเป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งนอกเหนือจากงานตามภารกิจตามหน้าที่ เมื่อได้รับงานกองทุนฯ มาทำ เป็นเรื่องที่ค่อนข้างหนัก เพราะการทำงานกองทุนผู้สูงอายุมีลักษณะงานเสมือนเป็นเจ้าพนักงานธนาคาร คือ รับเรื่อง ออกเยี่ยมบ้าน ประเมินผล ทำบัญชี และหากค้างชำระ ก็ต้องติดตามผู้กู้อีก ดังนั้น เจ้าหน้าที่กองทุนฯ “ต้องมีใจ

ไปรษณีย์ ส่งสาร” คือจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็น สุขภาพ ศักยภาพของผู้ชื้อกู้ และความมั่นใจว่า ผู้กู้ยืมจะนำเงินไปใช้ประกอบอาชีพจริง”

“ควรต้องมีเจ้าหน้าที่กองทุนฯ คอยช่วย “ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ทำถึงลูกถึงคน ล้มแน่กองทุนฯ ...”

“อยากให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีบุคลากร 30 คน โดยเฉลี่ย แต่มีการกู้ยืมทั้งสิ้นทั่วประเทศมากกว่า 40,000 ราย ทำให้มีภาระงานเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และต้องทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ประกอบกับปริมาณการกู้ยืมสูงขึ้นทุกปี เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานได้ทันกับเวลาและความต้องการ”

“การทำงานตามความรับผิดชอบ เนื่องจากว่า ภาระงานที่มีมาก เจ้าหน้าที่ต้องกระจายกำลังคนไปทำงานในทุกส่วน ทำให้งานในส่วนที่ตนรับผิดชอบนั้นไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่”

“อยากขออัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพิ่ม เนื่องจากจำนวนงานของกระทรวงมีจำนวนมาก ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร และทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ได้ลงไปเยี่ยมบ้านของผู้สูงอายุที่ทำการกู้ยืมเงินของกองทุนฯ เลย”

“เจ้าหน้าที่ 1 คน หนึ่งจังหวัด ตอนนี้อาจไม่ได้หรอก งานผู้สูงอายุก็อยากจะทำตามทุกราย จะได้มีการติดตาม ว่าเขาไปแล้วมีประสิทธิภาพไหม เหมือนกับที่เขาเอาไปเลี้ยงโค มันต้องรอเป็นปี แล้วมันเป็นอย่างไรบ้างประสบความสำเร็จไหม น่าจะมีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งทำหน้าที่ติดตามหนึ่ง อย่างเดียวเลย คนหนึ่งรับเรื่อง อีกคนคอยติดตาม เจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการ 6 คน มีพัฒนาสังคมอยู่ 3 คน มีชื่อ แต่ไม่มีคนโดนเอาคนไปทำงานที่อื่น มีแต่น้องจ้างเหมา ทุกวันนี้ไม่ได้ออกเยี่ยมCaseเลย เพราะคนหนึ่งๆ ทำงานสองโครงการ งานโหลดมาก ตอนนี้อยู่สูงอายุเป็นพันแล้ว ทุกวันนี้ถูกค้าเป็นผู้สูงอายุทั้งนั้น เพราะเขารู้สิทธิดี”

5.2 ด้านระบบการดำเนินงาน ประกอบด้วยระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน อาทิ ระบบการเงิน ที่ให้การสนับสนุน การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการกู้เงิน ผู้ค้า การส่งชำระ ระยะเวลา ขวัญกำลังใจ เจ้าหน้าที่ มีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) **ต้องการให้กองทุนฯ เพิ่มการสนับสนุนงบประมาณ** ให้มากกว่าปีละ 20,000 บาท โดยให้พิจารณาสนับสนุนงบประมาณคิดตามสัดส่วนผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ

(2) **ต้องการให้มีการพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์มาตรการบางประการ** ได้แก่

2.1) เสนอให้มีการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ค้าประกันให้มีความชัดเจนในเรื่องรายได้และสถานะภาพมากขึ้น โดยการให้คำจำกัดความหรือขยายความในเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ดังคำพูดที่ว่า “มีปัญหาในเรื่องของเงินเดือนคนค้า เพราะหาคนค้ายาก น่าจะปรับลดลงจนวนรายได้ของผู้ค้าประกัน ให้กับกลุ่มผู้กู้ยืม น่าจะเหลือประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน” และ“คนกู้เก่าจำเป็นใหม่ เรื่องคนค้าประกัน ระเบียบไม่เคยจะได้ใหม่”

2.2) ส่วนกลางควรกำหนดมาตรการในการแก้ไขหรือลดโทษที่ชัดเจน ในกรณี que ผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อให้กลไกการทำงานมีความชัดเจน ตัวอย่าง เช่น การฟ้องร้องเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการใช้จ่ายเงินที่เหมาะสม

2.3) อยากให้มีการเปลี่ยนแปลงมาตรการที่หากผู้สูงอายุไม่สามารถส่งคืนได้นั้นเจ้าหน้าที่มีความผิดพลาดวินัย ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความไม่สบายใจ

2.4) ควรขอความร่วมมือจากเครือข่ายในการช่วยติดตามการคืนเงิน เพื่อให้ลดค่าใช้จ่ายของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ โดยการทำเป็นหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ไปยังเครือข่ายในระดับชุมชน และมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน

2.5) กองทุนฯ ควรพิจารณาปรับเกณฑ์เกี่ยวกับงวดการส่งชำระ ไม่ควรที่จะต้องมีการกำหนดส่งทุกเดือน แต่ควรดูที่อาชีพที่ทำเรื่องกู้ยืมไปประกอบอาชีพ เพราะบางอาชีพไม่ได้ผลผลิต ทุกเดือน ก็ควรให้จัดส่งเงินคืนเป็นรายงวดมากกว่ารายเดือน ซึ่งเกณฑ์การตัดสินใจในการส่งเงินคืนนั้นควรดูที่อาชีพที่นำเงินไปประกอบอาชีพ ดังคำพูดที่ว่า “มีปัญหาที่เรื่องเงินที่ส่งเป็นเดือน จะกำหนดให้ 1 เดือนไม่ได้ เพราะชาวบ้าน เขาเอาไป เลี้ยงวัว ทำนา ทำมันสำหรับหลัง เขามีกำหนดของเขา สัญญามีข้อกำหนดผิด จะคืนเงินได้ต้องอยู่ที่ว่ากู้เงินไปประกอบอาชีพอะไร”

2.6) คณะกรรมการส่วนกลางให้ความสำคัญกับข้อเสนอหรือคำแนะนำที่ทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ได้เสนอแนะไว้ประกอบการพิจารณาการอนุมัติเงินกู้ของผู้สูงอายุแต่ละราย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุมากที่สุด การพิจารณาอนุมัติที่ผ่านมา แม้ว่าเจ้าหน้าที่กองทุนฯ จะ ให้ข้อเสนอแนะระบุไว้ในแบบคำร้องขอกู้ยืม แต่ก็ยังพบว่าส่วนกลางไม่ได้นำมาประกอบการพิจารณาเท่าใดนัก

2.7) การมอบอำนาจให้มีการบริหารกองทุนฯ ในระดับจังหวัด โดยให้มีคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณา เพราะทางพื้นที่มีความ เห็นว่า พื้นที่นั้นรู้จักผู้สูงอายุดีกว่า และเข้าใจในบริบทของสิ่งที่เกิดขึ้น การให้การพิจารณาโครงการหรือเงินกู้ยืมของผู้สูงอายุมาอยู่ที่

จังหวัด โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการของจังหวัดขึ้นมาดูแล โดยเป็นตัวแทนมาจากหลายหน่วยงาน ทั้งของภาคราชการ ภาคท้องถิ่น เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว และ “ถ้าให้อำนาจการพิจารณาเอาไว้ทางจังหวัด ก็จะสะดวก ต้องตั้งคณะกรรมการจากทางหลายหน่วยงาน ทั้งราชการ ท้องถิ่น เหมือนคนพิการ ผู้สูงอายุจะรู้ว่าจะได้หรือไม่ได้ โดยให้ส่วนกลางตัดยอดมาว่าจะให้มาเท่าไร มีโควตาให้ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว การบริการจะได้รวดเร็ว”

อย่างไรก็ตาม ยังมีบางพื้นที่ที่มีความเห็นที่แตกต่าง โดยเห็นว่า ควรให้อำนาจพิจารณาอยู่ที่ส่วนกลางดั้งเดิม เพราะเกรงว่าการคัดกรองหรือการพิจารณาอาจจะมีปัญหา ดังคำกล่าวที่ว่า “การพิจารณาในจังหวัด ควรจะมีระบบกลั่นกรอง แต่อาจจะมีปัญหาในการคัดกรองได้ การอนุมัติภายในจังหวัด ไม่เห็นด้วย”

2.8) ให้มีการให้มีการปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการพิจารณาที่ซ้ำจนเกินไป ให้เร็วขึ้น และลดขั้นตอนความยุ่งยากลง

2.9) ควรมีการกำหนดอายุผู้สูงอายุที่จะได้รับสิทธิในการกู้ยืม โดยกล่าวว่า “น่าจะกำหนดอายุผู้สูงอายุที่มาขอกู้ยืมเงินกับกองทุนผู้สูงอายุเป็นไป ได้ใหม่” และ “ผู้สูงอายุที่ปล่อยให้กู้ยืมไม่น่าจะเกิน 70 ปี”

2.10) ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนฯ โดยเริ่มตั้งแต่การกลั่นกรอง การกำหนดเกณฑ์ หรือกติกาการกู้ การส่งชำระ หรือการติดตามการชำระหนี้ จากคำพูดที่ว่า “น่าจะผ่านประธานสภาตำบล” “ให้ผู้สูงอายุกำหนดกติกาตนเองสำหรับการส่งจ่ายเงินสำหรับผู้ที่ไม่ส่งจ่ายคืน” “ในการกู้ควรจะมีสภาตำบลช่วยในขั้นตอนในการคัดกรองมาก่อนในระดับหนึ่ง” “ต้องมีการช่วยกันกระตุ้นเตือนซึ่งกันและกันให้ชำระหนี้” และ “ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบการชำระหนี้จะดีกว่า เพราะใกล้ประชาชนมากกว่า”

2.11) ต้องการให้มี “ฐานข้อมูล” ของส่วนกลาง ที่เป็นระบบ รวบรวมข้อมูลที่จำเป็น เช่น มีชื่อ ที่อยู่ ของผู้กู้ ผู้ค้ำประกัน รายการส่งคืน ยอดค้างชำระ จำนวนการติดตามหนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่

2.12) ต้องการให้มีการปรับระเบียบที่เปิดโอกาสให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุได้รับสิทธิในการกู้ยืมด้วย โดยกล่าวว่า “ผู้ดูแลน่าจะมสิทธิในการกู้ยืมเงินในส่วนนี้ด้วยได้ใหม่ ถ้ามีเงินตรงนี้ผู้สูงอายุอาจจะไม่ต้องโดดเดี่ยว เพราะถ้าคุณดูแลไม่มีอาชีพ จะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างไร”

2.13) เสนอให้มีการปรับหลักเกณฑ์ให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงให้มากขึ้น โดยหลักเกณฑ์นั้นควรปรับหลักเกณฑ์ที่เอื้อต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ มีความเหมาะสม ไม่หลงเหลือ และไม่แน่นอนจนเป็นอุปสรรคกับผู้สูงอายุ

จากข้อมูลที่น่าเสนอมาข้างต้นพบว่า การดำเนินเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุในระดับหน่วยปฏิบัตินั้นมีวิธีการที่แตกต่างกัน มีทั้งประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ข้อเสนอแนะต่อกองทุนฯ ต่อการแก้ปัญหาต่างๆ คือ การพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์บางประการที่เอื้อต่อการดำเนินงานในระดับผู้ปฏิบัติ การสนับสนุนทางตรงและทางอ้อมต่อหน่วยปฏิบัติเรื่องงบประมาณและเจ้าหน้าที่

ในจังหวัดที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพและนำเงินมาส่งคืนให้กับกองทุนฯ ได้ ทำให้ไม่เกิดการค้างชำระ เป็นการดำเนินงานที่มีการกำหนดขั้นตอนและเทคนิควิธีการที่พยายามคัดกรองผู้สูงอายุ การทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุและครอบครัวเกี่ยวกับระเบียบกติกาและข้อกำหนดที่จะนำมาใช้ในภายหลังและทำตามกฎเกณฑ์ที่กองทุนฯ กำหนดไว้อย่างเข้มงวด

ในจังหวัดที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น มีปัจจัยเกี่ยวข้องของหลายประการ นับตั้งแต่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้สูงอายุ ผู้นำในท้องถิ่น ที่ยังมีความเข้าใจไม่ชัดเจนต่อกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของกองทุนผู้สูงอายุ และการขาดความละเอียดถี่ถ้วนกับการพิจารณาข้อมูลและเอกสารที่ประกอบการกู้เงิน การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้กู้และผู้ค้ำ และความไว้วางใจ ความเกรงใจของผู้รับรองจึงทำให้เกิดปัญหาการค้างชำระ

ตอนที่ 6 กรณีศึกษาการบริหารจัดการกองทุนฯ ที่ดี

การดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบระเบียบ ทำให้ไม่เกิดปัญหาในการดำเนินงานคือ ไม่มีปัญหาผู้ค้างชำระ และผู้กู้สามารถส่งเงินกู้ได้ตามระยะเวลา อย่างสม่ำเสมอ จึงนำเสนอเป็นกรณีจังหวัดที่มีการบริหารจัดการกองทุนฯ ที่ดี (Good Practice)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานกองทุนฯ ให้ข้อมูลเบื้องต้นว่าการดำเนินงานในปี 2553 (ปีงบประมาณ 2552) มีจำนวนผู้สูงอายุที่กู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 7 ราย รวมเงินที่ผ่านการอนุมัติ 190,000 บาท และทั้งหมดมีการส่งเงินคืนให้กับกองทุนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่มีผู้สูงอายุที่กู้ยืมค้างชำระการส่งคืนเงิน จึงถือได้ว่าสำนักงานฯ ได้ประสบความสำเร็จในการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญในการพิจารณาคำขอกู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ โดยมีแนวทางการพิจารณา ดังต่อไปนี้

6.1 สัมภาษณ์ก่อนที่จะรับเรื่องขอกู้ยืม

เป็นการพิจารณาคุณลักษณะผู้ขอกู้เบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่ได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุเป็นลำดับแรก เพื่อรวบรวมรายละเอียดก่อนที่จะรับเรื่องขอกู้ยืมเงินทุน ประเด็นที่พิจารณาประกอบด้วย

- (1) พิจารณาตัวผู้สูงอายุว่ามีศักยภาพทำอาชีพที่ขอได้ไหม โดยพิจารณาจากสภาพร่างกาย ภาวะสุขภาพ อายุของผู้ขอกู้
- (2) พิจารณาอาชีพที่ขอกู้ ว่าเป็นอาชีพอะไร เหมาะสำหรับผู้สูงอายุหรือไม่
- (3) พิจารณาว่าเป็นการเริ่มต้นอาชีพใหม่ หรือเพิ่มทุนกับอาชีพเดิม

จากนั้นทำการประเมินว่า ผู้สูงอายุเข้าข่ายที่จะสามารถกู้ยืมได้ และการกู้ครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุจริงๆ ก็จะดำเนินการต่อไป คือการรับคำร้องขอรับการสนับสนุนทุนเพื่อประกอบอาชีพนั้น แต่หากประเมินแล้วผู้สูงอายุแล้วเห็นว่า การกู้ยืมนี้มีแนวโน้มว่า ผู้กู้จะไม่สามารถชำระเงินคืนได้ หรือไม่ได้เกิดจากความต้องการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุจริงๆ เจ้าหน้าที่จะพยายามพูดชักจูงให้ไม่ยื่นเรื่องขอกู้ โดยการอธิบายเหตุผลเพื่อที่จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่า ตนไม่จำเป็นต้องกู้เงิน กรณีตัวอย่างเช่น

ผู้สูงอายุรายหนึ่ง มาที่สำนักงานฯ เพื่อจะยื่นเรื่องขอกู้ยืม สอบถามพูดคุยทราบว่าจะอยากจะทำไปประกอบอาชีพเลี้ยงวัว ซึ่งเจ้าหน้าที่ประเมินแล้วเห็นว่า การกู้ครั้งนี้ผู้สูงอายุคงไม่ได้นำเงินไปเพื่อประกอบอาชีพด้วยตนเอง เนื่องจากผู้สูงอายุมีอายุมากแล้ว จึงได้พูดทำความเข้าใจจนผู้สูงอายุไม่ต้องการทำเรื่องขอกู้ยืม โดยกล่าวว่า “ปามีเงินได้เดือนหนึ่ง จากลูกให้ 1,000 บาท ได้เบี้ยยังชีพ 500 บาท รวมแล้ว หนึ่งเดือนก็มีรายได้ 1,500 บาท อายุตั้งเยอะแล้ว รายได้ก็ใช้ไม่หมด ค่าอยู่ค่ากิน ก็ไม่ต้องเสีย เพราะอยู่กับลูก ทำไม่ต้องมาลำบาก ใช้หนี้คืนทุกเดือนอีก” ซึ่งผู้สูงอายุมีเข้าใจและยินยอมที่จะไม่กู้

อีกกรณีหนึ่ง ผู้สูงอายุเป็นข้าราชการบำนาญ รายได้ไม่ถึง 7,000 บาท ต่อเดือนจะมายื่นเรื่องขอกู้เงิน เจ้าหน้าที่ประเมินเบื้องต้นแล้วเห็นว่า การกู้ของผู้สูงอายุเป็นการกู้ตามคนอื่น ที่เห็นเขาทำได้ ตนเองก็อยากกู้บ้าง จึงได้บอกกล่าวกับผู้สูงอายุว่า “มีคนมาขอกู้เยอะมาก หากตอนนี้ปายังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกู้ ก็ขอให้อีกสักหน่อย ค่อยมายื่นกู้ได้ไหม ให้คนที่เดือดร้อนกว่าจำเป็นมากกว่าได้กู้ก่อน”

เทคนิคที่เจ้าหน้าที่ฯ ใช้คือ การใช้คำพูดอย่างสุภาพ มีกิริยาแสดงถึงความเคารพเจตนาที่ดีต่อผู้สูงอายุ ไม่ใช้คำภาษากฎหมายเพื่อให้เกิดความรู้สึกเกรงกลัว การดำเนินงานนั้นได้ยึดตามระเบียบปฏิบัติเป็นหลัก มีมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติ ดังที่ได้กล่าวว่า “การคุยกับผู้สูงอายุ ถ้าพูดกับเขาดี ๆ ให้เกียรติเขา ก็ไม่มีปัญหา มองว่าเป็นญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง เป็นลุง เป็นป้า ก็พูดจา

อย่างเคารพมีเหตุผลเขาก็ยอม และที่เขาก็ให้เป็นไปตามระเบียบ หลักการ มีมาตรฐานเดียวกัน ไม่ใช่เลือกว่าคนนี้ได้ คนนี้ไม่ได้เพราะอะไร”

6.2 การตรวจสอบเอกสารประกอบอย่างละเอียด

หลังจากที่ได้พูดคุยทำความเข้าใจเรียบร้อยแล้ว เห็นว่าผู้สูงอายุมีความประสงค์ขอกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพจริง ก็ให้เขียนคำร้องมายื่น และแจ้งเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการกู้ยืมเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ขอกู้ยืม ผู้ค้ำประกัน การเขียนรายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ แผนที่แสดงที่ตั้งการประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัย หนังสือรับรองเงินเดือน/สลิป ของผู้ค้ำประกัน หากผู้ขอกู้/ผู้ค้ำประกัน สมรสแล้วจะต้องมีหนังสือยินยอมจากคู่สมรส สุดท้ายคือถ้าผู้ขอกู้เป็นผู้อยู่อาศัยในบ้านเช่าให้ขอหนังสือสัญญาเช่าบ้าน

ดำเนินการตรวจสอบเอกสารมีรายละเอียดถูกต้อง และสมบูรณ์ ให้ผู้ขอกู้ยืมและผู้ค้ำประกันลงลายมือชื่อในคำร้องขอกู้ยืมฯ ทั้งสองคนเสียก่อน ถึงจะถือว่าเอกสารคำขอกู้ยืมเงินฯ มีความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการรับเรื่องไว้ เพื่อการเยี่ยมบ้านในลำดับต่อไป

ประเด็นเอกสารคำประกอบการกู้ยืมเกี่ยวกับ “หนังสือรับรองเงินเดือน/สลิป ของผู้ค้ำประกัน” โดยระบุว่า ผู้ค้ำประกันนั้น การหาบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ เจ้าหน้าที่ได้ยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจน โดยได้ยกตัวอย่าง “ข้าราชการถือว่าเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีรายได้แน่นอน และมีการลงโทษหากกระทำผิด หากให้บุคคลทั่วไปเป็นผู้ค้ำประกัน ให้หาบุคคลที่มีเงินเดือนประจำ โดยใช้สลิปเงินเดือนเป็นหลักฐานประกอบ หรือถ้าหากผู้ค้ำประกันเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ จะขอเรียกดู Bank statement ของผู้ค้ำประกันว่า สมุดบัญชีธนาคารมียอดหมุนเวียนเข้าทุกเดือนอย่างน้อย 3 เดือนขึ้นไป เพื่อยืนยันการมีรายได้ของผู้ค้ำประกัน ประกอบการตัดสินใจ” อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามกับผู้สูงอายุที่ขอกู้ยืมถึงปัญหาอุปสรรค หลายคนมีความเข้าใจผิดว่า “ผู้ที่จะเป็นผู้ค้ำประกันได้ต้องเป็นข้าราชการเท่านั้น” ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงการกู้ยืมของผู้สูงอายุ

6.3 ไปเยี่ยมบ้านผู้ขอกู้ยืมทุกราย

เมื่อได้รับเรื่องขอกู้ยืมสมบูรณ์แล้ว เจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุจะติดต่อประสานผู้ขอกู้ยืมตามที่กรอกแบบคำร้องขอกู้ยืมเงินฯ เจ้าหน้าที่กองทุนฯ ได้เน้นย้ำว่า “จะต้องมีการไปเยี่ยมบ้านทุกราย เพื่อเก็บข้อมูลโดยละเอียด ถ้าไม่ได้เยี่ยมบ้าน ก็ไม่ให้ผ่าน” การลงเยี่ยมบ้านเพื่อตรวจสอบ/สังเกตการณ์ สภาพความเป็นอยู่ของผู้ขอกู้ยืม ความสามารถในการประกอบอาชีพ สถานที่ประกอบอาชีพ รายได้ของผู้ขอกู้ยืม สมาชิกครอบครัว รวมทั้งพิจารณาแหล่งข้อมูลทางอ้อมคือ บริษัทแวดล้อม

บ้านที่อยู่อาศัย มีการสอบถามข้อมูลจากเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง นำข้อมูลมาประเมินความเป็นไปได้ ในการชำระคืนของผู้ขอกู้ยืม สรุปผลการเยี่ยมบ้านบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถามข้อเท็จจริง และให้ผู้ขอกู้ยืมลงลายมือชื่อเอกสารแบบสอบถามข้อเท็จจริง

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ขอกู้ยืมและผู้ค้ำประกัน

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ รายละเอียดในแบบคำร้องขอกู้ รายละเอียดของ เอกสารประกอบ เช่น ใบ statement และการลงเยี่ยมบ้าน นำมาเป็นหลักฐานใช้อ้างอิงประกอบการ พิจารณาคำขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคล คิดประมวลผลข้อมูลเป็นคะแนน ผู้ที่จะ ผ่านการพิจารณาให้การสนับสนุนเงินกองทุนผู้สูงอายุจะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 65 คะแนนจาก คะแนนเต็ม 100 คะแนน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นการให้คะแนน ซึ่งกำหนดไว้ว่า หากเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย คือ 2,000 หรือ 3,000 บาท จะได้คะแนนสูงกว่าผู้ที่มีรายได้สูง คือ 5,000 บาท หรือ 6,000 บาท การให้ คะแนนลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่เห็นด้วย เนื่องจากผู้สูงอายุ นั้น มีเงินได้ต่อเดือนน้อยเกินไป ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตประจำวันอยู่ก่อนแล้ว หากได้รับเงินอนุมัติมา เงินส่วนหนึ่งย่อมถูกนำมาใช้ในการกินอยู่ให้พอเพียง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ที่ต้องการให้ นำไปใช้ประกอบอาชีพ จึงขอเสนอแนะว่า ควรมีเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน แต่ ไม่สูงกว่า 7,000 บาท ถึงจะขอกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพได้ ส่วนผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่านั้น ควรมีกองทุนฯ ประเภทสงเคราะห์มากกว่า

สรุป

การให้บริการแก่ผู้สูงอายุของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และส่วนกลาง เริ่มจากการดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน ทั้งด้านโครงสร้าง ภาวะเป็ยบ และข้อปฏิบัติของ **เจ้าหน้าที่** ผู้ให้บริการ แต่ทุกฝ่ายพยายามปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้สามารถให้บริการแก่ผู้สูงอายุได้ บางจังหวัดจำนวนผู้กู้ยืมมีจำนวนมาก จึงมีการมอบภาระหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรับผิดชอบ

ในส่วนของปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น มีทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เช่น การขาดแคลนบุคลากร ขาดการกลั่นกรองผู้กู้ ขาดอุปกรณ์สนับสนุนทำงาน ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน เป็นต้น มีปัญหาในระดับชุมชน และมีปัญหาในการประสานงานกับหน่วยงานส่วนกลาง ยังมีปัญหาในเรื่องผู้ค้างชำระที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาลำนั้น จนอาจกล่าวได้ว่า แต่ละจังหวัดได้ก้าวผ่านความยากลำบากเหล่านั้นไปได้ระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากองทุนผู้สูงอายุ ได้แก่ การสนับสนุนบุคลากรปฏิบัติงานเพิ่มเติม การสนับสนุนระบบการดำเนินงานของกองทุนฯ เช่น เพิ่มงบประมาณ และปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์บางประการ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการได้สะดวกยิ่งขึ้น อาทิ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ค้ำประกัน การปรับเกณฑ์การส่งชำระ มีมาตรการแก้ไขหรือลงโทษผู้ค้างชำระ การกระจายอำนาจให้จังหวัดได้พิจารณาอนุมัติ แสวงหาความร่วมมือจากเครือข่ายในพื้นที่ เป็นต้น

บทที่ 8

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตาม และประเมินผลโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน และการกู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพรายบุคคล และรายกลุ่มจากกองทุนฯ การศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและเงินสนับสนุนโครงการไปดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน ที่จะทำให้กองทุนผู้สูงอายุสามารถสนองประโยชน์และสร้างความยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุต่อไป โดยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ ทั้งโครงการและการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลและรายกลุ่ม ในปีงบประมาณ 2552 ถึงเดือนมีนาคม 2553 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชากร 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล จำนวน 854 ราย กลุ่มผู้กู้ยืมทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม จำนวน 37 กลุ่ม ผู้ได้รับการสนับสนุนโครงการ จำนวน 163 ราย กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกองทุนฯ และสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัด วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่ม สนทนาเป็นรายบุคคล การเยี่ยมชมการประกอบอาชีพ และการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรม SPSS For Windows ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และ Chi-square การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากคำพูด (Content Analysis) ที่เพื่อนำไปสู่การจัดลำดับหมวดหมู่ เมื่อจัดหมวดหมู่เสร็จแล้ว จึงทำการวิเคราะห์แก่นเนื้อหา หรือวิเคราะห์สาระของข้อมูลอีกครั้ง (Thematic Analysis) ผลการศึกษาสรุปแบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่กู้ยืมรายบุคคล เป็นเพศชาย ร้อยละ 45.7 เพศหญิง ร้อยละ 54.3 เป็นผู้สูงอายุในวัยต้น มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มากที่สุด ส่วนผู้กู้ยืมรายกลุ่มร้อยละ 30.8 เป็นชายและ

ร้อยละ 69.2 เป็นหญิง และมีอายุระหว่าง 60-69 ปีมากที่สุดเช่นกัน ผู้กู้รายบุคคลได้นำเงินไปประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด ส่วนรายกลุ่มนำไปประกอบอาชีพการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น สำหรับโครงการที่ได้รับการสนับสนุนนั้น หน่วยงานที่ขอรับทุน ร้อยละ 76.1 เป็นชมรมผู้สูงอายุ รองลงมาคือสมาคมสมาคมผู้สูงอายุ จังหวัด นอกนั้นเป็นหน่วยงานอื่นที่มีคุณสมบัติตามที่กองทุนกำหนด สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและสมาคมสมาคมผู้สูงอายุ จังหวัด จำนวน 16 จังหวัด เป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนผู้สูงอายุและผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ

ผู้กู้ยืมรายบุคคลและรายกลุ่ม ได้รับทราบข้อมูลจากสื่อบุคคล เช่น ผู้นำชุมชน /กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน/อบต. มากที่สุด รองลงมาได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในส่วนของการเขียนคำร้องขอ กู้ นั้นส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีความยากลำบากในการเขียน ส่วนระยะเวลารอผลการพิจารณาส่วนใหญ่รอ ประมาณ 6-8 เดือน ส่วนเหตุผลในการกู้ยืมเงินคือ ต้องการนำไปขยายอาชีพเพิ่มเติม แต่พบบ้างในผู้ กู้รายบุคคล ร้อยละ 7.5 ที่กู้ตามผู้อื่น และในรายกลุ่มร้อยละ 4.2 ที่กู้โดยไม่มีเหตุผล สำหรับหน่วยงานที่ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณไปทำโครงการนั้น ได้รับทราบข้อมูลจากหน่วยงานทางราชการ และการ เข้าร่วมการอบรมพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานองค์กรผู้สูงอายุ และจากการฟังวิทยุประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 3 การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำโครงการ

การติดตามและประเมินประสิทธิภาพจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำโครงการ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุนำเงินได้รับอนุมัติจากกองทุนผู้สูงอายุไปใช้อย่างเหมาะสม โดยมีความสามารถในการใช้จ่ายเงิน ทั้งในการประกอบอาชีพและจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ในการประกอบอาชีพเพิ่มเติม มีการใช้จ่ายเงินอย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับแผนการเงินที่กำหนด และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ โดยพบว่า ผู้กู้ยืมรายบุคคล ร้อยละ 74.2 และผู้กู้รายกลุ่มร้อยละ 83.8 มีการนำเงินไปใช้ตามแผน ส่วนประเด็นด้านความมีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน ผู้กู้รายบุคคล ร้อยละ 39.6 มีการจัดเก็บใบเสร็จและร้อยละ 35.0 มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย ส่วนผู้กู้รายกลุ่ม ร้อยละ 88.5 มีการจัดเก็บใบเสร็จ แต่มีเพียงร้อยละ 21.6 เท่านั้นที่มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย กล่าวโดยสรุปในประเด็นการกู้ยืม ผู้กู้ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพทั้งการใช้จ่ายเงินและการประกอบอาชีพ

ในส่วนของโครงการนั้น พบว่า ภายหลังจากได้รับทุนสนับสนุนแล้ว ร้อยละ 95.7 มีการดำเนินการเสร็จสิ้น มีเพียงร้อยละ 4.3 ที่ยังดำเนินการอยู่ เนื่องจากเป็นโครงการขนาดใหญ่และเป็นโครงการต่อเนื่อง เมื่อศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินงานและแผนงาน ร้อยละ 80.9 ระบุว่า การดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่ากลุ่มที่สามารถดำเนินงานได้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ เนื่องจากได้รับอนุมัติเงินสนับสนุนตรงกับระยะเวลาที่กำหนดที่กำหนดในแผนพอดิ กลุ่มที่ดำเนินงานล่าช้ากว่าแผนงาน ให้เหตุผลว่าเนื่องจากการอนุมัติโครงการล่าช้า และบางโครงการเป็นโครงการขนาดใหญ่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน ประเด็นประสิทธิภาพการใช้จ่าย พบว่า มีความเหมาะสมของการใช้จ่ายในกระบวนการจัดทำโครงการ โดยร้อยละ 89.0 มีการใช้จ่ายที่ได้เป็นไปตามแผนการเงิน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่า เกณฑ์ที่กองทุนฯ นำมาตัดสินในการให้งบประมาณสนับสนุนแต่ละโครงการนั้นเป็นเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการพิจารณาอนุมัติโครงการมีความล่าช้า มีผลต่อการใช้จ่ายเงิน ส่วนในความโปร่งใสด้านการเงินนั้น ร้อยละ 96.9 มีการชี้แจงเรื่องเงินแก่สมาชิก และร้อยละ 97.5 มีการส่งรายงานผลการดำเนินงานแก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กล่าวโดยสรุป องค์กรที่ได้รับทุนสนับสนุนสามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ

ตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำโครงการ

เป็นการประเมินถึงการที่ผู้สูงอายุนำเงินจากกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถจ่ายเงินคืนแก่กองทุนฯ ได้ โดยกำหนดตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การมีอาชีพจากเงินกู้ของกองทุนฯ และความสามารถในการส่งเงินคืนเงินกู้แก่กองทุนฯ ได้ ผลการศึกษาจากผู้ถูกรายบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 98.9 นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปประกอบอาชีพ มีทั้งอาชีพเดี่ยวและหลายอาชีพพร้อมกันในลักษณะอาชีพเสริม โดยร้อยละ 32.3 นำเงินไปประกอบอาชีพค้าขาย ขายของชำ ขายอาหาร และอื่นๆ นอกนั้นเป็นอาชีพทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ตามลำดับ แต่พบว่า มีร้อยละ 1.1 ไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ผู้กู้ร้อยละ 95 นำเงินไปประกอบอาชีพ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์ ส่วนประเด็นความสามารถในการส่งคืนเงินนั้น ผู้ถูกรายบุคคล และร้อยละ 88.8 มีความสามารถในการส่งเงินคืน ร้อยละ 10.4 ส่งล่าช้ากว่ากำหนดและค้างชำระ ร้อยละ 0.8 ไม่ได้ส่งเลย ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ อธิบายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จนทำให้ผู้กู้ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ ได้แก่ การมีอายุมากของผู้กู้เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง เกิดการเจ็บป่วยภายหลังการกู้ยืมเงิน และการที่ครอบครัวไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตัดสินใจ นอกนั้นเป็นเหตุผลอื่นๆ สำหรับ

ผู้กู้รายกลุ่มมีการนำเงินไปประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม และค้าขาย ส่วนการส่งคืนเงินนั้น ร้อยละ 16.2 มีการค้างชำระ อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 89.2 ได้ประเมินว่าหลังจากได้รับทุนทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น

ส่วนการนำเงินที่ได้รับการสนับสนุนไปดำเนินกิจกรรม พบว่า โครงการที่ได้รับการสนับสนุน ร้อยละ 43.7 เป็นโครงการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ นอกนั้นเป็นโครงการอื่นๆ การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการตามแผนที่กำหนด ในภาพรวม ร้อยละ 72.2 ประสิทธิภาพความสำเร็จจะดับมาก ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำโครงการ คือการมีประสบการณ์และภูมิปัญญาที่หลากหลายของสมาชิก การทำงานที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ดี และการมีองค์กรภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคจากการทำโครงการ ร้อยละ 34.1 เกิดจากรอคารอนุมัติโครงการเป็นเวลานาน ร้อยละ 25.8 เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม ความคิดเห็นต่อผลของการทำโครงการ ร้อยละ 44.3 เห็นว่ากิจกรรมมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และช่วยเหลือผู้สูงอายุหลายๆ ด้าน นอกนั้นเป็นประโยชน์ด้านอื่นๆ

ตอนที่ 5 การเกิดผลกระทบจากการนำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพและการจัดทำ

โครงการ

เป็นการวัดผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้สูงอายุประเมินผลเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างอาชีพ การมีรายได้เพิ่มขึ้น ความสามารถในการจัดการ และความพึงพอใจต่อกองทุนฯ ผู้กู้รายบุคคล ร้อยละ 89.6 ประกอบอาชีพดีขึ้นหลังได้รับเงินทุน ร้อยละ 8.9 ไม่เปลี่ยนแปลง และร้อยละ 1.5 ไม่ดีขึ้น สาเหตุที่ทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น คือ เงินจากการกู้ยืมทำให้ขยายงานได้มากขึ้น เกิดกำลังใจ ประกอบกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่นในตนเองที่มีส่วนทำให้การประกอบอาชีพดีขึ้น และสาเหตุที่ทำให้ประกอบอาชีพไม่ดีขึ้น ได้แก่ การที่มีอายุมาก ความกระตือรือร้นลดลง รองลงมาคือ สุขภาพไม่ดี และการมีทุนไม่เพียงพอ เป็นต้น ผลกระทบจากการมีอาชีพ โดยเปรียบเทียบอาชีพเดียวกันก่อนและหลังการกู้ยืมเงิน สรุปได้ว่า มีจำนวนผู้ไม่มีงานทำลดน้อยลงจากร้อยละ 66.7 เหลือเพียงร้อยละ 33.3 มีการประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 47.2 เพิ่มเป็นร้อยละ 52.8 และจากผู้ที่ประกอบอาชีพเดียวกลายเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพหลากหลาย (อาชีพเสริม) มีจำนวนเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังการกู้ยืมพบว่า รายได้ในช่วง 4,001-7,000 บาท เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ผลของผู้มีรายได้รายวก่อนและหลังการกู้ยืมไม่พบการเปลี่ยนแปลงมากนัก ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายปัจจัยที่สนับสนุนให้การประกอบอาชีพเป็นไปตามแผน และมีความต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1)การที่ผู้กู้ยืมอยู่ในวัยสูงอายุวัยต้นคือช่วงอายุระหว่าง 60-69 ปี 2) การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงทำให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามที่

เขียนขอไว้ 3) การมีกำลังคนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวที่คอยให้ความช่วยเหลือ ทั้งในด้านการคิด การตัดสินใจ การลงมือทำ และร่วมรับประโยชน์ 4) การประกอบอาชีพขยายอาชีพเดิม 5) บุคลิกภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความมั่นใจในประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ความขยันอดทน ในด้านความพึงพอใจสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การให้กู้ยืมเงินมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุหลายด้าน และทำให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการทำงาน ในส่วนของความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ก็อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้กู้รายกลุ่มนั้น เมื่อเปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังการประกอบอาชีพต่อเดือน พบว่า ในกลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 500 - 25,001 บาทขึ้นไป ซึ่งจากเดิมมีเพียง 2 กลุ่มได้เพิ่มเป็น 22 กลุ่ม โดยรายได้สูงสุดคือ 25,000 ต่อเดือน กลุ่มที่ไม่มีรายได้และมีรายได้ต่ำประมาณ 501-1,000 บาท สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น ร้อยละ 94.6 สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ ด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 98.8 มีความพึงพอใจ โดยเหตุผลของความพึงพอใจ เกิดจากการที่สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี สมาชิกได้รับความรู้ สมาชิกได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่อไป ได้รับการยอมรับ ชื่นชม และสามารถนำไปขยายต่อในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของกองทุนฯ นั้น ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจระดับมากทุกประเด็น

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้กู้รายบุคคล รายกลุ่ม และโครงการมีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของกองทุนฯ ประกอบด้วย ควรมีการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้รวดเร็วขึ้น และควรอนุมัติตามแผนดำเนินงานที่เขียนขอไป ควรมีการเพิ่มวงเงินกู้ยืมถึง 50,000 บาท ควรให้มีการส่งเงินคืนเป็นงวดตามผลผลิต ควรให้ผู้ไม่มีเงินเดือนค้ำประกันได้ รวมทั้งควรให้ลูกหลานที่นำรายได้มาจุนเจือครอบครัวมีสิทธิกู้ยืมแทนผู้สูงอายุในรายชื่อที่สุขภาพไม่ดี ควรมีการปรับแบบคำร้องของการกู้ยืมให้มีภาษาที่ง่ายขึ้น และลดปริมาณเอกสารให้น้อยลง รวมทั้งแก้ไขวิธีการเขียนโครงการให้ง่ายขึ้น และควรมีการกระจายบริการและการจัดการกองทุนฯ ไปอยู่ในต่างจังหวัด

การอภิปรายผล

กองทุนผู้สูงอายุเป็นกองทุนทางสังคม (social funds) กองทุนหนึ่งที่ตั้งขึ้นตามมาตรา 13 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งนับแต่มีการจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน กองทุนผู้สูงอายุได้ดำเนินการให้การกู้ยืมเงินแก่ผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม สนับสนุนในการทำโครงการต่างๆ การช่วยเหลือผู้มีปัญหาประสบอันตรายและความเดือดร้อนเรื่องที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และอื่นๆ รวมทั้งกิจการอื่นๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุตามมติของคณะกรรมการ จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผล เฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้กู้ยืมรายบุคคล รายกลุ่ม และผู้ได้รับการสนับสนุนจัดทำโครงการ กองทุนฯ ได้ให้เงินสนับสนุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการติดตามและประเมินผลจึงมุ่งที่จะศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ของการนำเงินกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพ และจัดกิจกรรมตามโครงการ และความสามารถในการเข้าถึงบริการ การพิจารณาประสิทธิภาพของการกู้ยืม และการจัดทำโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นสารสนเทศเพื่อช่วยในการพัฒนา ปรับปรุง และตัดสินใจต่อการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุต่อไป จากเจตนารมณ์ที่กล่าวมา ผลการศึกษาที่นำเสนอ สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ของการนำเงินกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพและจัดกิจกรรมตามโครงการ

1.1 การนำเงินไปประกอบอาชีพ

จากการติดตามผลการนำเงินกู้จากกองทุนฯ ไปประกอบอาชีพรายบุคคลนั้น ร้อยละ 98.9 ของผู้กู้ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ มีเพียงร้อยละ 1.1 ที่ไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ โดยลักษณะอาชีพที่ทำนั้น ส่วนใหญ่เป็นการค้าขาย ประเภท ‘ขายของชำ’ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเลือกประกอบอาชีพที่ไม่ต้องลงแรงมากนัก สามารถใช้ที่บ้านหรือที่อยู่อาศัยของตนเป็นแหล่งประกอบอาชีพได้ และส่วนหนึ่งเป็นอาชีพเดิมที่เคยทำอยู่ก่อนการกู้ยืม เช่นเดียวกันกับการกู้ยืมเงินไปทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ หรือทำนา พบว่าเป็นอาชีพเดิมของผู้กู้จำนวนหนึ่งเช่นกัน

เมื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กู้ยืมมาพิจารณาประกอบ จะเห็นว่าเกินกึ่งหนึ่งของผู้กู้มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ซึ่งเป็นผู้สูงอายุวัยต้นนั้น ยังคงมีศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย และอื่นๆ ในการประกอบอาชีพเดิมของตนเองต่อไป แต่ต้องการรักษาให้อาชีพของตนดำรงอยู่ หรือต้องการขยายอาชีพเดิมให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตาม ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพของไทด์แมนและโอฮารา ที่ระบุว่า “การพัฒนาอาชีพและการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลในขั้นตอนหนึ่งนั้น เมื่อบุคคลเลือกประกอบอาชีพแล้ว

จะต้องปรับตัวให้เข้ากับอาชีพ เป็นขั้นของการปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยน และขั้นสุดท้ายคือขั้นดำรงรักษาความมั่นคงในอาชีพให้คงอยู่เรื่อยๆ ไป” (อ้างถึงใน คเซนทร์ ปานสงค์, 2551: น. 29)

ส่วนผู้ที่ไม่ได้นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพนั้น ถึงแม้มีเพียงร้อยละ 1.1 ก็ตาม แต่ก็เห็นว่าผู้กู้มิได้ปฏิบัติตามสัญญากู้ยืม เหตุผลที่มีได้นำเงินไปประกอบอาชีพ เนื่องจากส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพด้วยเกิดการเจ็บป่วยระหว่างรอรับเงินกู้ แต่มีบางรายที่ระบุดตุประสงค์ในการกู้ยืมว่าต้องการเงินไปให้ลูกและใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งเหตุผลการไม่นำเงินไปประกอบอาชีพ 2 ประการนี้ ในประการแรก เรื่องการเจ็บป่วย เป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยผู้ที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะเจ็บป่วยได้ง่าย นอกจากนั้น หากพิจารณาตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์แล้ว ผู้ที่มีอายุ 64 ปีขึ้นไป เป็นบุคคลที่พ้นวัยการพัฒนาอาชีพ เป็นขั้นของการเสื่อมถอย (decline stage) สภาพร่างกายและสติปัญญาของบุคคลเสื่อมถอย ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ไม่ควรประกอบอาชีพ โดยควรเปลี่ยนบทบาทใหม่เป็นผู้มีส่วนร่วม หรือเป็นผู้สังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆ แทนการเป็นผู้ปฏิบัติ หรือผู้รับผิดชอบโดยตรงของกิจกรรม (อ้างถึงใน คเซนทร์ ปานสงค์, 2551: น. 27)

ส่วนเหตุผลการไม่นำเงินไปประกอบอาชีพนั้น อาจพิจารณาได้ทั้งเชิงบวกและลบ โดยในเชิงบวกนั้น แสดงถึงความสามารถทางเศรษฐกิจที่มีผู้สูงอายุ ยังสามารถหารายได้ หรือเป็นแหล่งทุนให้แก่สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสามารถช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวยามมีปัญหาด้านการเงินได้ แต่ในเชิงลบนั้น นอกจากการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์แล้ว ยังสร้างความทุกข์ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยบางรายเกิดจากบุตรบีบบังคับให้กู้ ผู้สูงอายุไม่มีอำนาจต่อรอง จึงเกิดความทุกข์ นอกจากนั้นเมื่อบุตรไม่มีเงินคืนแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีสถานภาพเป็นผู้ค้างชำระเงินกู้ ถูกทวงถาม เกิดความรู้สึกอับอาย และเพิ่มความทุกข์ให้แก่ผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งหากมีระบบการตรวจสอบในพื้นที่ดีแล้ว ปัญหาที่น่าจะลดลง

ในส่วนของผู้กู้รายกลุ่มนั้น ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ทุกกลุ่มนำเงินไปประกอบอาชีพ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ รองลงมาเป็นหัตถกรรม ทำนา ทำเกษตร ทำปุ๋ยอินทรีย์ ค้าขาย และอื่นๆ ตามลำดับ แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเยี่ยมเยียนติดตามในพื้นที่พบว่า มีบางรายไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ โดยกลุ่มได้รับรู้และยินยอมแต่ต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่ซื่อสัตย์ของกลุ่ม และแสดงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของกองทุนฯ ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้กู้ให้มากยิ่งขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งที่คณะวิจัยได้ตั้งข้อสังเกต เกี่ยวกับการรวมกลุ่มของผู้กู้รายกลุ่ม เป็นลักษณะการรวมกลุ่มเฉพาะกรณี เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกู้ยืมให้กู้เงินได้จำนวนมาก (ปี 2552 ช่วงต้น การกู้รายบุคคลจะกู้ยืมได้ไม่เกิน 15,000 บาท) โดยหาก 5 คนรวมกันสามารถกู้ยืมได้ ไม่เกิน 100,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าการกู้รายบุคคล โดยแต่ละคนมีพื้นฐานการประกอบอาชีพแตกต่างกัน การรวมกลุ่มไม่ได้เกิดการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน วางแผนร่วมกัน และมี

แนวทางในการประกอบอาชีพอย่างชัดเจน จึงพบว่า ผู้ถูกรายกลุ่มบางรายไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพอย่างจริงจัง นอกจากนั้น กลุ่มยังไม่มีการบริหารและวิธีการใช้เงินที่ชัดเจน โดยหัวหน้ากลุ่มเองไม่ได้แสดงบทบาทของตนเท่าที่ควร จึงทำให้การประกอบอาชีพบรรลุวัตถุประสงค์เพียงบางประการและบางกลุ่มเท่านั้น

สัมฤทธิ์ผลของการนำเงินสนับสนุนไปจัดทำโครงการนั้น พบว่า หน่วยงาน องค์กร ชุมชน ที่ได้รับการสนับสนุนทุน มีการนำเงินไปทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ และเกือบทั้งหมดมีการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว มีเพียง 7 รายที่ยังดำเนินการอยู่ เนื่องจากเป็นโครงการขนาดใหญ่และเป็นโครงการต่อเนื่อง ซึ่งโครงการส่วนใหญ่มีการดำเนินการรายงานผลให้ให้กับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการติดตามและสนทนากับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและผู้ร่วมกิจกรรม พบว่า มีบางชมรมได้ดำเนินการโดยไม่ได้กระทำกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผนดำเนินการของโครงการ มีการนำเงินไปใช้จัดกิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะอื่น เป็นการใช้จ่ายวัตถุประสงค์ นอกจากนั้น ในการจัดกิจกรรมยังได้เชิญเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเข้าร่วมกิจกรรม โดยเป็นวิทยากร และมีการรายงานผลต่อจังหวัดเรียบร้อยแล้ว แต่เจ้าหน้าที่มิได้ท้วงติงแต่อย่างใด ซึ่งทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ควรเพิ่มความรอบคอบต่อการเข้าร่วมกิจกรรม มีการตรวจสอบกับข้อเสนอโครงการ และมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างจริงจังต่อไป ไม่เช่นนั้น จะทำให้ผู้ได้รับทุนสนับสนุนปฏิบัติในทางที่ผิดและคิดว่าหน่วยงานได้ให้การยอมรับแล้ว

1.2 ความสามารถในการคืนเงินของผู้สูงอายุ

ความสามารถในการคืนเงินกู้ยืมแก่กองทุนผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับความสำเร็จและความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ โดยผู้ถูกรายบุคคลส่วนใหญ่ร้อยละ 88.7 สามารถส่งเงินคืนให้แก่กองทุนผู้สูงอายุได้ โดยบางกลุ่มสามารถส่งคืนได้ทุกงวด (ทุกเดือน) มีเพียงร้อยละ 10.5 ที่ล่าช้ากว่ากำหนดรวมทั้งค้างชำระ และมีร้อยละ 0.8 ที่ไม่ได้ส่งเลย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพ จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและความล้มเหลวในการประกอบอาชีพมีหลายประการซึ่งนำมาอภิปรายร่วม ดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จและความล้มเหลวในการประกอบอาชีพนั้น เกิดจากปัจจัยทั้งภายในตัวบุคคล และจากปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในตัวบุคคลที่สำคัญ คือภาวะความสูงอายุ ถึงแม้ผลการศึกษาเชิงปริมาณอายุกับความสามารถในการคืนเงิน ไม่มีนัยสำคัญต่อกันก็ตาม แต่ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า มีผู้กู้จำนวนหนึ่งมีอายุมากกว่า 70 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้สูงอายุวัยกลางและวัยท้อ เป็นวัยที่พลังกำลังเสื่อมถอย ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลง ทำให้

ความสามารถในการประกอบอาชีพลดลงตามไปด้วย รวมทั้งบางรายมีการเกิดการเจ็บป่วยทำให้ยุติการประกอบอาชีพ ซึ่งพบว่า ในกลุ่มวัยกลางและวัยท้อมักเป็นกลุ่มที่มีปัญหาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากตามทฤษฎีของซุเปอร์ได้กล่าวไว้ว่า การประกอบอาชีพจะเริ่มถดถอยเมื่ออายุ 64 ปีขึ้นไป

อย่างไรก็ตาม คณะวิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมาก (กลุ่มผู้สูงอายุวัยท้อ) แต่สุขภาพยังแข็งแรงและสามารถประกอบอาชีพได้ด้วยตนเองเป็นการให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุ แต่ในขณะเดียวกัน ภาวะการมีอายุมากในขณะกุนั้นถือว่าเป็นความเสี่ยงในอนาคต เพราะหลังจากกุนั้นไป 6 เดือน - 1 ปี พบว่าผู้สูงอายุเริ่มไม่มีเรี่ยวแรงในการทำงานเนื่องจากอายุที่มากขึ้นและเจ็บป่วย การประกอบอาชีพจึงไม่มีความต่อเนื่อง ซึ่งประเด็นนี้ทางกองทุนฯ ควรพิจารณาให้ถี่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความมั่นคงในอาชีพ เช่น อาชีพในครัวเรือน มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ช่วยเหลือ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะล้มป่วยหรือเสียชีวิตลง ครอบครัวต้องรับหน้าที่ในการประกอบอาชีพและชำระเงินค้ำแทน ดังที่พบจากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ที่มีสมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือในการประกอบอาชีพและครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในด้านการช่วยคิด ตัดสินใจ และการช่วยการประกอบอาชีพ และการรับภาระในการเดินทางไปชำระค้ำให้ รวมทั้งยินดีที่จะรับผิดชอบในกรณีที่ผู้สูงอายุมีภาวะความเจ็บป่วยหรือไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้การประกอบอาชีพราบรื่น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การมีผู้ช่วยเหลือหรือผู้ช่วยงานเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุวัยกลางและวัยท้อ

จากความสำคัญของการมีผู้ช่วยเหลือหรือการมีผู้ช่วยงานในการประกอบอาชีพมีความสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า มีผู้สูงอายุที่กุนั้นทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่ต้องพึ่งพิงตนเองจำนวนหนึ่ง ดังนั้นในการพิจารณาให้เงินกุนั้นแก่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียววันนั้น ควรมีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำเงินไปประกอบอาชีพให้เกิดผลสำเร็จ และจัดหาผู้ให้ความช่วยเหลือหรืออาสาสมัครในการดูแลเรื่องการประกอบอาชีพเป็นกรณีพิเศษ

การมีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพนั้นๆ เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยพบว่า การประกอบอาชีพในลักษณะเดิมที่ทำอยู่ก่อน ขอกุนั้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น การลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้า การซื้อเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทนแรงเพื่อให้การผลิตได้ผลผลิตจำนวนมาก และมีคุณภาพมากขึ้น เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งมีความก้าวหน้า และประสบความสำเร็จในอาชีพได้มากกว่าการกุนั้นไปเริ่มต้นทำสิ่งใหม่ภายใต้เงินที่จำกัด ซึ่งเป็นไปตามปัจจัยสำคัญในการเลือกประกอบอาชีพอิสระ คือ การมีทักษะความชำนาญที่มีอยู่เดิมเป็นพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพจากอาชีพเดิมและประสบความสำเร็จนั้น ได้เกิดขึ้นกับผู้กุนั้นบางกลุ่มเท่านั้น ผู้กุนั้นอีกกลุ่มหนึ่งยังคงต้องการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ทันสมัย

ทั้งรูปแบบ ลักษณะ และรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ เช่น กลุ่มอาหาร ดังนั้นคำแนะนำจากผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญที่จะต้องจัดทำควบคู่กันไป

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพอีกประการหนึ่งคือ มีตลาดรองรับสินค้าที่ดี ซึ่งพบว่า นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั่วไปซึ่งรายได้ไม่ดีมากนัก ยังมีบางกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรบางประเภท เช่น เพาะเห็ด เนื่องจากมีความต้องการของตลาดสูง จึงมีผู้รับซื้อผลผลิตจากแหล่งผลิต สามารถสร้างรายได้ที่ดี แต่หากอาชีพนั้นๆ ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และผู้ที่ไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการของตลาดหรือนิยมทำตามๆ กัน โดยเห็นผู้อื่นหรือเพื่อนบ้านทำก็ทำตาม ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งแท้จริงแล้วปัจจัยหลักในการประกอบอาชีพไม่ได้มีเพียงทุนและความตั้งใจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีองค์ประกอบเพิ่มเติมได้แก่ “ความรู้” ในที่นี้หมายถึง ความรู้ในงานอาชีพที่จะมาประกอบอาชีพ เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้นๆ เกิดทักษะความรู้ความชำนาญ การจัดการ เป็นความสามารถในการบริหารงานของแต่ละบุคคลในการจัดการเกี่ยวกับอาชีพตนเอง เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำงานในเรื่องคน เงิน เครื่องมือ และกระบวนการทำงานต่างๆ การตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะหากสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นไม่เป็นที่ติดหูติดตาของผู้บริโภคก็ถือว่ากระบวนการทั้งระบบไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถแปรสินค้าและบริการเหล่านั้นให้เป็นตัวเงินได้ ดังนั้นการวางแผนการตลาด ซึ่งในปัจจุบันที่แข่งขันสูงจึงควรได้รับการสนใจในการพัฒนาเทคนิคด้านต่างๆ ให้ทันสมัยเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจของกลุ่มเป้าหมาย” (กองส่งเสริมการมีงานทำ, กรมการจัดหาทุน)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่คณะวิจัยมีความประสงค์จะนำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมการกู้ยืมเงินของผู้กู้มาอภิปรายร่วม คือ ความคุ้นเคยกับการกู้ยืมเงินของประชาชนบางกลุ่มที่เห็นว่า การกู้ยืมเงินเป็นเรื่องปกติ ยิ่งเป็นการกู้ที่ไม่มีคิดดอกเบี้ยยิ่งเป็นเรื่องดี และการกู้ยืมเงินเป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชนได้อีกวิธีหนึ่ง ดังนั้นเมื่อมีกองทุนผู้สูงอายุขึ้นมาจึงเป็นโอกาสที่ดีในการจัดการด้านการเงิน จึงพบว่ามีผู้กู้บางรายที่ไม่ได้นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ หรือนำเงินไปประกอบอาชีพเล็กๆ น้อยๆ เงินส่วนที่เหลือ นำไปใช้ทำกิจกรรมอื่นหรือไปชำระหนี้สินเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุมีหนี้สินทั้งจากที่ได้กู้ในระบบธนาคารและหนี้ในระบบ จึงทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจกู้ยืมเงินของกองทุนฯ แทนที่ เมื่อรู้ว่ามิแหล่งเงินทุนที่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เพื่อนำเงินกู้ที่ได้ไปใช้หนี้สินที่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง จึงทำให้การประกอบอาชีพไม่เต็มที่ หรือไม่สมบูรณ์ตามคำขอที่กู้ได้เขียนไว้ ซึ่งประเด็นนี้มีความเกี่ยวพันกับเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเงินให้กู้ยืม ที่คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ มีการกำหนดเกณฑ์ผู้มีหนี้สิน ว่ามีความจำเป็นมากกว่าผู้ไม่มีหนี้สิน ผู้มีหนี้สินจะได้

คะแนนความเหมาะสมในการกู้มากกว่าผู้ไม่มีหนี้ ซึ่งคณะวิจัยเห็นว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ได้พิจารณาในประเด็นของการเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีหนี้สินให้มีอาชีพที่สร้างรายได้ เพื่อสามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินอื่นๆ ซึ่งเป็นมุมมองด้านมนุษยธรรม แต่แตกต่างจากแนวคิดของกลุ่มธุรกิจสถาบันการเงินที่พิจารณาคูณสมบัติของผู้มีหนี้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการไม่ชำระคืน ให้นำหน้าคะแนนความน่าเชื่อถือในระดับต่ำ นอกจากนั้น ปัจจุบัน “บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ” หรือ เครดิตบูโร” ที่จะนำเอาคะแนนเครดิต (credit scoring) มาใช้เป็นตัววัดความสามารถในการชำระหนี้เสริมจากตัวที่เคยมีอยู่เดิม และเชื่อว่า credit scoring จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการสินเชื่อให้กับสถาบันการเงินได้เป็นอย่างดี และเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของบุคคลที่แตกต่างกัน โดย credit scoring เป็นการเอาประวัติของบุคคล เช่น พฤติกรรมการก่อหนี้ พฤติกรรมการชำระหนี้ รวมถึงพฤติกรรมการชำระค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ มาพิจารณา เพราะหากการจ่ายชำระหนี้ การชำระค่าสาธารณูปโภคตรงตามเวลาในจำนวนที่ครบถ้วน ก็จะสะท้อนความรับผิดชอบต่อการชำระหนี้ของบุคคลนั้นได้อย่างชัดเจน” (สรวิศ อิมบำรุง, 2554) ซึ่งดัชนีชี้วัดความตั้งใจชำระหนี้ นี้ ถึงแม้จะเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย แต่เป็นสิ่งที่มิใช้ในต่างประเทศนานแล้ว คณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุควรมีการนำประเด็นนี้ไปพิจารณาร่วมด้วย ถึงแม้รากฐานแนวคิดด้านธุรกิจกับด้านมนุษยธรรมจะแตกต่างกัน แต่แนวคิดการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้ที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมด้านการเงิน น่าจะเป็นทางออกสำหรับกองทุนผู้สูงอายุอีกด้านหนึ่ง

จากการอภิปรายผลการศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการนำเงินกองทุนผู้สูงอายุไปประกอบอาชีพนั้น ผลการวิจัยจากหลากหลายแหล่งได้ระบุตรงกันว่า ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ยังคงต้องการทำงาน หรือมีงานทำ การได้ทำงานตอบโจทย์ในความต้องการทั้งในเบื้องต้นและเบื้องลึกของผู้สูงอายุในหลายเหตุผล ทั้งเพื่อให้มีรายได้ พึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่ลูกหลาน หรืออาจจะยิ่งไปกว่านั้น คือสามารถช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหลานได้ด้วยซ้ำ ซึ่งพบว่า ผลกระทบจากการนำเงินไปประกอบอาชีพทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม วิเคราะห์จากการเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการประกอบอาชีพ สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินกู้ มีการเปลี่ยนแปลงทางรายได้ ทั้งรายเดือนและรายงวดในกลุ่มผู้สูงอายุทุกกลุ่มรายได้ โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ พบว่า หลังการกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุทุกกลุ่มรายได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มที่มีรายได้เป็นรายงวด มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในด้านความต่อเนื่องของอาชีพของผู้สูงอายุที่ได้รับเงินกู้จากกองทุนฯ ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.0 สามารถทำอาชีพต่อเนื่องต่อไปได้ แสดงให้เห็นว่า เงินกองทุนผู้สูงอายุได้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อผู้สูงอายุ นับว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม (มาตรา 11 ข้อ 3) นอกจากนี้ ประโยชน์ของการประกอบอาชีพคือ เพื่อลด

ความเครียด ได้เข้าสังคมกับเพื่อนและคลายเหงา ผู้สูงอายุหลายคนรวมตัวกันทำงานในลักษณะกลุ่ม อาชีพหรือกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่มีการผลิตสินค้าหรือบริการบางอย่าง เพียงเพื่อให้ได้มีโอกาส ออกมานอกบ้าน ได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนในวัยเดียวกันให้จิตใจแจ่มใส รายได้เสริมนั้นสำหรับบางคน เป็นเพียงผลพลอยได้ (กุศล สุนทรธาดา และคณะ, 2553) ดังนั้น หากจะหวังผลด้านการมีรายได้หรือ การมีกำไรจากการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุแล้ว อาจไม่เป็นไปที่คาดหวัง แต่เมื่อพิจารณาถึงความ คุ่มค่าของกองทุนฯ ในเชิงผลกระทบต่อทางสังคมแล้ว การที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงแหล่งกองทุนฯ เพื่อ นำเงินไปช่วยครอบครัวในการประกอบอาชีพนั้น ได้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย เนื่องจากนับเป็นการเสริม พลังอำนาจให้แก่ผู้สูงอายุให้ยังมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจและยังคงเป็นที่พึ่งให้แก่ลูกหลาน ซึ่ง นับเป็นการเพิ่มความมี 'คุณค่า' ให้แก่ผู้สูงอายุ

1.3 การนำเงินอุดหนุนไปจัดทำโครงการ

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่ขอรับทุนสนับสนุนไปจัดทำโครงการนั้น ร้อยละ 76.1 เป็นชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 7.4 เป็นสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัด ซึ่งนับว่าหน่วยงานที่ยื่น ขอบทุนส่วนใหญ่เป็นองค์กรของผู้สูงอายุโดยแท้จริง นอกนั้นเป็นองค์กรที่ทำงานเพื่อผู้สูงอายุ ซึ่งนับว่า เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกองทุนผู้สูงอายุ ที่มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาในองค์กรของผู้สูงอายุ ส่วน กิจกรรมที่ดำเนินงานนั้น ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งจะเห็นว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่นิยมทำตามกันในชมรมผู้สูงอายุ และผลการศึกษา พบว่า ส่วนหนึ่งไม่ได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกในชมรม แต่เกิดจากความคิดของ คณะกรรมการ จึงทำให้โครงการไม่โดดเด่น และไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุมากนัก ซึ่ง กิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุอีกหลายประเภทยังไม่ได้ถูกนำมาพิจารณา เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม (Education and Cultural Programs) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุได้เข้าใจถึงความสามารถในการเรียนรู้ของตน ตลอดจนจดจำและเรียนรู้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมบางประการ โดยกิจกรรมบางประการที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาและ วัฒนธรรม ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสารทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครอง ของประเทศ การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภค กิจกรรมการพัฒนาตนเอง และบทบาทในการมีส่วนร่วม ในชุมชน ซึ่งหากมีการให้ข้อเสนอแนะหรือเผยแพร่ข้อมูลแก่ประธานชมรมผู้สูงอายุถึงลักษณะ กิจกรรมต่างๆ แล้ว น่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

ประเด็นขนาดของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็ก ไม่เกิน 50,000 บาท และมีจำนวนผู้เข้าร่วมไม่เกิน 100 คน ซึ่งประเด็นนี้หน่วยงานที่ได้รับทุนมีการแสดงความคิดเห็นอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนเงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ ถึงแม้กองทุนฯ จะเสนอให้ปรับลดจำนวนผู้เข้าร่วม แต่ผู้ปฏิบัติในพื้นที่นั้นระบุว่า เป็นการยากที่จะตัดผู้ใดออก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเป็นพี่น้องเป็นเพื่อนบ้านกันอยู่ด้วยกันมานาน เห็นหน้าเห็นตากัน มีงานอะไรในชุมชนก็จะร่วมกันทำตลอด นอกจากนั้น กิจกรรมในชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นสม่ำเสมอบางครั้งอาจเกิดขึ้นครั้งเดียวจากการจัดทำโครงการครั้งนี้ก็ได้ จึงเป็นความยากลำบากของผู้ปฏิบัติในการกำหนดขอบเขตผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีจำนวนน้อยลง

ส่วนประเด็นการอนุมัติเงิน และหลักเกณฑ์ในการกำหนดเงินที่จะอนุมัตินั้น หลายฝ่ายเสนอให้มีการกำหนดโดยใช้หลักเกณฑ์ทางราชการ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอยู่แล้ว เป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งจะทำให้ผู้ได้รับทุนสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ ไม่เช่นนั้นจะเกิดความเหลื่อมล้ำจากผู้อยู่ในเมืองและชนบท เนื่องจากเงินสนับสนุนบางประเภทระหว่างเมืองกับชนบทแตกต่างกัน ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่กองทุนฯ ควรนำไปพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์การอนุมัติต่อไป

สัมฤทธิ์ผลของโครงการในความคิดเห็นของคณะผู้จัดนั้น ร้อยละ 72.2 ระบุว่า โครงการมีความสำเร็จในระดับมาก และร้อยละ 27.8 มีความสำเร็จในระดับปานกลาง ซึ่งความสำเร็จนี้ ส่งผลถึงความพึงพอใจของสมาชิก ที่เห็นว่า การจัดทำโครงการเป็นการให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคี ได้รับความรู้ และประโยชน์มากมาย ทั้งนี้เป็นไปแนวคิดกิจกรรม ที่ระบุ กิจกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับกลุ่มคนทุกวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยสูงอายุ เนื่องมาจากกิจกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้สุขภาพของผู้สูงอายุดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ กิจกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต ส่วนสิ่งที่เป็นทั้งอุปสรรคในการจัดทำโครงการและเป็นข้อเสนอนะที่มีต่อกองทุนฯ นั้น พบว่า สำคัญเป็นเรื่องความยากลำบากของการเขียนโครงการ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดทักษะในการเขียนโครงการ มีเพียงจำนวนน้อยที่มีประสบการณ์ เช่น เคยมีอาชีพเป็นครู หรือรับราชการ หรือเป็นผู้มีการศึกษาสูงเท่านั้น ที่จะสามารถเขียนโครงการได้ ดังนั้น กองทุนผู้สูงอายุควรพิจารณาแสวงหาวิธีการ ให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้น้อยได้มีโอกาสในการเข้าถึงการสนับสนุนจากกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตของคณะวิจัยพบว่า สัดส่วนของการอนุมัติเงินกับการอนุมัติเงินสนับสนุนการจัดทำโครงการมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจเนื่องจากการเขียนโครงการเพื่อขอรับทุนสนับสนุนมีความยากสำหรับผู้สูงอายุดังที่ได้กล่าวแล้ว แต่สามารถพิจารณาได้ว่ากองทุนผู้สูงอายุยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง เนื่องจาก การกั๊ยมีวัตถุประสงค์สำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน (รายได้ต่ำกว่า 7,000 บาท) เท่านั้น ทำให้

ผู้สูงอายุที่พึ่งพิงตนเองได้ หรือพอช่วยตนเองได้ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศขาดโอกาสที่จะเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุ

สาระสำคัญที่ทำให้กองทุนผู้สูงอายุไม่สามารถกระจายบริการให้เกิดการเข้าถึงอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม ประการหนึ่งคือแนวคิดในการจัดการกองทุนที่มีแนวคิดพื้นฐานเพื่อการสงเคราะห์มากกว่าการพัฒนาหรือการเสริมสร้าง ซึ่งทำให้เกิดการกำหนดรูปแบบกิจกรรมและเกณฑ์ในการประเมินเพื่ออนุมัติให้นำหนักกับกลุ่มผู้ยากลำบากและด้อยโอกาสดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่หากพิจารณาถึงแนวคิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมแล้วกองทุนผู้สูงอายุควรมีกำหนดวงเงินสำหรับกู้ยืมให้เป็นสัดส่วนกับวงเงินทำกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ

2. การบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุ

จากระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ว่าด้วยการบริหารกองทุนฯ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ.2548 ได้นิยามคำว่า “สำนักงาน” ที่เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการจ่ายเงินกองทุนฯ (ข้อ16) หมายถึง สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ และให้หมายรวมถึง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และโครงสร้างการปฏิบัติงานหน่วยงานที่ทำหน้าที่การดำเนินการกองทุนผู้สูงอายุ คือ ‘กลุ่มงานกองทุนผู้สูงอายุ’ ทำหน้าที่รับผิดชอบงานของกองทุนผู้สูงอายุโดยตรง โดยบุคลากรที่ทำหน้าที่ในกลุ่มงานกองทุนฯ ส่วนกลาง มีทั้งที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างกองทุนฯ แต่ในส่วนภูมิภาคนั้น ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการและพนักงานราชการ มีการจ้างลูกจ้างโดยเงินจากกองทุนผู้สูงอายุเฉพาะจังหวัดที่มีจำนวนผู้ขอกู้ยืมจำนวนมากเท่านั้น

จากผลการศึกษารับรู้การบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุ โดยการสนทนาทั้งรายกลุ่ม รายเดี่ยว และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ผลการศึกษามีดังนี้

2.1 การเข้าถึงบริการของกองทุนผู้สูงอายุ

ผลการติดตามการกู้ยืมเงินทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม พบว่า แหล่งที่รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุนั้น ทราบจากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นแหล่งเผยแพร่ที่สำคัญ และมีความถูกต้อง แต่การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุโดยเพื่อน/เพื่อนบ้าน หรือบุคคลอื่นในชุมชน บางครั้งสร้างความเข้าใจผิดแก่ผู้สูงอายุ การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งถูกเรียกร้องค่าตอบแทนในการดำเนินงานด้วย หน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้องให้มากขึ้น แม้ว่าจะมีการเผยแพร่ข้อมูลในหลายช่องทาง แต่ยังพบว่า

ผู้กู้ยืมยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเงื่อนไขและเกณฑ์การกู้ยืมที่กำหนด โดยพยายามตีความหลักเกณฑ์บางข้อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของตน หรือกรอกข้อมูลให้เป็นประโยชน์กับตน เช่น รายได้ที่มีการระบุต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อตนเองจะได้มีคุณสมบัติตามที่กองทุนฯ กำหนด แต่ในมิติของผู้ให้บริการนั้น การเข้าถึงบริการเป็นหนทาง วิธีการและความสามารถของประชาชนที่จะเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ควรได้รับด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเกิดการปฏิบัติที่แตกต่างกันด้วย

อย่างไรก็ตาม พบว่า มีบางจังหวัด ที่เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการให้ข้อมูลแก่ผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน และเน้นย้ำบ่อยๆ จนประสบความสำเร็จ คือไม่มีการค้างชำระ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเข้าถึงบริการทั้งในมิติของผู้ให้บริการที่ต้องอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชนต้องสนับสนุน ส่งเสริมในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างเท่าเทียม ทัวถึง และเป็นธรรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุได้มีการเผยแพร่โดยสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวาง และมีการบอกต่อๆ กัน ทำให้เกิดการรับทราบอย่างทั่วถึง

การเข้าถึงบริการกองทุนผู้สูงอายุ อีกประการหนึ่งคือ ความสามารถในการเขียนคำร้องขอกู้ยืมและการเขียนโครงการขอรับการสนับสนุน ซึ่งพบว่า ในการเขียนคำร้องขอกู้ยืมไม่เป็นอุปสรรคต่อผู้สูงอายุ ใดๆ ที่การเขียนหนังสือทางราชการเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและลำบากสำหรับผู้สูงอายุ แต่เนื่องจากได้มีบุคคลอื่นช่วยเขียนให้ โดยส่วนใหญ่เป็นบุตร นอกนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ ญาติ คู่สมรส เพื่อน และผู้ใหญ่บ้าน ทำให้พิจารณาได้ว่า การกู้ยืมของผู้สูงอายุนั้นเป็นเรื่องที่ครอบครัวรับทราบ และมีส่วนร่วมในการกู้ยืม และกองทุนฯ เป็นแหล่งผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคน

แต่ตรงกันข้ามกับการเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ที่ผู้แทนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ระบุว่า ยาก เขียนลำบาก และได้พยายามเขียนด้วยตนเอง รวมทั้งมีผู้ช่วยแนะนำ แก้ไข และปรับปรุงหลายครั้ง จึงจะนำเสนอต่อกองทุนฯ ได้ โดยสมาชิกในครอบครัวหรือสมาชิกในชมรมฯ มีส่วนร่วมน้อยมาก ทั้งอาจเนื่องจากผลประโยชน์ของการได้รับทุน มิได้เกิดแก่สมาชิกในครอบครัว แต่เกิดแก่สมาชิกของชมรม/องค์กรอื่น แต่ผลการศึกษาพบข้อเสนอแนะจากผู้สูงอายุที่กู้ยืมว่าเอกสารประกอบคำร้อง ขอกู้ยืม มีจำนวนมากเกินไป และแบบฟอร์มในการเขียนโครงการค่อนข้างยาก ซึ่งกองทุนฯ ควรมีการพิจารณาปรับแก้ไขต่อไป

การใช้ระยะเวลารอผลการพิจารณาเป็นเวลานานนั้นเป็นเรื่องหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญต่อการดำเนินงาน ทั้งการประกอบอาชีพ และการจัดทำโครงการ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน เช่น บางจังหวัดได้ส่งคำร้องเข้าสวทกลางทุกเดือน บางจังหวัดส่งเป็นงวดๆ ละ 3 เดือน หรือบางจังหวัดไม่ได้กำหนดระยะเวลาส่งไว้แน่นอน รอจนมีจำนวนเพียงพอถึงครั้งหนึ่ง ซึ่งการดำเนินงานเช่นนี้ทำให้ผู้ที่ยื่นคำร้องเป็นรายต้นๆ ของงวดต้องใช้เวลาเป็นเวลานาน

ดังนั้น กองทุนผู้สูงอายุควรมีการพิจารณากำหนดวงของการกู้ยืมเงินให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ

ประเด็นเงื่อนไขการชำระเงินคืน นับเป็นปัญหาทั้งด้านการคืนเงินของผู้กู้ยืมและการจัดการของเจ้าหน้าที่กองทุนฯ เนื่องจากระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน การจัดทำรายงานสถานะการเงิน และการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2548 ข้อ 5.6.3 วิธีการให้การกู้ยืมเงิน “ทั้งนี้ใช้ชำระเป็นรายงวดภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย” และข้อ 5.6.8 การชำระเงินคืน ให้ผู้กู้ส่วนภูมิภาคผ่อนชำระตามสัญญา ณ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือทางธนาณัติ (ตามที่สถานที่ที่ผู้กู้ได้ยื่นขอกู้) ภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่รับเงินกู้ โดยไม่มีดอกเบี้ย ให้ชำระคืนเป็นรายงวด ทุก 30 วัน ภายในวันที่ 5 ของทุกๆ เดือน หรือไม่เกินวันที่ 15 ในเดือนนั้นๆ

แต่ในข้อเท็จจริงนั้น มีผู้กู้จำนวนหนึ่งที่น่าเงินไปใช้ประกอบอาชีพและมีผลผลิตเป็นช่วงระยะเวลา เช่น 6 เดือนขึ้นไปจนถึงปีละครั้ง ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ตามกำหนดเวลา จึงทำให้ผู้กู้มีการค้างชำระเพิ่มสูงขึ้น โดยมีผู้กู้กลุ่มหนึ่งระบุว่า ไม่มีเจตนาค้างชำระ แต่ผลผลิตยังขายไม่ได้ เช่น กลุ่มเลี้ยงวัว มีการคืนเงินเป็นรายปี และสามารถผ่อนชำระได้โดยไม่ติดค้าง ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่ให้กู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งให้กลุ่มอาชีพด้านการเกษตรกู้ยืมนั้นมีการผ่อนชำระเป็นรายงวดตามผลผลิต ซึ่งกองทุนผู้สูงอายุควรพิจารณาเปลี่ยนระยะเวลาการคืนเงินเป็นตามชนิด/ประเภท/ลักษณะของอาชีพ

2.2 ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานในระดับภูมิภาค และส่วนกลาง มีปัญหาด้านการดำเนินงานในระดับสูง เนื่องจากกองทุนผู้สูงอายุ มอบหมายภารกิจให้ปฏิบัติแต่ไม่ได้เพิ่มบุคลากรในการดำเนินงานให้ ซึ่งมีเพียงบางจังหวัดที่มีผู้ขอกู้จำนวนมาก กองทุนฯ จึงจัดจ้างเจ้าหน้าที่ให้ แต่เจ้าหน้าที่ใหม่ที่เพิ่งปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ที่จะรองรับภาระงานกับภาระงานที่ต้องอาศัยความรวดเร็ว และความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบคุณสมบัติจึงเกิดปัญหาในการปฏิบัติ และอาจเกิดความบกพร่องในการทำหน้าที่ได้ ดังนั้นการเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ มีประสบการณ์ หรือการแสวงหาความร่วมมือจากเครือข่ายต่อไปในพื้นที่ จึงต้องนำมาพิจารณาเป็นกลวิธีหนึ่งในการทำงานต่อไป

จากปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน จึงส่งผลต่อการคัดกรองคุณสมบัติของผู้กู้ การติดตามผลการประกอบอาชีพ การดำเนินโครงการ และการประเมินผล รวมทั้ง

การส่งคืนเงิน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีความเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่ อย่างไรก็ตามปัญหาเหล่านี้ กองทุนผู้สูงอายุ ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า และมีผลการศึกษาที่เสนอให้กองทุนผู้สูงอายุกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 (เล็ก สมบัติ, 2551) แต่ขาดการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง จึงได้เกิดปัญหาเหล่านี้ตามมา ประเด็นการขาดแคลนบุคลากรนี้ สามารถแก้ไขได้ตามแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่มีการระบุไว้ดังต่อไปนี้

จากแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย กำหนดให้มีการดำเนินงานของกองทุนฯ ประกอบด้วย 3 ระบบ ได้แก่

1. ระบบสนับสนุนตามโครงสร้างทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นแกนหลักสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) เป็นผู้ปฏิบัติในส่วนภูมิภาค กระทรวงการคลัง สำนักงานประมาณ กระทรวงสาธารณสุข และสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ และอื่นๆ มีการดำเนินงานที่ดี แต่ยังขาดบทบาทการเข้าร่วมของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ อย่างจริงจัง โดยผลการศึกษาพบว่า สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ บางจังหวัด มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมสำรวจข้อเท็จจริงของผู้กู้ การเข้าร่วมให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และพร้อมที่จะร่วมติดตามหนี้สิน แต่ยังขาดการวางแผน และการจัดการให้เข้าร่วมอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ กองทุนผู้สูงอายุได้มีการทำ MOU ระหว่างกองทุนผู้สูงอายุ และสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ที่จะร่วมมือกันเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของงานกองทุนผู้สูงอายุ และจะประสานงานเพื่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและให้ข้อเสนอแนะ (ผนวก ๑) ซึ่งหากพิจารณาประเด็นการประสานงานเพื่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการให้ข้อเสนอแนะแล้ว สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ควรขยายบทบาทให้ครอบคลุมประเด็นดังกล่าว และหากมีความจำเป็นควรมีการทำข้อตกลงเพิ่มเติม โดยให้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณสมบัติผู้กู้ การติดตามการคืนเงินกู้ การติดตามและให้คำแนะนำในการจัดทำโครงการได้

2. ระบบสนับสนุนเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นระบบการขับเคลื่อนกองทุนผู้สูงอายุในส่วนภูมิภาค ร่วมกับสถาบันภาครัฐและภาคเอกชนในลักษณะการเป็นเครือข่ายดำเนินงานร่วมกัน จากผลการศึกษาพบว่า ยังมีได้มีการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง บางพื้นที่ไม่มีแนวคิดนี้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

3. ระบบสนับสนุนที่เชื่อมโยงกับชุมชนโดยตรง ได้แก่ การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือชมรมผู้สูงอายุ พบว่าเกิดขึ้นในบางพื้นที่เชิงการขอความร่วมมือ หรือเชิงความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เป็นความรู้สึกมักคุ่นเป็นส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ตนเอง ยังขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งระบบสนับสนุนนี้จะ

สามารถทำหน้าที่พี่เลี้ยง ให้คำแนะนำการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิด และเป็น
ทั้งผู้ตรวจสอบติดตามผลให้แก่ผู้สูงอายุด้วย

4. ควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้าน
ผู้สูงอายุ เนื่องจากคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ได้มีมติให้มีกรรมการส่งเสริม
การจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดทุกจังหวัด และจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม
ด้านผู้สูงอายุ (มติประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2551 เมื่อวันที่
5 กันยายน 2551) ซึ่งคณะกรรมการฯ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนงานผู้สูงอายุในจังหวัด

2) พิจารณาส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวข้องในการขยายผลโครงการ
อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

ซึ่งในข้อ 1 นั้น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลับกรองโครงการเบื้องต้น
ก่อนส่งส่วนกลาง

จากกรณีที่น่ายุทธศาสตร์มาอธิบายนี้ทำให้เห็นว่า กองทุนผู้สูงอายุจะต้องมีการ
พัฒนาระบบการจัดการในส่วนภูมิภาคอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่สนใจจะกั้มเงิน
จากกองทุนผู้สูงอายุและขอรับการสนับสนุนกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากงบประมาณที่ได้รับ
การจัดสรรจากรัฐบาลได้หมดลงอย่างรวดเร็ว และต้องมีการจัดสรรเพิ่มเติมให้พอเพียงกับความ
ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ระดับนโยบาย

จากการที่กองทุนผู้สูงอายุได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การ
ส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุนั้น นับเป็นสิ่งที่ดี เหมาะสม และสร้างความพึง
พอใจแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถตอบสนองของผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง กองทุนผู้สูงอายุควร
พิจารณานโยบายดังนี้

1. ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดสัดส่วนของการจ่ายเงินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของกองทุนฯ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุให้
สอดคล้องกับโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ และสภาพปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อสร้าง
ความเป็นธรรมในกลุ่มประชากรสูงอายุ

2. ควรมีนโยบายเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนผู้สูงอายุในส่วนภูมิภาคให้เข้มแข็ง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของกองทุนฯ คือผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในภูมิภาค
3. ควรกำหนดนโยบายในการสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
4. ควรกำหนดนโยบายการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่มีลักษณะการทำงานที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเชิงนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุ
5. ควรกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นความคุ้มค่าเชิงสังคม/วัฒนธรรมไว้เป็นเป้าหมายหนึ่งของการให้ คุ้มทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
6. ควรเพิ่มบทบาทในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยให้ คำแนะนำหรือมีส่วนในการประสานจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดการ พัฒนาโครงการและการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ควรมีการขยายบทบาทของกองทุนผู้สูงอายุจากการเป็นหน่วยงานให้การสนับสนุน ไปเป็นผู้ ร่วมดำเนินงาน โดยมีใช้เพียงให้งบประมาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่กองทุนฯ ควรเพิ่มบทบาทเป็นผู้ ร่วมดำเนินการร่วมประชุม ให้คำปรึกษา แนะนำในเชิงการบริหารจัดการ และการเปิดโอกาสและเปิด ช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุโดยตรงและต่อเนื่อง

ระดับการบริหารจัดการ

1. การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในส่วนภูมิภาคและองค์กรที่เป็นตัวแทน ผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีความตั้งใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่ง ได้แก่ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และแกนนำผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งกองทุนผู้สูงอายุได้ โดยให้ทำหน้าที่ ในการตรวจสอบคุณสมบัติผู้กู้ การติดตามการคืนเงินกู้ การติดตาม และให้คำแนะนำในการจัดทำ โครงการได้
2. การสร้างความร่วมมือและประสานงานกับองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในด้านการ ประกอบอาชีพและด้านการตลาด เช่น องค์กรในท้องถิ่นที่สามารถให้ความรู้คำแนะนำในการประกอบ อาชีพหรือเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ให้ความรู้เรื่องการตลาดในผลิตภัณฑ์จัดทำ ขึ้น
3. การประสานกับกระทรวงแรงงานซึ่งกำหนดนโยบายให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมี งานทำของผู้สูงอายุ โดยดำเนินการให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีอาชีพ สามารถคืนกลับเข้าสู่ ตลาดแรงงานเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ในระดับหนึ่ง โดยขอความร่วมมือในเรื่องการแนะ

แนวการประกอบอาชีพ ทักษะ และฝีมือเพื่อส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานและสามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้

4. ควรให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ ในกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาก่อนการขอโครงการเบื้องต้นก่อนส่งส่วนกลาง

5. ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิทยุฒิ และมีทัศนคติที่ดี โดยสามารถให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้สูงอายุได้

6. เตรียมบุคลากรในการให้ความช่วยเหลือเรื่องการเงินโครงการขอรับการสนับสนุน ในกรณีที่เกิดกลุ่ม ชมรม หรือองค์กรผู้สูงอายุไม่มีบุคลากรที่มีความสามารถในการเขียนโครงการได้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม และมีโอกาสในการเข้าถึงกองทุนผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง บุคลากรควรจะมาจากผู้แทนสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ชมรมผู้สูงอายุที่เคยผ่านการอบรมการเขียนโครงการ หรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่

7. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ควรพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้อนุมัติ โดยยึดอัตราค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ของทางราชการ

ระดับปฏิบัติ

การปรับปรุงหลักเกณฑ์การอนุมัติเงิน

1. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ควรพิจารณากำหนดประเภทและลักษณะกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้กว้างขวางมากกว่าเดิม โดยควรพิจารณาใน 2 มิติคือ 1) เป็นโครงการที่มีเกิดจากการประชุมหรือการระดมสมองของผู้สูงอายุ เป็นความต้องการที่แท้จริงมากกว่าโครงการที่ทำอยู่จนเคยชินหรือเกิดจากความคิดของผู้นำเพียงอย่างเดียว 2) โครงการที่สร้างความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้าน เช่น ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

การปรับคุณสมบัติผู้กู้

1. กรณีผู้กู้ที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป ควรมีการระบุผู้ร่วมประกอบอาชีพในคำร้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่ามีผู้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ

2. การกู้ยืมเงินรายกลุ่มนั้น ควรพิจารณาอนุมัติเฉพาะกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งส่งมาก่อน มีหัวหน้ากลุ่ม และมีการจัดการที่เป็นระบบ โดยต้องเสนอรายละเอียดของผลงานที่ผ่านมาด้วย

3. ข้อมูลที่ควรมีในแบบฟอร์มคำขอกู้

เพื่อเป็นข้อมูลแก่กองทุนฯ ให้ทราบถึงความพร้อมและศักยภาพในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ แบบฟอร์มคำขอกู้ควรเพิ่มแผนการประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

- (1) แนวทางการประกอบอาชีพ โดยผู้สูงอายุต้องสามารถระบุให้ได้ว่ามีการกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพไว้อย่างไร
- (2) วัตถุประสงค์และความต้องการจากการประกอบอาชีพ รวมทั้งต้องการผลกำไรในจำนวนเท่าไร ภายใต้วงเวลาที่เดือน
- (3) สถานที่ในการประกอบอาชีพ เช่น ระบุพื้นที่/ห้องที่ชัดเจน หรือสถานที่ในการประกอบอาชีพ
- (4) จำนวนแรงงานในการประกอบอาชีพ เช่น มีจำนวนแรงงานในการให้ความช่วยเหลือจำนวนกี่คน แต่ละคนทำหน้าที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร
- (5) จำนวนอุปกรณ์หรือเครื่องจักรในการประกอบอาชีพ เช่น จำนวนเครื่องจักร รถไถนา เครื่องบดข้าว หรือเครื่องอบขนม เป็นต้น
- (6) ทูณในการประกอบอาชีพที่มีอยู่ เช่น ความรู้เรื่องและประสบการณ์ในการเลี้ยงหมู ความรู้และความชำนาญในการแกะสลัก เป็นต้น
- (7) ข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ เช่น ขาดแคลนกำลังคน บางรายขาดประสบการณ์ต้องการคำแนะนำกรณีประกอบอาชีพใหม่
- (8) ตลาดรองรับผลผลิต โดยให้ผู้สูงอายุนำตลาดในการขายสินค้า เช่น ที่วัด ที่โรงเรียน หรือพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น
- (9) ความต้องการของตลาด โดยต้องประเมินให้ได้ว่าผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพเป็นที่ต้องการของตลาดมากน้อยเพียงใด เช่น ต้องการเพียงบางฤดูกาล หรือตลอดปี หรือความต้องการของตลาดมีมากกว่าหรือน้อยกว่าผลผลิตที่ได้ เพื่อให้มองเห็นแนวโน้มของผลกำไรหรือขาดทุน
- (10) ราคาในท้องตลาด เช่น ผลผลิตบางอย่างมีราคาขึ้นสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สินค้าบางอย่างราคาถูกลง ซึ่งอาจมีผลต่อการขายสินค้า
- (11) แบบฟอร์มควรเพิ่มแผนการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสำรวจความต้องการในการทำกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ เพื่อกองทุนฯ จะได้นำมาเป็นแนวทางกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาทุนสนับสนุนได้ครอบคลุมถึงประเด็นด้านสวัสดิการสังคมอย่างแท้จริง
2. ควรมีการศึกษา ติดตาม และประเมินเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับการนำเงินไปประกอบอาชีพและจัดทำโครงการ และสามารถอธิบายจุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินงานนั้นๆ ได้

บรรณานุกรม

กฎหมาย

ข้อกำหนดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายบุคคลจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126/ตอนพิเศษ 106 ง/หน้า 31 (ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2552)

ข้อกำหนดผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ว่าด้วยคุณสมบัติผู้กู้ยืม ผู้ค้ำประกัน และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายกลุ่มจากกองทุนผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550.

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอนที่ 130 ก (ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2546)

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2). (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 56 ก (ลงวันที่ 15 กันยายน 2553)

หนังสือ

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2548). **รวมกฎหมาย/ ประกาศ/ ระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กุศล สุนทรธาดา และคณะ. (2553). **โครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. จัดทำโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. ได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน.

คเชนทร์ ปานสงฆ์. (2551). **การศึกษาทิศทางการพัฒนาบริการฟื้นฟูอาชีพคนพิการในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2549-2558) ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการโดยใช้**

- เทคนิค EDFR.** วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จิระศักดิ์ สารรัตน์. (2551). **การประเมินโครงการ.** ชุดเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติการ. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, บรรณาธิการ. (2552). **การวิจัยประเมินผลกองทุนสุขภาพตำบล.** สนับสนุนโดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต และคณะ. (2551). **รายงานฉบับสมบูรณ์ ประเมินผลการดำเนินงาน 11 ปีของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2552). **การสร้างระบบติดตามและประเมินผลกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เล็ก สมบัติ และคณะ. (2551). **แนวทางการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา และคณะ. (2550). **การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. (2551). **รายงานการศึกษาโครงการสร้างระบบการติดตามและประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)** จัดทำโดย วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2546). **“การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุในกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ.”** โครงการประเมินการพัฒนาผู้สูงอายุในหมู่บ้านห่างไกล. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพหุวิชาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย.
- _____. (2549). **สวัสดิการผู้สูงอายุ แนวคิดและวิธีปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์.** กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก็อปปี (ประเทศไทย) จำกัด.

- _____. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และ วรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2549). **การบริหารจัดการและการขยายเครือข่ายของกรมการสาขาสภา : โครงการประเมินการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของสาขาสภา.** กรุงเทพมหานคร: ทีพีเอ็น เพรส. สมคิด พรหมจ้อย.(2546). **เทคนิคการประเมินโครงการ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชาย ดุรงค์เดช. (2542). **การประเมินผลโครงการ: แนวคิดและวิธีการ.** กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สมสุดา ผู้พัฒน์ และ จุฬารัตน์ วัฒนนะ.(2551). **การประเมินผลการดำเนินงานโครงการกองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2550). **การประเมินโครงการ :แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 7 ปรับปรุง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กองส่งเสริมการมีงานทำ กรมการจัดหางาน. (ม.ป.ป). **ปัจจัยหลักของการประกอบอาชีพ.**
<http://www.doe.go.th/vgnew/freelance/factormain.asp> (4 เม.ย.54)
- การวิเคราะห์เครดิตสมัยใหม่.** (2009). <http://thethaibanker.net/cms/detail.php?Menu=LendingDecisions&topic=31>.(4 เม.ย.54)
- กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. **การฝึกอาชีพสำหรับสังคมผู้สูงอายุ.** <http://www.thairath.co.th/content/edu/51477>
- งานวิจัยกองทุนหมู่บ้าน.** <http://news.mjob.in.th/economic/cat5/news> (4 ก.ย.53)
- แบบจำลองการประเมินผลโครงการ.** ftp://58.147.6.152/S_สสอ.ศิริรัฐนิคม/d_สภา/valuation/CIPP.doc (4 ก.ย.53)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2551). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ**
 [electronic resource]
- วรรณนิภา บุญระยอง.(ม.ป.ป). **แนวคิดการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ.** <http://www.otat.org/images/.../concept%20for%20the%20aged.do> (10 พ.ย.2553)

สรวิศ อิมบำรุง.(2554). “คะแนนเครดิต” ดัชนีชี้วัด“ความตั้งใจชำระหนี้” ใน **หุ้นและการเงิน**.

กรุงเทพธุรกิจ. อาทิตย์ที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554.

http://www.bangkokbiznews.com /2011/02/27 /news_3

2520261.php?news_id=32520261 (4 เม.ย.54)

สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงราย. (2551). **การประกอบอาชีพอิสระ**.

www.cr-emp.com (4 ก.ย.53)

“หลักของ 5C” (ม.ป.ป).**การวิเคราะห์เครดิตหรือสินเชื่อ**. www.tsi-thailand.org. (4 เม.ย.54)

สื่ออื่นๆ

นงนุช สุนทรชวกันต์.(2552) . “การสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุไทย” ใน **คอลัมน์**

เศรษฐศาสตร์ ตลาดวิชา. ประชาชาติธุรกิจ. ปีที่ 32 ฉบับที่ 4168 วันที่ 21

ธันวาคม พ.ศ.2552

สมชาย ศักดาเวคีอิศร. (2551) . “คู่มือการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของรัฐ”.

เอกสารประกอบการบรรยาย **แนวทางการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติภารกิจของ**

รัฐ จัดทำโดย สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสอบถาม

1. แบบสอบถามผู้สูงอายุผู้มีรายบุคคล

โครงการการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่

จังหวัด.....

อำเภอ

ตำบล

กรุณาวางกลม รอบตัวเลขที่ตรงกับข้อเท็จจริงและเติมข้อความในช่องที่เตรียมไว้ให้ครบถ้วน

1. เพศของผู้ตอบ 1. ชาย 2. หญิง

2. อายุของผู้ตอบ _____ ปี

3. สถานภาพการแต่งงาน 1. โสด 2. แต่งงาน 3. หม้าย/หย่า/แยก

4. ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่ 1. ไม่มี 2. มี โรค _____

5. การประกอบอาชีพ

5.1 ก่อนกู้จากเงินกองทุนฯ

- รับราชการ
- พนักงานบริษัท
- ทำนา (โปรดระบุ)
- ทำไร่ ทำสวน (โปรดระบุ)
- ค้าขาย (โปรดระบุ)
- เลี้ยงสัตว์ (โปรดระบุ)
- ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง
- ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า
- เสริมสวย
- งานประดิษฐ์ (จักรสาน ทอเสื่อ ทอผ้าฯ)
- อื่นๆ ระบุ _____

5.2 หลังจากได้รับเงินจากกองทุนฯ

- ข้าราชการเกษียณ
- พนักงานบริษัท (เกษียณ)
- ทำนา (โปรดระบุ)
- ทำไร่ ทำสวน (โปรดระบุ)
- ค้าขาย (โปรดระบุ)
- เลี้ยงสัตว์ (โปรดระบุ)
- ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง
- ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า
- เสริมสวย
- งานประดิษฐ์ (จักรสาน ทอเสื่อ ทอผ้าฯ)
- อื่นๆ ระบุ _____

6. ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพของกองทุนผู้สูงอายุจากแหล่งใด

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- รับทราบด้วยตนเอง
- คู่สมรส/ลูก/หลานในครอบครัว
- เพื่อนบ้าน/ เพื่อน

- 4.ญาติ
 5. ผู้นำชุมชน/ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต.
 6. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ระบุ
 - 1 ประชาสงเคราะห์ (พม.)
 - 2 อนามัย
 - 3 พัฒนาชุมชน
 - 4 อื่นๆระบุ _____
 7. ประธานชมรมผู้สูงอายุ
 8. สื่อต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ประกาศ เสียงตามสายของหมู่บ้าน วิทยุชุมชน
 9. รับทราบข้อมูลจากแหล่งอื่น ระบุ
 7. เหตุผลที่ขอกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ
 0. ไม่ต้องการเพื่อตัวเอง แต่อยากได้ทุนเพื่อให้ลูกหลาน
 1. ต้องการนำมาขยายอาชีพเพิ่มเติม
 2. เห็นคนอื่นเขาทำ ก็เลยกู้บ้าง
 3. มีคนมาเชิญชวนให้กู้
 4. เหตุอื่น (โปรดระบุ) _____
 8. ในขณะที่ตัดสินใจจะกู้ยืมเงิน ท่านมีความวิตกกังวลใดบ้าง
 0. ไม่มีความวิตกกังวลใดๆ
 1. กลัวจะส่งเงินคืนไม่ได้
 2. กลัวจะไม่สามารถประกอบอาชีพตามได้ตามที่ตั้งใจไว้
 3. กลัวจะไม่ผ่านการอนุมัติ
 4. กลัวว่าเงินที่จะได้รับอนุมัติจะไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ
 5. จริงแล้วไม่อยากเป็นหนี้ แต่ลูกหลานต้องการเงิน จึงกังวลไปหมด
 6. หาผู้ค้ำประกันยาก
 7. อื่นๆ ระบุ _____
	9.	10.	11.
	ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการกู้ยืมเงิน	ผู้ที่ช่วยเขียนแบบคำร้องกู้ยืมเงิน ได้แก่	ผู้ที่ช่วยนำคำร้องกู้ยืมเงินไปยื่น พมจ. ได้แก่
1 ตนเอง			
2 บุตร			
3 คู่สมรส
(สามี/ภรรยา)			
4 ญาติ			
5 เพื่อน			
6 คนอื่น ระบุ _____	_____	_____	_____

12. ท่านคิดว่า การเขียนคำร้องกู้ยืมเงินของกองทุนผู้สูงอายุ มีความลำบาก หรือยากสำหรับผู้สูงอายุหรือไม่

1. ไม่ยากเลย
2. ยาก ผู้สูงอายุทำไม่ได้

13. ท่านใช้เวลาจนเท่าใดถึงจะทราบผลการกู้ยืมเงิน หลังจากส่งคำร้องกู้ยืมเงินแล้ว

1. 1 เดือน	2. 2 เดือน	3. 3 เดือน
4. 4 เดือน	5. 5 เดือน	6. 6 เดือน
7. 7 เดือน	8. 8 เดือน	9. มากกว่า 8 เดือนขึ้นไป โปรดระบุ _____ เดือน

14. เมื่อรับทราบผลการพิจารณาว่า ท่านมีสิทธิได้กู้ยืม การทำสัญญากู้ยืมยุ่งยากหรือไม่ เพราะเหตุใด

14.1 ไม่ยุ่งยาก เนื่องจาก (ตอบเพียงข้อเดียว)

1. สามารถเขียนเองได้
2. เจ้าหน้าที่เตรียมไว้แล้ว มาเซ็นชื่อเท่านั้น
3. มีญาติ/ ผู้อื่นช่วยเขียนให้
4. เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____

14.2 ยุ่งยาก เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ไม่สามารถเขียนเองได้ / อ่านหนังสือไม่ออก
2. มีเอกสารจำนวนมาก
3. ภาษาที่ใช้เป็นทางการ เข้าใจยาก
4. เอกสารประกอบต้องถ่ายแนบหลายใบ
5. เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____

15. สถานที่ๆ ไปติดต่อทำสัญญากู้ยืมเงิน (ทำสัญญา)

15.1 เดินทางลำบาก

1. การเดินทางเสียค่าใช้จ่ายมาก และไกล
2. การเดินทางต้องมีคนมาด้วย
3. เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____

15.2 ไม่ลำบาก

1. เจ้าหน้าที่ไปอำนวยความสะดวกให้ที่ชุมชน
2. มีอาสาสมัครนำมาเป็นกลุ่ม
3. เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____

16. ท่านได้รับการอนุมัติตามวงเงินที่ยื่นกู้ไป หรือไม่

1. น้อยกว่าที่ขอไป
2. ได้รับการอนุมัติตามที่ขอร้อง

17. กรณีที่ท่านได้รับการอนุมัติเงินน้อยกว่าที่ยื่นกู้ขึ้น ท่านได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง

0. ไม่เข้าประเด็น ได้ตามที่ยื่นขอ
1. ไม่ทำอะไร ใช้ตามที่ได้อนุมัติ
2. หาแหล่งเงินกู้อื่น มาสนับสนุนให้ครบตามที่ต้องการ
3. อื่น โปรดอธิบาย _____

18. กรณีที่ท่านได้รับอนุมัติเงินน้อยกว่าที่ยื่นขอ เนื่องจาก
0. ไม่เข้าประเด็น ได้ตามที่ยื่นขอ
 1. ไม่เข้าระเบียบกองทุน
 2. แบ่งเป็นค่าช่วยเหลือให้เจ้าหน้าที่
 3. หักเงินเป็นค่าเดินทางทำสัญญาไปติดต่อ
 4. หักเงินให้คนพาไปทำสัญญา
 5. อื่นๆ ระบุ _____
19. ท่านมีบุคคลอื่น ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพหรือไม่
0. ไม่มี ทำคนเดียว
 1. มี 1 คน 2. มี 2 คน 3. มี 3 คน 4. มี 4 คน และมากกว่า
20. ท่านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเดือนละ หรือมีรายได้งวดละเท่าใด
20.1 รายได้ก่อน ที่จะกู้ยืมเงินจากกองทุน 1. รายเดือน เดือนละ _____ บาท 2. รายงวด งวดละ _____ บาท	20.2 รายได้หลัง จากได้รับเงินจากกองทุนฯ 1. รายเดือน เดือนละ _____ บาท 2. รายงวด งวดละ _____ บาท
21. **รายได้เฉพาะ** ส่วนที่มาจากประกอบอาชีพที่กู้ยืมจากกองทุนผู้สูงอายุ
0. ไม่มีรายได้ เนื่องจาก
 1. จำนวน _____ บาทต่อเดือน
 2. จำนวน _____ บาทต่องวด
22. ผลผลิตของท่าน เมื่อจำหน่ายแล้ว สามารถทำต่อเนื้อได้อีกหรือไม่
1. เสร็จแล้วเสร็จเลย
 2. ทำต่อเนื่องในงวดต่อไปได้
23. ท่านมีการจัดเก็บใบเสร็จหรือไม่
1. ไม่มี
 2. มี
24. ท่านมีการทำบัญชีค่าใช้จ่ายหรือไม่
1. ไม่มี
 2. มี
25. การใช้จ่ายเงิน เป็นไปตามที่แผนกำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากอะไร กรุณาระบุคำตอบ
1. ไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจาก _____
 2. เป็นไปตามแผน เนื่องจาก _____
26. เงินที่ได้รับจากกองทุน ใช้หมดหรือยัง
1. หมดแล้ว
 2. คงเหลือ
27. เงินที่กู้ยืมมา ท่านสามารถนำไปซื้อของอย่างอื่นได้อีก หรือไม่
1. ไม่ใช่
 2. ใช่
28. ท่านสามารถนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพอื่นๆ เพิ่มเติมกว่าที่ตั้งใจไว้ ได้หรือไม่
1. ไม่ได้
 2. ได้ ระบุชนิดที่ซื้อเพิ่มเติม _____
29. กรุณาประเมินว่า การประกอบอาชีพเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับแผนดำเนินการที่ได้กำหนดไว้
1. ล่าช้ากว่ากำหนด เพราะ _____

2. เป็นไปตามกำหนด เพราะ _____
3. เร็วกว่าที่กำหนดไว้ เพราะ _____

30. เมื่อได้เงินมาแล้ว ทำให้การประกอบอาชีพของท่านเป็นอย่างไร

1. ดีขึ้น
2. เท่าเดิม
3. แย่ลง

31 ท่านประกอบอาชีพได้ดีขึ้น เท่าเดิม แย่ลง(จากข้อ 20)นั้น มีสาเหตุมาจากอะไร

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. อายุมากแล้ว ความกระตือรือร้นลดลง
2. สุขภาพไม่ดี
3. มีกำลังใจที่จะสู้
4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. มีความอดทน
6. คิดริเริ่มใหม่
7. เงินกองทุนผู้สูงอายุทำให้ขยายงานได้มากขึ้น
8. ไม่มีความถนัด /ชำนาญ (เป็นอาชีพใหม่)
9. มีความถนัด/เชี่ยวชาญ/ประสบการณ์ (เป็นอาชีพที่ทำอยู่แล้ว)
10. มีทุนไม่เพียงพอ
11. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่ให้ซ้ำซากจำเจ
12. พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์เรื่อยๆ ทำให้ขายได้
13. หาดตลาดไม่ได้/ ไม่มีกลยุทธ์ด้านการตลาด
14. ค่าลงทุนเริ่มแรกสูงเกินไป
15. สถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม
16. ไม่ทำบัญชีต้นทุน /กำไร (ไม่รู้ว่กำไรเท่าไร)
17. ไม่รู้ว่าจะต้องขายเท่าไรถึงจะคุ้มทุน
18. ไม่แยกบัญชีส่วนตัวกับบัญชีการประกอบอาชีพ ควักเงินส่วนตัวจ่ายออกไปเท่าไรก็ไม่รู้
19. บริหารเงินไม่เป็น เงินขาดมือไม่รู้ตัว เช่น รั้งๆ ที่ยอดขายเพิ่มขึ้นๆ แต่เงินไม่พอใช้จ่าย
21. เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย
22. ประสิทธิภาพธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย
23. หาวัดดูดิบยาก ทำให้การผลิตไม่สม่ำเสมอ
24. วัดดูดิบขึ้นราคา
25. มีการแข่งขันสูง มีการประกอบอาชีพ/ผลิตเหมือนๆ กัน อยู่ใกล้ๆ(ใครๆ ก็ทำอาชีพนี้)
26. อื่นๆ ระบุ _____

32. ท่านส่งเงินกู้ยืมคืนกองทุนผู้สูงอายุด้วยวิธีใด
1. ติดต่อส่งเงินคืนด้วยตนเอง
 2. ผ่ากลูก หลาน ส่งให้
 3. ส่งคืนทางไปรษณีย์
 4. ส่งคืนผ่านทางธนาคาร (โอนเข้าบัญชี)
 5. ส่งคืนด้วยวิธีอื่น ระบุ _____
33. ท่านสามารถส่งเงินกู้ยืมคืนได้ตามระยะเวลาที่กองทุนผู้สูงอายุกำหนดหรือไม่
0. ไม่ได้ส่งเลย
 1. ส่งตามกำหนดทุกงวด
 2. ส่งล่าช้ากว่ากำหนด แต่ไม่ค้างชำระ
 3. ส่งช้ากว่ากำหนด และค้างชำระ (ส่งบ้างบางงวด)
34. สาเหตุที่ท่านไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนได้ตรงตามที่ได้กำหนดไว้ (ผู้ที่ส่งตามกำหนดไม่ต้องตอบข้อนี้)
1. ระยะเวลาส่งคืนเงินกู้สั้นเกินไป
 2. เศรษฐกิจแย่ คนชื่อน้อย มีรายได้ไม่เพียงพอ
 3. มีปัญหาสุขภาพ
 4. ประสบภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย
 5. มีเงินไม่พอ ต้องนำไปหมุนเวียน
 6. บ้านอยู่ห่างไกล ทำให้เสียเวลาในการออกบ้านเพื่อไปคืนเงิน
 7. การเดินทางเพื่อไปคืนเงินไม่สะดวก
 8. ผ่าคนอื่นไปคืน แล้วถูกขีดเงิน
 9. อื่นๆ โปรดระบุ _____

เวลาไปรับบริการ ท่านพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และการจัดการของกองทุนในเรื่องต่างๆ ดังนี้ ในระดับใด

	ไม่ ได้รับ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
35. เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนได้อย่างชัดเจน						
36. เจ้าหน้าที่ช่วยทำสัญญากู้ยืม						
37. เจ้าหน้าที่ช่วยอ่านสัญญาให้ฟังจนเข้าใจ						
38. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน						
39. เจ้าหน้าที่ติดตามการประกอบอาชีพและให้คำแนะนำ						
40. เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง						
41. โปรดให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ						

ขอขอบคุณในความร่วมมือ มา ณ โอกาสนี้

2. แบบสอบถามผู้สูงอายุที่ยืมรายการ

โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่
จังหวัด.....
อำเภอ
ตำบล

กรุณาวางกลม รอบตัวเลขที่ตรงกับข้อเท็จจริงและเติมข้อความในช่องที่เตรียมไว้ให้ครบถ้วน

1. สมาชิกในกลุ่มของท่าน ประกอบด้วย

บุคคล ที่	เพศ	อายุ (ปี)	สถานภาพการแต่งงาน	ความสัมพันธ์กับหัวหน้ากลุ่ม
	1 ชาย		1 โสด	1 เพื่อนกัน
	2 หญิง		2 แต่งงาน	2ญาติ
			3 หม้าย/หย่า/แยก	3 พี่/น้อง
				4 อื่นๆ
1				
2				
3				
4				
5				

2. กลุ่มของท่าน นำเงินกู้จากกองทุนไปประกอบอาชีพอะไร

1. ทำนา (โปรดระบุ)
2. ทำไร่ (โปรดระบุ)
3. ทำสวน (โปรดระบุ)
4. ค้าขาย (โปรดระบุ)
5. เลี้ยงสัตว์ (โปรดระบุ)
6. ช่างทั่วไป/รับเหมาก่อสร้าง
7. ตัดเย็บเสื้อผ้า/ซ่อมแซมเสื้อผ้า
8. เสริมสวย
9. งานประดิษฐ์ (จักรสาน ทอเสื่อ ทอผ้าฯ)
10. อื่นๆ ระบุ _____

3. กลุ่มของท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพของกองทุนผู้สูงอายุจากแหล่งใด

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. รับทราบด้วยตนเอง
2. คู่สมรส/ลูก/หลานในครอบครัว
3. เพื่อนบ้าน/ เพื่อน
4. ญาติ
5. ผู้นำชุมชน/ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต.

6. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ระบุ
 - 1 ประชาสงเคราะห์ (พม.)
 - 2 อณัมัย
 - 3 พัฒนาชุมชน
 - 4 อื่นๆระบุ _____
 7. ประธานชมรมผู้สูงอายุ
 8. สื่อต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ประกาศ เสียงตามสายของหมู่บ้าน วิทยุชุมชน
 9. รับทราบข้อมูลจากแหล่งอื่น ระบุ _____
4. เหตุผล/ความจำเป็น ที่กลุ่มท่านกู้ยืมเงินจากกองทุนผู้สูงอายุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ต้องการสร้างรายได้
 2. ต้องการนำมาขยายอาชีพเพิ่มเติม
 3. เห็นคนอื่นเขาทำ ก็เลยทำบ้าง
 4. มีคนมาเชิญชวนให้ทำ
 5. เหตุผลอื่น โปรดระบุ _____
5. เงินที่ได้จากกองทุนผู้สูงอายุ กลุ่มของท่านมีการแบ่งใช้อย่างไร
1. นำไปซื้อวัสดุที่ใช้ผลิต/อุปกรณ์ประกอบอาชีพของกลุ่มร่วมกัน
 2. จัดสรรให้สมาชิกแต่ละคน ไปดำเนินการอย่างเท่าเทียม
 3. อื่นๆ โปรดระบุ _____
5. ในขณะที่ตัดสินใจจะกู้ยืมเงิน กลุ่มของท่านมีความวิตกกังวลใดบ้าง
0. ไม่มีความวิตกกังวลใดๆ
 1. กลัวจะส่งเงินคืนไม่ได้
 2. กลัวจะไม่สามารถประกอบอาชีพตามได้ตามที่ตั้งใจไว้
 3. กลัวจะไม่ผ่านการอนุมัติ
 4. กลัวว่าเงินที่จะได้รับอนุมัติจะไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ
 5. จริงแล้วไม่อยากเป็นหนี้ แต่ลูกหลานต้องการเงิน จึงกังวลไปหมด
 6. หาผู้ค้ำประกันยาก
 7. อื่นๆ ระบุ _____

6.	7.	8.
ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการกู้ยืมเงิน	ผู้ที่ช่วยเขียนแบบคำร้องกู้ยืมเงิน ได้แก่	ผู้ที่ช่วยนำคำร้องกู้ยืมเงินไปยื่น พมจ. ได้แก่

- 1 หัวหน้ากลุ่ม
- 2 บุตร
- 3 คู่สมรส(สามี/ภรรยา)
- 4 ญาติ
- 5 เพื่อน
- 6 คนอื่น โปรดระบุ _____

9. กลุ่มของท่านคิดว่า การเขียนคำร้องกู้ยืมเงินของกองทุนผู้สูงอายุ มีความลำบากหรือยากสำหรับผู้สูงอายุหรือไม่
1. ไม่ยากเลย
 2. ยาก ผู้สูงอายุทำไม่ได้
10. กลุ่มของท่านใช้เวลาานเท่าใดถึงจะทราบผลการกู้ยืมเงิน หลังจากส่งคำร้องกู้ยืมเงินแล้ว
1. 1 เดือน 2. 2 เดือน 3. 3 เดือน
 4. 4 เดือน 5. 5 เดือน 6. 6 เดือน
 7. 7 เดือน 8. 8 เดือน 9. มากกว่า 8 เดือนขึ้นไป โปรดระบุ _____ เดือน
11. เมื่อรับทราบผลการพิจารณาว่า กลุ่มของท่านมีสิทธิได้กู้ยืม การทำสัญญากู้ยืมยุ่งยากหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 11.1 ไม่ยุ่งยาก เนื่องจาก (ตอบเพียงข้อเดียว)
- 1 สามารถเขียนเองได้
 - 2 เจ้าหน้าที่เตรียมไว้แล้ว มาเซ็นชื่อเท่านั้น
 - 3 มีญาติ/ผู้อื่นช่วยเขียนให้
 - 4 เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____
- 11.2 ยุ่งยาก เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1 ไม่สามารถเขียนเองได้ / อ่านหนังสือไม่ออก
 - 2 มีเอกสารจำนวนมาก
 - 3 ภาษาที่ใช้เป็นทางการ เข้าใจยาก
 - 4 เอกสารประกอบต้องถ่ายแนบหลายใบ
 - 5 เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____
12. สถานที่ๆ ไปติดต่อทำสัญญากู้ยืมเงิน (ทำสัญญา)
- 12.1 เดินทางลำบาก
- 1 การเดินทางเสียค่าใช้จ่ายมาก และไกล
 - 2 การเดินทางต้องมีคนมาด้วย
 3. เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____
- 12.2 ไม่ลำบาก
- 1 เจ้าหน้าที่ไปอำนวยความสะดวกให้ที่ชุมชน
 - 2 มีอาสาสมัครนำมาเป็นกลุ่ม
 3. เหตุผลอื่นๆ ระบุ _____
13. กลุ่มของท่านได้รับการอนุมัติตามวงเงินที่ยื่นกู้ไป หรือไม่
1. น้อยกว่าที่ขอไป 2. ได้รับการอนุมัติตามที่ได้ยื่นขอ
14. กรณีที่กลุ่มของท่านได้รับอนุมัติเงินน้อยกว่าที่ยื่นกู้ นั้น กลุ่มของท่านได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง
0. ไม่เข้าประเด็น ได้ตามที่ยื่นขอ
 1. ไม่ทำอะไร ใช้ตามที่ได้อนุมัติ
 2. หาแหล่งเงินกู้อื่น มาสนับสนุนให้ครบตามที่ต้องการ

3. อื่น โปรดอธิบาย _____
15. กรณีที่กลุ่มของท่านได้รับอนุมัติเงินน้อยกว่าที่ยื่นขอ เนื่องจาก
0. ไม่เข้าประเด็น ได้ตามที่ยื่นขอ
 1. ไม่เข้าระเบียบกองทุน
 2. แบ่งเป็นค่าช่วยเหลือให้เจ้าหน้าที่
 3. หักเงินเป็นค่าเดินทางทำสัญญาไปติดต่อ
 4. หักเงินให้คนพาไปทำสัญญา
 5. อื่นๆ ระบุ _____
16. นอกจากสมาชิกกลุ่ม 5 คนแล้ว กลุ่มของท่านมีบุคคลอื่นช่วยเหลือในการประกอบอาชีพกี่คน
0. ไม่มี ทำคนเดียว
 1. มี 1 คน 2. มี 2 คน 3. มี 3 คน 4. มี 4 คน และมากกว่า
17. กลุ่มของท่าน มีรายได้จากการประกอบอาชีพ เดือนละ หรือมีรายได้งวดละ เท่าใด
17.1 รายได้ก่อน ที่จะกู้ยืมเงินจากกองทุน 1. รายเดือน เดือนละ _____ บาท 2. รายงวด งวดละ _____ บาท		17.2 รายได้หลัง จากได้รับเงินจากกองทุน 1. รายเดือน เดือนละ _____ บาท 2. รายงวด งวดละ _____ บาท
18. ผลผลิตของกลุ่มของท่าน เมื่อจำหน่ายแล้ว สามารถทำต่อได้อีกหรือไม่
1. เสร็จแล้วเสร็จเลย 2. ทำต่อเนื่องในงวดต่อไปได้
19. กลุ่มของท่านมีการจัดเก็บใบเสร็จหรือไม่
1. ไม่มี 2. มี
20. กลุ่มของท่านมีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย หรือไม่
1. ไม่มี 2. มี
21. การใช้จ่ายเงิน เป็นไปตามที่แผนกำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากอะไร กรุณาระบุคำตอบ
1. ไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจาก _____
 2. เป็นไปตามแผน
22. เงินที่ได้รับจากกองทุน ใช้หมดหรือยัง
1. หมดแล้ว 2. คงเหลือ
23. เงินที่กู้ยืมมา กลุ่มของท่านสามารถนำไปซื้อของอย่างอื่นได้อีก หรือไม่
1. ไม่ใช่ 2. ใช่
24. กลุ่มของท่านสามารถนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพอื่นๆ เพิ่มเติมกว่าที่ตั้งใจไว้ ได้หรือไม่
1. ไม่ได้ 2. ได้ ระบุชนิดที่ซื้อเพิ่มเติม _____
25. กรุณาประเมินว่า การประกอบอาชีพกลุ่มของท่านเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับแผนดำเนินการที่ได้กำหนดไว้
1. ล่าช้ากว่ากำหนด เพราะ _____
 2. เป็นไปตามกำหนด เพราะ _____
 3. เร็วกว่าที่กำหนดไว้ เพราะ _____

26. เมื่อได้เงินมาแล้ว ทำให้การประกอบอาชีพกลุ่มของท่านเป็นอย่างไร
1. ดีขึ้น
 2. เท่าเดิม
 3. แย่ลง
27. กลุ่มของท่านประกอบอาชีพได้ดีขึ้น หรือเท่าเดิม หรือแย่ลงนั้น มีสาเหตุมาจากอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. อายุมากแล้ว ความกระตือรือร้นลดลง
 2. สุขภาพไม่ดี
 3. มีกำลังใจที่จะสู้
 4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 5. มีความอดทน
 6. คิดริเริ่มใหม่
 7. เงินกองทุนผู้สูงอายุทำให้ขยายงานได้มากขึ้น
 8. ไม่มีความกดดัน / ใช้นาญ (เป็นอาชีพใหม่)
 9. มีความกดดัน/เชี่ยวชาญ/ประสบการณ์ (เป็นอาชีพที่ทำอยู่แล้ว)
 10. มีทุนไม่เพียงพอ
 11. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่ให้ซ้ำซากจำเจ
 12. พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์เรื่อยๆ ทำให้ขายได้
 13. หาดตลาดไม่ได้/ ไม่มีกลยุทธ์ด้านการตลาด
 14. ค่าลงทุนเริ่มแรกสูงเกินไป
 15. สถานที่ประกอบการไม่เหมาะสม
 16. ไม่ทำบัญชีต้นทุน / กำไร (ไม่รู้ว่าจะกำไรเท่าไร)
 17. ไม่รู้ว่าจะต้องขายเท่าไรถึงจะคุ้มทุน
 18. ไม่แยกบัญชีส่วนตัวกับบัญชีของการประกอบอาชีพ ครัวเงินส่วนตัวจ่ายออกไปเท่าไรก็ไม่รู้
 19. บริหารเงินไม่เป็น เงินขาดมือไม่รู้ตัว เช่นต่างๆ ที่ยอดขายเพิ่มขึ้นๆ แต่เงินไม่พอใช้จ่าย
 21. เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย
 22. ประสบภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย
 23. หาวัตถุดิบยาก ทำให้การผลิตไม่สม่ำเสมอ
 24. วัตถุดิบขึ้นราคา
 25. มีการแข่งขันสูง มีการประกอบอาชีพ/ผลิตเหมือนๆ กัน อยู่ใกล้ๆ (ใครๆ ก็ทำอาชีพนี้)
 26. อื่นๆ ระบุ _____
28. กลุ่มของท่านส่งเงินกู้ยืมคืนกองทุนผู้สูงอายุด้วยวิธีใด
1. ติดต่อส่งเงินคืนด้วยตนเอง
 2. ผ่ากลูกหลาน ส่งให้
 3. ส่งคืนทางไปรษณีย์

4. ส่งคืนผ่านทางธนาคาร (โอนเข้าบัญชี)
 5. ส่งคืนด้วยวิธีอื่น ระบุ _____
29. กลุ่มของท่านสามารถส่งเงินกู้ยืมคืนได้ตามระยะเวลาที่กองทุนผู้สูงอายุกำหนดหรือไม่
0. ไม่ได้ส่งเลย
 1. ส่งตามกำหนดทุกงวด
 2. ส่งล่าช้ากว่ากำหนด แต่ไม่ค้างชำระ
 3. ส่งช้ากว่ากำหนด และค้างชำระ (ส่งบ้างบางงวด)
30. สาเหตุที่กลุ่มของท่านไม่สามารถส่งเงินคืนกองทุนได้ตรงตามที่ได้กำหนดไว้ (ผู้ที่ส่งตามกำหนดไม่ต้องตอบข้อนี้)
1. ระยะเวลาส่งคืนเงินกู้สั้นเกินไป
 2. เศรษฐกิจแย่ คนซื้อน้อย มีรายได้ไม่เพียงพอ
 3. มีปัญหาสุขภาพ
 4. ประสบภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตเสียหาย
 5. มีเงินไม่พอ ต้องนำไปหมุนเวียน
 6. บ้านอยู่ห่างไกล ทำให้เสียเวลาในการออกบ้านเพื่อไปคืนเงิน
 7. การเดินทางเพื่อไปคืนเงินไม่สะดวก
 8. ผากคนอื่นไปคืน แล้วถูกขีดเงิน
 9. อื่นๆ โปรดระบุ _____

เวลาไปรับบริการ กลุ่มของท่านพึงพอใจต่อการบริหารงานของกองทุนในเรื่องต่างๆดังนี้ ในระดับใด

	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
31. เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนได้อย่างชัดเจน					
32. เจ้าหน้าที่ช่วยทำสัญญากู้ยืม					
33. เจ้าหน้าที่ช่วยอ่านสัญญากู้ยืมให้ฟังจนเข้าใจ					
34. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องการคืนเงิน					
35. เจ้าหน้าที่ติดตามการประกอบอาชีพและให้คำแนะนำ					
36. เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง					

37. โปรดให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

ขอขอบคุณในความร่วมมือ มา ณ โอกาสนี้

3. แบบสอบถามหน่วยงาน องค์กร ชมรม ที่ขอรับเงินอุดหนุนโครงการ

โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่
จังหวัด.....
อำเภอ
ตำบล

กรุณาวางกลม รอบตัวเลขที่ตรงกับข้อเท็จจริงและเติมข้อความในช่องที่เตรียมไว้ให้ครบถ้วน

1. หน่วยงานของท่าน โปรดระบุชื่อ.....
2. หน่วยงานของท่านได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อทำโครงการ
 - 1 การส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุ ระบุ
 - 2 การดูแลสุขภาพ ระบุ
 - 3 การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ระบุ
 - 4 สร้างความเข้มแข็งให้ผู้นำองค์กรผู้สูงอายุ และเครือข่าย ระบุ
 - 5 โครงการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่สาธารณะ ระบุ
 - 6 โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านหรือชุมชน ระบุ
 - 7 กิจกรรมสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุในระดับชาติ ระบุ
 - 8 กิจกรรมอื่นๆระบุ.
3. กรรมการและสมาชิกที่มีส่วนร่วมในโครงการ จำนวน คน
4. หน่วยงานของท่านขอทุนสนับสนุนโครงการ เป็นจำนวน บาท
5. จำนวนเงินที่หน่วยงานท่าน ได้รับอนุมัติ บาท
6. ระยะเวลาการผลการพิจารณา (เดือน) เดือน
7. ท่านส่งใบเสร็จ (ใบสำคัญการเงิน) ให้แก่ พมจ. หรือไม่
 1. ไม่ส่ง เพราะว่า
 2. ส่งแล้ว
8. ท่านรายงานผลการดำเนินกิจกรรมแก่ พมจ. หรือยัง
 1. ยังไม่ได้รายงาน เพราะว่า
 2. รายงานเรียบร้อยแล้ว
9. การใช้จ่ายเงิน เป็นไปตามที่แผนกำหนดไว้หรือไม่ (โปรดอธิบาย)
 1. ไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจาก
 2. เป็นไปตามแผน เนื่องจาก

10. เงินที่ได้จากกองทุน ใช้หมดหรือยัง
 1. หมดแล้ว
 2. คงเหลือ
11. สามารถนำเงินไปทำกิจกรรมอื่นๆ ได้อีก
 1. ไม่ใช่
 2. ใช่
12. ท่านได้ชี้แจงเรื่องการเงินให้แก่สมาชิกทุกคน หรือไม่
 1. ไม่ใช่
 2. ใช่
13. ปัจจุบันโครงการเสร็จสิ้นแล้วหรือยัง
 1. ยังไม่เสร็จ
 2. เสร็จแล้ว
14. ท่านประเมินว่า การดำเนินงานเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับแผนดำเนินการที่ได้กำหนดไว้
 1. ล่าช้ากว่ากำหนด
 2. เป็นไปตามกำหนด
 3. เร็วกว่าที่กำหนดไว้
15. ท่านคิดว่า การดำเนินงานตามแผนนั้น ประสบความสำเร็จในระดับใด
 1. ไม่ประสบความสำเร็จ
 2. น้อย
 3. ปานกลาง
 4. มาก
16. ท่านคิดว่า สมาชิกได้รับประโยชน์จากโครงการเพียงใด /ด้านใด
 1. สมาชิกได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน
 2. หน่วยงาน/องค์กร/ชมรม มีเครือข่ายมากขึ้น
 3. หน่วยงาน/องค์กร/ชมรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก
 4. หน่วยงาน/องค์กร/ชมรม ช่วยเหลือสังคม
 5. ประโยชน์อื่นๆ โปรดระบุ
17. ในการดำเนินงานโครงการ ท่านคิดว่า สมาชิกที่เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของโครงการ อย่างไรบ้าง
 1. ไม่พึงพอใจ เนื่องจาก
 2. พึงพอใจ เนื่องจาก
18. เมื่อโครงการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ท่านได้ขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อทำกิจกรรม อีกหรือไม่ (โปรดระบุเหตุผล)
 1. ไม่ขอ เนื่องจาก
 2. ขอ เนื่องจาก
19. ปัญหาอุปสรรค จากการทำโครงการ ท่านมีปัญหาอุปสรรค หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. รอคการอนุมัตินานมาก
 2. เงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการทำกิจกรรม

3. ต้องทำรายงานส่ง พมจ.
4. เก็บใบเสร็จรับเงินได้ไม่หมด
5. การเขียนโครงการยาก
6. การจ่ายเงินอนุมัติล่าช้า
7. ไม่สามารถสอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อสงสัยได้
8. สมาชิกไม่ร่วมมือ
9. อื่นๆ ระบุ

ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดการของกองทุนในเรื่องต่างๆ ดังนี้ ในระดับใด

	ไม่ ได้รับ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20. ระยะเวลาการอนุมัติโครงการ						
21. หลักเกณฑ์ในการขอรับอุดหนุนโครงการ						
22. วิธีการเสนอโครงการโดยการเขียนโครงการ						
23. การอนุมัติโครงการ เป็นไปตามหลักเกณฑ์						
24. จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ						

ท่านมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในเรื่องต่างๆ ดังนี้ ในระดับใด

	ไม่ ได้รับ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
25. เจ้าหน้าที่ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนกับท่านได้อย่างชัดเจน						
26. เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน						
27. เจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงาน						
28. เจ้าหน้าที่ร่วมงานอย่างใกล้ชิด						
29. เจ้าหน้าที่รับฟังปัญหาอย่างดี						

30. ท่านต้องการให้กองทุนผู้สูงอายุช่วยเหลือหรือสนับสนุนอะไรบ้าง โปรดเสนอข้อคิดเห็นอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อกองทุนผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ มา ณ โอกาสนี้

ผนวก ข

รายชื่อบุคคลให้ข้อมูลกองทุนผู้สูงอายุแต่ละจังหวัด

1. สุโขทัย

ผู้ชมกลุ่ม	1. นายเหรียญ น้อยหลุบเลา สมาชิกกลุ่มเลี้ยงวัว
	2. นายทอง เมืองแผน สมาชิกกลุ่มเลี้ยงวัว
	3. นายฮอง เมืองแผน สมาชิกกลุ่มเลี้ยงวัว
	4. นางประวี มุลาลักษณ์ แทนสามีเป็นสมาชิกกลุ่มเสียชีวิตแล้ว
จนท.	5. นายโชคชัย แก้วเกิด นักพัฒนาสังคม
ผู้แทนผู้สูงอายุ	6. นายสุวรรณ์ เขียมสะอาด ประธาน สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัดสุโขทัย

2. แพร่

พมจ	1. นางธิภกร นันทะพงษ์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร่
จนท.	2. นางรพีพงษ์ กัญยะมี นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
	3. นางสุภัทสร พรหมวงค์มินท์ นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
	4. นายไตรภพ เปรมใจ นักศึกษาสหกิจ ม.แม่ใจ (ฝึกงานในสนง.พัฒนาสังคมฯ จ.แพร่)
ผู้แทน ผู้สูงอายุ	5. นายพิทักษ์ ทุ่งมีผล ประธานสาขาสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัดแพร่
	6. พ.ต.ท.สุนทร สีสด ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.ทุ่งไฉ้ง
	7. นายชลัช หมื่นไฉ้ง เลขาฯ ชมรมผู้สูงอายุ ต.ทุ่งไฉ้ง
	8. พ.อ.อ. สมพงษ์ มาศงานเมือง ประธานชมรมผู้สูงอายุ อ.สูงเม่น
	9. นายอัมพร สารตา ประธานชุมชนเหมืองหินตันนบน
	10. นางสดศรี สิทธิสรวง กรรมการมูลนิธิผู้สูงอายุ

3. เชียงราย

จนท.	1. นายเจริญ จิตวงพงษ์ นักพัฒนาสังคม
------	-------------------------------------

4. พะเยา

จนท.	1. นายสงวนชัย วงษารัตน์ นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
	2. นางปราณี วงษารัตน์ นักพัฒนาสังคม (กองทุนผู้สูงอายุ)
ผู้แทนผู้สูงอายุ และโครงการ (พะเยา)	3. นายสมาน ชันกฤษณ์ ประธานสาขาสภาผู้สูงอายุ
	4. นายวัชร ศรีคำตัน รองประธานสาขาสภาผู้สูงอายุ
	5. นายบุญส่ง เมืองกรุง รองประธานสาขาสภาผู้สูงอายุ
	6. นางวรรณศรี สุขกาย เลขาฯ สาขาสภาผู้สูงอายุ

7. นางสาวดวงติ ศุภย์กลางกรรมการ
8. นางวนิดา ศรีวิภาต กรรมการ
9. นายพ.ต.เจดย เข้มันเกตกิจ เทรย์ญญิก
10. นายประเสริฐ ไชยสังดา นายทะเบียน

5. กาฬสินธุ์

พมจ	1. นายสาย เตรียมไธสง
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์
จนท.
กั๊ยมกลุ่ม	2. นางสุภาภรณ์ พลสิน เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
4. นางสมร พลสุวรรณ สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด
5. นางทองจันทร์ ภูชมศรี สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด
6. นางสาวังัด อุ่นทะยา สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด
7. นายสุภาพ วรรณสุทิน สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด
8. นางเทียน ภูงานนิล สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด
ผู้แทนผู้สูงอายุ
โครงการ	ประธานสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์
ผู้สูงอายุในตำบลโนนสูง

6. บุรีรัมย์

พมจ	1. นางไพรวรรณ พลวัน
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์
จนท.	2. นางศิริินญา แก้วเนตร นักพัฒนาสังคม

7. อำนาจเจริญ

จนท.	1. น.ส.บุษยาภุชฐ์ เขียวหวาน นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
2. นายนพปฎล นามด้วง นิติกร
3. นายจรวรยพร เขียวหวาน นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
4. น.ส.สมบุรณ์ บุญยะมูล นักพัฒนาสังคม
ผู้แทนผู้สูงอายุ	5. นางวรวรรณ โฉมชนลา เลขาธิการสมาคมสภาผู้สูงอายุ จ.อำนาจเจริญ

8. นครราชสีมา

จนท.	1. น.ส.ตัดดาว ทองบุญขึ้น นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

9. กรุงเทพฯ

จนท.	1. น.ส.กรวิภา สมานไทย นิติกร
2. นายอนุพงศ์ สังขสมบุรณ์ เจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุ กทม.
โครงการ	3 นางณีน้อย ปิติเจริญ
ผู้รับผิดชอบโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (มูลนิธิหมอชาวบ้าน)
4. นางปราณีดี ผู้รับผิดชอบโครงการ (ชมรมผู้สูงอายุเคหะลำดวนดินแดง)

10. สุพรรณบุรี

- พมจ** 1. นายธนวิทย์ จารุสาธิต
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี
- จนท.** 2. น.ส.วรรณวิสา พิทักษ์วงษ์ นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
3. น.ส.จันทร์เพ็ญ คำกิ่ง เจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุ
- ผู้แทนผู้สูงอายุ** 4. นายบรรจง มาแสง ประธานสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี
- โครงการ** 5. นายเคล็อน พวงพันธุ์ดี ผู้สูงอายุ ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา

11. กาญจนบุรี

- จนท.** 1. นางวรรณา เรืองจ้อย นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

12. สตูล

- จนท.** นายธีรวัจน์ จุลนวล นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

13. นราธิวาส

- จนท.** นายสงกรานต์ เพ็ชรพาน นักพัฒนาสังคม

14. พัทลุง

- พมจ** 1. นางสาวสุธีรา น้อยจันทร์
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง
- จนท.** 2. คุณศิริวัลย์ ชูเกิด นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
3. คุณทิพวรรณ พุ่มพั่ว เจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุจังหวัดพัทลุง
- ผู้แทนผู้สูงอายุ** นายคิด ประธานสภาผู้สูงอายุ ประจำจังหวัดพัทลุง
- โครงการ** 1. นายจำรัส แสงชาติวี ประธานชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพแหลมไทรนุด
2. นายขาว แจ็งจุล รองประธาน
3. นายไสว เพชรสงค์ รองประธาน
4. นางอาภา แจ็งจุล กรรมการชมรม
5. นางอุไร บุญเรืองขาว เจริญญิก
6. นายลออ ปลอดเอี่ยม ประธานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเขาชัยสน
7. นางละม้าย วัตรวิฤต กรรมการ
8. นายชิต เรืองสน กรรมการ
9. นายสุพจน์ หลีบน้อย กรรมการ
10. นายเพิ่ม ทิพย์น้อย กรรมการ
11. นางนงเยาว์ หลีบน้อย กรรมการ
12. นางปทุมรัตน์ ศรียาทูน กรรมการ

13. นายถวิล จงอักษร กรรมการ

14. นายบุญรัตน์ เกตุสุวรรณ ประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเขาศัยสน

15. นครศรีธรรมราช

จนท. นายวีระศักดิ์ ไกรสิทธิ์ นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

คณะกรรมการชุดที่ ๕ รับผิดชอบเขตพื้นที่อำเภออมลาคาใต้ อำเภอห้วยชัย
ประกอบด้วย

- ๕.๑ นางสาวเสาวลักษณ์ ทินเลย นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
- ๕.๒ นางสาวสุภาภรณ์ พลสิน เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
- ๕.๓ นางเพชรพรรณ สุวรรณชมภู พนักงานพิมพ์

คณะกรรมการชุดที่ ๖ รับผิดชอบเขตพื้นที่อำเภอภูจินารายณ์ อำเภอร่องคำ
ประกอบด้วย

- ๖.๑ นางสาวจริยา มาจวง นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
- ๖.๒ นางสาวชนกนารถ นักพัฒนาสังคม

คณะกรรมการชุดที่ ๗ รับผิดชอบเขตพื้นที่อำเภอนาคู อำเภอเขาวง ประกอบด้วย

- ๗.๑ นายสุชาติ ทองโคตร เจ้าพนักงานธุรการชำนาญการ
- ๗.๒ นายธนะชัย ห้วยบุปผา เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์

คณะกรรมการชุดที่ ๘ รับผิดชอบเขตพื้นที่อำเภอหนองกุงศรี อำเภอท่าคันโท
ประกอบด้วย

- ๘.๑ นางหงสกุล บุญเลิศ เจ้าพนักงานการเงินและบัญชีชำนาญการ
- ๘.๒ นางจรรุวรรณ ประชานอก นักพัฒนาสังคม
- ๘.๓ นายเทียนทอง ภูเข้มโชติ นักพัฒนาสังคม

คณะกรรมการชุดที่ ๙ ประกอบด้วย

- ๙.๑ นางพิกุล กริเทพ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญการ
- ๙.๒ นางสาวนริดา พันธุ์ระออบ นักพัฒนาสังคม

ให้คณะทำงานชุดที่ ๙ ให้มีหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นและอำนวยความสะดวกให้
คณะทำงานชุดที่ ๑-๘ ในด้านการให้ข้อมูลการกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุ เช่น แผนการตรวจเยี่ยม
การกู้ยืมเงินกองทุนผู้สูงอายุ/ บัญชีรายชื่อผู้กู้ยืมเงินกองทุน (ชื่อ-สกุล, อายุ, ที่อยู่ภูมิลำเนา) ผู้ค้า
ประกัน/ รายละเอียดแต่ละบุคคลที่กู้ยืม และเอกสารประกอบอื่นๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายสาย เตรียมไธสง)

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์

ผนวก ง

การติดตามโครงการ

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์

๑. ตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะข้อ ๑ การพิจารณาค่าของกู้ยืมของผู้สูงอายุเพื่อใช้ประกอบอาชีพ สำนักงานฯ ได้ตั้งคณะทำงานในการออกเยี่ยมบ้านและพิจารณาการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ออกเป็น ๙ คณะ เพื่อลงเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ขอกู้ยืมเงินให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ความพร้อมด้านสุขภาพร่างกายเหมาะสมที่จะประกอบอาชีพหรือไม่ ความพร้อมของสถานที่ ทำเล ที่ตั้งในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ว่ามีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ทุกราย ก่อนพิจารณาค่าของกู้ยืมเงิน (ตามคำสั่งที่ กส ๒๐/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๓) รายละเอียดตามเอกสารแนบ ๑

๒. ตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะข้อ ๒ การพิจารณาค่าของกู้ยืมเงิน ให้พิจารณาถึงอายุกับความสามารถในการประกอบอาชีพ สำนักงานฯ ได้ดำเนินการพิจารณาจากค่าของกู้ยืมของผู้สูงอายุ กรณีผู้กู้ยืมมีอายุมาก ให้มีใบรับรองแพทย์ รับรองว่ามีสุขภาพแข็งแรงและมีรูปถ่าย ณ ปัจจุบันและเอกสารยืนยันตัวผู้กู้ยืมยังสามารถประกอบอาชีพได้ ประกอบกับสำนักงานฯ ได้กำหนดคุณสมบัติผู้กู้ยืม, คุณสมบัติของผู้ค้ำประกันและหลักเกณฑ์เงื่อนไขในกู้ยืมอย่างชัด รวมทั้งผู้สูงอายุต้องมายื่นกู้ยืมที่สำนักงานด้วยตนเอง รายละเอียดตามเอกสารแนบ ๒

๓. ตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ ๓ การพิจารณาการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพรายกลุ่ม ปัจจุบันมีการลงพื้นที่เยี่ยมกลุ่มอาชีพ เพื่อตรวจสอบว่า กลุ่มนำเงินไปประกอบอาชีพตามที่ขอจริงหรือไม่และมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน มีความยั่งยืนหรือต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด

๔. กรณีการดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจำนวน ๓๔ โครงการ พบว่าบางโครงการนำไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ และจัดกิจกรรมไม่ครบถ้วน จึงทำให้ไม่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน สำนักงานฯ จึงพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนตรวจเยี่ยมโครงการทุกโครงการที่ได้รับการสนับสนุน ว่าดำเนินการได้เหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และกรณีดำเนินการไม่ตรงตามวัตถุประสงค์จะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ให้แล้วเสร็จภายใน เดือนเมษายน ๒๕๕๔ แล้วรายงานให้กองทุนทราบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

โทร./โทรสาร ๐๔๓ ๘๒๓๖๔๙

ผู้ประสานงาน นางพิกุล กริเทพ ๐๔๓ ๘๒๓๖๔๙

ผนวก จ

DM :

FAX NO. :

25 Apr. 2011 02:34 P 1

บันทึกข้อตกลง

เรื่อง : ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ
กับสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
กรณีกองทุนผู้สูงอายุ

ด้วยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้จัดตั้ง "กองทุนผู้สูงอายุ" ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ จึงเห็นสมควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประธานกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุกับสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ ดังนี้

1. สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จะช่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเรื่องงานกองทุนผู้สูงอายุในทุกประเด็นให้แก่ องค์กร มูลคน หรือกลุ่ม ซึ่งอยู่ในเครือข่ายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ทั้งที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน และไม่ได้รับ ให้เข้าใจและเป็นไปตามเกณฑ์และประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ
2. สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จะประสานงานกับคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค และให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อ ผู้สูงอายุ
3. บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ไม่ถือเป็นการผูกมัดคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ ที่ต้องถือปฏิบัติในการดำเนินงาน ตามระเบียบของทางราชการ

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ได้จัดทำขึ้นสองฉบับข้อความตรงกัน สำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ ถือไว้หนึ่งฉบับ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรี นครินทราบรมราชชนนี ถือไว้อีกหนึ่งฉบับ โดยให้มีผลบังคับนับตั้งแต่วันที่ลงนามเป็นต้นไป

(ลงชื่อ)

(นายวิฑิต วิฑิตวongtham)

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ประธานกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ

วันที่ 14 กรกฎาคม 2549

(ลงชื่อ)

(นายแพทย์บรรณ ชิริพานิช)

ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

วันที่ 14 กรกฎาคม 2549

ผนวก ก

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด ด้านผู้สูงอายุ

ที่ พม ๐๒๑๒๙

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์
เลขที่ ๑๐๓๔ ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

 พฤศจิกายน ๒๕๕๑

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุในคณะกรรมการ
ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

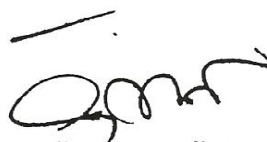
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ
ครั้งที่ ๒/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๑

๒. ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุใน
คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

ตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (ก.ส.ค.) ได้มีการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๑ ซึ่งมี รองนายกรัฐมนตรี (นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์) ทำหน้าที่ประธานการประชุม ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ขอความร่วมมือคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ มีอำนาจหน้าที่ประสานงานส่งเสริม สนับสนุนงานผู้สูงอายุในจังหวัด รวมทั้งพิจารณาส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการเกี่ยวข้องในการขยายผลโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ทั้งนี้ จังหวัดสามารถปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ได้ตามดุลยพินิจ และความเหมาะสมของพื้นที่ รายละเอียดรายงานการประชุมตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ก.ส.ค. ขอความร่วมมือท่านในฐานะประธานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุตามความเหมาะสมและส่งสำเนาคำสั่งแต่งตั้งให้ทราบด้วย
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายวัลลภ พลอยทับทิม)

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ

โทร. ๐ ๒๓๐๖ ๘๙๐๙ โทรสาร. ๐ ๒๓๐๖ ๘๙๑๑

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดด้านผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานกรรมการ
2. ปลัดจังหวัด	รองประธานกรรมการ
3. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด	อนุกรรมการ
4. ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด	อนุกรรมการ
5. นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด	อนุกรรมการ
6. ท้องถิ่นจังหวัด	อนุกรรมการ
7. แรงงานจังหวัด	อนุกรรมการ
8. วัฒนธรรมจังหวัด	อนุกรรมการ
9. สถิติจังหวัด	อนุกรรมการ
10. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี /คณะพยาบาล	อนุกรรมการ
11. นายกเหล่ากาชาดจังหวัด	อนุกรรมการ
12. ประธานสมาคมสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
13. ประธานศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนประจำจังหวัด	อนุกรรมการ
14. เทศบาลเมืองหรือเทศบาล	อนุกรรมการ
15. องค์การบริหารส่วนตำบล	อนุกรรมการ
16. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	อนุกรรมการและเลขานุการ

มีอำนาจหน้าที่

- 1) ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนงานผู้สูงอายุในจังหวัด
- 2) พิจารณาส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวข้องในการขยายผลโครงการอาสาสมัคร

ดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

ทั้งนี้ จังหวัดสามารถปรับปรุงองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ได้ตามดุลพินิจและความเหมาะสมของพื้นที่

กองทุนพัฒนา